

Шилпи Сомая Гоуда

Изгубената дъщеря

*Едно дълго пътуване към Индия
и към себе си*

ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА
ХЕРМЕС

ШИЛПИ СОМАЯ ГОУДА ИЗГУБЕНАТА ДЪЩЕРЯ

Превод: Димитър Добрев

chitanka.info

*На родителите ми —
за това, че направиха толкова много,
за да мога да постигна всичко.*

ПРОЛОГ

Той стискаше в ръката си измачкано листче и се опитваше да сравни буквите с червения надпис на вратата пред себе си. На няколко пъти премести поглед от листчето към надписа, като внимаваше да не сбърка. След като се увери, че не греши, той натисна звънеца и отвътре отекна пронизителен звън. Докато чакаше, прокара длан по месинговата плочка до вратата, като опипваше ръбчетата на релефните букви. Когато вратата се отвори внезапно, той дръпна ръката си и подаде друго листче на младата жена, излязла на прага. Тя прочете бележката, вдигна поглед към него и отстъпи, за да го пусне да влезе.

С леко кимване го прикани да я последва по коридора. Той провери дали ризата му е напъхана под малкото коремче и прокара пръсти през посребрената си коса. Младата жена влезе в един офис, подаде листчето на някого вътре и му посочи стола. Той седна и склучи пръсти.

Мъжът зад бюрото се взираше в него през очилата си.

— Разбирам, че търсите някого.

ЧАСТ ПЪРВА

1.

УТРОТО НА СКРЪБТА

Дахану, Индия — 1984г.

Кавита

На свечеряване, когато усети характерните спазми дълбоко в себе си, тя отиде до изоставената колиба, без да се обади на никого. Вътре беше пусто, с изключение на рогозката, където лежеше сега, притиснала колене до гърдите си. Когато следващата болезнена вълна разкъса тялото ѝ, Кавита заби нокти в стиснатите си длани и захапа клонка между зъбите си. Дишаше тежко, но равно, докато чакаше напряжението в издутия ѝ корем да я отпусне. Втренчи се в бледожълтата сянка от мъждукащата газена лампа върху калния под — единствената ѝ компания в непрогледната нощ. Тя дълго се опитваше да заглуши виковете си, докато стана непоносимо и вече не можеше да се сдържи. Знаеше, че скоро, при следващия напън, селската акушерка ще чуе писъците ѝ. Молеше се бебето да се роди преди зазоряване, защото съпругът ѝ рядко се събуждаше преди изгрев-слънце. Това бе първата от едва двете молитви, които Кавита се осмеляваше да отправи за детето си, опасявайки се да иска твърде много от боговете.

Тежкият грохот на гръмотевица в далечината оповести приближаващия дъжд, който се усещаше във въздуха през целия ден. От влагата по челото ѝ избиваха капчици пот. Надяваше се да изпита облекчение, когато небесата най-сетне се разтвореха и пороят се излееше. Тя винаги долавяше някакво особено ухание в мусоните: сурово и земно, сякаш почвата, посевите и дъждът се сливаха във въздуха. Ароматът на нов живот.

Следващата контракция дойде внезапно и дъхът ѝ секна. Потта бе избила на тъмни петна през тънката ѝ памучна блуза, изпъната от закопчалките на деколтето.

Този път наедря повече в сравнение с предишния. Насаме съпругът ѝ я гълчеше, че не се покрива достатъчно, но тя го беше чувала как хвали гърдите ѝ пред другите мъже, сравнявайки ги с узрели пъпеши. Прие като божествен знак, че тялото ѝ този път

изглеждаше различно, и това накара съпруга ѝ и другите да повярват, че това бебе щеше да е момче.

Внезапно я обзе страх, същият задушаващ страх, който изпитваше през цялата бременност. *Ами ако всички грешат?* Втората ѝ, по-отчаяна молитва бе да не роди още едно момиче. Не би могла да го понесе отново.

Тя не беше подготвена за онова, което се случи миналия път. Съпругът ѝ нахлу в стаята минути след като акушерката преряза пъпната връв. Кавита усети в дъха му противната сладникава миризма на спирт от ферментирала саподила^[1]. Когато Джазу зърна сгърченото тяло на момиченцето в ръцете на Кавита, лицето му помръкна. Той се извърна.

Кавита усети как изпълващата я радост отстъпва пред объркването. Опита се да каже нещо, да изрази мислите, които се въртяха в главата ѝ. *Толкова много коса... добра поличба.* Но се стъписа от гласа на Джазу, от ужасните думи, които не бе чувала никога, преди да се отронват от устните му, от поредицата ругатни. Когато той се обърна да я погледне, тя видя зачервените му очи. Тръгна към нея с бавни, предпазливи стъпки, поклащайки глава. Тя усети как в нея се надига непознат досега страх, примесен с шок и объркване.

Болката от родилните мъки беше отслабила тялото ѝ. Напрягаше ума си да осъзнае какво става. Преди да се усети, той се спусна към нея и тя не можа да направи нищо. Не успя да реагира бързо и да му попречи да грабне бебето от ръцете ѝ. Акушерката я задържа, когато се хвърли напред с разперени ръце и с писък, по-силен дори от онзи, който наддаде, когато главичката на бебето бе разкъсвала плътта ѝ, опитвайки се да излезе от нея. Той излетя от колибата с виковете на дъщеря им, която поемаше първите си глътки въздух на този свят. В онзи ужасен момент Кавита осъзна, че те ще бъдат последните ѝ.

Акушерката я бутна нежно обратно в постелята.

— Остави го да върви, дете мое. Остави го. Станалото — станало. Сега трябва да си почиваш. Премина през голямо изпитание.

През следващите два дни Кавита лежа свита на кълбо върху сламената рогозка на пода в колибата. Не посмя да попита какво е станало с бебето ѝ. Дали го бяха удавили, задушили или просто го бяха

оставили да умре от глад? Кавита се надяваше само смъртта да бе настъпила бързо, без мъки. След това мъничкото телце сигурно е било погребано, а духът ѝ дори не е бил удостоен с опрощението на кремацията. Подобно на толкова много новородени момиченца, първото ѝ бебе бе върнато на земята много преди да му дойде времето.

През онези два дни при Кавита не дойде никой, освен акушерката. Тя идваше по два пъти на ден да ѝ донесе храна и чисти кърпи, да попие кръвта, която все още течеше от тялото ѝ. Кавита плака горчиво, докато накрая очите ѝ пресъхнаха и се възпалиха и вече не ѝ останаха сълзи. Но това се оказа само началото на скръбта ѝ, подсилена от друго мъчително напомняне за случилото се, когато след няколко дни от гърдите ѝ потече мляко, а на другия месец косата ѝ започна да капе. И след тази нощ всеки път, когато видеше малко дете, сърцето застиваше в гърдите ѝ и болезненият спомен я връхлиташе отново.

Тя се посъвзе от скръбта, но никой не ѝ съчувстваше за загубата. Тя не чу дума на състрадание или утеха от съселяните си. В дома на семейството на Джазу, където живееше, получаваше само презрителни погледи и нежелани съвети как следващия път да зачене момче. Кавита отдавна бе свикнала да не е господар на живота си. На осемнайсет я омъжиха за Джазу и тя се залови с трудното си ежедневие да носи вода, да пере и готви. По цял ден правеше онова, което искаше съпругът ѝ, а когато си легнеха нощем, отново се подчиняваше на желанията му.

Но след раждането на бебето тя се промени, макар и малко. Слагаше в храната на мъжа си повече червено чили и наблюдаваше с тихо задоволство как той си бърше носа и челото през цялата вечеря. Когато я търсеше нощем, тя понякога го отблъскваше, като казваше, че е неразположена. Чувстваше как увереността ѝ нараства с всеки такъв мъничък бунт. И когато разбра, че отново е бременна, твърдо реши този път нещата да бъдат различни.

[1] Вид дървесен картоф. — Б.пр. ↑

2. ЧИСТА

Сан Франциско, Калифорния — 1984г.

Самър

Медицинското списание падна от ръката на Самър и тя се хвана за корема. Надигна се от дивана и се отправи със залитане към банята, подпирайки се по дългия коридор на викторианския им апартамент. Въпреки че се превиваше от острата болка, тя дръпна халата настрани, преди да седне на тоалетната чиния. Видя как яркочервената кръв капе по бледата кожа на бедрото ѝ. „Не. О, боже, моля те, не!“ Молбата ѝ бе тиха, но настоятелна. Нямахше кой да я чуе. Тя стисна крака и затаи дъх. *Не помръдвай и може би кръвенето ще спре.*

Но не спря. Тя скри лице в шепите си и сълзите ѝ рукоаха. Гледаше как червената локвичка в тоалетната нараства. Раменете ѝ се тресяха, а риданията ѝ ставаха по-силни и по-продължителни, докато накрая обхванаха цялото ѝ тяло. Успя да се обади на Кришнан, след като спазмите някак си бяха утихнали. Когато той се прибра у дома, я намери свита на топка в неоправеното им легло с балдахин. Бе напъхала между краката си малка плюшена кърпичка с цвета на ванилов сладолед, подарък за сватбата им преди пет години. Заедно бяха избрали точно този нюанс — не болнично бяло, не скучно бежово, — елегантен оттенък на сметана, сега пропит с кръв.

Крис седна на ръба на леглото и постави ръка на рамото ѝ.

— Сигурна ли си? — попита я нежно.

Тя кимна.

— Точно като предишния път. Спазми, кръвене... — И тя отново се разплака. — Този път имаше повече кръв. Сигурно защото съм в по-напреднала...

Крис ѝ подаде кърпичка.

— Добре, скъпа. Ще звънна на доктор Хейуърт и ще видя дали ще може да ни приеме в болницата. Имаш ли нужда от нещо? — Той оправи одеялото и зави раменете ѝ. Тя поклати глава и се обърна на другата страна, с гръб към Кришнан, който се държеше повече като

лекар, отколкото като съпруг, от когото тя толкова отчаяно се нуждаеше. Затвори очи и докосна корема си, както го бе правила безброй пъти на ден, но този жест, който обикновено я успокояваше, сега ѝ се струваше като наказание.

Първото нещо, което Самър видя, когато отвори очи, бе стойката със системата до леглото ѝ. Тя ги затвори бързо с надеждата да се върне към съня, в който люлее бебето в люлката. *Момиче ли беше, или момче?*

— Процедурата мина добре, Самър. Сега всичко е чисто и не виждам причина да не опиташ отново след няколко месеца. — Доктор Хейуърт, в безупречно бялата си манта, гледаше към нея от другия край на леглото. — Сега опитай да си починеш, а аз ще мина да те видя преди края на смяната. — И преди да тръгне, той потупа леко крака ѝ през чаршафа.

— Благодаря, докторе — чу се глас от другата страна на стаята и Самър едва сега забеляза Кришнан. Той приближи до леглото, наведе се над нея и постави ръка на челото ѝ. — Как се чувстваш?

— Чиста — отговори тя.

Той сбърчи чело и наведе глава настрани.

— Чиста?

— Той каза *чисто*. Доктор Хейуърт каза, че сега съм чиста. А каква бях преди? Когато бях бременна? — Тя фокусира поглед във флуоресцентната лампа, бръмчаща над леглото. *Момиче или момче? С какъв цвят на очите?*

— О, скъпа. Той има предвид... Знаеш какво има предвид.

— Да, знам. Има предвид, че всичко е премахнато: бебето, плацентата, всичко. Утробата ми е хубава и отново празна. *Чиста*.

Една сестра влезе усмихната в стаята.

— Време е за обезболяващото.

Самър поклати глава.

— Не искам.

— Скъпа, трябва да го вземеш — настоя Кришнан. — Ще ти помогне да се почувстваш по-добре.

— Не искам да се чувствам по-добре. — Тя се извърна от сестрата. Те не разбираха, че тя не бе изгубила само бебето. А всичко.

Имената, които беше прехвърляла наум, докато бе лежала нощем в леглото. Цветните мостри за детската стая, които бе събирала в чекмеджето на бюрото си. Мечтите как люлее детето в ръцете си, как му помага с домашните, как го подкрепя на футболния стадион. Те не разбираха това. Нито сестрата, нито доктор Хейуърт, нито дори Кришнан. Те я възприемаха само като пациент, който трябва да бъде лекуван, като машинария, която трябва да бъде ремонтирана. Още едно тяло, което трябва да бъде почистено.

Самър се събуди и нагласи болничното легло, за да се надигне. Тя едва чуваше предварително записания смях, разнасящ се от телевизора в ъгъла, някакво шоу, което Кришнан бе оставил, преди да отиде до кафенето. Не беше си и помисляла, че може да се чувства толкова неловко в болница, мястото, където бе прекарала цели пет години от живота си. Толкова се бе вълнувала, когато вървеше по стерилните коридори и чуваше бръмченето на говорителя отгоре. Ритуалите да облича бялата си престилка или да взема картон на пациента ѝ бяха вдъхвали увереност. И двамата с Кришнан приемаха лекарската професия като мисия и дарба. Сега знаеше, че това е още едно от нещата, които ще ги разделят. Тя не искаше да бъде пациентът, ненавиждаше факта, че не можеше да промени това.

Не би трябвало все още да е тук, в тази болница, която избра точно заради специализацията в акушерството. Осем хиляди раждания годишно. Двадесет бебета бяха родени тук днес. Днес, докато нейното мъртво бебе беше изстъргано от нея. На долния етаж всяка жена в отделението си имаше бебе, спящо в стаята ѝ. За всички други изглеждаше толкова лесно: майките, които виждаше във всекидневната си практика, приятелките ѝ, дори идиотката в онова шоу, която махаше на децата си сред публиката.

Може би по този начин природата ѝ казваше нещо. *Може би просто не съм създадена да бъда майка.*

3. НИКОГА ВЕЧЕ

Дахану, Индия — 1984г.

Кавита

Болката идваше отново, този път от по-дълбоко вътре в нея, и ставаше все по-остра и режеща като нож. Кавита вече не можеше да си поеме дъх между пристъпите, напирасци един след друг. Бедрата ѝ трепереха, гърбът ѝ пулсираше и тя не можеше да сдържи вика си. Струваше ѝ се, че собствените ѝ писъци вече не приличат на човешки. Че това тяло вече не беше нейното, а бе задвижвано от първични импулси, принадлежащи на земята, на дърветата, на въздуха. Светкавица освети тъмното небе и тътенът на гръмотевица разтърси земята под нея. Клонката в устата ѝ пукаше от натиска на стиснатите ѝ зъби и устата ѝ се изпълни с горчивия вкус на сурово зелено дърво. Последното, което усети, бе влажната топлина, обгръщаща тялото ѝ.

Когато отвори отново очи, Кавита усети как акушерката наглася краката ѝ и се настанява между тях.

— *Бети*^[1], трябваше да ме извикаш по-рано. Щях да дойда. От колко време си тук сама? Както и да е, главичката на бебето вече се показва. Ще стане скоро. Вторият път е много... — Гласът ѝ заглъхна.

— *Дайджи*, слушай ме. Каквото и да стане, не трябва да позволяваш на мъжа ми да вземе това бебе. Обещай ми... *обещай ми!* — извика Кавита.

— *Ханджи*, да, както кажеш — отвърна акушерката. — Но сега, дете, трябва да напънеш.

Тя бе права. Кавита напъна само няколко пъти, преди да чуе окуражаващия плач. Акушерката бързо изми и пови бебето. Кавита се помъчи да се надигне, отметна влажните кичури коса от лицето си и взе бебето на ръце. Погали сплъстената черна коса на детенцето си и се удиви на малките пръстчета, махащи във въздуха. Притисна малкото телце до своето, вдиша аромата му, а после постави устата му върху гърдата си. Щом детенцето започна да суче в сънлив ритъм, Кавита бавно разви пелената от крехкото му телце.

Молитвите ми не са били чути. Кавита затвори очи и тялото ѝ потрепери от безмълвни сълзи. Тя се наведе напред, хвана ръката на акушерката и прошепна:

— *Дайджи*, не казвай на никого. Върви бързо и доведи Рупа. *На никого*, чуваш ли?

— *Ханджи*. Да, дете мое. Да си благословена ти и бебето ти. А сега си почивай, моля те. Ще донеса малко храна. — Акушерката тръгна навън в нощта. За момент поспря, наведе се леко, после взе металната си кутия с инструменти и излезе.

Когато първите лъчи на слънцето се процедиха в колибата, Кавита се събуди и усети пулсираща болка в таза. Тя се надигна и погледът ѝ се спря върху новороденото, заспало кротко до нея. Стомахът ѝ куркаше. Изведнъж бе прегладняла. Посегна към купата с ориз до нея и яде. Заситена, но все още изтощена, тя легна обратно и се заслуша в звуците от селото, което се събуждаше за новия ден.

Не след дълго вратата се отвори със скърцане и вътре се разля ярка светлина. Джазу влезе със светнали очи.

— Къде е той? — Махаше весело с ръце. — Къде е моят малък принц? Хайде, хайде... дай да го видя! — Той тръгна към нея с разперени ръце.

Кавита изтръпна. Притисна бебето към гърдите си и се опита несръчно да се изправи.

— Тя е тук. Твоята малка принцеса е точно тук.

Причерня ѝ. С трепереци ръце притисна бебето към себе си, за да защити малкото му телце.

— *Не!* Пак момиче? Какво ти има? Дай да видя! — развика се той.

— Няма да ти позволя. Няма да я вземеш. — Тя чу пискливия си глас, усети как напрежението сковава крайниците ѝ. — Това е моето бебе, *нашето бебе*, и аз няма да ти позволя да я вземеш. — Тя видя объркването в очите му, докато я молеше с поглед да го разбере. Никога не бе говорила с никого, още повече със съпруга си, с такова непокорство.

Джазу направи няколко стъпки към нея, после лицето му се успокои и той падна на колене до нея.

— Виж, Кавита, знаеш, че не можем да задържим това бебе. Трябва ни момче, което да ни помага на полето. Ние и така едва можем да си позволим едно дете, какво остава за две? Дъщерята на братовчед ми е на двацет и три и все още не е омъжена, защото той не може да събере зестра. Ние не сме богато семейство, Кавита. Знаеш, че не можем да си го позволим.

Очите ѝ отново се напълниха със сълзи и тя поклати глава, докато те потекат. Дишането ѝ стана накъсано. За миг затвори очи. Когато ги отвори, погледна право към съпруга си.

— Този път няма да ти позволя да я вземеш. Няма. — Тя изправи гръб въпреки ужасната болка. — Ако опиташ, само ако *опиташ*, ще трябва първо да ме убиеш. — Тя вдигна колене пред себе си. С крайчеца на окото си съзря вратата и си представи петте бързи стъпки до нея. Наложил си да не помръдва, да не премества свирепия си и решителен поглед от Джазу.

— Кавита, хайде, не разсъждаваш трезво. Не можем да го направим. — Той вдигна ръце във въздуха. — Тя ще се превърне в бреме за нас, в огромен разход за семейството. Това ли искаш? — Той стана и отново се извиси над нея.

С пресъхнала уста тя изрече с мъка думите, за които дори не си бе помисляла, освен в най-потайните ъгълчета на съзнанието си.

— Дай ми една нощ. Само една нощ с детенцето ми. Утре можеш да дойдеш и да я вземеш.

С вперен надолу поглед Джазу не каза нищо.

— *Моля те.* — Сякаш чук удряше в черепа ѝ и се усилваше. Тя искаше да крещи, за да го надвика. — Това е нашето бебе. Ние я създадохме заедно. Аз я износих в себе си. Дай ми една нощ, преди да я вземеш. — Внезапно бебето се събуди и се разплака. Джазу вдигна поглед, изваден от вцепенението си. Кавита сложи детенцето на гърдта си и то се успокои.

— Джазу — продължи тя, като използва малкото му име, — нещо толкова нетипично за нея, — за да му покаже, че е сериозна. — Сега ме чуй. Кълна ти се, че ако не ми позволиш дори това, ще направя така, че никога да нямаме друго бебе. Ще съсия тялото си и никога няма да ти родя друго дете. Никога. Разбираш ли? Къде ще отидеш тогава? Коя ще се омъжи за теб, на твоите години? Коя друга ще те

дари със скъпоценния ти син? — Тя се взираше в него, докато той се принуди да извърне поглед.

[1] За чуждите думи в текста виж речника в края на книгата. —
Б.пр. ↑

4.

БЕЗ МНОГО УСИЛИЯ

Сан Франциско, Калифорния — 1984г.

Самър

— Здравейте, аз съм доктор Уитман. — Самър влезе в малкия кабинет и видя жена, която се опитваше да усмири превъзбудено бебе. — Какъв е проблемът днес?

— Така е от вчера — плаче, раздразнителен е. Не мога да го успокоя, мисля, че има треска. — Жената бе вързала косата си на опашка и носеше изцапан пуловер и джинси.

— Нека го прегледам. — Самър погледна картоната. — Майкъл? Искаш ли да видиш хубавото ми фенерче? — Самър включи и изключи термометъра за ухо, за да събуди интереса на момченцето, и то посегна към него. Тя се усмихна и отвори широко уста. Когато детето направи като нея, тя вкара шпатулата и притисна езика му. — Нормално ли се храни, приема ли течности?

— Да. Е, така мисля. Не съм сигурна какво е нормално, тъй като е при нас само от няколко седмици. Осиновихме го на шест месеца. — Гордата усмивка на майката почти прикри сенките под очите ѝ.

— Хммм. Какво ще кажеш за това, приятелче? Искаш ли да си поиграеш с тази готина пръчка? — Самър подаде шпатулата на момченцето, грабна бързо термометъра за ухо и погледна в ушите му. — И как е засега?

— Привърза се бързо и вече постоянно иска да го носим. Много сме си близки, нали, миличък? Макар че снощи се събуди три пъти — усмихна се майката, като го боцна с пръст по мекото коремче. — Хората са прави за това, което казват.

— Кое по-точно? — Самър опипа лимфните възли за подуване.

— Не можеш да го разбереш, докато не ти се случи. Това е най-силната любов, която можеш да си представиш.

Самър усети познатата болка в гърдите си. Тя вдигна поглед от стетоскопа, който бе поставила върху гърба на детето, и се усмихна на майката.

— Късметлия е, че ви има. — Самър извади кочана с рецепти от джоба си. — Е, има доста сериозна инфекция на дясното ухо, но всичко друго изглежда чисто. Гърдите и белите дробове са наред. Този антибиотик веднага ще подейства и още довечера ще се почувства много по-добре. — Тя докосна ръката на майката, докато ѝ подаваше рецептата.

Ето защо Самър обичаше работата си. Можеше да влезе в стая с разплакано дете и притеснена майка и знаеше, че когато излезе, и двамата ще се чувстват по-добре. Като стажант по педиатрия тя за пръв път успокои дете, изпаднало в истерия, момиченце с диабет, с блокирали вени, на което трябваше да вземе кръв. Самър хвана момичето за ръката и го помоли да ѝ опише пеперудите, които вижда, когато затвори очи. Тя успя да вземе кръв още при първото бодване и задържа превръзката, преди да залепят лейкопласта. Състудентите ѝ, които правеха всичко възможно да избягват разплаканите дребосъци, бяха впечатлени. Самър се прирасти към работата си.

— Благодаря ви, докторе — кимна майката с видимо облекчение. — Толкова се бях разтревожила. Много е тежко, като не знаеш какво му е. Прилича ми на вързопче с мистерии и с всеки изминал ден го опознавам малко по малко.

— Не се безпокойте — успокои я Самър с ръка на бравата. — Всички родители се чувстват така, независимо от това как са се сдобили с децата си. Чао, Майкъл.

Самър се върна в кабинета си и затвори вратата, макар вече да бе закъсняла с дващест минути. Остави инструментите си, а после положи глава върху бюрото. Погледна настрани и видя пластмасовия модел на човешко сърце, който Кришнан ѝ даде, когато завършиха медицинския университет.

— Давам ти сърцето си — бе казал той и това не бе прозвучало така банално, както би прозвучало от устата на някой друг. — Грижи се добре за него.

Почти преди десетилетие, под бледата жълта светлина в библиотека „Лейн“ в Станфордския медицински университет, те се срещнаха за пръв път. Седяха там всяка вечер и не само когато състудентите им учеха, но и в петък вечерта, вместо да излязат на вечеря, и през уикендите, когато другите се забавляваха. Бяха сред дузината редовни посетители в „Лейн“: най-усърдните, най-

ученолюбивите. Поглеждайки назад, Самър осъзна, че те бяха онези, които имаха да доказват нещо. Всички смятаха Самър за по-различна. С хипарското ѝ име и тъмноруса коса, на състудентите ѝ им беше лесно да я отхвърлят като незначителна. Отношението им я дразнеше. Но през годините тя се научи да не го приема навътре. Тя не прие предложението на преподавателя по химия да възложи експериментите на едно момче от курса. Понасяше подигравките, че бе единственото момиче в часовете по математика за напреднали. Беше свикнала с това другите да я подценяват: занижените им очаквания само я стимулираха.

— Самър, като сезона^[1]? — попита я Кришнан, когато тя му се представи. — Зима, пролет... нещо такова?

— Не точно — усмихна се тя. — Пише се С-а-м-ъ-р. — Тя го изчака да осмисли това. Харесваше ѝ да бъде малко различна. — Това е фамилно име. А ти си... Крис?

— Да. Е, Крис с „К“^[2]. Кое то е галено от Кришнан, но можеш да ме наричаш Крис.

Тя веднага бе запленена от британския му акцент, който звучеше светски в сравнение с безличното ѝ калифорнийско произношение. Обичаше да го слуша, докато отговаряше на въпросите в часовете, не само заради обаятелния му акцент, но и заради това, че винаги се изказваше вярно и точно. Някои от състудентите им го смятаха за високомерен, но Самър винаги си бе падала по интеллигентните мъже. Чак по-късно, на купона в къщата на Габи през пролетта, тя забеляза трапчинките му. Самър отпиваше бавно от тропическия си пунш с ром. Знаеше, че подобно питие можеше неусетно да замае главата ѝ. Крис, от друга страна, изглежда, беше обърнал няколко чаши, когато се приближи към нея.

— Е, чувам, че Майър е поканил и теб да работиш в лабораторията му през лятото? — Той леко фъфлеше, когато се наведе към нея, седнал с кръстосани крака в белия пластмасов стол.

И него ли? Сърцето на Самър подскочи. Поканата от професор Майер бе сред най-желаните награди за един първокурсник.

— Да, и теб ли? — попита тя, като се опитваше да прикрие вълнението си. Усещаше, че Кришнан не откъсва поглед от малките камбанки по деколтето на разкроената ѝ блуза, и се зарадва, че намери време да се преоблече.

Той поклати глава и отпи още една голяма глътка от розовото си питие.

— Не, през лятото се връщам в Индия. Последната ми възможност преди дежурствата. Майка ми ще ми счупи главата, ако не си отида вкъщи. — И когато се усмихна, се появиха трапчинките му. Тя усети гореща вълна, която тръгна от стомаха ѝ и стигна чак до главата, и се учуди дали също не бе прекалила с пунша. Бореше се с желанието да се пресегне и да приглади разрошената черна коса, падаща в очите му, заради която приличаше на малко момченце. А както щеше да ѝ признае по-късно, той бил поразен от искрите в зелените ѝ очи под светлината на бамбуковите фенери, от това как тя се смеела на всичките му шеги през онази нощ.

Започнаха да учат заедно всяка вечер, упражняваха се преди изпитите и се насърчаваха взаимно да се справят по-добре. Крис обичаше интелектуалните състезания с нея и, изглежда, нямаше нищо против, че тя понякога го побеждаваше. Приятна промяна след последното ѝ гадже, което след две години подготовка за теста за медицинския университет заедно с нея я заряза, когато тя влезе в „Станфорд“, а той — не. На Самър ѝ трябваша години да осъзнае, че няма никаква причина да се чувства зле заради това.

Колкото и да харесваше интензивното учене с Крис, тя обичаше най-много нежната му страна: как говореше, когато лежаха нощем в леглото, за това как му липсват братята му у дома или за това как се разхождал по вълнолома с баща си.

— Какво е там? — питаше го непрестанно тя. Индия ѝ се струваше толкова интригуваща. Тя си представяше високи разлюлени кокосови палми, топли тропически ветрове и екзотични плодове. Никога не беше пътувала извън страната, освен до Канада, на гости на дядо си и баба си. Винаги бе мечтала за голямо семейство като неговото: двама братя, с които правел всичко, цяла камара братовчеди, с които сформирали импровизиран отбор по крикет на семейните сбирки. Като единствено дете, Самър имаше много специална връзка с родителите си, но постоянно усещаше липсата на братя и сестри.

Онези първи години в университета, когато прекарваха дните и нощите си в тесен приятелски кръг, бяха блажено прости. Имаха една-единствена цел и всички те бяха студенти, водещи един и същ скромнен начин на живот. Постоянно учеха и целият им свят бе затворен зад

стените на университета „Станфорд“. Войната във Виетнам беше приключила, Никсън беше отстранен, а свободната любов бе навсякъде. В продължение на часове Самър учеше Крис да кара от дясната страна на пътя. По-късно той щеше да ѝ сподели колко много ѝ е бил благодарен, че не го е накарала да се почувства неловко заради това. Но според нея те повече си приличаха, отколкото се различаваха: тя беше жена в един мъжки свят, точно така, както той беше чужденец в Америка. Но преди всичко останало, и двамата бяха усърдни студенти по медицина.

Преди първите изпити Самър вече беше влюбена до уши. Това бе първото нещо в живота ѝ, което се случваше без много усилия от нейна страна. Скоро с Крис станаха толкова близки, че тя не можеше да си представи бъдещето без него. През последната година от обучението им започнаха да обсъждат каква специализация да изберат — педиатрия за нея, неврохирургия за него. Университетът в Сан Франциско, Калифорния, имаше добри програми и по двете специалности, но конкуренцията там беше голяма.

— Какви шансове имаме? — попита я Кришнан.

— Не знам. Шест места за моята програма и може би петдесет кандидати? Десет процента за мен. Със сигурност по-малко за теб.

— Ами ако кандидатстваме заедно? — предложи той. — Като двойка. Семейна двойка.

Тя го погледна.

— Бих... казала... че шансовете ни ще бъдат по-добри.

— Тя поклати глава. — Чакай, това... това ли искаш?

Той се усмихна едва забележимо и сви рамене.

— Да, а ти не искаш ли?

— Да. — Тя също се усмихна. — Знам, че сме разговаряли за това, но сега...

— Е, разумно е, нали? Просто трябва да решим кога, ако и двамата сме сигурни. — Той хвана ръцете ѝ и я погледна в очите. — А аз съм сигурен. Съжалявам, че не нося нещо, за да го направя официално. Знам, че това не е най-романтичното предложение. — Той се усмихна.

— Всичко е наред — отвърна тя. — Нямам нужда от нищо.

— Знам. — Той целуна ръцете ѝ. — Ето защо те обичам.

Те отидоха набързо до съда, като планираха да направят сватба по-късно. След завършването си намериха малък апартамент до университетската болница, изгарящи от нетърпение да започнат следващата глава от новия си съвместен живот.

Някой почука силно на вратата на кабинета ѝ.

— Доктор Уитман?

— Да. — Самър махна пластмасовото сърце от бюрото си и стана. — Идвам веднага.

[1] Summer (англ.) — лято. Името на героинята звучи така, но се пише Somer. — Б.пр. ↑

[2] Kris — за разлика от англезичното име, което се пише Chris. — Б.пр. ↑

5. ОПАСНО ПЪТУВАНЕ

Дахану, Индия — 1984г.

Кавита

На разсъмване Кавита и Рупа напуснаха селото. Раните на Кавита бяха пресни и тя все още се възстановяваше, но въпреки тревогите на сестра си бе решена да предприеме това пътуване. Предишния ден Рупа се бе съгласила да я заведе до сиропиталището в града. За шест години Рупа беше родила четири деца, така че миналата година, когато се появи петото, тя го остави в сиропиталище в Бомбай. Кавита знаеше, макар че никой в селото не говореше за това. Тя помоли Рупа да я заведе въпреки рисковете. Дори да оцелееха при пътуването и после в града, след това те трябваше да се изправят пред гнева на съпрузите си.

Стана доста топло и черните пътища бяха почти изсъхнали след дъжда, само няколко издайнически локвички бяха останали отстриани. Те също щяха да се изпарят до края на деня под палещите слънчеви лъчи. До града се стигаше за няколко часа пеш, но те имаха късмет, че в съседното село ги взе мъж с биволска каруца, който караше оризовата си реколта в града. Возиха се отзад сред дузина платнени чували и със свободните краища на саритата си покриваха очи и уста от облаците прах, вдигнати от копитата на животните. Черният път бе неравен, а изгарящото слънце напичаше безмилостно, докато се издигаше високо в небето.

— *Бена*, легни си за малко. Почини си — посъветва я Рупа, протягайки ръце за бебето. — *Аз ще я подържа. Хайде, дай я на маси.* — Тя се усмихна едва-едва.

Кавита поклати глава и впери поглед в полята. Знаеше, че сестра ѝ се опитва да ѝ спести болката от предстоящото. Рупа ѝ бе разказала колко трудно било да даде своето бебе в сиропиталището миналата година, а вече си имаше четири деца. Тя сподели на Кавита, че все още си мисли за онова бебе, когато лежи в леглото, собственото ѝ дете, изгубено някъде по света. Но Кавита нямаше да се откаже от малкото

време, което ѝ оставаше. Тя щеше изтърпи каквото трябва в Бомбай, но не и преди това.

Дори когато растяха, Кавита се държеше повече като възрастна, отколкото като дете. Вместо да лудува при първите проливни мусонни дъждове, Кавита тичаше да прибере прането от просторите отвън. Когато намереха куп отсечена захарна тръстика в края на полето, Рупа грабваше колкото може да носи и дъвчеше влакнестите стъбла по целия път до дома. Кавита просто вземаше едно парче и с него приготвяше следобеден чай за родителите си. Когато дойде време да ѝ намерят жених, семейството на Кавита направи всичко възможно, за да компенсира неугледната ѝ външност.

— Не забравяй — напомняше Рупа на сестра си, докато очертаваше очите ѝ с тъмен *каял*, — вдигни поглед съвсем леко, не го поглеждай в очите, а само толкова, че той да види твоите. — Сестра ѝ се надяваше бъдещият жених да се заинтригува от най-хубавата черта на Кавита, от нейните удивителни лешникови очи.

Но на Кавита ѝ беше трудно да се усмихне дори сдържано, както я учеха, когато заинтересуваните семейства идваха на гости. След това момчето винаги намираще причина да не одобри брака. Чак когато спестиха прекомерно голяма зестра, родителите на Кавита успяха да ѝ намерят съпруг и така изпълниха онова, което считаха за свой най-важен дълг. Макар че Джазу не беше с лесен характер, Кавита знаеше, че трябва да бъде благодарна. Другите съпрузи в селото бяха мързеливи, биеха жените си или прахосваха парите си за пиене. А никоя жена не искаше злочестата съдба на бедна старица, живееща сама, без мъжка закрила.

Всяко тръскане на биволската каруца по прашния път ѝ причиняваше болезнен пристъп в таза. Кавита кървеше още като тръгна сутринта. Избърса кръвта, стичаща се по крака ѝ, с гънките на сарито, преди Рупа да забележи. Тя знаеше, че сиропиталището в града е единственият шанс за Уша. *Уша*, зора. Името ѝ дойде наум в тихите часове на ранната утрин, след като акушерката ги остави сами. То отекона в съзнанието ѝ, докато се взираше в своето момиченце, опитвайки се да запомни всяка черта на лицето му. Сред първите

светли лъчи, пропъззели в колибата, когато петлите закукуригаха на зазоряване, Кавита тихо даде име на дъщеря си.

Поглеждайки към детето си, тя осъзна каква сила се Крис в това да кръстиш друго човешко същество. Когато се омъжи за Джазу, семейството му промени името ѝ на Кавита, което устройваше тях и селския астролог повече от Лалита — името, което родителите ѝ бяха избрали. Презимето и фамилията идваха от баща ѝ: бе редно да ги смени с имената на съпруга си. Но тя възнегодува срещу Джазу заради това, че ѝ взе и първото име.

Уша бе избор само на Кавита, тайно име за тайната ѝ дъщеря. Мисълта за това извика усмивка на лицето ѝ. Този ден, който прекараха заедно с дъщеря ѝ, беше безценен. Макар и изтощена, тя не заспа. Не искаше да пропусне нито миг. Кавита притискаше бебето към себе си, наблюдаваше малкото телце, което се надигаше и отпускаше при всяко вдишване и издишване, проследяваше с пръст деликатните вежди и гънките на нежната кожа. Тя я кърмеше, когато плачеше, и в онези няколко мига, когато Уша беше будна, Кавита видя ясно себе си в отличителните, сякаш напръскани със злато очи, по-красиви дори от нейните. Не можеше да повярва, че това прекрасно създание е нейно. Не си позволяваше да мисли за бъдещето.

Поне това момиченце щеше да оживее — щеше да има възможност да порасне, да отиде на училище, може би дори да се омъжи и да има деца. Кавита знаеше, че, разделяйки се с дъщеря си, тя се отказва от всяка надежда да ѝ помогне в живота. Уша никога нямаше да познава родителите си, но имаше шанс да живее и това би трябвало да е достатъчно. Кавита свали от крехката си китка едната от двете тънки сребърни гривни, които винаги носеше, и я сложи на глезена на Уша.

— Съжалявам, че не мога да ти дам нещо повече, *бети* — прошепна тя, заровила устни в пухкавата ѝ косичка.

6.

ЛОГИЧНО ПРЕДПОЛОЖЕНИЕ

Сан Франциско, Калифорния — 1984г.

Самър

Самър се намръщи на отражението си в огледалото. Опита се да приглади полата си, но тя все още се набираше на талията и бедрата ѝ, които не бяха възвърнали нормалната си форма дори след няколко месеца, друго жестоко напомняне за загубата ѝ. Русата ѝ коса висеше върху раменете ѝ; не можеше да си спомни кога я е мила за последен път. Като последно усилие тя смени равните си сандали с чифт високи обувки и си сложи малко червило. *Не е нужно да изглеждам толкова ужасно, колкото се чувствам.*

Тя пристигна до къщата, където два снопа светлосини балони, вързани за перваза на верандата, обявяваха: **МОМЧЕ Е!** Пое си дълбоко дъх и натисна звънеца. Почти веднага вратата се отвори и една брюнетка с рокля на цветя ѝ се усмихна широко.

— Здравсти, аз съм Ребека, но всички ми викат Беки. Влизай. Ето, аз ще взема това. — Тя посегна към кутията с пастели, изрисувана с азбуката, под мишницата на Самър.

— Не е ли вълнуващо за Габриела? — Беки плясна с ръце и подскочи леко на пръсти. Самър се огледа и видя, че дневната е пълна с жени като Беки, всичките с чинии, украсени със сини чорапчета.

— Откъде познаваш Габи? — попита Самър, като си помисли, че не бе чувала да наричат приятелката ѝ с пълното ѝ име още от първия ден в университета.

— О, съседки сме. Това е толкова страхотно място за семейства с деца, нали разбираш, много по-лесно е, отколкото в града. Толкова се зарадвахме, когато Габриела и Браян се преместиха тук. Повече другарчета за игра за малкия Ричард. — Тя се засмя и прокара ръка през чупливата си кестенява коса. — А ти откъде я познаваш?

— От медицинския университет — отговори Самър. — Бяхме състудентки. — Тя се чудеше как да се измъкне, поглеждайки към масата със закуски, където имаше и купа за пунш с подозрителна на

вид синя течност. С облекчение видя Габи да се приближава с поклащаща се походка и се опита да не се взира твърде явно в огромния ѝ корем.

— Здравсти, Самър — кимна Габи и се наведе настрани, за да я прегърне. — Благодаря, че си направи труда да дойдеш чак до предградията. Виждам, че си се запознала с Беки.

— Габриела, тъкмо разказвах на приятелката ти колко ни харесва да живеем в Марин — обясни Беки. — Ти омъжена ли си, Самър?

— Да, съжали се над един наш състудент... скромнен неврохирург — отговори вместо нея Габи и намигна. Самър се стегна за неизбежния следващ въпрос, но той дойде твърде бързо.

— Имаш ли деца?

Самър преглътна с мъка. Сякаш някой бе отворил вратата на фризера право в лицето ѝ в горещ летен ден.

— Не, не... още — отвърна Самър със стегнато гърло.

— О, това е много лошо — каза Беки, като се намръщи с преувеличено съжаление. — Това наистина е най-великото нещо. Е, когато си готова да скочиш в играта, ела тук при нас. — Беки се запъти да отвори вратата, а Самър за миг си представи как я сграбчва за буйната кестенява коса.

— Самър, толкова съжалявам — Габи докосна лакътя на Самър.

— Няма нищо — отвърна Самър и скръсти ръце. Усети как буцата в гърлото ѝ нараства и как лицето ѝ пламва. — Веднага се връщам. Трябва да отида до банята. — Тя тръгна по коридора, но вместо да спре пред банята, продължи направо и излезе през входната врата, заплитайки се в сините балони, когато притича покрай тях на верандата. Седна на уличния бордюр. Не можеше да изтърпи всичко това. Не можеше да понесе състезанието по опитване на бебешка храна или играта „познай колко голямо е коремчето на Габи“. Не можеше да гледа как всички охкат и ахкат на всяка сладка малка дрешка. Не може да слуша как жените обсъждат стриите или родилните мъки като ритуали за посветените. Всички се държаха така, сякаш да бъдеш жена и майка, са две неизменно свързани неща. Логично предположение, тъй като и тя самата го правеше. Но знаеше, че това е една огромна лъжа.

Приеха първото ѝ помятане с облекчение. Бяха женени едва от две години, бяха още стажанти, когато една розова черта върху домашния тест за бременност стана причина за разпалени дискусии. Бяха планирали да почакаат, докато Самър завърши стажа си по педиатрия, докато някой от тях има стабилен доход и постоянна работа. И когато бременността приключи няколко седмици по-късно, те си казаха, че е било за добро. Но някак си тази неочаквана бременност, отишла си така неочаквано, както дойде, промени нещата. Самър забелязваше бременните жени навсякъде, не можеше да откъсне очи от издутите им кореми, свидетелстващи гордо за състоянието им.

След помятането тя изпитваше вина за това, че се бе ядосвала. Разбира се, като лекар, тя знаеше, че спонтанният аборт не може да бъде предизвикан от противоречиви емоции. Но в учебниците по акушерство никой не си бе направил труда да опише огромната скръб, която заместваше мъничкото бебенце, растящо в нея. Те не обясняваха как тя се чувства напълно изгубена без някого, за чието съществуване знаеше едва от месец. С първата бременност нещо в нея се пробуди, дълбок копнеж, който вероятно винаги е бил там. Беше възпитана да вярва, че женската ѝ природа не трябва да пречи на стремежите ѝ. Изгради кариерата си, мислейки, че не е като другите жени. Сега за пръв път в живота си тя се почувства точно като другите жени.

През свободното си време Самър изчиташе от кора до кора медицинските списания за бременност — елиминира всички възможни причини за помятането, следеше овулацията си и промени начина си на хранене. Съобщаваше на Крис за всяко ново откритие, но скоро забеляза незаинтересования му поглед. Той все още караше стажа си по неврохирургия и не споделяше силното ѝ желание да забременее. За щастие, Самър имаше достатъчно енергия и за двамата и сякаш нямаше значение, че за пръв път, откакто се запознаха, те не споделяха една и съща цел.

Сега, седнала сама на тротоара в предградията, вместо да пие син пунш, Самър знаеше, че онзи ден, преди три години, се е превърнал в разделителната линия на живота ѝ. Преди онова помятане тя си спомняше, че беше щастлива, — заради работата, заради къщата с изглед към моста „Голдън Гейт“, заради приятелите, с които се

виждаше през уикендите. Това ѝ се бе струвало достатъчно. Но след онзи ден сякаш ѝ липсваше нещо, нещо толкова голямо и силно, че засенчваше всичко останало. С всяка изминала година и с всеки негативен тест за бременност тази празнина в живота им нарастваше и се превръщаше в неканен гост, който забиваше клин между нея и Кришнан.

Понякога ѝ се искаше да се върне към онова безметежно щастие в началото на съвместния им живот. Но по-често страстно копнееше да върви напред, да отиде там, където тялото ѝ, изглежда, не можеше да стигне.

7.

„ШАНТИ“^[1]

Бомбай, Индия — 1984г.

Кавита

Когато каруцарят остави Кавита и Рупа в града, слънцето бе високо и те умираха от глад и жажда. Бяха погълнати от врявата и хаоса на града: клаксони на камиони, крясъци на амбулантни търговци. Улицата бе задръстена от препълнени камиони, домашни животни, велосипеди, рикши и мотопеди. Двете жени спряха, за да си поделят един кокосов орех, като първо изпиха сока, а после изчакаха нежната месеста кокосова маса да се отдели от черупката. От двете страни на пътя имаше паянтови бараки с нагънати ламаринени покриви; жени клечаха отпред, готвеха на малки огнища и перяха дрехите си в кофи с мръсна вода.

Рупа попита *чаат-валах* за пътя до сиропиталището „Шанти“, но той просто поклати глава, като погледна към двете жени с боси крака и селски дрехи. Тя попита таксиметровия шофьор, облегнат на колата си, който плюеше сок от *бетел* на улицата и оглеждаше Кавита от главата до петите. Всички те се опитваха да разберат дали бебето е недъгаво, или Кавита е неомъжена, или пък просто е много бедна, за да го задържи. Накрая брадат старец, който печеше фъстъци на ъгъла, им помогна. Той пъкна топлите ядки във фунийки от вестник и между виковете *синг-дхана*, *гарам синг-дхана* им показа накъде да вървят.

Рупа хвана здраво Кавита за ръката, двете започнаха да си проправят път по претъпканите тротоари и пресичаха оживените улици. Кавита с мъка настигаше сестра си, спря само веднъж, за да накърми бебето. Рупа вдигна поглед към смрачаващото се небе и към хората, които минаваха забързани покрай тях.

— *Чало, бена*, дръж я ето така — Рупа ѝ помогна да постави сучещото бебе така, че Кавита да може да върви. — Трябва да побързаме. Тук става опасно след мръкване.

Кавита се подчини и ускори крачка. Тя знаеше, че след няколко часа, когато Джазу приключи с вечерята си и поседи край огъня,

пиейки и пушейки бееди с другите мъже, щеше да отиде да я потърси. Тя щеше да му каже само, че няма нужда да се тревожи за бебето, че има кой да се грижи за него. Той можеше да се ядоса, дори можеше да я набие, но какво наказание бе това в сравнение с онова, което вече бе изстрадала? Почти два часа Кавита и Рупа вървяха, без да обелят и дума. Накрая стигнаха до двуетажна сграда с олющена синя мазилка. Застанала пред портата, Кавита почувства, че краката ѝ натежават като олово и че се влачи едва-едва, стъпка по стъпка. Тя се обърна към сестра си и поклати глава.

— *Наи, наи, наи...* — повтаряше тя.

— *Бена*, хайде, трябва — утешаваше я Рупа. — Нищо друго не можеш да направиш. — Какво? — Рупа я дръпна за ръката нагоре към вратата и натисна звънеца. Кавита се взря в табелата с червени букви, запечатвайки в паметта си непонятните знаци на това обещание ШАНТИ, мир. Прегърбена старица в избеляло оранжево сари и с метла с къса дръжка в ръка отвори вратата.

Кавита гледаше как Рупа разговаря със старицата, но ушите ѝ бучаха. *Кой ще се погрижи за бебето ми? Тази жена? Дали тя ще обича Уша?* Устата на Кавита бе пресъхнала и прашна. Старицата им направи знак да я последват вътре и ги поведе към дъното на коридора. Висока жена със синьо копринено сари стоеше пред прага на кабинета.

— *Шукрия*. Благодаря ти, Сарла-джи. — Някъде отвътре, от малкия офис, се чу мъжки глас. Високата жена се обърна да си върви. С елегантното си сари и диамантените си обеци тя изглеждаше толкова не на място в сиропиталището, колкото би изглеждал там и един бенгалски тигър. Като видя сестрите, тя се усмихна и им кимна едва забележимо, после мина покрай тях.

В кабинета един мъж на средна възраст с рошава черна коса и рогови очила присвиваше очи към листа в пишещата си машина.

— Сахиб — обади се Рупа, — носим бебе за вашето сиропиталище.

Мъжът вдигна очи към вратата. Погледът му се фокусира първо върху Рупа, после върху Кавита, застанала зад нея, и накрая се спря върху бебето в ръцете ѝ.

— Да, да, разбира се. Седнете, моля. Аз съм Арун Дешпанде. Сигурно сте пътували дълго — предположи той, след като забележа

колко са раздърпани. — Моля, ще пийнете ли малко чай или вода? — попита той, като направи знак на старицата да донесе.

— Благодаря, да — отговори Рупа от името на двете.

При тази малка проява на добрина Кавита се разплака тихо, а сълзите се стичаха по прашното ѝ лице. Тя е жадна — да, разбира се, че е жадна. Главата ѝ пулсираше от горещина и глад. Краката я боляха, целите в рани и мазоли от дългото ходене из града. Беше изтощена от пътуването и от раждането, от дългите часове родилни мъки преди това. През последните няколко дни бе спала малко. Бе изморена от всичко това, но още повече от гузните, сякаш засрамени лица, които срещна през деня.

— Само няколко въпроса — той взе бележник и химикалка. — Името на детето?

— Уша — отговори тихо Кавита. Рупа я погледна с почуда и тъга в очите.

Арун записа нещо.

— Дата на раждане?

Това бяха последните думи, които Кавита чу ясно. Тя притисна Уша към себе си, главичката на детето бе под брадичката ѝ и тя започна леко да го люлее. Дочу смътно Рупа да му отговаря. Кавита затвори очи и плачът ѝ се усилваше, докато Арун задаваше въпроси, а отговорите на Рупа заглъхваха като далечно мърморене и тя почти забрави за присъствието им. Почти забрави къде се намира. Кавита продължи да плаче и да се поклаща, без да обръща внимание на упоритата болка в таза, на кървенето, на напуканите си пети, докато най-после Рупа разтърси рамото ѝ и я извади от унеса.

— *Бена*, време е — каза Рупа и посегна нежно към бебето в ръцете на Кавита. Тогава Кавита чу само викове. Когато усети как измъкват Уша от обятията ѝ, тя чу само писъка в главата си, после крясъците излизаха от устата ѝ. Тя чу плача на Уша. Видя как Рупа ѝ крещи, как устата ѝ се мърда, произнасяйки многократно все същите думи. Усети, че Рупа я дърпа здраво за раменете и я бутна по коридора към входната врата. Кавита продължаваше да разперва празните си ръце. След като металната порта издрънча зад тях, Кавита все още чуваше пронизителния плач на Уша отвътре.

[1] Мир, почивка, спокойствие, блаженство (от санскрит *santiḥ*).
— Б.пр. ↑

8. БЕЗ ШАНСОВЕ

Сан Франциско, калифорния — 1984г.

Самър

— Скъпа, чу ли ме? — Крис държеше двете ѝ ръце в скута си, докато седяха един срещу друг на дивана в дневната. Самър се опитваше да си спомни какво бе казал той току-що.

— Обясних ти, че имаме и други възможности — повтори той.

Тя огледа стаята и забеляза, че той бе запалил няколко свещи и бе пуснал щорите. На масата имаше бутилка червено вино с две чаши до дебел кафяв плик. До нея достигаха звуците от трафика в пиковия час и звънът на трамвая отвън. *Кога се случи всичко това? Нима допреди час не седях в лекарския кабинет?*

Самър най-накрая бе настояла да отидат при специалист по безплодие. Беше ѝ писнало да чака нещата да се получат по естествен начин, беше ѝ дошло до гуша да отваря бутилка вино всеки месец като утешителна награда за поредния негативен тест за бременност. Тя реши, че ако знаят какъв е проблемът, ще могат да направят нещо. Подозираше, че вината е у нея. Крис бе израснал в голямо семейство и всеки от братята му вече имаше по две деца. Самър бе единствено дете, макар че родителите ѝ никога не бяха обсъждали този въпрос.

Днес следобед в лекарския кабинет те чуха диагнозата, от която тя се страхуваше. Вината бе у нея. *Преждевременна недостатъчност на яйчниците.* Ранна менопауза. Сега всичко ставаше ясно. През последната година цикълът ѝ беше нередовен: закъсняваше ѝ, а след това имаше тежка менструация. Мислеше си, че хормоните ѝ се променят поради ранна бременност, но през цялото това време нейната репродуктивна система бе угасвала бавно. Лекарят каза, че след година напълно ще влезе в менопаузата. До тридесет и две годишна възраст тя нямаше да може да износва деца — единственото нещо, което я правеше жена. *Какво ще бъда тогава?* Цял живот тя се състезаваше с момчетата, компенсирайки женствеността си, и така бе предизвикала съдбата, както изглеждаше.

— Помисли ли си за онова, което обсъждахме? — попита Крис. — Осиновяване? Майка ми каза, че сиропиталището може да задейства нещата бързо — може би за по-малко от девет месеца — обясняваше той с пресилена усмивка. Имаше предвид сиропиталището в Бомбай, на което майка му бе спонсор. Процесът обикновено бе бърз, ако поне един от осиновителите беше индиец и можеше да докаже, че разполага с достатъчно средства.

— Това не е забавно. — Тя отпусна глава върху възглавничките. — Ти ни предаваш.

— Не, скъпа, аз не...

— Тогава защо повдигаш постоянно този въпрос. Можем да продължим да опитваме. Докторът каза...

— ... че шансовете са нищожни.

— Да, но не е невъзможно. — Самър издърпа ръце и ги сложи в скута си.

— Скъпа, опитахме всичко. Доктор Хейуърт каза, че не си подходящ кандидат за новата техника инвитро, а дори и да беше, аз не искам да си правят експерименти с тялото ти. Скъпа, виж какво си причиняваш. Това не е добре за нас. Искаш да имаш семейство, нали?

Тя кимна и заби нокти в дланите си, за да спре сълзите.

— Е, можеш да продължиш да се тормозиш, опитвайки се да забременееш с много малка вероятност за успех, или можем да започнем процеса по осиновяването и по това време догодина ще държиш бебе в ръцете си.

Тя отново кимна, прехапвайки долната си устна.

— Но дали ще го *почувствам* като свое бебе?

— Виж, има всякакви семейства — продължи той. — Кръвната връзка не прави семейството. Наистина ли искаш нашето дете да наследи големия ми нос или да бъде левичар?

— Той се усмихна, както обикновено, когато постигнеше своето, но този път тя сякаш нямаше желание да му съдейства.

— Ти ще бъдеш страхотна майка, Самър. Просто трябва да си съгласна. — Крис се приближи и се опита да я погледне в очите, сякаш можеше да намери отговор в тях. — Какво мислиш?

Какво мисля? Тя вече не знаеше.

— Ще си помисля, става ли? Твърде много ми дойде всичко това — тя посочи към кафявия плик. — Точно сега ми се иска да потичам,

да си избистря мозъка. Нали нямаш против? — Тя се изправи, без да дочака отговор.

Самър изтича по стълбите, излезе навън и тръгна към зелената шир на парка „Голдън Гейт“. Не ѝ се тичаше, но трябваше да се измъкне от там. Крис говореше за осиновяване от месеци, а тя все отлагаше въпроса. Знаеше, че трябва да обмисли тази възможност, но ѝ бе трудно да се прости с идеята да има свое дете: да износи бебе, да го роди, да го кърми, да вижда собственото си отражение в него. *Как да се откажа от всичко това?* На Крис му бе по-лесно. Вината не беше негова.

Тя стигна до чешмичката запъхтяна и осъзна, че е пробягала почти пет километра. Обикновено правеше обиколката от три километра по алеята „Кенеди“, но днес ѝ се искаше да пробяга целия път до океана. Спря да пийне вода от чешмичката, струята вода се съживи с бавно бълбукане, а после бликна в лицето ѝ. Покрай нея минаваха обичайните посетители привечер в парка: скейтър с расти, група велосипедисти, майки с детски колички, деца с колела. Три години тя се бе опитвала да си има бебе. Ако първата ѝ бременност беше завършила успешно, досега вече детето ѝ щеше да е проходило. Щеше като тези майки да помага на детето си да кара триколка. *Преждевременна недостатъчност на яйчниците.* Очите ѝ се замъглиха, но тя избърса сълзите с ръкав и се затича отново. Беше на трийсет и една, как така вече ѝ бе минало времето? Правеше всичко, което смяташе за правилно. Да бъде лекар, бе единственото нещо, което някога бе искала в живота си, но не и сега. Откъде да знае, че тялото ѝ ще я предаде? Истината я удари силно в лицето като водата от фонтана. Крис имаше право. Докторът също. Тя бе готова с отговора и можеше да оправи нещата.

Когато се прибра у дома, Крис бе излязъл. В бележка върху масичката за кафе обясняваше, че са го извикали в болницата. Тя седна на студения дървен под. Наведе се силно напред и точно когато носът ѝ докосна коляното, се задави от риданието, което се надигна в гърлото ѝ. Погледът ѝ се замрежи от сълзите в очите ѝ. Тя даде воля на

напиращите дълбоки, ужасни ридания. Тези сълзи се насъбираха в нея. Тя постоянно ги потискаше, стотици пъти на ден — всеки път, когато чуеше детски глас или преглеждаше малък пациент, — докато настъпваше момент като този. Това се случваше винаги, когато тя го очакваше най-малко, когато вършеше ежедневни дейности: изплакваше каната за кафе, развързваше си обувките, решеше си косата. И в такъв момент, когато не подозираше нищо, сълзите най-накрая рукваха без контрол, отнякъде дълбоко, дълбоко в нея, от място, което тя почти не познаваше.

След като си взе душ, Самър седна на дивана и видя, че бутилката вино е отворена. Наля си една чаша, взе кафявия плик, изпратен от майката на Крис, и изсипа съдържанието му. Прочете го и научи колко много от децата в индийските сиропиталища всъщност не са сираци, а са изоставени от родители, които не могат или не искат да ги отгледат. На децата им бе позволено да останат в сиропиталището до шестнайсетгодишна възраст, когато биваха принудени да напуснат, за да освободят място за други деца. *Шестнайсет?*

Спомни си думите на Крис. *Ти ще бъдеш страхотна майка. Просто трябва да си съгласна.* Самър напълни отново чашата си и продължи да чете.

9. УТЕХА

Дахану, Индия — 1985г.

Кавита

Кавита стана преди зазоряване, както правеше всяка сутрин през последните няколко месеца, за да се изкъпе и да изпълни своята *пуджа*, докато всички още спяха. Тези ранни часове бяха единствената ѝ утеха след завръщането ѝ от Бомбай.

След като двете с Рупа се върнаха от сиропиталището, Кавита стана мрачна и затворена. Почти не разговаряше с Джазу и се отдръпваше, когато той я докосваше. Преди, като младоженци, бе нормално в отношенията им да има известна неловкост. Но сега взаимното им отбягване се дължеше на това, че се бяха опознали твърде много. След като се раздели с две бебета, Кавита се изпълни с негодувание и недоверие към съпруга си. Искаше и той да почувства срама и съжалението, които тя донесе от Бомбай вместо Уша. И осъзнаваше, че с неподчинението си, когато избягваше ласките му, макар и временно, бе показала на Джазу каква сила се крие в нея. През следващите месеци, макар да се държеше резервирано, той ѝ даде времето и личното пространство, от които тя се нуждаеше. Това бе първата искрена проява на уважение след четири години брак. Родителите на Джазу не проявяваха такова разбиране, а скритото им разочарование прерастваше в безмилостни критики към нея, че не бе родила син.

Кавита излезе навън, постели рогозката си върху грубите каменни стълби и седна там с лице към изгряващото слънце. Запали малката *дия*, напоена с *ghi*, и тънка пръчица тамян, а после затвори очи в молитва. Облачето ароматен дим се издигна бавно във въздуха около нея. Тя дишаше дълбоко и мислеше както винаги за момиченцата, които изгуби. Разклати малката сребърна камбанка и изпълни нежен напев. Виждаше лицата им и мъничките им телца, чуваше плача им и усещаше как малките им пръстчета се вплитат в нейните. И винаги чуваше отчаяния плач на Уша да отеква зад затворените врати на

сиропиталището. Позволи си да се изгуби в дълбините на своята скръб. След като известно време бе пяла и плакала, тя се опита да си представи бебетата в покой, където и да се намираха. Представи си Уша като малко момиченце, с коса, сплетена на две плитки, всяка завързана с бяла панделка. Образът на момичето в съзнанието ѝ бе съвършено ясен: усмихната, тя тича и си играе с децата, храни се и спи до другите в сиропиталището.

Всяка сутрин Кавита сядаше на същото място пред дома си със затворени очи, докато бурните чувства се надигаха в нея, а после, много бавно, утихваха. Чакаше дотогава, когато отново можеше да диша равно. Когато отвореше очи, лицето ѝ бе мокро, а тамянтът беше изгорял, превръщайки се в малка купчинка пепел. Слънцето вече приличаше на блестяща оранжева топка на хоризонта, а селяните се размърдваха покрай нея. Тя винаги завършваше своята *пуджа*, като докосваше с устни едната сребърна гривна на китката си, примирявайки се с единственото нещо, което ѝ бе останало от дъщерите ѝ. Тези ежедневни ритуали ѝ носеха утеха и с времето я лекуваха по малко. Тя можеше да понесе оставащата част от деня със спокойния образ на Уша в съзнанието си. Всеки ден ставаше попоносим. А докато дните се превръщаха в седмици, а седмиците — в месеци, Кавита усещаше как огорчението ѝ от Джазу намалява. След няколко месеца тя му позволи да я докосне, да посегне към нея през нощта.

Когато забременя отново, Кавита не си позволи да мисли за това бебе по същия начин както преди. Тя не поглеждаше към нежните си гърди и не докосваше растящия си корем. Дори не сподели веднага новината с Джазу. Когато през ума ѝ минаваха мисли за новия живот вътре в нея, тя просто ги прогонваше, като праха, който всеки ден избърсваше от пода. Това бе практика, която бе усвоила след изпитанието преди много месеци в Бомбай.

— Не е ли по-добре този път да отидем в клиниката? — попита Джазу, когато тя най-после му съобщи новината. Усети в гласа му прикрита настойчивост.

Новата клиника в съседното село предлагаше ултразвук на бременните майки, уж да проверят здравето на бебето. Но за никого не бе тайна, че онези, които отиват там, искаха да научат пола на нероденото си дете. За процедурата трябваше да отделят двеста рупии

— месечния доход от техните посеви, — както и цял ден за път. Трябваше да похарчат всичките пари, които спестяваха за селскостопански инструменти, но въпреки това Кавита се съгласи.

Тя знаеше, че ако прегледът покаже, че в утробата ѝ расте още едно момиче, всички възможни изходи са болезнени. Джазу можеше да я накара да направи аборт веднага, още там, в клиниката, ако разполагат с парите. Или просто можеше да я изхвърли, като по този начин да я принуди да понесе срама на самотната майка. Щяха да я отбягват, също като другите беечари в селото. Но дори да бъде отхвърлена от семейството и от общността си, нямаше да е толкова лошо, колкото алтернативата. Не можеше да понесе мъчението да роди, да държи бебето си в ръце, само за да ѝ го отнемат отново.

В сърцето си Кавита знаеше, че просто нямаше да оцелее след това.

10. РЕШЕНИЕТО

Сан Франциско, Калифорния — 1985г.

Самър

Самър седеше на ръба на ваната, босите ѝ крака опираха в студените плочки на пода, а в ръката си стискаше познатата пластмасова касета на теста за бременност. Въпреки сълзите тя виждаше двете паралелни линии толкова ясно, колкото и преди осем месеца, когато научи, че е бременна. Днес трябваше да бъде терминът ѝ. Трябваше да бъде празник за нея и за Кришнан, но вместо това тя тъгуваше сама. Съчувствието на другите се изчерпи няколко седмици след помятането. Единственото доказателство за бебето, което изгуби, бе домашният тест за бременност, който сега държеше в ръка, и зейналата празнина, която не можеше да запълни.

Далечният вой на сирена я извади от вцепенението ѝ и от другата стая тя чу радио алармата на Крис, познатите гласове на сутрешните новини по Националното обществено радио. Тя стана и пъкна пластмасовата касета в джоба на износения си хавлиен халат. Знаеше, че Крис вече губеше търпение с нея, дразнеше се все повече от онова, което смяташе за нейна фиксидея. Изпитваше огромно желание да продължи напред. Тя посегна към четката си за зъби, когато Крис отвори вратата на банята.

— Добро утро — поздрави я той. — Защо си станала толкова рано?

Тя пусна душа и си свали халата.

— Полетът ми е в девет.

— Да. Поздрави родителите си.

Тя влезе под душа и усили топлата вода, докато стана толкова гореща, че едва я понасяше.

Самър видя сивото волво веднага щом то спря на терминала за пристигащи на летището в Сан Диего. Майка ѝ излезе от колата и отиде до бариерата да я посрещне.

— Здравей, скъпа. О, колко се радвам да те видя.

Самър прескочи пътния си сак и се хвърли в отворените обятия на майка си. Изведнъж усети, че сякаш се стопява в прегръдката ѝ. Зарови лице в меката жилетка на майка си, усети едва доловимия аромат на крема ѝ за лице. Сякаш отново бе на девет години и се разплака.

— О, скъпа — възкликна майка ѝ и я погали по главата.

— Ще приготвя малко чай — предложи майка ѝ, когато се прибираха у дома. — И ще направя бананов хляб.

— Добре звучи. — Самър се настани на кухненския стол.

— Крис дежурен на повикване ли е този уикенд? Много лошо, ще ни липсва.

Родителите ѝ харесваха Крис. Тя не беше сигурна как ще реагират, когато доведе у дома индийския си приятел, но, слава богу, те го приеха. И двамата ѝ родители бяха израснали в Торонто по време на следвоенния имитационен бум през четирийсетте и имаха съседи, говорещи на руски, италиански и полски. Като лекар, баща ѝ бързо се сближи с Крис и го уважаваше заради това, че бе избрал да стане хирург.

— Баща ти се опита да намали вечерните си часове в кабинета, но после се върна за по една вечер седмично, а след това за две и сега е отново там, откъдето започна. — Майка ѝ поклати глава, докато пълнеше чайника.

Откакто се помнеше, баща ѝ използваше за кабинет стая на първия етаж в къщата им, за да приема пациентите си. Някои от тях той лекуваше в клиниката си през деня, а те идваха нощем при спешни случаи. Но обикновено бяха хора, които иначе изобщо не ходеха на лекар: новопристигнали имигранти без здравни осигуровки, невръстни майки, изритани от домовете на родителите си, възрастни хора, твърде уплашени, за да отидат нощем в болницата. Много скоро се разчу, че домашният кабинет на доктор Уитман винаги е отворен за пациенти и че той не взема нищо от онези, които не могат да платят. Детството на Самър бе изпълнено със спомени за това как звънецът им звъни по време на вечеря или семейна игра на скрабъл.

— Провери за тази дума в речника, Самър — поръчваше баща ѝ, когато отиваше да отвори вратата, след като бе направил седембуквена

дума. — Използвай я в изречение, като се върна.

Заедно със сутрешния вестник те често намираха на верандата прясно изпечен пай или кошница с плодове, оставени там от благодарни пациенти. За баща ѝ медицината беше нещо повече от професия; тя бе призвание. Бе неразделна част от живота му и той предаде страстта си на дъщеря си. Когато беше осемгодишна, той я научи да използва стетоскоп и да слуша собственото си сърцебиене. На десет тя можеше да измерва кръвно налягане. Не си помисляше, че може да стане нещо друго, освен лекар. Баща ѝ беше нейният герой. Тя очакваше с нетърпение уикендите, когато се сгушваше до него в кафявото му кожено кресло, докато той четеше.

— Ами ти, мамо? Как вървят нещата в библиотеката? — Самър забеляза сенките под очите на майка си.

— О, натоварено, както винаги. Слагаме нови рафтове в справочната секция, за да направим място за някои дарени мебели. Другата есен организирам серия от семинари за известни жени: Елинон Рузвелт, Катрин Греъм.

— Чудесно. — Самър се усмихна, макар никога да не е разбирала как майка ѝ може да се интересува от такава банална работа.

Майка ѝ донесе на масата две чаши с издигаща се пара, придружени с тънки филийки бананов хляб.

— Е, какво става, скъпа? Изглеждаш угрижена.

Самър взе чашата си и отпи от чая.

— Ами, ние... аз... не мога да имам бебе, мамо.

— О, скъпа. — Майка ѝ я докосна по ръката. — Ще стане, само почакай. Помятането е често срещано. Много...

— Не. — Самър поклати глава. — Не мога. Ходихме на изследване при специалист. Имам ранна менопауза. Яйчниците ми вече не произвеждат яйцеклетки. — Самър погледна майка си в очите и потърси обяснението, което не успя да намери никъде другаде; видя, че те са пълни със сълзи.

Майка ѝ се прокашля.

— Значи така. И не можеш да направиш нищо?

Самър поклати глава и сведе поглед към чая си.

— Съжалявам, скъпа. — Майка ѝ стисна ръката ѝ. — Как ти се отразява това? Как е Крис?

— Крис се отнася много... по медицински към всичко това, вечният лекар. Мисли, че съм прекалено емоционална. — Тя се спря навреме и премълча, че вече не може да говори за това с него, че се тревожи, че ако не намери начин да продължи напред, може да изгуби и Кришнан.

— На мъжете им е трудно да го разберат — каза майка й, поглеждайки към чашата си. — И на баща ти му беше трудно.

Самър вдигна поглед.

— Заради това ли не сте имали повече деца?

Майка й отпи глътка, преди да отговори.

— Имах едно помятане преди теб, а после, след теб, никога не успях да забременея отново. Тогава нямаше такива изследвания, така че ние просто го приехме. Ти ни направи толкова щастливи, но ми беше криво, че не успях да те даря с братче или сестриче. — Майка й избърса една сълза.

Самър изпитваше чувство на вина за всеки път, когато си бе пожелавала братче или сестриче.

— Вината не е твоя, мамо — успокой я тя. *Вината не е твоя. Вината не е моя.* Няколко минути те седяха в мълчание, преди Самър да погледне отново към майка си. — Мамо, какво мислиш за осиновяването?

Майка й се усмихна.

— Мисля, че е чудесна идея. Обмисляш ли я?

— Може би... в Индия има толкова деца, които се нуждаят от семейство, от дом. — Тя погледна ръцете си и завъртя брачната си халка около пръста си. — Просто ми е трудно да си помисля, че никога няма да родя, че никога няма да създам живот. — Тя се задави от напирещите сълзи.

— Скъпа — опита се да я успокой майка й, — ти ще направиш нещо също толкова важно — *ще спасиш живот.*

Лицето на Самър се изкриви и тя се разплака.

— Просто искам да бъда майка.

— Ще бъдеш, и то страхотна — увери я майка й и докосна ръката й. — А когато станеш майка, повярвай ми, това ще бъде най-важното нещо, което някога си правила.

По време на полета към дома Самър прегледа материалите от индийската агенция за осиновяване, като се фокусира върху сериозните лица на децата. Би било също толкова силно да промениш живота на едно от тях: да дадеш възможност, когато такава липсва, да подобриш нечий живот. Това ѝ напомни защо стана лекар. В брошурата прочете цитат от Ганди: „Ти трябва да бъдеш промяната, която искаш да видиш в света“.

Може би е имало причина за цялата ни болка. Може би сме били предопределени да направим именно това.

11.

ХАРЧИ, ЗА ДА СПЕСТИШ

Палгхар, Индия — 1985г.

Кавита

Сутринта на прегледа Кавита бе нервна, присвиваше я стомахът. Когато приближиха клиниката, тя сложи ръка на издутия си корем, сякаш да го защити. Пред вратата бе окачен плакат — Похарчи 200 Рупии Сега и Спести 20 000 Рупии после, — очевиден намек за избягването на зестрата на дъщерята. С изключение на това, обикновената врата, през която минаваха, можеше да е на шивачница или на обушарница. Вътре двойки мъже и жени стояха заедно. Кавита забеляза, че тя е в най-напреднала бременност, вече в петия месец.

Джазу приближи до служителя на бюрото, размени няколко думи с него, а после извади от джоба си торбичка с банкноти и монети и му ги подаде. Служителят преброи парите, пъкна ги в метална кутия и кимна на Джазу да отиде в чакалнята. Кавита се премести, да му направи място до стената. Тя чакаше със забит в неравния бетонен под поглед. Приглушени ридания я накараха да вдигне поглед и тя видя една жена да тича към входната врата от вътрешността на клиниката. Сарито ѝ бе метнато върху главата, а сериозен мъж я следваше. Кавита отново заби поглед в пода и с ъгълчето на окоето си видя как Джазу сви пръстите на краката си.

Служителят извика името им и кимна към вътрешността на клиниката. Когато минаха през единичната врата, те се озоваха в стаичка, голяма колкото да побере импровизирана маса за прегледи и количка с апарат. Техникът подаде на Джазу няколко хартийки, които никой от тях не можеше да прочете, и инструктира Кавита да легне на масата. Гелът, с който намаза корема ѝ, бе студен и неприятен. Тя изпита неочакван прилив на благодарност, когато Джазу застана до нея. Докато техникът движеше устройството по твърдия ѝ корем, и двамата се опитваха да проумеят неясните черно-бели образи. Джазу присви очи към екрана, наведе глава и няколко пъти поглеждаше

нервно към техника в очакване той да му даде знак какво има в утробата на Кавита. След няколко минути техникът обяви:

— Поздравления, здраво момче.

— Уха! — изкрещя Джазу. Потупа техника по рамото и целуна Кавита по челото, рядък жест на привързаност на публично място. Кавита изпита единствено облекчение.

През седмиците след прегледа, когато бавно осъзна, че ще може да задържи това бебе, Кавита най-накрая си позволи да изпита привързаност към детето в утробата си. Това чувство отстъпи пред предпазливото очакване и благодарение на необуздания ентусиазъм на съпруга ѝ. Поведението на Джазу се промени след онзи ден в клиниката. Той започна да ѝ дава допълнително *ротли* на вечеря, за да може тя да яде повече, и ѝ осигуряваше време за почивка, когато я видеше да се държи за кръста. Нощем, докато лежаха в леглото, той разтриваше подутите ѝ крака с кокосово масло и пееше нежно на растящия ѝ корем. Тя знаеше, че промяната в поведението му е заради това, че тя носеше момче, но ѝ се искаше да вярва, че това не бе единствената причина. Докато Джазу се грижеше за нея през последните месеци от бременността ѝ, Кавита усети как останалата студенина към него се стопява. Тя оцени способността му да бъде грижовен съпруг и добър баща. Той също се бе променил след онази нощ в колибата, където тя роди преди почти две години. Кавита знаеше, че не може да го вини изцяло за онова, което се случи. Той не бе по-различен или по-лош от другите мъже в селото, където синовете бяха за предпочитане, както е било винаги.

Бе ясно, че техният син нямаше да бъде изключение. Раждането му се очакваше от цялото семейство. Този път всичко бе различно. Кавита получаваше добра храна и грижи, а когато първите ѝ родилни болки започнаха, акушерката бе извикана веднага за помощ. Джазу стоеше пред вратата и се втурна към нея веднага щом чу първия плач на бебето. По традиция Джазу докосна устните на момчето със сребърна лъжичка, потопена в мед, преди да отрежат пъпната връв.

Той се наведе да целуне Кавита по челото. С блеснали очи Джазу взе новородения си син в ръце.

Кавита избърса сълзите си. Тези ритуали, които тя сподели с Джазу и с бебето им, бяха красиви и трогателни, но радостта не можеше да надмогне скръбта ѝ. Колко години бе копняла за този момент. Но сега, когато настъпи, той бе белязан от болката на миналото.

12.

АДАПТИРАНЕ

Сан Франциско, Калифорния — 1985г.

Самър

Всичко звучеше само хипотетично до деня, в който пликът пристигна. Когато Самър го видя в купчината поща, сърцето ѝ подскочи. Тя сложи бутилката шампанско в хладилника и се втурна по стълбите към болницата. Бяха си обещали да направят това заедно, но сега, докато тичаше с плика в ръце, пръстите я сърбяха да го разкъса след толкова месеци чакане.

Първо прекараха безброй вечери на кухненската маса в прехвърляне на куп документи, попълване на формуляри, събиране на академични справки за образованието им, на данъчни декларации, на финансови отчети и медицински доклади. После дойде проучването от агенцията по осиновяване — интервюта, домашни посещения и психологически оценки. Самър едва се сдържа да не изрази обидата си, когато социалният работник разследваше всяко ъгълче от апартамента им, не само за да види къде ще бъде стаята на бебето, но надзърташе и в аптечните им, дори подуши дискретно в хладилника.

Те потискаха гордостта си и молеха бивши професори, състуденти и колеги, които ги познаваха като двойка, да свидетелстват, че са подходящи за осиновители. Дори местното полицейско управление трябваше да даде одобрението си. Това беше несправедливо, обидно, да бъдат подлагани на толкова много изпитания, да разголват душите им, докато повечето двойки ставаха родители без никаква преценка. Но те направиха всичко, каквото трябваше, подадоха молба и после зачакаха. Казаха им само, че вероятно ще бъде по-голямо бебе, може би не в перфектно здраве, почти сигурно момиченце.

Самър пристигна задъхана в болницата и отиде директно в отделението на Крис.

— Виждала ли си го? — попита тя сестрата, но не дочака отговора. Провери в лекарската стая, която се оказа празна, после

надникна в стаята за почивка, където събуди заспал стажант, и накрая се върна в стаята на сестрите.

— Ще го извикам по пейджъра — предложи сестрата.

— Благодаря. — Самър седна на един от твърдите пластмасови столове наблизо. Потропваше с крака по линолеума, напръскан с разноцветни петънца, като се стараеше да не гледа към плика. Чу гласа на Крис и го видя да приближава към нея по коридора. Разбра по лицето му — по стоманения му поглед, по треперещата челюст, — че се кара на унилия млад стажант, който вървеше до него. Дори когато я забеляза, лицето му остана сериозно, докато тя не стана и не вдигна големия плик. На лицето му се появи нещо като усмивка. Той отпрати стажанта и тръгна към нея.

— Това ли е?

Тя кимна. Той я хвана за лакътя и я поведе към най-близкото стълбище. Седнаха на горното стъпало, отвориха плика и извадиха куп документи със снимка, прикрепена най-отгоре. Бебето на снимката бе с къдрава черна коса, а очите, с форма на бадеми, имаха удивителен лешников цвят. Тя бе облечена само със скромна рокличка и носеше на глезена си тънка сребърна гривна. На лицето ѝ бе изписано любопитство.

— О, боже — прошепна Самър и вдигна бързо ръка към устата си. — Красива е!

Кришнан прелисти документите и зачете:

— Аша. Така се казва. На десет месеца.

— Какво означава това? — попита тя.

— Аша? Надежда. — Той вдигна поглед към нея и се усмихна. — Означава надежда.

— Наистина ли? — Тя се разсмя през сълзи. — Е, тя трябва да е наша. — Тя стисна ръката му, пръстите им се преплетоха и го целуна. — Това е чудесно, наистина чудесно. — Тя отпусна глава на рамото му, докато се взираха заедно в снимката.

За пръв път от много дълго време насам Самър усети лекота в гърдите си. *Как е възможно вече да съм влюбена в едно дете на другия край на света?* На следващата сутрин те изпратиха телеграма до сиропиталището, за да уведомят, че отиват да вземат дъщеря си.

Изпълнени с еуфория, те понесоха добре безкрайния двайсет и седем часов полет до Индия. Самър бе развълнувана от толкова много неща: да посети за пръв път Индия, да се срещне с цялото семейство на Кришнан, да види къде е израснал и местата, които той ѝ описваше от толкова години. Но най-вече, когато Самър затвореше очи, тя си представяше момента, когато щеше да прегърне бебето си за пръв път. Носеше снимката на Аша в джоба си и често я поглеждаше. Благодарение на нея съмненията ѝ се изпариха и образът на момиченцето вдъхна живот на всичко. Тя лежеше будна нощем, представяйки си сладкото лице на дъщеря си. В болницата се консултира с таблиците за растежа и се разтревожи за теглото на Аша. Сега къщата ѝ бе готова и бяха поговорили с други родители чрез агенцията, но все още не знаеха какво всъщност ги очакваше в Индия. Бяха ги предупредили за безпокойството от непознати, за културния шок, за забавеното развитие, за недохранването — предизвикателствата при осиновяването бяха неизброими. Но въпреки това, докато другите пътници недоволстваха мълчаливо от децата, пищящи в самолета, Кришнан и Самър си стискаха ръцете и се споглеждаха развълнувани.

Когато слязоха от самолета в Бомбай, на летището я блъсна острата смесица на миризми от океански въздух, подправки и пот. Тя се бореше със сънливостта си, докато се блъскаше в хора от навалищата на имиграционна опашка. Преди да стигнат до багажната лента, няколко мъже се струпаха около тях, започнаха да ги дърпат за дрехите и да говорят бързо. Самър се паникьоса, но последва Кришнан през лабиринта от хора, като го наблюдаваше как той се движи спокойно сред хората и опашките и като че ли по пътя даде няколко малки подкупа.

Когато излязоха отвън, задухът се спусна върху голите рамене на Самър като нежелан шал. Пътищата към летището гъмжаха от коли с ревнали клаксони. Двамата с Кришнан се настаниха върху напуканата пластмасова задна седалка на едно раздрънкано такси. Тя видя, че съпругът ѝ свали прозореца с ръчката, и направи същото. Кришнан си пое дълбоко дъх и се обърна с усмивка към нея.

— Бомбай — грейна той. — В цялата си слава. Какво мислиш?

Самър просто кимна. Кришнан сочеше забележителностите по пътя — красива джамия в далечината, известен хиподром. Но тя

виждаше само съборетини и мръсни улици, които се нижеха като безспирен филм през прозореца. Когато спряха за пръв път в трафика, просяци в окъсани дрехи заобиколиха колата, протягайки ръце през отворения ѝ прозорец, и Кришнан се принуди да го затвори.

— Просто не им обръщай внимание. Не ги поглеждай и те ще се махнат — посъветва я той, втренчил поглед право напред.

Самър погледна към жената, застанала до колата, която носеше мършаво бебе на хълбока си и сочеше мълчаливо с пръсти към устата си. Жената не бе на повече от трийсет сантиметра от нея. Самър имаше чувството, че усети глада и отчаянието ѝ дори през стъклото. Насили се да извърне глава.

— Ще свикнеш с това. — Той посегна към ръката ѝ. — Не се безпокой, почти стигнахме.

Самър бе любопитна да види дома, където Кришнан бе израснал. Той никога не ѝ бе разказвал подробности за семейството си, освен най-основното: баща му бе уважаван лекар, майка му даваше частни уроци и се занимаваше с благотворителност. Тя ги бе виждала само веднъж, преди шест години, когато дойдоха за сватбата в Сан Франциско.

Родителите му останаха при тях цяла седмица, но това бе доста напрегнато време между работата и приготовленията за сватбата. Когато Самър имаше възможност да общува с тях, разговорът се въртеше около времето (защо е толкова студено през лятото), около плановете за сватбата (неофициална церемония за четиридесет гости в парка „Голдън Гейт“) и за това в кой от близките ресторанти сервират вегетарианска храна (пицарията или пекарната). Всяка сутрин майката на Крис запарваше чай на печката и оглеждаше оскъдния им домакински инвентар в кухненските шкафове. Баща му изучаваше вестника, сякаш възнамеряваше да запомни всяка думичка, отпечатана там. Самър изпитваше облекчение, като тръгваше на работа всеки ден, и това я караше да се чувства виновна. В един момент тя попита Крис дали нещо не е наред. Сякаш родителите му премълчаваха нещо.

— Те не са свикнали с живота тук — обясни той. — Просто се опитват да се ориентират.

Сега, поглеждайки през прозореца към хоризонта в Бомбай, Самър се чудеше дали ще може да направи същото.

13.

АМБИЦИИ

Бомбай, Индия — 1985г.

Сарла

Сарла Тхакар се гледаше в огледалото, докато навиваше дългата си до кръста коса на обичайния кок и я закрепваше здраво с фибите. Докосна леко сивите кичурчета на слепоочието си. *Какво толкова? Аз съм баба, в крайна сметка.* Взе току-що изгладеното жълто сари от леглото и го уви умело около тялото си, като подравни идеално бродирания розов ръб върху лявото си рамо. Наведе се по-близо към огледалото, за да постави малко *бинди* в жълто и златисто точно в центъра на челото си. След като си сложи червило, тя отстъпи назад да се огледа, а после си напомни да каже на Девеш да почисти петната от огледалото. Цял ден не даваше мира на слугите. Беше им разяснила какво трябва да направят за пристигането на най-големия ѝ син от Америка. Макар да се оплакваше на другите, че Кришнан се е задомил толкова далече от родината, преди всичко тя се гордееше с него. Той винаги бе имал големи амбиции, още от дете.

Като момче Кришнан придружаваше баща си на визитациите в болницата, като дърпаше разпалено крайчето на бялата му престилка, когато имаше някакъв въпрос. И тримата ѝ синове бяха умни, но Кришнан беше особено амбициозен. Той тичаше у дома след училище, за да съобщи, че е получил най-високите оценки по естествени науки или че е спечелил състезанието по математика. Колкото повече успехи постигаше в училище, толкова повече амбициите на Кришнан нарастваха и той мечтаеше да отиде да учи в чужбина. Когато бе приет в медицински университет в Америка, те трябваше да му осигурят средства, за да отиде там: богатството им в Индия не беше чак толкова голямо, изчислено в американски долари. Чуждестранните студенти не получаваха заеми, а те не искаха Кришнан да работи и да се разсейва от ученето си. Сарла не можеше да повярва, че бяха минали десет години от деня, когато го изпратиха на летището.

Шестнайсет членове на семейството пътуваха заедно, като керван, в четири коли до летището. Последната кола бе пълна само с багажа на Кришнан, включително един голям куфар със запечатани торбички с чаени листа, смлени подправки и други изсушени продукти. Естествено, Сарла се тревожеше най-вече за това как ще се храни синът ѝ през няколкото години в чужбина. Всички останаха на летището до полета на Кришнан. Децата тичаха в кръг, играеха кабади и се радваха на това как гласовете им отекват в коридорите с високи тавани. Сарла бе донесла половин дузина неръждаеми стоманени кутии за обяд, така че възрастните можеха да се подкрепят с горещ чай и закуски. Никое събитие, особено толкова значимо колкото това, не можеше да бъде отбелязано подобаващо без храна. Сарла се погрижи всички да хапнат, организира групови снимки, следеше времето — правеше всичко, за да избегне сантименталността. Ако тогава знаеше, че синът ѝ напуска Индия завинаги, щеше да си позволи повече емоции. Сбогуването между баща и син бе най-трогателно. Обикновено сдържан, съпругът ѝ задържа дълго Кришнан в прегръдките си. Когато го пусна, очите му бяха насълзени. Другите от семейството извърнаха поглед с уважение и дори децата се усмириха.

— Не се тревожи, татко. Ще те накарам да се гордееш с мен — заяви Кришнан с пресекващ глас.

— Аз вече се гордея с теб, синко — каза баща му. — Днес съм много горд. — Кришнан се обърна да помахна на групата роднини, дошли да го изпратят. Не само мечтите му го тласкаха към това пътуване до Америка.

Изобщо не се повдигаше въпросът за това, че след завършването си той ще се завърне в Индия, ще се включи в практиката на баща си и ще се ожени. С американската си диплома и потенциал да печели добре Кришнан щеше да има голям избор сред подходящи девойки. Но когато Сарла започна да му търси бъдеща невеста, той не ѝ обърна внимание, заявявайки, че е прекалено зает с училището, за да мисли за женитба. После изведнъж, точно преди дипломирането, той се обади, за да им съобщи, че си е намерил жена, *американка*, за която планираше да се ожени. И оставаше там заради нея, както подразбраха те.

Сарла и съпругът ѝ бяха образовани, прогресивни хора: по принцип не се противопоставяха на брака по любов, но това изглеждаше прибързано. Те не искаха Кришнан да направи грешка — това момиче идваше от една напълно различна култура и семействата им дори не се познаваха. Когато отидоха до Америка за сватбата, страховете им за Кришнан и за съпругата му се потвърдиха. Сватбата беше тиха и скромна, домът им беше бездушен, храната им — безвкусна. Сарла и съпругът ѝ се почувстваха като гости в онзи дом, а не като семейство. Чудеха се какво бе станало със сина им.

Но сега той бе женен и бе техен дълг да подкрепят сина си и съпругата му. Когато Кришнан се поинтересува от осиновяване миналата година, Сарла видя възможност да се сблизат отново. Може би нямаше да изгуби напълно сина си в Америка. Всеки път, когато посещаваше сиропиталището, тя получаваше неофициална информация от персонала за новопристигналите бебета. Когато видя за пръв път момиченцето с необикновените очи, тя го показа на директора. Тези очи ѝ напомняха за очите на съпругата на Кришнан; имаше чувството, че детето бе подходящо за тях.

Сарла винаги бе копняла за дъщеря, за малко женска компания в къща, пълна с мъже. Разбира се, тя никога не би заменила някого от синовете си, но много пъти, когато те бяха малки, осъзнаваше, че желае момиче, с което да споделя не само бижутата си, но и житейските уроци. Да бъдеш жена в Индия е едно напълно различно преживяване. Невинаги можеш да видиш силата на жените, но тя е там, в здравата хватка на властните майки, които все още управляват повечето семейства. На Сарла не ѝ беше лесно без близко женско присъствие: тя бе научила много, но нямаше на кого да го предаде. Мислеше, че ще може да изгради специални отношения с някоя от снахите си, но и другите, както и Самър, не подхождаха за ролята на нейна ученичка. А когато родиха, те разчитаха на майките си, оставяйки я отново в компанията на мъжете.

Но сега, размишляваше Сарла, докато поглеждаше към часовника в очакване на пристигането на Кришнан, тя най-после щеше да получи своята внучка.

14. СЕЗОНЪТ НА МУСОНИТЕ

Бомбай, Индия — 1985г.

Самър

През първата си сутрин в Бомбай Самър се събуди с разстроено стомах. Обърна се на другата страна, но това не помогна. *По дяволите!* Опита се да внимава снощи на вечерята със семейството на Кришнан, но определено не можа да понесе пикантната храна. Това не беше единствената причина да се чувства не на мястото си. Всички останали се хранеха с пръсти, а тя помоли свенливо за вилица. Успя да разбере само част от разговора, защото роднините на Кришнан постоянно преминаваха на гуджарати^[1]. Все едно да караш ски върху сняг и внезапно да стигнеш до място с трева. Чувстваше се изолирана, а Кришнан не си направи труда да ѝ превежда.

Както и да е, това няма значение, каза си тя. Те бяха дошли поради една-единствена причина — да вземат Аша и да я отведат у дома. *Съсредоточи се. Не се притеснявай за нищо друго.* Следобед щяха да са на интервю в правителствената агенция по осиновяванията, последната стъпка в процеса на одобряването им. Самър усети внезапен спазъм в стомаха и едва успя да стигне навреме до тоалетната.

Пристигнаха в агенцията с десет минути по-рано, после чакаха още четирийсет минути в приемната. Самър току поглеждаше часовника на ръката си и стенния над вратата.

— Отпусни се, знаят, че сме тук — успокояваше я Кришнан. — Така стават нещата тук.

Накрая ги поканиха в един офис, вмирисан на застоял тютюнев дим и пот.

— *Ачха,* господин и госпожа Тхакар, *намасте.* — Мъжът, облечен с пожълтяла, някога бяла официална риза с къс ръкав и къса вратовръзка, им се поклони леко. — Моля, настанете се удобно. — Той посочи към двата стола от другата страна на бюрото.

— Господин Тхакар, вие сте от тук, нали?

— Да — потвърди Кришнан. — Израснах в Чърчгейт и завърших в „Ксавиерс“^[2].

— Аха, Чърчгейт. Леля ми живее там. — Мъжът му зададе въпрос на друг език и те се шегуваха, преминавайки от един език на друг, без Самър да разбере нищо. Държавният чиновник се консултира с папката си, после оглеждаше дълго Самър и се обърна отново към Кришнан. — А съпругата ви? — попита той със самодоволна усмивка. — Запознали сте се там, в Америка? Калифорнийка, а?

Тя чу отговора на Кришнан, но единствената английска дума, която успя да долови, бе *лекар*.

Държавният чиновник погледна отново към папката и каза спокойно, сякаш четеше:

— Нямате деца? — А после, поглеждайки директно към Самър: — Нямате бебета?

Бузите ѝ пламнаха от познатия срам. В тази страна плодовитостта бе толкова тачена, че всяка жена носеше по едно дете на всеки хълбок. Тя поклати глава. След още няколко разменени реплики с Кришнан държавният чиновник им каза да се върнат на сутринта за допълнителна информация по техния случай. Кришнан я хвана за ръката и я изведе от сградата.

— За какво беше всичко това? — попита тя, когато излязоха отвън.

— Нищо — отвърна той. — Индийска бюрокрация. Тук всичко е така. — Той махна на едно такси.

— Какво имаш предвид под „всичко е така“? Какво стана там? Накараха ни да чакаме цял час, а този човек определено никога не е чел нашата папка и почти не разговаря с мен!

— Това е, защото ти си...

— Каква съм аз? — тросна му се тя.

— Виж, нещата тук са по-различни. Знам как да се оправя с това, само ми вярвай. Не можеш да дойдеш тук с американските си идеи...

— Не съм дошла тук с нищо. — Тя затръшна вратата на таксито и цялата кола се разтресе.

Когато се върнаха в правителствената агенция на следващата сутрин, им обясниха, че има забавяне в процеса на одобрение. Самър

усети как всичките ѝ съмнения се връщат обратно. Опита се да ги прогони, но те кръжаха около нея като нахалните комари, роящи се над узрелите манго върху сергията на ъгъла. Връщаха се в офиса всеки ден, понякога по два пъти на ден, да се опитат да придвижат нещата. С всяко посещение Самър се разстройваше все повече. Тя виждаше погледите на служителите там — скептицизма им, когато преценяваха евентуалните ѝ качества като майка, как тонът им се променяше, когато се обръщаха към Кришнан, а не към нея.

Вече бе настъпил сезонът на мусоните. Дъждът се изливаше на порои, докато уличките се превърнеха в кални дерета с вода и боклуци. Тя никога преди не бе виждала такъв дъжд, още едно ново за нея преживяване след пристигането ѝ в Бомбай. Сетивата ѝ бяха атакувани: миризми, които внезапно я завладяваха, и горещина, която можеше да усети, гъста като прах, на езика си. Не само че се чувстваше безсилна пред индийската бюрокрация, но и пороите ги държаха като в капан в апартамента на родителите на Кришнан.

Безброй хора обикаляха из апартамента. Там бяха дядото и бабата на Кришнан, родителите му и двамата му братя с техните съпруги и деца — общо четиринайсет души. В отсрещния апартамент живееше чичото на Кришнан, също с огромно семейство. Входните врати на двата апартамента винаги бяха отключени, често дори широко отворени, и всичко приличаше на лабиринт, в който хората постоянно сновяха насам-натам. Роднините на Кришнан бяха вежливи, постоянно ѝ предлагаха чай и малки подаръци, но тя забеляза, че те преставаха да говорят, когато тя влизаше в стаята. Независимо от всичките си усилия Самър все още се чувстваше неудобно покрай тях.

Освен семейството имаше и слуги: един, който се покланяше ниско и се придвижваше от стая в стая, помитайки пода със сноп тръстика; друг, който идваше всеки ден да пере дрехите на ръка и да ги окача на балкона; готвачът; пощальончето; вестникарчето; млекарчето, както и много други. Тя започна да свиква с постоянния звън на звънеца, по няколко пъти на час, и накрая се научи да не му обръща внимание — като страничен звук в нормалното ежедневие. Реалността на тази Индия се различаваше от образите, които бе изградила в съзнанието си, от надеждите и очакванията ѝ. С бавното отминаване на дните тя копнееше за простите удобства у дома: купа овесени ядки, леденостудена кока-кола, една вечер насаме със съпруга си.

Докато Самър наблюдаваше този мъж, когото си мислеше, че познава, ѝ стана ясно, че той притежава и друга страна, която ѝ е абсолютно чужда. Този Кришнан носеше свободно отпуснати бели туники от сутрин до вечер, пиеше чай с мляко вместо черно кафе и сръчно се хранеше с ръце. Изобщо не се чувстваше неудобно от пълната липса на лично пространство. Стана ѝ любопитно как този човек, който очевидно се радваше на врявата в огромното домакинство, бе толкова различен от тихия мъж, с когото се бе запознала в „Станфорд“, който живееше в спартанска спалня с матрак на пода и бюро втора ръка. Самър започна да се чуди дали изобщо го познава.

[1] Индоарийски език, говорен от 46 милиона души в Индия и други страни. — Б.пр. ↑

[2] Елитен колеж в Индия — Б.пр. ↑

15. ПОБЕДА

Дахану, Индия — 1985г.

Кавита

Бебето гукаше, докато Кавита масажираше с кокосово масло пълничките му крачета. Той се извиваше и махаше енергично с ръчички във въздуха, сякаш искаше да аплодира майка си за тази ежедневна практика. Тя разтриваше нежно крехкото му телце, първо изпъваше докрай единия крак, после другия. Масажираше с кръгообразни движения коремчето му, което не бе по-голямо от разперената ѝ длан. Това беше единственото време през деня, когато можеше да му се наслади, виждайки всяка удивителна част от тялото му. Никога не се изморяваше да го гледа, да изучава всеки съвършен детайл: меките му мигли, трапчинките на лактите и коленете му. Къпеше го в дървено ведро, поливаше телцето му с малки чашки топла вода, като внимаваше да не попари очите му. Когато го облече, майка ѝ дойде да ѝ съобщи, че вечерята е готова. След раждането на сина ѝ Кавита се намирал в дома на родителите си, наслаждавайки се на лукса да се занимава единствено с бебето, свободна от всякакви домакински задължения.

Когато влезе в предната стая, тя видя там Джазу, седнал с прясно намаслена и срасана коса. Той стана да ги посрещне с широка усмивка. Тя забеляза на масата между тях, че той ѝ бе донесъл свеж жасминов венец за косата. Вчера бе оставил кутия със сладкиши. Той идваше всеки ден от почти две седмици и винаги ѝ носеше по нещо. Докато се приближаваше към него, тя остана поразена от широката му усмивка и разтворените за сина му обятия.

— Поздрави татко — нареди на детето тя и го подаде на Джазу. Неуверен как ще се справи с новороденото, той го държеше нежно, почти плахо.

Джазу яде лакомо на вечеря, пъхайки в устата си големи хапки, и то прекалено бързо, за да може да усети вкуса на храната. Тя подозираше, че не е хапнал много на закуска и на обяд, но той не я

притискаше да се прибира у дома. Каза ѝ, че очаква от нея да прекара обичайните четирийсет дни с майка си. Не всички съпрузи бяха толкова търпеливи през този период. Докато гледаше сина им в ръцете на баща му, тя си мислеше какъв късмет бе извадило това момче, колко обичано ще бъде през целия си живот. Утре роднините щяха да се събират за *намкаран* на бебето, церемонията по кръщенето. Всички бяха изпълнени с радост заради раждането на първия им син, носеха празнични сладкиши, нови дрешки за бебето, чай от копър, за да подсилят кърмата ѝ. Те я обсипваха с всички традиционни дарове, сякаш това бе първото ѝ бебе, първото им дете. *Ами тогава, когато носех живот в утробата си, родих и държах детето си в ръцете си?*

Но никой не признаваше това, дори и Джазу. Само Кавита чувстваше болезнена празнота в сърцето заради онова, което бе изгубила. Тя забеляза гордостта в очите на Джазу, докато той държеше сина им, и се насили да се усмихне, изричайки молитва наум за това дете. Надяваше се да успее да му даде живота, който то заслужаваше. Молеше се да бъде добра майка за своя син, молеше се в сърцето ѝ да е останала достатъчно майчина обич за него, молеше се любовта ѝ да не е умряла заедно с дъщерите ѝ.

На другата сутрин къщата бе оживена. Майката на Кавита бе станала рано да изпържи джалеби, лепкавите сладки деликатеси, толкова важни за празника. Роднините заприиждаха като пълноводен поток и всеки търсеше Кавита и Джазу, за да им поднесе поздравленията и даровете си. Когато пристигнаха родителите на Джазу, те я дръпнаха настрани и ѝ дадоха пакет, увит в кафява хартия и завързан с канап.

— Това е нова *курта-пижсама* — обясни майката на Джазу — за бебето, да я облече на *намкаран*. — Тя се усмихна толкова широко, че се виждаха дупките от извадените ѝ кътници. Кавита разопакова пакета грижливо и извади кафява копринена дреха, бродирана със златна нишка, кремава жилетка, покрита с малки кръгли огледалца, и чифт невероятни малки остри обувки от слонова кост. Кавита погали гладкия плат. Истинска коприна с ръчна бродерия. Носията бе красива, непрактична, жест, който родителите на Джазу не можеха да си позволят лесно. Тя вдигна поглед да благодари на свекърва си и видя

гордост в очите на старицата. — Толкова сме щастливи, *бети* — майката на Джазу притисна Кавита до големите си гърди в спонтанна прегръдка. — Нека синът ти да живее дълго и да ти донесе много щастие. Както Джазу донесе на нас.

— *Ханджи, сасу*. Благодаря. Сега ще му облека това. — Кавита не си спомняше да е виждала такава проява на щедрост или на емоции от свекърва си. Усети как страните ѝ пламват и се обърна със стегнати гърди. Проправи си път сред гостите, които пиеха чай и се възхищаваха на бебето. Тя не бе изпитала нищо друго, освен любов към сина си през тези седмици, когато беше сама с него. Но сега ласкателствата на другите я дразнеха, пищното тържество в негова чест изпълваше устата ѝ с горчилка, с горчивия вкус на сурова клонка.

Когато *пандит* пристигна за церемонията, двете дузини роднини се събраха около него в претъпканата гостна. Джазу и Кавита заеха местата си на пода до *пандит*, а Джазу държеше бебето в скута си. *Пандит* запали ритуалния огън и отпрати молитви към Агни, бога на огъня, за да пречисти церемонията. Започна да напява, да призовава духовете на предците, като ги молеше да благословят и да защитават това дете. Мелодичният глас на свещеника действаше успокояващо. Кавита се взря в пламъците и се пренесе на каменните стълби на сутрешната си *пуджа*. Ароматът на тамян, смесен с *гхи*, се издигаше във въздуха и тя затвори очи. В съзнанието ѝ пробляснаха образи — лицето на *дайджи* между коленете ѝ, табелата с червени букви на вратата, дрънчащата желязна врата на сиропиталището.

— Точен час и дата на раждане на бебето? — чу тя гласа на свещеника сякаш някъде отдалече. Джазу му отговори и *пандит* се обърна към астрологическата карта, за да състави хороскопа на момчето. Кавита усети, че се напруга още повече. Това четене щеше да определи всичко в живота на сина ѝ — здравето му, благополучието, женитбата, а днес и името му. След малко *пандит* вдигна поглед към сестрата на Джазу, която седеше до него. — Избери име, което да започва с В. — Всички в стаята обърнаха поглед към нея. Тя се замисли за момент, после се усмихна и се наведе към ухото на бебето, да прошепне избраното име.

— Виджай — произнесе тя с грейнало лице. Джазу се обърна към роднините и вдигна сина си така, че да го видят всички. *Пандит* кимна одобрително и всички нададоха възторжени възгласи и

заповтаряха името помежду си. Някъде сред глъчката Кавита чу самотен глас, пронизителен детски плач. Тя погледна към сина си, който спеше. Обходи с поглед стаята, опитвайки се да разбере откъде идва плачът, но не видя други бебета. Джазу остави детето в люлка, украсена с гирлянди от ярки оранжеви невени, бели и червени хризантеми, и започна да го люлее. Другите жени в стаята се приближиха бавно към тях и ги заобиколиха. Кавита бе погълната от песента им, но дори гласовете им не можеха да заглушат пронизителния плач, който тя все още чуваше. За момент я обзе тревожната мисъл, че всичко в живота на сина ѝ можеше да ѝ донесе както радост, така и тъга.

Тя погледна лицето на Виджай, да види дали името му подхожда. Означаваше победа.

16. ОБИДА

Бомбай, Индия — 1985г.

Самър

Тихо почукване по вратата разбуди Самър. Тя чу Кришнан да мърмори нещо, после отварянето на вратата и нечии стъпки. С полуотворени очи видя един от домашните слуги да приближава към леглото ѝ с поднос. *Какво прави тук, преди да сме се събудили?* Внезапно осъзна, че е облечена с тънка нощница, и се покри, докато чакаше Кришнан да освободи прислужника. Вместо това той се надигна в леглото, подпря се на възглавницата и взе от подноса чаша чай.

— Искаш ли нещо? — попита я той.

— Какво? Не. — Самър се обърна и затвори очи. Чу тракането на порцелановата чаша и лъжичката, няколко разменени реплики, стъпките на отдалечаващия се прислужник и накрая вратата се затвори.

— А, чай в леглото — възкликна Кришнан. — Едно от най-големите удоволствия в индийския начин на живот. Някой път трябва да опиташ.

Самър зарови лице във възглавницата. *Тук няма ли нещо, което да е непозволено? Някое ъгълче от живота ни, в което семейството ти или слугите да не нахлуват?* Но тя преглътна тези думи и вместо това го пита:

— Какво ще правим днес? — Неделя бе единственият ден от седмицата, когато правителствената агенция не работеше.

— Няколко приятели ми се обадиха за крикет мач, ако нямаш нищо против. Аз играя ужасно, но ще е добре да се видя с тях. Те са ми приятели от гимназията. С някои от тях не сме се виждали от десет години. Мама може да те изведе по магазините или нещо такова, ако искаш.

Самър стоеше на балкона, зареяла поглед в еднообразния океан, и наблюдаваше как сивите вълни заливат дървеното мостче. Беше

горещо и задушно, но поне дъждът бе спрял. През първия ден с ясно време от седмици насам Кришнан излезе сам. Самър се задушаваше от мисълта да остане отново в апартамента, а още повече от перспективата да прекара деня с майка му. Тя реши да излезе на разходка сама, да се махне от безумното напрежение в апартамента.

Когато излезе от сградата, мина през високите порти и се отдалечи от бдителните очи на портиера, Самър се почувства свободна. В края на улицата се намираше гара „Чърчгейт“, а на другия ъгъл имаше магазин за сандвичи с надпис *Бургери* върху афиша отпред. Мисълта за бургер след цели две седмици индийска храна ѝ се стори съблазнителна. Тя отиде до прозорчето и поръча:

— Два хамбургера, моля, със сирене. — Искаше да изяде единия сега, а другия да запази за по-късно, като нещо, с което да се разнообрази от кърито и ориза.

— Няма шунка, мадам. Само овнешки бургер.

— Овнешки?_ Нещо като агнешко?_

— Да, много вкусно, мадам. Ще ви хареса, гарантирам.

— Добре. — Тя въздъхна. — Два овнешки бургера, моля.

Бургерът изобщо не приличаше на онези, с които бе свикнала, но Самър трябваше да признае, че бе много вкусен. Почувства се приятно заситена и се насочи към мостчето край океана, което бе препълнено с улични търговци и пешеходци. Мъжете вървяха заедно на групи, смееха се, дъвчеха *паан* и плюеха по тротоара. Тя забеляза, че мустакат мъж я зяпа, втренчен нахално в гърдите ѝ, а после сръчка приятелите си. Самър скръсти свенливо ръце върху гърдите си, а мъжете избухнаха в смях. *Отвратителни свине.*

Тя вървеше и се опитваше да диша дълбоко и да гледа към водата. Но постоянно бе принудена да вдига поглед, за да не се блъска в тълпата от хора, с които се разминаваше. Очакваше мъжете да се отместят и да ѝ сторят път, да ѝ направят малко място в тълпата, но те не отстъпваха. Всеки път тя трябваше да си проправя път, налагаше ѝ се да притиска тяло в другите. Пробивайки си път през група мъже, който не се помръднаха от местата си, Самър усети как някой се притисна в задните ѝ части и как една ръка стисна гърдата ѝ. Тя се завъртя рязко и видя двама мъже, които се кикотеха, а единият, с почернели зъби, направи жест, сякаш я целува.

Самър усети как паниката се надига в гърлото и, докато си проправяше път през тълпата, опитвайки се да избяга. Натовареният трафик по шестте платна на „Марин Драйв“ сякаш никога не секваше и Самър се затича на зигзаг през лентите, а клаксоните пищяха и колите я избягваха на косъм. Тя тръгна бързо към дома си по една странична уличка. След като страхът ѝ отмина, тя се изпълни с възмущение. *Тези мъже са жалки. Как може Крис да е от тук?*

Тя отчаяно искаше да си поговори с него, но него още го нямаше, когато тя се прибра. Слава богу, всички останали подремваха, а тя пяхна остатъците от хамбургера си в хладилника и се оттегли в стаята. Напълни две кофи с вода в банята и изми всеки сантиметър от себе си, преди да облече чиста нощница и да си легне, очаквайки Крис.

Самър се събуди от силно тропане пред вратата на спалнята им. Погледна часовника и разбра, че са минали часове. Чу гласа на Крис сред виковете отвън, излезе в коридора, а майката на Крис профуча покрай нея, без да я погледне. Самър влезе в дневната, където завари Крис да се кара с един от слугите. Балконът отвън бе затрупан с посуда — тенджери, тигани, готварски прибори, съдове, чаши, — а друг слуга ги изтъркваше енергично един по един. Тя тръгна към кухнята и видя трети слуга да изсипва буркани с брашно, ориз и фасул в боклука. Самър не можеше да повярва на очите си, когато слугата изсипа целия поднос с подправки, поне две дузини малки стоманени съдинки.

— Крис? — попита Самър. — Какво става?

Крис се обърна с изкривено от гняв лице. Без да каже и дума, той я хвана за ръката, заведе я в спалнята им и затвори вратата.

— Ти какво си мислеше?

— Какво имаш предвид? — Тя усети как пулсът ѝ се ускорява.

— Какво, по дяволите, си мислеше, когато внесе месо в тази къща? Знаеш, че родителите ми са пълни вегетарианци. Отровила си цялата кухня.

— Аз... аз съжалявам. Не помислих...

— Майка ми едва не получи инфаркт. Искаше да изхвърли всички съдове, но аз я убедих, че можем да ги дезинфекцираме.

— Крис, не знаех. — Тя се надигна от леглото. — Ще помогна за почистването...

— Не. — Той я сграбчи за ръката. — Недей. Вече направи достатъчно. Просто остави нещата така.

— Съжалявам, не знаех. — Тя седна отново и заплака.

— Какво имаш предвид, как така не си знаела? Толкова ли си погълната от себе си, че не забелязваш къде се намираш? Казах ти, че са вегетарианци. Готвихме ли месо, когато ни дойдоха на гости? Виждала ли си някога в тази къща да се сервира месо? — Той поклати глава.

— Трябва да се извиня на майка ти — предложи Самър и стана.

— Да — отговори Крис, — трябва.

Самър откри свекърва си в една от спалните, седнала със снахата на Крис върху легло, драпирано с многоцветна коприна. Почука учтиво на вратата.

— Хей? Може ли да вляза.

— Да, Самър — отговори равнодушно майката на Крис.

Самър приседна на ръба на леглото.

— Красиви са — отбеляза тя, прокарвайки ръка по купчината червена коприна.

— Избираме сари за сватба, на която ще ходим през уикенда, един от колегите на доктор Тхакар.

— О! Ами аз просто исках да ви се извиня за... за кухнята. Не осъзнах... не исках да ви обидя и много съжалявам.

Майката на Крис кимна.

— Стореното — сторено. Да го забравим.

— Сигурно не съм се замислила. Бях малко разстроена. — Самър си пое дълбоко дъх. — Излязох на разходка и ми се случи нещо много неприятно. Този мъж... двама мъже, не съм сигурна — те ме докоснаха, на тротоара. — Свекърва й сбърчи чело и се вторачи в нея. — Докоснаха ме — продължи Самър, сочейки към гърдите си, — нали разбирате, неприлично. — Тя издиша и очакваше да я разберат.

Снаха й проговори първа.

— Кришнан ти е позволил да излезеш сама?

— Да, ами, не. Не че точно ми е позволил. Той беше на крикет и аз излязох.

— Не, разбира се, че не би го направил. Кришнан знае какво да прави — продължи майка му. После се обърна към Самър. — Не е

подходящо жени като теб да се разхождат сами по улиците. Не трябва да излизаш без някоя от нас, заради собствената ти безопасност.

— Жени като мен? — учуди се Самър.

— Чужденки. С разголени ръце и крака, с руса коса. Търсиш си белята. — Тя поклати силно глава и я погледна с неодобрение.

Самър се замисли за полата си до глезените и за тениската, която носеше сутринта. *Не е подходящо?*

— Ще... го запомня следващия път. — Тя скръсти ръце и стана. — Съжалявам, че прекъснах разговора ви. — Тръгна бързо по коридора към спалнята си и затвори вратата след себе си. Опита се да се пребори с негодуванието си към тази страна, с чувството, че всичко тук е покварено: пристрастният процес по осиновяването, неразбираемите правила и потискащото време, че всичко това въплъщава Индия. Очакваше да се почувства като у дома си със семейството на Кришнан, а не толкова неловко. *Така ли ще се чувствам в собственото си семейство, като чужденка?* Аша и Кришнан щяха да си приличат, да имат обща родина. Дъщеря й винаги щеше да бъде от тази страна, която чувстваше толкова чужда. Тя ровеше из куфара си, търсейки памучното долнище, което не бе обличала от самолета, и въпреки нетърпимата жега го навлече върху нощницата.

17.

ПРИВЪРЗАНОСТ

Бомбай, Индия — 1985г.

Кришнан

Кришнан остави мокра диря след себе си, докато се качваше по стълбите към семейния апартамент, вместо да използва асансьора. Самър почти не се бе възпротивила, когато сутринта той бе предложил да отиде сам до правителствената агенция, защото разбираше, че това може би бе най-добрата им възможност да приключат с осиновяването. Когато се прибра, я намери сама в стаята им, седнала на леглото и прегърнала свитите си колене, наблюдаваща пороя през прозореца. Тя не го забеляза, докато не застана пред нея, мокър до кости. Когато вдигна поглед, бузите ѝ бяха влажни.

— Добра новина — съобщи ѝ той.

Те плакаха от облекчение, изтощение и радост и решиха да излязат на празнична вечеря в хотел „Тадж Махал“.

Още преди да привършат с половината бутилка вино, Самър вече се бе замаяла и започна да изказва на глас оплакванията си за пръв път, откакто пристигнаха в Индия. Призна колко е била разстроена от процеса на осиновяването, колко неудобно се чувствала като чужденка, каква пропаст усещала между себе си и семейството му. Кришнан слушаше и кимаше, наливаше си още вино, а после си поръча скоч, последван от още един. Той се бе тревожил как на Самър ще ѝ понесе Индия, а нещата се бяха оказали дори по-лоши от очакванията. Насили се да слуша и макар че тя не го обвиняваше, той все пак изпитваше угризения. Отдавна бе знаел, че ще дойде времето за тази равносметка.

Още в медицинския колеж, преди връзката му със Самър да стане сериозна, той избягваше да разказва на семейството си за нея. Те дори не си и помисляха да го питат дали си има приятелка: от него не се очакваше да има други интереси извън следването, да не говорим за романтични.

Той разсъждаваше, че докато изчакваше, ще успее да подготви Самър за срещата със семейството си: ще я научи на няколко думи на *гуджарати*, ще я запознае с храната. Но в действителност той не споделяше много с нея за живота си в Индия. Все пак тя беше американка и той не беше сигурен как ще реагира на разказите му за живота в едно голямо семейство или за гълъбите, които постоянно влитаха в дневната през прозорците, отворени през цялото лято. Тази любов бе нещо ново и опияняващо за него и той не искаше да рискува. Бяха нужни общи усилия и повече смелост, отколкото той притежаваше на двадесет и пет години, за да събере двете части от живота си. А се оказа, че с много малко усилия можеше да ги запази разделени.

Надяваше се родителите му да го подкрепят, но ако трябваше да избира между тяхното одобрение и женитбата за Самър, той планираше да избере нея. Беше влюбен в Самър така, както не можеше да се влюби в някоя жена, избрана от родителите му, — тя беше негов интелектуален партньор и те имаха много общо. В Индия подобна връзка беше необичайна, ако не и невъзможна. И той избра живота в Америка с намерението да го приеме напълно. Мислеше, че и за него, и за Самър ще е по-лесно той да асимилира нейния начин на живот. Но сега на Кришнан му стана ясно, че ѝ бе направил лоша услуга. Когато тя се срещна с родителите му, осъзна, че добрите обноски няма да компенсират факта, че те живеят в различни светове.

В жената пред него не бе останало почти нищо от уверената студентка по медицина, с която се запозна в началото. Помятанятията, безплодието, процесът по осиновяването и сега Индия — всички тези неща нанесоха удари върху самочувствието ѝ. Но той знаеше, че онази жена е някъде вътре в нея и че той трябва да ѝ върне увереността.

— Този процес беше емоционално изпитание — каза той. — А Индия може да се окаже трудно място за западниците. Но всичко това ще свърши скоро и ние ще се върнем у дома, за да заживеем като семейство. — Той се усмихна. — Няма ли да си струва?

Самър въздъхна и кимна.

— Не мога да измисля нищо по-добро. Толкова ми омръзна да не знам какво да очаквам от тази страна. Вече не съм на себе си. Просто искам да се върнем у дома, към нашия живот. И всичко това да остане зад гърба ни.

Той не обичаше да я вижда толкова наранена. И така, чувствайки се разочарован заради това, как страната и семейството му са я накарали да се почувства неловко, и виновен заради това, че не успя да я подготви добре или да я защити, той каза онова, за което вярваше, че трябва да излекува жена му и брака му. Нямаше да има нужда скоро да се връщат в Индия. Щяха да хвърлят цялата си енергия в изграждането на семейството и живота си в Америка. Той предполагаше, че с времето нещата щяха да се подобрят.

Когато таксито спря пред невзрачната бетонна сграда с олющена боя и ръждясала метална врата, Самър го сграбчи за ръката.

— На снимките не изглеждаше толкова зле — прошепна тя.

— Хайде. — Той я прегърна. Изкачиха се по стъпалата до входната врата и чуха детската глъч от двора.

Отвън ги посрещна Реема, представителката на тяхната индийска агенция за осиновяване.

— Добре дошли, *намаскар* — поздрави ги тя със събрани длани и усмивка. — Знам, че сте чакали дълго този ден, така че хайде да влизаме.

Реема ги въведе в сградата. Кришнан погледна към Самър, която се усмихваше ведро, сякаш вътре ги чакаха камери. Там ги посрещна тълпа от боси деца, които се струпаха около Самър, и стана ясно, че никога преди не бяха виждали бял човек.

— Здравей, мадам!

— Идва от Америка, мадам?

— ... говори английски, мадам?

Те протягаха ръце да докоснат светлата кожа на ръцете ѝ, да опипат жарсето на блузата ѝ. Те носеха овехтели дрехи и се усмихваха ведро. Реема поведе Самър и Кришнан покрай децата и ги вкара в малък офис, където ги чакаше пълна жена на средна възраст, скръстила ръце пред сарито си.

— *Намаскар* — поздрави ги тя и се поклони леко. — Аз съм помощник-директорката. Мистър Дешпанде не може да присъства на този щастлив ден, но ви изпраща поздрави. Трябва да подпишем окончателните документи и тогава ще ви донеса вашето бебе.

Самър седна на един от двата стола и взе папката от нея. Нещо най-отгоре на страницата привлече погледа ѝ.

— Уша? — попита тя. — Тук пише Уша. Не се ли казва Аша?

— Не, мадам — отговори помощник-директорката, — рожденото ѝ име е Уша. Така я наричаме *ние*, но вие можете да я наречете, както пожелаете, разбира се.

— Мислех... мислехме, че се казва Аша. Така я наричахме постоянно. — Тя погледна умолително към Кришнан.

Реема прелисти документите в папката си.

— Да, и при нас навсякъде пише Аша. Трябва да е станала някаква грешка, може би при прочита на нечий почерк. Можете да я наречете Аша и тя много бързо ще научи името си.

— Няма значение, скъпа. — Крис застана зад Самър и сложи ръце на раменете ѝ. — Тя няма да разбере разликата. Не се безпокой за това.

Самър поклати глава.

— Само веднъж ми се иска нещата тук да са такива, каквито трябва. — Тя върна папката и си пое дълбоко дъх. — Няма значение. Готови сме. — Помощник-директорката кимна и излезе от офиса.

Когато се върна с бебето, всички в стаята се изправиха на крака. Кришнан бе най-наблизо и се пресегна към нея. Бебето премина спокойно в ръцете му и започна да си играе с очилата му.

— Здравсти, сладурче. Здравсти, Аша. — Той говореше бавно и нежно, докато я люлееше, а тя се надигна да го ощипе по ушите. Самър се приближи и тримата се прегърнаха. Тя протегна ръце да вземе Аша, но бебето се обърна и се вкопчи здраво във врата на Крис, като коала.

— Виждате ли, няма за какво да се тревожите — успокои ги помощник-директорката. — Тя вече се привърза към вас.

18.

СРЕБЪРНИ КАМБАНКИ

Бомбай, Индия — 1985г.

Сарла

— Какво красиво бебе. Здравей, Аша — Сарла се пресегна да докосне детето по бузата. — Много жива, много любопитна — вижте само как се оглежда. *Хахн*, бебенце? — Тя се усмихна пресилено на детето и кимна. — Е, как беше?

— Дълъг ден. — Кришнан замълча, за да отпие от чая. — Много документи — сиропиталище, съд, правителствена агенция. Довечера ще си легнем рано.

— Разбира се, сигурно е било много напрегнато. — Сарла наведе глава настрани в колебанието си дали да кимне за „да“, или за „не“. — Слава богу, ние сме тук, за да ви помагаме. Вечерята ще е готова скоро. — Тя се обърна към Самър, която държеше Аша. — От какво се нуждаеш за Аша, *бети*? Кошарка, няколко кърпи? Ела. — Те станаха и тя постави нежно ръка върху гърба на младата жена, за да я поведе по коридора. Виждаше, че съпругата на сина ѝ е неуверена. Държеше детето с двете си ръце и не искаше да го пусне дори за да отпие от чая си. Това не бе необичайно, разбира се: повечето млади майки не знаят какво да правят, но те обикновено имат време да се научат. Аша вече бе на една годинка и скоро щеше да проходи. На Самър щеше да ѝ се наложи бързо да придобие майчинска увереност.

Когато Сарла донесе Кришнан у дома от болницата, тя беше само на двацет и две години, още млада булка. Тя винаги казваше, че той е отгледан от цяло семейство майки. Още от първия ден винаги имаше някой, който да ѝ покаже как да прави всичко, — от почистването на мъничкото му носле до повиването му за сън. С майка си, леля си, сестра си и *ая*, да не споменаваме множеството добронамерени съседки, тя никога не оставаше сама с Кришнан през първите шест месеца. Понякога ѝ се струваше задушавашо толкова много хора да се грижат за детето ѝ. Но тя знаеше, че е извадила късмет, и дори раздражението от намесата беше лукс, който много млади майки, като

Самър, никога нямаше да имат. Беше чувала, че в Америка младите майки ги пращат у дома от болницата само след няколко дни, без никаква система за подкрепа.

— Ачха, Самър, ей сега ще наточа малко топла вода за ваната на Аша... Ето, моля те, пробвай тази. Добра ли е температурата? — викна тя от банята. — Добре, коритцето е пълно. Ето кърпа и малко талк. — Тъкмо щеше да излезе, когато забеляза безпокойството върху лицето на Самър.

— Имаш ли нещо против да остана, докато я къпеш? — попита тя. — Мина толкова време, откакто старица като мен не се е навъртала около бебе. Много ми е приятно.

По лицето на Самър се изписа облекчение.

— Разбира се, моля те, остани. Нуждая се от малко помощ.

С общи усилия след трийсет минути те бяха изкъпали Аша, бяха я подсушили, намазали с крем и облекли.

— От всичко най-много обичам аромата на току-що изкъпано бебе — разсмя се Сарла. — Може би и уханието на прясно разчупен кокосов орех. Другото ми любимо нещо.

— Самър се разсмя с нея, докато решише влажните къдрици на Аша. Чуха дискретно почукване на вратата и плахия глас на Девеш от коридора.

— Мадам, доктор сахиб пристигна. Да сервираме ли вечерята?

Всички седнаха заедно на дългата гравирана махагонова маса, а готвачът и слугите обикаляха край тях, навеждайки се да им сервират в съдове от чисто сребро. Самър държеше Аша в скута си и я хранеше от бутилка с мляко. Кришнан се угощаваше с печен карфиол, пълнени патладжани, *сааг панеер*, зеленчуково *пулао* и леки, хрупкави *пури*.

— Мамо, не трябваше да си правиш толкова труд — успя да продума той между хапките.

— Глупости! Поводът е специален.

След като Кришнан приключи, той предложи да подържи Аша, за да може и Самър да се нахрани. В чинията ѝ имаше по малко, не повече от лъжичка, от всички блюда. Тя взе вилица и опита внимателно.

— Ммм, това е вкусно. Напомня ми за Индийския дворец в Сан Франциско. Искат ми се да можех да приготвя спанака толкова вкусно. Ще трябва да взема рецептата ти за *сааг*.

Сарла се усмихна на любезността ѝ и не обърна внимание на лошото ѝ произношение. Самър бе прекрасно момиче и на теория бе част от семейството им, въпреки бездната между нея и останалите. Всяко дванайсетгодишно момиче в Индия можеше да приготви приличен *сааг панеер* без рецепта. Тя въздъхна без глас. Сега, когато Самър беше майка на единствената ѝ внучка, Сарла трябваше да положи повече усилия, за да преодолее дистанцията помежду им.

Аша, в скута на Кришнан, му се усмихваше палаво и посягаше към сребърната *тхали* и малките купички на масата пред тях.

— Хайде, миличко. Искат ли малко ориз? — Той взе няколко зрънца с пръсти и ги сложи в устата ѝ.

Сарла ги наблюдаваше дискретно. Не можеше да не забележи колко му бе приятно с Аша. Това бе една от неочакваните радости на остаряването, да вижда как синовете ѝ порастват, за да станат бащи на своите деца. Като най-големия син в техния голям род, Кришнан цял живот бе общувал с по-малките си братовчеди, така че нямаше нищо изненадващо в това, че той прие бащинството толкова естествено. Сарла се надяваше, че Самър също ще бъде добра майка, след като свикнеше с тази мисъл.

— И двамата изглеждате уморени — отбеляза Сарла, след като слугите разтребиха масата и те се преместиха в дневната. — Преди да си легнете, аз и баща ти имаме нещо за вас. — Тя отиде до елегантен, инкрустиран със слонова кост дървен шкаф до стената на дневната. Пантата на вратата му изскърца, когато тя я отвори. Подаде първата, малка виненочервена кадифена кутийка, вързана със златиста еластична панделка, на Кришнан. — Това е за Аша.

— Мамо... нямаше нужда — запротестира Кришнан. Поизмъчи се с тънкия възел, преди да отвори капака. — Ааах... прекрасно. — Той показа кутийката на Самър. Вътре имаше две сребърни гривни за глезени с деликатни орнаменти. Самър вдигна едната само с показалец и тя издаде свенлив звън. Погледна отблизо редицата мънички камбанки, закачени на гривната.

— Наричат се *джханджаар, бети*. Тук има обичай малките момичета да ги носят — казват, че така ще можеш винаги да ги чуваш

къде са. — Сарла се разсмя. — Веднага щом ни казахте, че идвате да вземете Аша, ние ги поръчахме на нашия бижутер.

— Красиви са. — Самър премести Аша в скута на Кришнан, за да може да разкопчае едната закопчалка и да я стегне върху глезена на Аша. — Ето... ох, само погледни. — Тя изпъна малките крачка на Аша, като я хвана за единия глезен: блестящата изтънчена гривна на левия крак контрастираше с простата сребърна гривна на десния. — Може би трябва да сваля тази — предложи тя, посочвайки поскромната. — Не ми се иска да се заплетат.

— Както искаш, скъпа. Изборът е твой. — Сарла се наведе напред с втория пакет в ръце и го подаде на Самър. — А това е за теб, скъпа моя.

Върху лицето на Самър се изписа изненада, изместена бързо от разцъфваща усмивка.

— О, благодаря ти.

— Надявам се да ти хареса. Сама го избрах — обясни Сарла. — Не познавам вкуса ти... — Тя спря за момент, докато Самър изваждаше от кутията лъскав копринен шал в яркзелено. Ръбът бе украсен богато с бродерия от златисто и морскосиньо. — Според традициите ни, когато снахата стане майка, ѝ даваме специално сари. Знам, че ти не си свикнала да носиш сари, така че ти избрах шал. Този ми напомни за прекрасните ти очи. — Тя долови изражението върху лицето на сина си. Разочарование? *Той ми каза да не очаквам от момичето да носи индийски дрехи, нали?*

— Благодаря. Красив е. — Самър поглади гънките на копринения плат върху гърдите си.

Сарла седна, доволна от себе си и от начина, по който мина вечерта. Понякога, както я бе научил животът, действията на човека трябва да предшестват емоциите, които той се надява да изпита.

19.

МАЙЧИНСКИ ИНСТИНКТ

Сан Франциско, Калифорния — 1985г.

Самър

При полета от Индия Самър и Крис се редуваха да будуват, за да гледат Аша, докато спеше на седалката помежду им, и държаха ръцете си над малкото ѝ телце. Самър усещаше прилив на емоции всеки път, когато осъзнаеше, че Аша действително бе нейното бебе.

В Сан Франциско Самър се опита да се довери на онзи инстинкт, за който ѝ бе казала свекърва ѝ, за да разбере от какво се нуждае Аша. Но сякаш постоянно грешеше: Аша искаше да остане будна и да си играе през нощта, когато Самър се опитваше да я приспи, или пък плюеше храната, която Самър ѝ даваше. Младата жена знаеше, че зад това поведение се криеха проблеми с развитието, но все още го приемаше като признак на негативно отношение към нея, когато Аша запращаше целия си обяд на пода. С изненада разбра колко трудно беше да следва съветите, които даваше на майките на своите пациенти да не се ядосват за такива неща.

През третата им нощ у дома Крис имаше нощно дежурство в болницата, а Самър се притесняваше, че за първа нощ остава насаме с Аша. Някъде след полунощ Аша се събуди с писък. Самър ѝ стопли бутилка мляко, но след като го изпи, Аша продължи да плаче. *Добре, аз съм педиатър, мога да се справя. Плачещо дете: измери температурата, провери памперсите, виж за някой косъм, увит около пръстите. Паниката ѝ се усилваше. Може би има инфекция на пикочния канал? Или менингит?* Тя прегледа Аша от главата до петите. Но не намери здравословна причина за плача ѝ. В тази ситуация тя бе майка, не педиатър, и се чувстваше безпомощна. Самър пееше на Аша, люлееше я и я носеше на ръце. Цели два часа Аша пицтя, а Самър не можеше да направи нищо, за да я успокои. И накрая, необяснимо, някъде към 3 часа Аша заспа върху потното и мокро от сълзите рамо на Самър в люлеещия се стол. Разтреперена, Самър не помръдна от това положение чак до сутринта, когато Кришнан ги завари така.

— Не мога да се справя — прошепна тя, когато той я събуди нежно. — Не знам какво да правя. Тя беше будна цяла нощ и плачеше. — Самър винаги бе вярвала, че не всяка жена става за майка; бе забелязала, че някои от пациентките ѝ са по-добри от други. Природата вече бе решила, че тя не можеше да бъде майка, и сега тя се чудеше дали не направиха грешка. Рационалните обяснения, които се напругаше да чуе в главата си, не можеха да победят съмненията, натрупани в сърцето ѝ.

— Какво имаш предвид? Ти се справяш — възкликна Крис. — Виж я.

Тя сведе поглед към Аша, заспала в ръцете ѝ с леко отворена уста. Крис погали косата на Аша и се усмихна на Самър. Тя се опита да се усмихне, но си помисли какво я очаква, за следващото му дежурство. В Индия всичко изглеждаше лесно, когато семейството на Кришнан ѝ помагаше да приготви храната на Аша, да я изкъпе, да я успокои, когато плачеше. Но сега, след толкова опити да стане майка, тя не знаеше как да се справи. Самър се тревожеше, че може би никога няма да развие този инстинкт.

Тя очакваше нещата да се подобрят, като се върне на работа, но това повдигна нови проблеми. След като продължи с педиатричната си практика, Самър виждаше Аша само за час в края на деня. Изпита облекчение, че най-после отново се чувстваше компетентна в нещо, но ѝ беше неприятно, че Аша се привърза толкова много към младата ирландска бавачка, която наеха, и се притискаше в нея вечер, след като Самър се прибереше у дома. На работа всеки пациент на възрастта на Аша напомняше на Самър за ведрата ѝ усмивка или за нестабилната ѝ походка. Майките и децата, които виждаше там, изглеждаха толкова спокойни заедно. Самър се питаше дали биологичната връзка укрепва увереността им, или това се дължеше на времето, което те прекарваха заедно, времето, през което Самър работеше. Дали щеше да се справя по-добре с Аша, ако имаха една и съща кръв? Дали Аша щеше да е по-отзивчива към Самър, ако тя не изглеждаше толкова различно от всички, които детето бе виждало през краткия си живот?

Кришнан не разбираше терзанията ѝ, а Самър и не очакваше това от него. Тя не можеше да приеме възможността да се провали след всичко, което преживя. Все още обичаше работата си, но внимаваше да не влага прекалено много в кариерата си и да не набляга твърде много

върху нещо, за което бе научила, че никога нямаше да й бъде достатъчно.

ВТОРА ЧАСТ

20.

ШАКТИ^[1]

Дахану, Индия — 1990г.

Джазу и Кавита

Джазу я видя седнала с кръстосани крака пред огъня и се спря, за да я наблюдава от разстояние. Кавита хвърляше роти в чугунения тиган, поставен на огъня. Със сериозно изражение тя съсредоточено изпълняваше ежедневната си задача да приготви храна за цялото задружно семейство. Джазу я харесваше повече усмихната и си постави за цел, като лично предизвикателство, да я разсее от работата ѝ. Тръгна към нея и подсвирна, подражавайки на птиците, които пеят рано сутрин.

— Ето я моята малка чакли — усмихна се палаво той. *Малка птичка*. Той обикновено разчиташе на това галено име, за да предизвика усмивката ѝ.

— Храната ще е готова скоро. Гладен ли си? — попита тя.

— *Хахн*, умирам от глад — и той се потупа по корема. — Какво ще ядем? — Той надигна плоския неръждаем капак на покрития съд.

— *Кхоби-бхаджи, ротли, дал* — отговори отчетливо тя, пресягайки се да разбърка зелето.

— Пак *кхоби*? — възкликна той. — Слава на бога, че жена ми е толкова добра готвачка и всеки ден зелето е вкусно. *Бхагван*, липсват ми *рингина, бхинда, тиндора...*

— *Хахн*. И на мен. Може би след жътва.

— *Чакли* — той снижи глас, за да не го чуят родителите му от съседната стая. — Реколтата няма да е добра. Ще имаме късмет, ако успеем да изкараме тази година. — Джазу се опита да скрие безпокойството си. Добивите и пазарните цени се влошаваха с всяка година, откакто се бяха оженили. Той не можеше да си позволи да задържи работниците си, така че през последните две години Кавита и Виджай му помагаха на полето.

— Виджай! — викна Кавита през отворената врата, където петгодишният ѝ син играеше с братовчедите си. — Скоро ще стане

време за вечеря. Ела да се измиеш.

— Кави. — Сякаш върху него се стовари тежест. — Не мога да измисля нищо друго. Трябва да заминем. — Той разтри челото си, сякаш да заличи набраздилите го бръчки. — Ще извадим по-голям късмет в града. Ще си намеря работа. А и на теб няма да ти се налага да работиш непрекъснато, ден и нощ.

— Нямам нищо против работата, Джазу. Ако помага на теб, на нас... нямам нищо против.

— Но аз имам — отвърна той. — В Бомбай няма да се налага да превиваме гръб всеки ден. Представи си, Кави, можеш да готвиш или да шиеш — и повече никаква работа в полето, нищо от... *това!* — Той хвана тънките ѝ пръсти и прокара палци по мазолестите ѝ ръце, по ожулените кокалчета, сякаш загрубелите ѝ ръце свидетелстваха за неуспехите му.

— Трябва да можем да направим нещо. Ще садим памук, като братовчед ти.

Той сведе поглед и поклати глава. *Как да я накарам да разбере?* Знаеше с цялото си същество, че трябва да напуснат това място веднага, единствения дом, който и двамата бяха имали. Те трябваше да се махнат — от полята, които показваха провала му като мъж, от семейството, на което не можеше да прости, от тази къща, където живееха заедно с родителите му, от родния му дом, в който той вече не можеше да се побере. Бомбай го зовеше като бляскаво бижу, обещавайки по-добър живот за тях и особено за сина им.

— Кави, там не е като тук, където едва свързваме двата края. Чувам, че всеки ден пристигат куп нови хора, такива като нас. Стотици, а там има домове, работа и храна за всички.

— Но всичко, което познаваме, е *тук*. Бомбай не е нашият дом. Каква полза да имаш всичките пари на света там, но да нямаш семейство? — Кавита се разплака.

Той се приближи до нея.

— Ще имаме *нашето* семейство. Ти, аз и Виджай. Той ще може да ходи в добро училище, хубаво училище. Няма да му се налага да работи като нас или да живее така... — Джазу посочи към скромния дом, който деляха със семейството му. — Може да завърши училище и дори да си намери работа в офис. Разбираш ли това? Някой ден нашият малък Виджай ще работи в офис. — Той положи усилия да я накара да

се усмихне. *Моля те, Кави.* Той хвана лицето ѝ в дланите си и избърса сълзите ѝ с грубите си палци. — *Добро утро, искате ли чай, сахиб, сър?* — Джазу се шегуваше, издърпа устните ѝ в неохотна усмивка с палец и показалец.

— Как ще се справи с онези непознати в града? — попита тя. — Тук всички се грижат за него. Цялото село е негово семейство. Поне това имаме. Искам и той да го има.

— Аз искам той да има *повече* от това, Кави. Семейството ни винаги ще бъде тук, те винаги ще го обичат.

— Ами ние? Никой от тук не може да ни помогне, ако се случи нещо. — Гласът ѝ се разтрепери от вълнение. — Тук поне ни помагат, когато реколтата е слаба или когато Виджай се разболее.

— Няма да сме първите. — Той хвана малките ѝ шепи в своите. — Съседът на братовчед ми и онзи производител на захарна тръстика — ще ги намерим. Кави, аз просто искам по-добър живот за нас... — Мисълта му прекъсна и той притисна чело в здраво стиснатите ѝ ръце. После го озари някаква мисъл. Само за миг той вече знаеше какво да ѝ каже, на тази жена, която преди всичко бе майка. Изведнъж вдигна поглед. — Виж всичко, което родителите ти са направили за теб, колко жертви. Не е ли правилно и ние да направим същото за нашия син? Виджай не заслужава ли най-доброто? Това е нашето задължение като родители. Ти си наред, *чакли*.

Думите му я накараха да се изчерви от срам и тя отново се разплака.

— Само си помисли — можеш ли, *чакли*? Можеш ли да си представиш новия ни живот? Довери ми се, Кави.

Очите му излъчваха ведрина и надежда. В нейните блестяха сълзи.

Когато Кавита каза за пръв път на родителите си, че двамата с Джазу ще се местят в Бомбай, тя едва изрече думите, без да се разплаче.

— *Ба, бану.* — Кавита зарови лице в скута на майка си. — Как да ви напусна? Какво ще стане с мен на онова място? — Тя си спомни Бомбай: горещия паваж под краката ѝ, изпълнените с укор погледи, отправени към нея.

Майка ѝ избърса очи, прокашля се и после прегърна Кавита.

— *Бети*, всичко ще е наред. Джазу е добър съпруг. Сигурно си има причини.

— Добър съпруг? Той ме откъсва от теб, от Рупа, от всички роднини и приятели, от моя дом, от моето село.

— *Бети*, ние винаги ще те обичаме. Но животът ти е с него. Трябва да му се довериш. Съпругът ти се нуждае от теб. *Ако майката падне, цялото семейство пада* — възрастната жена изрецитира стих от традиционна поема. — Трябва да бъдеш смела заради тях.

Кавита си спомни първото сбогуване с майка си — застанала пред храма, след като се омъжи, обвита в пластове коприна, отрупана с цветни гирлянди, с лице, натежало от булчинския грим, от който приличаше повече на жена, отколкото на момиче, каквото всъщност си беше. Онзи ден, когато отиде в дома на съпруга си, тя плака с чувството, че се сбогува за последен път. Но се връщаше у дома всеки път, когато забременееше, и пак, когато се роди Виджай, разчитайки на грижите на майка си, за да може самата тя да се научи да бъде майка.

Сега майка ѝ вдигна главата ѝ от скута си и хвана лицето ѝ, почервенияло от сълзи, в студените си ръце.

— Радвам се, че ти заминаваш — прошепна тя.

Кавита я погледна шокирана.

— Няма да се тревожа за теб, Кавита. Ти имаш сила. Смелост. *Шакти*. В Бомбай ще срещнеш трудности. Но ти, *бети*, имаш силата да ги понесеш.

И чрез думите на майка си, и през ръцете ѝ Кавита я усети — *шакти*, свещената женска сила, изтичаща от Светата майка към всички онези, които я последват.

В една хладна септемврийска вечер Кавита и Джазу се събраха със семействата си, за да се сбогуват. Първите искрящи звезди тъкмо изгряваха на смрачаващото се синьо небе, като блясък на диамантена обеща зад кичур тъмна коса. Кавита бе облякла едно от най-хубавите си сари за случая, яркосин шифон с мънички пайети, защити със сребърен конец по ръбовете. Когато се стъмни, братовчедките на Кавита, с които бяха израснали като сестри, изнесоха огромни съдове с храна. Те я изсипваха върху огромни бананови листа, подредени в

голям кръг на земята. Всеки човек — всеки член на семейството, всеки приятел от детинство, всеки стар съсед — седна пред един лист. Както винаги, мъжете се събраха около Джазу от едната страна, а жените се струпаха край Кавита от другата.

Гръмкият смях на Джазу изригваше откъм мъжката страна. Кавита се обърна навреме и видя как мъжът ѝ отмята глава назад, а един от братята му го потупа по гърба. По лицето ѝ премина свенлива усмивка. През тези последни няколко седмици, докато се подготвяха за пътуването, той бе изпълнен с енергия, а това много я радваше. Благословията на родителите ѝ и уверението им, че мястото ѝ е до мъжа ѝ, ѝ помогнаха да види нещата по-различно. Тя бе започнала да си представя един нов живот, с повече удобства, с по-малко работа и с дом, далеч от потискащите я роднини на мъжа ѝ.

— Какво ще работи Джазу *бхай*, Кавита? — попита една от жените.

— Първо ще работи като пиколо или като носач на закуски^[2], *дхабавалах* — обясни Кавита. — Има много такава работа и се плаща всеки ден в брой. А след като се установим, ще върши някаква полесна работа в магазин или в офис.

Рупа се съгласи с кимане.

— А те вече познават толкова много хора в Бомбай. Джазу *бхай* ни разказваше снощи. Вълнуващо е, *бена* — възкликна Рупа, стискайки ръката на Кавита.

Кавита прогони болката, която се надигна в сърцето ѝ при мисълта, че ще е толкова далече от сестра си.

— *Хахн*. Джазу казва, че ще си имаме голяма квартира с вътрешна баня и голяма кухня. А Виджай ще си има своя стая, където да учи и да спи. — Тя погледна към Виджай и братовчедите му, които играеха на гоненица и всеки се опитваше да сграбчи ризата на другия. Когато някой паднеше случайно, изпод него се вдигаше облак прах и предизвикваше бурен смях сред останалите. — Ако даде бог, ние ще забогатеем в Бомбай и ще се върнем бързо тук, *фута-фут*.

Докато възрастните приключваха с яденето, Виджай и другите момчета се върнаха с прашни и мръсни дрехи. Джазу приближи до Кавита, като наруши границата мъж-жена, която ги разделяше през цялата вечер.

— *Чало*, става късно, мисля, че е най-добре да се сбогуваме. — И с тези думи Джазу развали магията, обгърнала вечерта до този момент: илюзията, че това бе просто още едно събиране на любими хора, каквито се случват по всякакъв поводи изобщо без причина. И насъбралите се покрай тях хора бавно си взеха сбогом. Един по един те отиваха при тях и шепнеха пожелания за лек път и обещания за скорошно посещение. Постепенно всички си тръгнаха, докато накрая останаха само родителите на Кавита.

Кавита падна на колене и опря чело в краката на майка си. Възрастната жена я дръпна за раменете да се изправи, притисна я към себе си и я прегърна силно. Каза ѝ само една дума, макар че я повтори много пъти. *Шакти*.

[1] В хиндуизма означава „креативната енергия“, произтичаща от бога. Тя се илюстрира от женския принцип, женските репродуктивни органи или от богинята Шакти, съпруга на Шива. — Б.пр. ↑

[2] В Индия, Сингапур и Малайзия съществува услуга за чиновниците, при която екипи от *дхабавалах* им носят закуски от домовете им. — Б.пр. ↑

21. НЕСПОКОЕН МИР

Пало Алто, Калифорния — 1990г.

Самър

Самър тръгна към рецепцията във фоайето на детската болница „Люсил Пакард“, за да открие стаята на пациента си.

— Самър Уитман? — Един висок лекар приближи към нея, дърпайки куфар зад себе си. — Самър, как си? — Той протегна ръка да я поздрави.

— Питър — възкликна тя, разпознавайки колегата си от университета в Сан Франциско. Той още работеше като стажант, когато тя вече бе старши лекар. — Мили боже, не съм те виждала от колко — десет години?

— Да, там някъде — отвърна той, прокарвайки пръсти през гъстата си кестенява коса.

— Чух, че си специализирал инфекциозни болести. С какво се занимаваш сега? — Самър си го спомняше като умен и амбициозен човек. С което ѝ напомняше за самата нея.

— След доктората си специализирах в Бостън, а после — тропически болести в Харвард за няколко весели години. Наскоро ме наеха тук като шеф на отделение, така че се радвам да се завърна.

— Еха, Питър, това е страхотно — възкликна Самър.

— Благодаря. Отивам до Истанбул за няколко дни да изнасям лекции. Другата седмица ще съм малко замаян от часовата разлика, но работата е интересна и е за предпочитане пред това да се занимаваш с кашлици и настинки, нали? Ами ти, ти се интересувахте от кардиология, нали?

— Той я погледна с искрен интерес. Тя си спомни колко добре бяха се разбирали като студенти, как го бе насърчавала да си избере тясна специалност.

— Ами — тя се стегна в очакване на реакцията му. — Работя в обществената клиника в Пало Алто, така че ми се струпват много кашлици и настинки. — Просто нямаше начин да го направи да

изглежда привлекателно. Случаите бяха рутинни, почти нямаше последователност в грижите за пациента, а клиниката никога не разполагаше с достатъчно ресурси. — Но така пък мога да вземам шестгодишната си дъщеря от училище всеки ден. — Тя се усмихна и сви рамене. *Дали това в очите му не е нотка на разочарование?*

— Страхотно. Ние имаме две момчета, на шест и на десет. Човек постоянно е зает с тях, нали?

— Разбира се.

— Трябва да тръгвам за летището, Самър, но беше страхотно, че се видяхме. Между другото, никога няма да забравя онази невероятна диагноза за неонатален лупус^[1], която постави, когато аз още бях младши лекар, — през всичките тези години сигурно съм разказвал историята поне дузина пъти и винаги съм хвалил доктор Уитман.

Самър се усмихна.

— Всъщност сега съм доктор Тхакар. Но се радвам да го чуя. Радвам се, че се видяхме, Питър.

В асансьора Самър наблюдаваше как номерата на етажите светват последователно. Кога мина толкова време и какво стана с онази амбициозна студентка по медицина? Тя си спомняше онова желание да работи по интересни клинични случаи, да изследва, да се издига в академичния свят. Сега едва успяваше да прочете медицинските си списания. Изборът ѝ на работа означаваше да изгуби позиции в състезанието със своите колеги и дори в собствената си непретенциозна клинична практика да се чувства недостатъчно компетентна.

После побърза да вземе Аша от училище, където сред другите майки бе известна само като „майка на Аша“, а те, както изглеждаше, прекарваха много време заедно. Самър нямаше време за родителски срещи и благотворителни продажби на сладкиши. Тя нямаше време за себе си. Професията ѝ вече не я определяше, но и не ѝ даваше време да бъде майка. И двете неща бяха част от нея, но все пак не се допълваха в едно цяло. Самър не знаеше, че да имаш всичко — нещо, което тя винаги бе вярвала, че ще постигне, — означаваше навсякъде да не ти достига по нещо. Тя се опитваше да убеди сама себе си, че в живота бяха нужни компромиси и че тя трябваше да се примири с този, както най-често го определяше, неспокоен мир.

Самър седеше на пейката, отпиваше от топлото си сладко кафе и наблюдаваше как Аша играе на катерушката на детската площадка. През последната година дъщеря ѝ бе станала палава — катереше се, висеше и се люлееше навсякъде, където можеше. Цялата ѝ детска предпазливост бе изчезнала и изранените ѝ колене го доказваха.

Самър обичаше да води Аша в този парк. Преди няколко години се преместиха в този квартал, когато детето навърши две години. Беше им трудно да напуснат Сан Франциско, тъй като там създадоха семейството си. След години на болка и отчуждение тя и Кришнан се радваха на новостите в семейния им живот — да ходят до Бейкър бийч през уикенда, където Аша отиваше на пръсти до водата, а после бягаше с крясък от идващата вълна. Самър и Кришнан намериха начин да се сблизат отново. Разговорите им вече не се фокусираха върху медицината: те закрепиха отново разклатените си отношения, поставяйки Аша в центъра.

Не бяха планирали да се присъединят към масовото преместване на своите приятели от града, но когато Аша стана по-активна, те започнаха да се оплакват от малкия си заден двор и от нивото на местните училища. Когато Крис получи привлекателно предложение да се присъедини към лекарска практика в Менло Парк, квартал с добри училища, на трийсет минути южно от Сан Франциско, те започнаха да се оглеждат за къщи в района. Самър си намери работа в обществената болница.

— Аша, още пет минути — извика Самър, като погледна към слънцето.

— Прекрасна е — обади се една жена, седнала на пейката до нея. — Мисля, че съм ви виждала и преди. Ние идваме тук почти всеки ден. — Жената посочи към малко русо момче, което ровеше в пясъка. — Той го обича, а аз винаги се радвам, когато имам възможност да изляза навън.

— Да, и Аша обича да идва тук. Настава истинска борба, когато трябва да си тръгваме. — Самър се засмя.

— Трябва да идвате тук в петък по обед — предложи ѝ жената. — Всяка седмица се събираме на пикник с другите бавачки от квартала. Децата се забавляват заедно, а ние пък си правим компания.

Бавачки? От добро възпитание Самър изчака един момент, а след това стана и започна да си събира нещата.

— Аз не съм ѝ бавачка — обясни тя. — Аз съм ѝ майка.

— О, толкова съжалявам. Просто предположих... искам да кажа, помислих, защото...

— Всичко е наред — каза Самър, но с тон, който показваше точно обратното. — Тя прилича повече на баща си, но пък е взела моя характер. — После тръгна към Аша. — Приятен ден.

На път към вкъщи Аша караше колелото си, а Самър я следваше отзад, размишлявайки защо инцидентът в парка я разстрои толкова много. Бе разбираемо хората да предположат, че тя и Аша нямат роднинска връзка. Трябваше да е свикнала досега. Когато тримата излизаха заедно, хората се заглеждат в Самър. Дори тя забелязваше колко естествено изглеждат Крис и Аша заедно, когато тя се качваше на раменете му или седяха един до друг в сепарето на ресторанта. В такива моменти Самър трябваше да се бори с чувството, че тя е осиновената в тяхното семейство.

На семинар за осиновители, на който присъстваха преди години, им казаха, че осиновяването решава само проблема с бездетността, не с безплодието — разлика, която Самър по-късно разбра. Появата на Аша в живота им донесе много неща — любов, радост, удовлетворение, — но не заличи изцяло болката от спонтанните аборти, нито елиминира напълно желанието ѝ за нейна рожба.

Когато бяха заедно, само двете, Самър се чувстваше като майка на Аша и я обичаше като собствено дете. Не казваше на хората, че Аша е осиновена. Не само че това ѝ се струваше неуместно, но тя не искаше момиченцето да се смущава. Тя не виждаше различието, очевидно за всички други, в тъмната коса на Аша, в цвета на кожата ѝ. Сега, когато гледаше как Аша я чака на ъгъла, тя я видя през очите на бавачката в парка. Единият тънък кафяв крак на Аша бе върху педала, а другият едва докосваше земята. Гъстата ѝ черна опашка стърчеше от светлосинята ѝ каска с форма на бръмбар. Самър наблюдаваше дъщеря си, която изобщо не приличаше на нейна дъщеря.

[1] Детско заболяване, което се среща най-често при момичета на майки, носещи антитялото Ло/ББА. Характеризира се с поява на рани по кожата на бебетата през първите седмици след раждането — Б.пр. ↑

22.

ВРАЖДЕБНО МЯСТО

Бомбай, Индия — 1990г.

Кавита

Кавита вдиша дълбоко, когато най-после слезе от открития автобус. През последните четири часа тя, Джазу и Виджай бяха стояли на пътечката, притиснати към дузини подгизнали от пот хора, повечето от които изобщо не се интересуваха от пейзажа отвън. Много от тях пътуваха така всяка седмица, за да продават стоките си в града. Макар че купиха три билета, само Кавита успя да си намери място в автобуса. През целия път тя държа Виджай в скута си и бедрата ѝ бавно изтръпнаха. Джазу бе принуден да стои прав през цялото време до един мъж и клетката му с пилета, която постоянно удряше коляното на Джазу. Никой не се оплакваше, макар че някои пътници висяха от вратата, а други бяха се покатерили на покрива на автобуса.

С три чанти, пълни с цялото им имущество, те стояха пред автогарата. Виджай се облегна на крака ѝ, а очите му се затваряха. Планираха да отседнат в центъра на града, където им казаха, че могат да прекарат една-две нощи за много малко пари. Точно сега те се нуждаеха от почивка за през нощта. Утре щяха да се опитат да намерят истински дом и работа. Тръгнаха пеша, Джазу ги водеше с по един куфар във всяка ръка и спираше периодично да попита за пътя.

Кавита го следваше, хванала чанта в едната си ръка, в другата — ръката на Виджай. Докато се движеха през смрачаващия се Бомбай, тя остана поразена от това колко се бе променил градът, откакто беше идвала тук преди шест години. Макар и невъзможно, сега сякаш имаше повече хора, натъпкани на същото място, повече коли по улиците, повече шум и изпарения във въздуха.

Две мисли не излизаха от ума ѝ: че вече селото ѝ липсваше много и горчивият спомен как бе оставила Уша в сиропиталището. Тези две неща се въртяха в главата ѝ и Кавита се бореше с нарастващото си негодувание към Джазу. Той ме накара да дам бебето си. А сега ме принуждава да дойда в този град, да изоставя всичко,

което обичам. За момент тя изгуби от поглед Джазу, който бе отишъл напред в тълпата, и хукна да го догони. На това непознато място те бяха само двамата. Тя чу утешителния глас на майка си. Трябва да му се довериш. Трябва да бъдеш смела заради тях.

Докато пристигнат в Дхарави, мястото, за което им бяха казали, нощта бе паднала. С шок откриха, че тук няма сгради, както бяха очаквали, а огромен град от колиби, заемащ пространството между магистралата — от едната страна, и железопътните релси — от другата. Имаше дълга редица бараки, паянтови постройки от смачкана ламарина, картон и кал: малки едностайни къщички, направени от боклук. Те вървяха бавно, за да избегнат реката от мръсотии, която течеше край колибите. Кавита стискаше здраво ръката на Виджай и го дърпаше встрани от малките деца, тичащи голи наоколо. Просяк с ампутирани крака протегна костелива ръка към нея. Друг мъж, очевидно пиян, я гледаше похотливо и облиза устни. Кавита заби поглед в земята, където основните препятствия бяха разхвърляният боклук и припкащите гризачи.

— Имате нужда от подслон? Имате нужда от дом? — Един мъж, облечен като жена с яркожълто сари, тръгна наред с Джазу. Той имаше красиво лице, а когато се усмихнеше, се виждаха два златни зъба. Джазу размени с него няколко думи, които Кавита не чу, но те скоро тръгнаха след мъжа по уличката. Той спря пред малка колиба от кал, увита в найлон и покрита с ръждива ламарина. Когато се опита да отвори изкривената врата, нещо пречеше отвътре. На оскъдната светлина те забелязаха куче с бяла козина, толкова мършаво, че ребрата му се брояха. Мъжът в сари за кратко излезе от женския си образ и срита кучето от пътя си, после протегна грациозно ръка и ги въведе вътре.

— Друго семейство напусна тази сутрин — обясни той. — Можете да останете тук, ако искате. Изисква се само малко дарение. — Той протегна обърната с дланта нагоре ръка и се усмихна свенливо на Джазу, който погледна към Кавита.

— Само за една нощ — каза тя, за да го улесни при неизбежния му избор. Отвън вече бе тъмно. Те бяха вървели дълго и Виджай заспиваше прав. Джазу остави куфарите, извади от джоба си две монети и ги пусна в протегнатата ръка, без да я докосне, после направи знак на мъжа да си тръгне. Джазу влезе пръв в колибата, като се

наведе, за да мине през входа. Кавита и Виджай го последваха. Малката стаичка без прозорци бе почти гола и върху пода от отъпкана пръст нямаше нищо, освен гниещи хранителни отпадъци. Кавита се задушаваше от вонята на урина и се бореше с рефлекс си да повърне.

Кавита докосна ръката на Джазу.

— Хайде, защо не отидете с Виджай да вземете малко храна, а аз ще пооправя тук.

Джазу заведе Виджай до близките улични сергии. Кавита излезе отвън, за да си поеме дъх на сравнително чистия въздух, после покри носа и устата си с края на сарито си. Отвори вратата, за да влезе малко светлина. Вътре се залови за работа, събра хранителните отпадъци и боклука в малка найлонова торба, която намери смачкана на топка в ъгъла. Когато изнесе боклука отвън и спря за още няколко глътки въздух, тя зърна метла, облежната на съседната барака. Огледа се, стрелна се да увие метлата в гънките на своето сари и се върна в колибата.

Старяеше се да работи възможно най-бързо, приклякваше и прекосяваше малката стаичка, помитайки усърдно мръсния под. Вдигна се облак прах, от който тя се закашля, а очите ѝ се насълзиха, но въпреки това Кавита продължи. Само ако можеше да махне този слой мръсотия от развалена храна, боклук и урина на други хора, ако можеше да го измете навън, отдолу щеше да се покаже чиста пръст, с каквато тя бе свикнала. Когато от зловонията гърлото ѝ пламна толкова силно, че не можеше да продължи, тя измете навън купчината мръсотия и върна метлата на мястото ѝ. Влезе отново в колибата и вдиша. Да, въздухът ѝ се струваше по-чист или тя просто бе свикнала с вонята на това място? Накрая извади навитата рогозка, която бяха донесли, и я постла до трите си торби.

Джазу и Виджай донесоха горещи *пау-бхаджи* и студени бутилки оранжада. Виджай бе заинтригуван, когато опита за пръв път портокаловата напитка, остави я да гъделичка езика му, а мехурчетата да го пощипват, след това я преглътна бързо. Толкова бе обсебен от това ново преживяване, че изобщо не се интересуваше от жалката обстановка. Докато се хранеха, те чуха, някъде отвън, пращенето на радио, което бързо се настрои на оглушителна музика. До слуха им долетя любовна песен от стар индийски филм и Джазу започна да припява, измисляйки си текста, който не знаеше. Той хвана Кавита за

ръката и я дръпна да танцуват в малкото, влажно пространство. Кавита се съгласи, първо неохотно, докато не видя как Виджай пляска с ръце и също пее. На лицето ѝ се появи искрена усмивка и скоро всички те се смееха и танцуваха заедно. Прекараха първата си нощ в ада, преплели ръце, един до друг, докато заспиха.

Събудиха се рано на другата сутрин от силен шум на камиони пред вратата им. Кавита ги чу първа и не можа да заспи отново. Джазу се събуди скоро след нея. След няколко минути, през които продължаваха да лежат с хванати ръце и отворени очи, и двамата станаха тихо от рогозката. Кавита излезе да намери тоалетна. Забеляза дълга опашка от хора, но когато попита, научи, че чакат да си налят вода от обществения водопровод. Нямаше обозначено отходно място. Опитвайки се да запази спокойствие, тя се облекчи край железопътната линия и се върна бързо в колибата.

— Вече има голяма опашка за вода — ей там — показва тя на Джазу. — Но ние нямаме нищо, нито съд, нито кофа, за да си налеем.

— Днес ще ти трябва вода. Ще бъде горещо. Ето, какво ще кажеш за тези? — Джазу извади двете празни бутилки, останали от вечерта. — Аз ще отида. Ти стой тук — той посочи към спящия Виджай. Когато Джазу се върна след около час, той изглеждаше потресен.

— Какво има, *Джани*? Защо се забави толкова? — Тя обикновено използваше това галено обръщение в нощните часове на интимна близост, но притеснението в погледа му я накара да прояви особена нежност.

— Това място е истинска лудница, Кави. Една жена си помисли, че друга я прережда на опашката, и се разкрещя да се върне отзад. Другата отказа да го направи и те се сбиха, а останалите започнаха да я блъскат и да я ритат, докато не си тръгна. Жени, които се бият. За вода. — Той поклати глава, все още объркан от случилото се. — Утре ще отида по-рано. — Той ѝ подаде пълните бутилки, после излезе, като обеща да се върне преди здрач.

Когато Виджай се събуди, Кавита реши да го изведе от *бастии* през деня, щом усети безнадеждността на бордея, която тегнеше наоколо. Взе най-важните им вещи и скри останалото под рогозката.

Кавита стискаше ръката на Виджай, докато вървяха по улиците на Бомбай, — изпотрошен паваж, осеян с боклук и животински изпражнения; хора, притиснати един в друг, които не можеха да направят нищо друго, освен да се движат заедно, като ято птици. Улични търговци крещяха, продавайки стоките си.

— Горещ чай! *Гарам гарам* чай! Горещ чай!

— Вижете, мадам. *Салвар юсамеез!* Само сто рупии. Много цветове!

— Най-новите филми. Два филма, само петдесет рупии. Много добра цена. По ваш избор.

Кавита отново си спомни за онзи ден, преди години, когато вървеше по тези улици, дърпана за ръка от Рупа точно така, както сега тя водеше Виджай. Установи, че търси познати места на всеки ъгъл. *Тогавя прекосих ли тази улица на тази автобусна спирка? Вестникарската будка не ми ли е позната? Дали това е същият пазар за плодове?*

Насред това лудо място, на което е била само веднъж преди, където този град се пукаше по шевовете със своите десет милиона жители, Кавита се опитваше да се ориентира. През тълпата тя зърна лице, което ѝ се стори познато, малко момиченце, което изглеждаше точно като образа на Уша, който тя бе изградила в съзнанието си. Две лъскави плитки, вързани с корделки, кръгло лице и сладка усмивка. Малкото момиченце държеше за ръка жена в зелено сари. *Това тя ли е? Възможно ли е да е тя?* Изглеждаше връстничка на Виджай. Кавита си проправяше път през тълпата, без да обръща внимание на протестите на Виджай, че върви твърде бързо. Зеленото сари се скри от погледа ѝ, сякаш потъна във вихъра от хора и цветове. Кавита спря задъхана насред пешеходната пътека и се заглежда във всички посоки, но не откри, когото търсеше.

— Мамо? — Тя усети, че Виджай я дърпа за ръката, и сведе поглед към любопитните му очи.

— *Хахн, бета. Чало.* Да вървим. — Тя се тревожеше да не изгуби Виджай в множеството, което се блъскаше покрай тях, страхуваше се от беззъбите просяци, които ги следваха. Кавита продължи да търси зеленото сари и си спомни думите на Джазу за момиченцето. *Тя ще се превърне в бреме за нас, в огромен разход за семейството. Това ли искаш?* Може би тогава той беше прав, дори мъдър. Трудно ѝ бе да си

представи какво би било да има две деца сега, когато не е ясно дали ще могат да се грижат добре и за едно. Вървяха цял ден, докато Кавита се измори достатъчно, за да може да заспи бързо довечера. Само след един ден тя се чувстваше задушена от този град, гъмжащ от хора, енергия и шум. Дробовете ѝ, свикнали с чистия селски въздух, се бореха срещу смога. Краката ѝ копнееха за влажната отъпкана земя на полята у дома.

На връщане минаха през цялото селище от стотици бараки като тяхната. Тя заобиколи мръсна коза, заровила нос в огромна купчина димящ боклук на ъгъла. Пред всяка колиба имаше едни и същи неща: огън за готвене, подклаждан с пресовани кравешки изпражнения, ведро вода за цял ден и дрипави дрехи по просторите. Няколко находчиви жители бяха открили начин да опънат антени за телевизори или пък имаха транзистори, около които се събираха повече хора. Кавита копнееше за нещо, което да я успокои: за нежната ръка на майка си, за звънкия смях на Рупа.

Когато Кавита и Виджай стигнаха до колибата си, Джазу вече ги очакваше, седнал на края на рогозката. Разтриваше с палци едната си пета. Когато ги чу да влизат, той вдигна поглед и се усмихна.

— Какво стана? — попита Кавита.

— Днес трябва да съм изминал поне петнайсет километра с тези вехтории. — Той кимна към износените си *чапал* до вратата. Кавита седна до него и хвана крака му.

— Днес ходих до три офиса за куриери. — Той затвори очи и се отпусна назад върху рогозката. — Всички казаха, че нямат работа за мен. Искат само хора, които познават улиците на Бомбай, — шофьори на рикши или на таксита. Кажете ми, ако бях шофьор на рикша или на такси, защо би ми потрябвала куриерска работа?

— *Хахн*, защо? — Кавита говореше бавно, съгласяваше се, но не разбираше какво има предвид той.

— После потърсих работа за *дхабавалах* — продължи Джазу — и както подозирах, от носенето на тези кутии с храна из града се изкарват много добри пари. Сто рупии на ден — можеш ли да повярваш? Но има дълъг списък с мъже, които чакат да станат *дхабавалах*. Казаха ми да проверявам всяка седмица. Можело да минат три-четири месеца, докато им се отвори свободно място.

Кавита не знаеше как да реагира на тази новина, тя наблюдаваше Виджай, който рисуваше кръгове с пръст по мръсния под. *Трябва да му се довериш.*

— Но има и добра новина — днес срещнах един тип пред централния офис за *дхабавалах*. Той познава големия шеф и може да помогне името ми да се озове най-отгоре в списъка. С негова помощ трябва да стане бързо, до две-три седмици. Дадох му само двеста рупии.

Кавита вдигна разтревожен поглед към съпруга си. Бяха взели със себе си общо хиляда рупии — всичките им спестявания плюс подаръци от семействата им.

— Не се притеснявай, *чакли!* — Той се усмихна. — Всичко е наред. Той ми показва документите си, добър човек. А освен това ще ми помогне да си намеря колело, за работата. Ще ми го даде да го ползвам веднага, без пари. Първо аз ще изплатя велосипеда с печалбата си, а след като вече стане мой, всичко спечелено ще остане за мен. — Джазу се надигна и я хвана за раменете. — Не се тревожи. Това е добро, *чакли*, много добро! — Той хвана главата ѝ в големите си длани и я целуна. — Всичко става много бързо, точно както си мислех. За нула време ще си имаме просторен апартамент с голяма кухня за теб. Хей?

Нямаше как да не се усмихне, когато го виждаше такъв. Сега бе неин ред да въздъхне.

— Добре, мистър *дхабавалах*; хайде сега да вечеряме.

Една сутрин, две седмици по-късно, Кавита гледаше от рогозката как Джазу носи малко легенче със студена вода до ъгъла на стаята. Всеки ден той се миеше и се бръснеше. Всеки ден отиваше в офиса за *дхабавалах*, но те все още нямаха работа за него. Не беше виждал мъжа, на когото даде двеста рупии. Но все пак всяка сутрин Джазу ставаше рано, за да се нареди на опашката за вода. Настояваше да го прави той, макар че обикновено жените от басти се редяха на опашката. Днес донесе новината за епидемия от коремен тиф в северната част на селището. Три деца вече бяха починали, а много бяха заразени.

— Не пускай Виджай до мръсната вода — нареди ѝ той. — Тези хора правят сусу и *кака* навсякъде, като кучета. Няма никакъв срам. —

Той се облече грижливо и се среса. Бързаше, сякаш някой го очакваше в определен час. Всяка сутрин той тръгваше с надежда; всяка вечер се връщаше потиснат във временния им дом.

Кавита излезе отвън да приготви чай в тлеещите въглени от снощния огън. Бе останала малко *кхичди* от вечерята и тя я раздели на две порции, за Джазу и за Виджай. Докато приготвяше закуската, от съседните бараки излязоха други хора и правеха същото. Жените събираха измачканите си сари между коленете, за да клекнат, и после си бърбеха. Тези съседи живееха на това място от дълго време. Кавита не се включваше в разговора им, макар че слушаше клюките, които си споделяха над огъня. Те я плашеха: разкази за изчезнали деца, за пребити съпруги предишната вечер. Някои от мъжете варяха домашен алкохол, после го продаваха или го разменяха за нещо друго. В пияно състояние тези разгневени мъже се нахвърляха един срещу друг, срещу съседите и семействата си, за да си изкарат гнева.

Тази общност в копторите приличаше на самостоятелен град. Там имаше лихвари и длъжници, хазяи и наематели, приятели и врагове, престъпници и жертви. За разлика от селото, което тя познаваше, хората тук живееха като скотове: натъпкани в тесни пространства, борещи се за всичко в живота. И още по-лошо — много хора, живели тук с години, започваха да възприемат това място като свой дом. Те вършеха най-мръсната, най-противната работа в града — чистеха тоалетни, метяха боклука, събираха парцали и ги предаваха за преработка. Сред тях нямаше *дхабавалах*, които да живеят в прилични домове като свестни хора. Веднага щом Джазу започнеше работа, те щяха да се махнат от това място. Кавита знаеше, че нямаше да оцелеят тук.

По-късно вечерта, доста след като бяха заспали, те се събудиха от силни гласове отвън, мъжки викове. Джазу веднага скочи към вратата. Празните бутилки от безалкохолното се търкаляха наблизко, приготвени да бъдат напълнени с вода на сутринта. Той хвана по една в ръцете си. Кавита се надигна и взе още сънени Виджай в ръцете си. Очите им се опитваха да привикнат с тъмнината, а гласовете станаха по-силни и приближаваха към тях. Джазу откряна вратата и погледна навън. Затвори я бързо и прошепна на Кавита.

— Полиция! Ритат вратите и гледат вътре. Имаат палки и прожектори. — Той подпря вратата с гръб. Тя застана пред Виджай, който вече седеше с ококорени от страх очи.

Чуха се удари по вратите. Някой хвърли бутилки по стените. Трясък от счупени стъкла. Още разгневени гласове. После женски писък, продължителен, силен и жален. Сякаш след цяла вечност разгневените гласове започнаха да заглъхват, отстъпвайки пред зловец смях, който се отдалечи бавно. Накрая отново всичко утихна. Джазу все още пазеше на вратата. Кавита го повика да отиде при нея. Когато го прегърна, тя усети страха и потта, които полицията бе оставила след себе си.

— Мамо? — проплака Виджай. Кавита погледна към ръцете му, които стискаха предницата на гащите му. Бяха мокри. Тя го преоблече и покри влажната рогозка със стар вестник. Всички си легнаха: Джазу прегърна Кавита, а тя обвини техния син с тънките си ръце. В мрака Виджай прошепна:

— Липсва ми баба.

Кавита се разплака, без да издава звук или да помръдне. Дишането на Виджай стана по-тежко и равномерно, но нито тя, нито Джазу можаха да заспят отново през тази нощ.

На другата сутрин Джазу се върна от опашката за вода с новина за полицейската акция, очевидно нещо обичайно в *бастии*. Един съсед му бе казал, че полицията търсела човек, който бил заподозрян, че краде от фабриката, където работел. Макар че разбудили десетки други семейства, те не намерили заподозрения у дома му.

Но намерили петнайсетгодишната му дъщеря. А после я изнасилили пред очите на майка ѝ и малките ѝ братчета, докато съседите слушали, разтреперани от страх.

23.

ДЕНЯТ НА БЛАГОДАРНОСТТА

Менло Парк, Калифорния — 1991г.

Кришнан

— Намачка ли вече картофите? Крис!

Кришнан бе толкова погълнат от страниците на „Индия в чужбина“, че почти не чуваше Самър.

— Трябва да намачкаш картофите. Пуйката ще е готова след половин час. И гледай този път да не слагаш пипер. Татко не обича пикантна храна.

Кришнан въздъхна шумно. *Пикантна храна?* Само един американец може да сметне картофеното пюре, вероятно най-лекото ястие, приготвяно някога, за пикантно. Не, пикантна е *батата пакора*, която прави майка му, — резенчета добре сварени картофи, потопени в пикантно масло и поръсени със зелено чили, после запържени до златистокафяво. Тя едва успяваше да сложи резенче в чинията, и той го грабваше алчно веднага. Отдавна не бе похапвал хубава *батата пакора*. Той въздъхна, докато мачкаше димящите картофи в голяма купа. Самър понякога му угаждаше и от време на време излизаха да хапнат индийска храна, но не проявяваше истински интерес към индийската кухня, а нейните готварски умения бяха доста ограничени. Той веднъж ѝ показа как да приготви *чана масала*, просто ястие, което се прави само с консерва нахут и малко пакетирани подправки. Сега това бе единственото ястие, което тя правеше многократно и го поднасяше с хляб от магазина. Скъпата бутилка шафран, която родителите му изпратиха от Индия, си стоеше неотворена на рафта с подправките, след като Самър призна, че не знае как да го използва.

Той добави в купата няколко супени лъжици масло, сложи малко мляко и разбърка. Сместа стана гладка и бяла като болнични чаршафи и почти толкова привлекателна. Как някой може да яде нещо без цвят и аромат? Приготвянето на картофеното пюре се бе превърнало в негово задължение за Деня на благодарността. Една година той си позволи волността да добави шепа фино накълцани листа от кориандър като

украса. На другата година разбърка в маслото чаена лъжичка от *гарам масала* на майка му. Тази година отново щеше да се ограничи до солта и маслото.

— Още не съм сложила пая във фурната. — Самър се втурна към печката, отвори вратата и заби термометъра в пуйката за пореден път.

Кришнан не можеше да разбере защо американците, и особено жена му, се вълнуват толкова от това ястие всяка година. На семейните празници у дома редовно присъстваха поне дузина ястия и всички те изискваха много по-сложно приготвяне от пъхането на пуйката във фурната за няколко часа. И нито една от съставките не беше от консерва. Всяка година за Дивали майка му и лелите му готвеха с дни предварително: леки пухкави *дхокла*, потопени в туршия от кокосови орехи, разкошно зеленчуково *къри*, деликатно подправена дал. Всички зеленчуци се избираха един по един от *сабзи-валах* и всяка подправка се изпичаше, смилаше и смесваше на ръка. Тортата бе с домашна сметана и *паратхас*, които се навиваха и се сервираха горещи от огъня. Жените с часове клюкарстваха и се смееха, докато белеха, режеха, запарваха и пържеха гозби за двайсет души, че и за повече. И той никога не беше виждал да се тревожат излишно, както се тормозеше жена му сега. Спомни си за първото си запознанство със странните ритуали на американския Ден на благодарността.

През първата година в медицинския университет състудентът му Джейкъб го покани в Бостън. Кришнан бе прекарал в Съединените щати едва няколко месеца, при това само в Калифорния, така че когато пристигнаха в Бостън, първите неща, които го поразиха, бяха мразовитият въздух и ярките цветове на листата. За пръв път виждаше есен.

Там имаше десетина души и Кришнан получи „работа“ — заедно с другите мъже да събира листата от обширния двор на величествената колониална къща. Това достатъчно го обърка — той се чудеше защо няма слуги, които да вършат тази работа, — но Кришнан се озадачи още повече от играта на тъч футбол, която последва. Вътре, докато топлеха премръзналите си пръсти край огъня, Кришнан чу звънкия смях на сестрата на Джейкъб от кухнята. Братовчедките ѝ я дразнеха за новото ѝ гадже, което тя бе довела у дома за пръв път. Тази идея бе

напълно чужда на Кришнан. В Индия родителите и другите роднини първи, а не последни одобряваха бъдещите съпрузи. Ухажването при сгодените двойки продължаваше кратко и обикновено присъстваше придружител. Кришнан хареса яденето, макар постоянно да си мислеше, че с малко лют сос всичко би имало много по-добър вкус. До края на уикенда той бе очарован от всичко, което видя: красивата къща, просторния двор, красивото русо момиче. Пожела всичко това. Беше се влюбил в американската мечта.

Когато дойде за пръв път в Съединените щати, за да учи медицина, той бе развълнуван от новите възможности, които животът внезапно му предложи. Спокойното, в мисионерски стил студентско градче в „Станфорд“ бе толкова различно от претъпкания град, откъдето идваше. В Америка имаше и още много друга неща, които харесваше: чисти улици, огромни молове, удобни коли. Започна да харесва храната, особено пържените картофки и пиците, които сервираха в кафенето в студентското градче.

Кришнан се върна за ваканцията в Индия след втората година и откри, че нещата се бяха променили. Беше лятото на 1975 година и Индира Ганди току-що бе обявила извънредно положение, след като бе обвинена за изборни измами. Политическите протести бяха потушени бързо и хиляди опоненти на правителството бяха хвърлени в затвора. Беше трудно да се вярва на пълните с пропаганда вестници, но смътно се усещаше чувство на страх и несигурност за бъдещето. Когато придружаваше баща си на визитации, болницата му се стори по-остаряла, отколкото си я спомняше, особено в сравнение със „Станфорд“. Някои от приятелите му се женеха, но Кришнан успя да избегне предложението на майка си да започне да се среща с момичета. До края на лятото той откри, че му липсва Америка — мястото, където животът беше прекрасен, а възможностите за кариера бяха невероятни. Завръщането в родината наклони везните в съзнанието му, а когато отиде отново в Калифорния за последните две години от следването, той беше напълно сигурен, че иска да остане там.

Десетилетието след медицинския колеж премина като продължителна мъгла от дни и нощи в неуморна работа, за да стане хирург. Изкара една от най-трудните стажантски програми в страната. Сега колегите му се консултираха с него за най-трудните си случаи и често го канеха като гост лектор в „Станфорд“. И намери красивото

русо момиче, което сега бе негова съпруга. Според всяка обективна мярка той бе преуспял. След петнайсет години в тази страна той бе постигнал мечтата, от която бе силно запленил.

Всички те седяха в трапезарията край празничната маса, с много малко пространство помежду им. Бащата на Самър режеше пуйката и те си подаваха съдове, пълни с плънка, боровинков сос, заливка, картофено пюре и зелен боб. Докато Кришнан се хранеше, той слушаше как Аша забавлява баба си и дядо си с истории за новите си учители и за училищната униформа, която ѝ харесваше.

— Най-хубавото е, че няма момчета, които понякога са толкова досадни. — Всички се смееха и Кришнан също положи усилия да се усмихне. Те се хранеха в тази стая само няколко пъти в годината, осъзна той, и масата никога не бе пълна. Той премигна няколко пъти. Къщата бе просторна и красива, но според него — някак стерилна, точно като живота им. Това не му правеше особено впечатление, когато Аша изпълваше този живот с бърбрене и смях, но дори и тогава той не ставаше така пълноценен и богат като семейните сбирки, които си спомняше от детството си.

Това бе животът, който си бе представял, животът, който се бе надявал да има, но някак си американската мечта сега му се струваше куха.

Само преди няколко седмици семейството му в Индия се бе събрало за вечеря на Дивали в дома на родителите му, поне две дузини хора. Единствено Кришнан отсъстваше и те му се обадиха, предавайки телефона от ръка на ръка, за да могат всички да го поздравят по случай Дивали. Онзи ден, когато телефонът звънна, той бързаше да излиза, но след като затвори, седна неподвижно до кухненската маса с телефона в ръка. В Бомбай беше вечер и той можеше да затвори очи и да си представи милионите дия, мънички глинени гърнета с малки пламъчета по балконите, по уличните сергии и по витрините. Идваха гости да си разменят кутии със сладки и добри пожелания. Училищата затваряха и децата ставаха да се порадват на фойерверките. Още в детството му това бе една от любимите му нощи в годината, когато целият Бомбай усещаше магията.

Кришнан подхвърли идеята да се върнат на гости в Индия и може би да осиновят още едно дете, но Самър се възпротиви. Тя, изглежда, бе решила да съхрани Аша в малкия пашкул, който бяха изпрели около нея. Той гледаше на семейството като на нещо безценно, което трябва да бъде защитавано. За него то е нещо диво и разклоняващо се, нещо силно, което издържа години, километри, дори грешки. Защото, доколкото си спомняше, в големия му род бе имало дребни прегрешения и големи вражди, но това не бе засегнало издръжливостта на семейните връзки. Самър имаше добри намерения, полагаше усилия с Аша: гледаха „Нешънъл Джиографик“, показваха ѝ карти на Индия, преглеждаха фактите за земеделието и животните. Когато родителите му изпращаха *чания-чоли*, тя обличаше Аша в него и им изпращаше снимки. Но дъщеря му нямаше поводи да облича празничните дрехи и те се трупаша на камара в дрешника ѝ. Точно като неговите немощни усилия да научи Самър на няколко думи на гуджарати, и жестовете ѝ в крайна сметка се оказваха незначителни.

Може би всичко това не би го тревожило толкова много, ако усещаше, че Самър все още беше жената, в която се бе влюбил, — интелектуалният партньор, равният другар. Липсваха му разговорите им за медицина. Тя се интересуваше от неговите случаи, но напоследък предпочиташе да обсъжда скучните подробности за успеха на Аша в училище. Дори когато Самър говореше за своята работа в клиниката, на него му бе трудно да симулира интерес към сопотивите носове и мускулните разтежения, след като цял ден се бе занимавал с мозъчни тумори и аневризми. Макар технически да имаха една и съща професия, на тях им бе трудно да разговарят, без единият да изгуби интерес или да се разочарова. Понякога изглеждаше, че нещата, които изпълваха и определяха брака му, днес нямаха почти нищо общо с онези, които ги бяха събрали някога.

— Да вдигнем тост. — Веселият глас на Самър прекъсна мислите му. Тя вдигна винената си чаша във въздуха и останалите го последваха. — За семейството! — Всички те повториха пожеланието, докато се надигаха от столовете си, за да се пресегнат несръчно през масата и да си чукнат чашите. Кришнан отпи голяма глътка от изстуденото шардоне, усети как течността гъделичка гърлото му, а хладината се просмуква в тялото му.

24. СЛЕДОБЕДНА ПОЧИВКА

Бомбай, Индия — 1991г.

Джазу и Кавита

Джазу изпъшка, като погледна към тенекиения циферблат на будилника. Пружините на леглото изскърцаха, когато той се надигна от дюшека, макар че този звук можеше да идва и от ставите му. Той докосна прасеца на Кавита, докато вървеше вдървено покрай леглото в стаята, където спяха цялото семейство. След като тя се размърда, той слезе на долния етаж да ползва общата тоалетна за *чавл* апартамента. Едно от предимствата на ранното събуждане бе това, че тоалетната все още не бе препълнена.

Когато се върна, той видя, че Кавита вече се бе изкъпала и облякла. Тя си миеше зъбите, плюейки през парапета на балкона. Докато се къпеше, във втората малка стаичка, която използваша и за готвене и ядене, той чуваше подрънкването от молитвеното звънче на Кавита. Нежното ѝ пеене скоро щеше да събуди Виджай. Дори да имаха повече място тук, Виджай нямаше да спи сам. Не само че за шестте си години бе свикнал да спи в леглото на родителите си, но от изпитанията им в бедняшкия квартал той постоянно сънуваше кошмари. Кавита влезе в кухнята да приготви закуска. Джазу отиде бързо до общата стая да се облече и да прокара тънко черно гребенче през мократа си коса. Спря пред *мандир* да притисне длани и да наведе глава. Те се разминаваха така по няколко пъти всяка сутрин, споделяйки един мълчалив, добре отрепетиран танц.

— Храна? — попита Кавита.

— Ще я взема със себе си — отговори той. Фабриката във Викхроли, където работеше, бе на четирийсет минути път, кратко разстояние според бомбайските стандарти, но той обичаше да е сред първите, пристигнали на работа сутрин.

За щастие, Централната гара се намираще само на няколко преки и той вече бе усвоил уменията да тича, за да хване влака, потеглящ от гарата, да скочи в него в последния възможен момент. Това бе най-

приятната част от деня му: този спорт за хващане на влака, свободата да виси отвън, докато влакът препуска през града, усещайки вятъра през дрехите си, вече подгизнали от пот. Бе чувал, че това е опасно: сигурно защото две хиляди пътници умираха всяка година, возейки се така. Но като се има предвид, че с тези влакове в Бомбай пътуват няколко милиона, на Джазу това не му изглеждаше неразумно или особено опасно.

Фабриката за велосипеди, където работеше, от друга страна, категорично не бе безопасна. През първия си месец там той видя как двама мъже губят пръстите си в машините, а трети бе обгорен жестоко с кислород. Като пристигаше рано, печелеше шанса да получи някоя от не толкова опасните задачи, да боядисва рамки или да завинтва болтове с гаечен ключ. Фабриката представляваше голям, пращен склад със струпани безразборно машини и инструменти. Трудно се виждаше на слабата светлина и Джазу неведнъж се бе препъвал в електрическите кабели, опънати по целия под. Прахът и изпаренията от кислородните дразнеха гърлото и очите му толкова много, че изпитваше облекчение, когато излизаше отвън, в смога на Бомбай. Въпреки това Джазу се чувстваше късметлия, че си намери тази работа няколко дни след полицейската акция в селището. Заплатата не бе толкова, колкото би изкарвал като *дхабавалах*: само осем рупии на час. Но ако работеше един час допълнително сутринта и един вечерта, печелеше над две хиляди рупии месечно. Толкова изкарваше за пет месеца на село.

Въпреки това не беше лесно да си намерят апартамент, който да могат да си позволят. *Чавл* на „Шиваджи роуд“ бе мъничък; всъщност много по-малък от къщата, която оставиха на село. Но перспективите за Джазу бяха се променили от пристигането им в Бомбай, след ужасите, които видяха в бордеите. Онова, което трябваше да продължи една-две нощи, се проточи със седмици, а на тях им се стори още по-дълго. От всички неща, които бе чул за Бомбай, сред всички мечти в съзнанието му никъде нямаше място като *Дхарави*. Това беше достатъчно, за да му се прииска да си събере багажа и да се прибере у дома.

Но съзнаваше, че няма за какво да се връща, знаеше също, че семейството му разчита на него. Той ги бе довел тук и щеше да се грижи за тях. В деня след полицейската акция Джазу си купи нож от

мъжа с жълтото сари и започна да спи до вратата с него в ръка. Защото няколко нощи след това Виджай се будеше с викове и после трябваше да го приспиват. Кавита, макар да не казваше и дума, определено ненавиждаше това място и омразата ѝ нарастваше с всеки изминал ден, в който бяха принудени да останат. Много пъти той се връщаше и я заварваше да удря яростно по пода на колибата им с метлата, докато Виджай седеше изплашен отвън. Чавл на „Шиваджи роуд“ задоволяваше основните им нужди и предлагаше повече сигурност и уединение от *бастии*. Дори наблизко имаше добро училище за Виджай. Те похарчиха останалите си спестявания, както и по-голямата част от новата заплата на Джазу, за да платят наема. В онази първа нощ скромният им двустаен апартамент приличаше на дворец в сравнение с мястото, където бяха отседнали преди това.

Влакът забави ход, когато приближи гарата, а Джазу скочи на перона, поглеждайки часовника си. Въпреки че щеше да продължи пеша, той щеше да пристигне във фабриката преди седем и трийсет, както всяка сутрин, откакто започна работа. Щеше да види майстора, който един-два пъти дори му предложи чаша хладък чай, оставен недокоснат върху таблата на шефовете. Джазу ходеше на работа така шест дни седмично, от рано сутрин до късно вечер. Правеше каквото му кажеха и рядко ползваше почивка дори когато другите мъже излизаха да пушат. Вечер, когато се прибираще у дома, той вонеше на пот и тялото го болеше. Уморяваше се повече, отколкото на полето на село. Но Джазу нямаше нищо против. Те вече бяха на път да изградят по-добър живот.

Кавита изми последните съдове от неръждаема стомана. Всяка сутрин тя отиваше в луксозния апартамент на работодателя си и първото ѝ задължение беше да измие съдовете от закуската. Получаваше нареждания от Бхая, главната слугиня, която бе работила тук толкова дълго, че инструкциите на мемсахиб^[1] към нея се изчерпваха в откъслечни фрази, които разбираха само те двете, като някакъв таен език. Бхая също така поемаше по-приятните задължения — да ходи на пазара и да надзирава готвенето, докато Кавита миеше съдовете и чистеше повечето стаи. Те изпълняваха задачите си мълчаливо и когато Бхая говореше с Кавита, то обикновено я караше да добави нещо — пшенично брашно, *масоор дал*, семена от кимион — към пазарния списък, който Кавита помнеше наизуст. Макар да не

можеше да чете и пише, Кавита имаше отлична памет и Бхая бе започнала да разчита на нея за това.

Изненадващо е каква бъркотия могат да направят двама души, дори когато децата им са пораснали и са достатъчно богати, за да живеят другаде. Сахиб^[2] и съпругата му използваша по няколко малки чаши и купички за всяко ядене, не като единствената *тхали*, с която Кавита бе свикнала. Бхая също бе толкова лоша и използваше отделен съд за приготвянето на всяко ястие. Понякога мемсахиб носеше по три различни сари на ден, като оставяше съблечените при разхвърляните по леглото фусты и блузи. За бижутата си обаче полагаше големи грижи и винаги ги заключваше в металния шкаф. Всеки ден Кавита изглаждаше грижливо саритата и ги сгъваше, а после ги прибираще в гардероба. Често се отбиваха посетители, а сахиб и мемсахиб имаха гости почти за всяко ядене. Бхая винаги приготвяше достатъчно храна поне за шест души, което означаваше, че оставаше доста и за двете слугини.

Кавита разбра за тази работа от сестрата на Бхая, която живееше на техния етаж на „Шиваджи роуд“. Тази работа не се нравеше на Джазу; той би предпочел тя да се захване с шиене. Но тя печелеше по седемстотин рупии на месец. А апартаментът бе просторен и красив, с хладни мраморни подове, масивни дървени мебели и голяма кухня. Това бе прекрасно място, където да прекарва дните си, дори като слугиня. И по-важното — следобед Бхая ѝ позволяваше да излиза, да взема Виджай от училище и да го води тук, докато свърши работа.

Ранният следобед, след обилното хранене по пладне, когато отвън бе най-горещо и вентилаторът на тавана изглеждаше особено примамлив, бе единствената част от деня, когато Бомбай забавяше ход. Шофьорите на таксите сваляха табелите си и се изтягаха на задните седалки. Слугите в шестетажната сграда на мемсахиб лягаха на рогозките, подредени в отворените коридори и площадките на стълбищата. Дори портиерът седеше във фойето и дремеше. Когато се върна с Виджай, Кавита го видя там с клюмнала напред глава, с брадичка върху гърдите и слюнка на устата. Кавита никога не бе почивала през деня, така че тази уговорка я устройваше. Днес Бхая я бе помолила да вземе малко *панеер* на път към училището на Виджай. След като спря на пазара, Кавита погледна часовника си. Имаше

достатъчно време за малко отклонение. Ако вървеше бързо, щеше да успее. Никакво мотаене днес.

Десет минути по-късно, останала без дъх, тя стигна до познатата желязна порта на сиропиталището. Опря лице в металните решетки и гледаше през тях към табелата с червени букви на вратата. Зад нея се чу смях и тя се обърна. Колона от деца, в редица по двама и подредени по височина, се движеше към нея. Тя бързо огледа лицата на малките момиченца, търсейки онова, което съвпаднаше със спомена, издълбан в съзнанието ѝ. Едно момиче ѝ се усмихна, но цветът на кожата му бе прекалено тъмен. Друго изглеждаше с точния ръст, но пък имаше тъмнокафяви очи. Докато минаваха покрай нея, тя забелязва, че децата бяха облечени с чисти дрешки. Изглеждаха добре нахранени, щастливи. Вървяха твърде бързо и последните минаха през железните порти и се втурнаха в сградата. Никога нямаше достатъчно време.

Тя трябва да е някъде там. Разбира се, имаше и друга възможности, онези, които я преследваха нощем: Уша бе продадена като робиня или пък бе умряла от глад или болест. Точно заради това Кавита не преставаше да идва тук с надеждата да види малкото момиченце с очите си, за да се освободи от опасенията, които я тормозеха.

Внезапно тя се сети колко е часът. *Виджай.*

Пресече бързо улицата. Щеше да закъснее само с няколко минути. Денят бе прекрасен и тя може би щеше да успее да купи малко прясна кокосова вода, за да си я поделят на връщане. Приближавайки към училището, тя чу глъчката на малките момчета, които играеха на двора след часовете. Но днес гласове им звучаха гневно, а не игриво. Кавита забърза крачка и стомахът ѝ се присви от притеснение. Когато пристигна, видя книги, разхвърляни из двора, и група момчета, струпани край тухлената стена на училището. Втурна се да отключи металната порта, отвори я, затича се с всички сили, колкото ѝ позволяваше сарито. Когато приближи, тя чу момчешките подигравки:

— Селянче! *Гавар!* — повтаряха те.

— ... Защо не се върнеш на село и не си играеш с другите пиленца!

Кавита се провря между момчетата и видя Виджай на земята, облеган на стената, с издраскани и разкъравени крака и изцапана риза. Тя се втурна към него и притисна главата му към гърдите си.

— Какво ви става, момчета? Нямате ли срам? Махайте се оттук. Веднага! Преди да съм ви набила! Хайде! — разкрещя се тя, размахвайки едната си ръка към тях, докато държеше главата на сина си с другата.

Те хукнаха да си вземат чантите и се затичаха по улицата, продължавайки да се смеят. Тя се обърна към сина си да огледа раните му. Долната му устна бе подута, бузата му бе одраскана, а по лицето му се стичаха сълзи. Тя седна и го придърпа в скута си, за да може да обхване цялото му тяло с ръцете си. Люлееше го и усети мокрите му шорти и крака.

— Ето, ето, мило мое дете, всичко ще бъде наред. — Дори докато изричаше тези думи възможно най-спокойно, тя огледа училищния двор и улицата зад портата за други опасности, които сякаш приемаха различен облик всеки ден в този непознат град.

Ноември 1997г.

Иска ми се да си тук, за да ми помогнеш.

Трябва да напиша автобиография за урока по обществени науки в осми клас, но не зная откъде да започна. Не знам откъде съм наистина. Винаги когато попитам мама, тя просто ми разказва една и съща история — взели ме от сиропиталище в Индия, когато съм била бебе, и ме довели в Калифорния.

Тя не знае нищо за теб или защо си ме оставила там. Не знае как изглеждаш. Трябва да си приличаме и се обзалагам, че знаеш какво да направя с гъстите си вежди. Мама изобщо не обича да говори за тези неща. Казва, че сега съм като всички други и че това не трябва да има значение.

Татко се опита да ми помогне да намеря снимки за проекта си. Той извади стар албум с черно-бели снимки и прозрачна хартия между страниците. Имаше негови снимки в екип за крикет и на чичо му, яхнал бял кон на сватбата си.

Разказа ми за фестивала на хвърчилата, който децата в Индия празнували през януари, и за разноцветните бои,

които хвърляли за онзи празник през пролетта. Струва ми се много забавно.

Никога не съм била в Индия.

[1] Госпожа, господарка (англо-инд.). — Б.пр. ↑

[2] Господар, господин (инд.). — Б.пр. ↑

25. ЗАКЪСНЕНИЕ

Мумбай^[1], Индия — 1998г.

Кавита

Кавита опита *дал* и добави още сол, за да компенсира блудкавия вкус на воднистата супа от леща. Бе приготвила две *тхали* с ориз и дал, слагайки малко туршия от манго на Виджай, за да овкуси основното си ястие, с което напоследък се хранеха твърде често. Вечеряха сами, защото Джазу отново работеше до късно. Почти всеки ден вземаше допълнителни часове, както и смените на другите. Минаха много месеци, докато си намери отново работа след акцията във фабриката за велосипеди, след която я затвориха. Бяха принудени да вземат заем от лихвар, за да платят наема за *чавл* и таксите за училището на Виджай, докато Джазу не започна работа в текстилна фабрика. Изглеждаше, че всяка пайса^[2], която печелеха, отиваше за лихваря, макар че все още дължаха половината сума. Закъсняха с училищната такса за Виджай, а сега и с наема. Надявах се, че хазяинът, Маниш, ще прояви разбиране, тъй като те никога не бяха създавали проблеми през осемте години, в които живееха тук. Но наемите се вдигаха в цял Мумбай, а Маниш възнамеряваше да се отърве от старите наематели, за да може да отдаде квартирата под наем за повече пари.

— Какво научи в училище, Виджай? — Кавита очакваше с нетърпение да разбере как бе минал денят му.

— Същите неща, мамо. Умножение, степени. Учителят казва, че трябва да науча тези неща добре, за да настигна другите.

— *Ачха* — отговори бавно тя. Занесе празната си *тхали* до мивката и се зае с миенето на съдовете, за да не може синът ѝ да види насълзените ѝ очи. Вината беше нейна. Следобед Виджай работеше с нея в къщата на сахиб през последните няколко седмици. Когато един от редовните куриери на сахиб се разболя, мемсахиб попита дали Виджай може да вземе блузите ѝ от шивача. Тя му плати петдесет рупии и го помоли да се върне на следващия ден. Оттогава той

доставяше пакети всеки следобед, време, което преди използваше, за да се подготви за училище. С Джазу си казаха, че няма да му навреди, ако им помогне да се изплатят на лихваря. Сега тя осъзна, че това е било глупаво решение. Те излагаха на риск образованието на сина си, единствения му шанс за по-добър живот, и всичко това — за няколкостотин рупии. Тя търкаше яростно залепналите за дъното на тенджерата оризови зърна.

Входната врата се отвори.

— Здравсти. — Джазу се спря да разроши косата на Виджай, после тръгна към кухнята, където Кавита топлеше вечерята. — Здравей, чакли. — Той я прегърна отзад и отпусна брадичка върху главата ѝ. — Мммм. Дал-бхатх — облиза се той, надушвайки храната. — Хубаво е, че жена ми е толкова добра готвачка и може да прави дал-бхатх по толкова различни начини. — Той се усмихна и се върна при Виджай, потупвайки се по корема. — Хей, Виджай, не сме ли късметлии, че майка ти е толкова добра готвачка?

Веселото настроение бе помрачено от силно чукане по вратата, последвано от свирепия глас на Маниш.

— Джазу? Хей, Джазу! Знам, че си вътре. Чувам тлъстите ти мързеливи стъпки над главата си. Отвори веднага или ще разбия тази врата!

— Какво прави този негодник тук по това време? — Джазу тръгна към вратата и я отвори рязко. На прага стоеше Маниш, а косматото му шкембе бе изскочило между износената му долна риза и гащите, вързани с шнур. Брадата му бе поне на една седмица, очите му бяха кръвясали и миришеше на алкохол. Кавита хвана Джазу за рамото, надявайки се да удържи реакцията му.

— Маниш, късно е. Какво толкова важно има, че не може да почака до сутринта, а? — каза Джазу твърдо, като се канеше да затвори вратата.

С изненадваща скорост Маниш вдигна тлъстата си ръка да блокира вратата.

— Слушай, мързеливо копеле. Закъсняваш две седмици с наема и аз няма да търпя това повече — изкрещя той.

Джазу се изправи, застава пред полуотворената врата, за да защити Кавита и Виджай зад себе си.

— Маниш *бхай* — продължи по-меко той, — ще платя. Подвеждаш ли съм те някога за осемте години, в които живеем тук? Напоследък нямах късмет с работата и... просто ми трябва малко време.

— Време? Аз нямам време, Джазу. Ти крадеш тези пари от джоба ми, чуваш ли? — Маниш размаха юмрук във въздуха. — Мислиш, че си единственият, който иска този апартамент? Има опаска от хора от тук до океана и всички чакат за това място, а и всичките са готови да платят навреме. Не мога да те чакам, Джазу!

— Маниш *бхай*, моля те. Не можеш да ни изхвърлиш на улицата. Говорим за моето семейство. — Джазу разтвори вратата по-широко, за да му покаже Кавита и Виджай. — Ти ни познаваш. — Напрегна гласа си, за да звучи почтително.

— Обещавам да ти дам наема. Моля те, Маниш *бхай*. — Джазу събра длани за помирение. Кавита затаи дъх.

Маниш поклати глава и въздъхна шумно.

— Петък, Джазу. Имаш време до петък, това е. — Той се обърна и бързо се отдалечи по коридора с клатушкане, като гонеше хлебарките по пътя си.

Джазу заключи след него. Опря чело в затворената врата и въздъхна дълбоко, преди да се обърне към тях.

— Алчно копеле. Плащаме му навреме всеки месец в продължение на осем години. — Джазу се върна в кухнята.

— Търпим мръсните му тоалетни и спирането на водата за часове и нито веднъж не сме се оплакали. — Той размаха юмрук към вратата. — А сега той е готов да ни изхвърли за нищо. Копеле. — Джазу взе *тхали* от разтрепераните ръце на Кавита и отново отиде в кухнята, за да седне. — Има късмет, че не ми пука за него. — Той сложи в устата си хапка *дал-бхатх* и започна да дъвче енергично.

— Защо, татко? — попита Виджай, застанал на прага на кухнята.

— Какво? — учуди се Джазу, без да вдига поглед от храната.

— Защо не направиш нещо и да спреш Маниш да се вбесява и да идва постоянно тук? Вчера дойде и мама се уплаши...

Кавита забеляза безпомощността и разочарованието в очите на сина си и знаеше, че Джазу също ще ги види.

— Хайде, хайде, няма нищо. Не бях уплашена. Татко ще се оправи с това, *ачха*? Сега ела да си довършиш домашните — повика го

тя, сочейки към книгите и листите, разхвърляни по пода.

— Какво, Виджай? Какво искаш да направя? Човекът е негодник. Възползва се от трудовите хора. Нищо друго не може да се направи — сопна се Джазу и започна да пъха огромни зальци в устата си.

— Не знам, татко, направи нещо. Дай му парите. Набий го. Направи *нещо*. Каквото и да е. Само не му се моли.

Кавита бързо затаи дъх и тръгна инстинктивно към сина си. Внезапно Джазу се изправи и с една крачка се извиси над Виджай, размахвайки юмрук.

— Внимавай какво говориш! Мислиш се за по-добър от баща си, защото можеш да четеш онези измислени книжки в училище? Аз по цял ден превивам гръб заради теб. Ти нищо не знаеш! — Свеждайки поглед към преполовената си вечеря, той ритна *тхали* и се чу дрънчене. — До гуша ми дойде от *дал-бхатх*. — Обърна се и излезе. — До гуша ми дойде.

Кавита го последва по коридора.

— Джазу, той е само едно момче. Не знае какво говори. — Забеляза, че си обува *чапал*. — Къде отиваш?

— Навън. Махам се от тук. — Той затръшна вратата зад себе си.

Кавита остана неподвижна за момент, втренчена в затворената врата. Усети как страхът ѝ премина в негодувание срещу всички тях — Маниш, Джазу и Виджай — заради гнева, който пръскаха наоколо като бензин, превръщайки пейзажа на живота ѝ в опожарена земя. Вдиша дълбоко, преди да се обърне към сина си. *Той е само едно момче*.

— Виджай — тя го хвана здраво за раменете. — Какво ти става? Никога не трябва да говориш така на баща си. — Виджай я прониза със стоманения поглед на момчешките си очи. — Слушай, татко ще се погрижи за това. — Тя докосна бузата му, забелязвайки, че лицето му започва да се окосмява. — Не трябва да се тревожиш за тези неща, бета. Трябва да мислиш за учението. — И тя го поведе обратно към книгите.

Виджай се измъкна от хватката ѝ и ритна яростно книгите на пода.

— Защо? Защо да уча? Това е губене на време. Не виждаш ли? Какво печелим от това, мамо? Казваш ми да работя упорито. Но от това няма никаква полза.

Тя го наблюдаваше, докато той се обърна и излезе на балкона, единственото място в мъничкия *чавл*, където можеше да се оттегли в известно уединение. *Такива големи мечти, също като баща си.* Откога малкото ѝ момченце бе започнало да се терзае с тревогите на мъж? Без да си прави труда да се съблича, тя легна в леглото, което споделяше с Джазу, зарови глава в тънката, стара възглавница и заплака, почти без да издава звук. Известно време лежа будна в тъмното, докато не чу скърцането на балконската врата, а после и дълбокото, тежко дишане, което би могла да разпознае навсякъде, дишането на сина ѝ.

В ранните сутрешни часове тя чу входната врата да се отваря, а после да се затваря. Когато Джазу легна до нея, Кавита разпозна миризмата на дъха му. Спомни си за онези ужасни първи седмици в бомбайските бордеи, когато ароматът на алкохол се просмукваше в нощния въздух. Спомни си лепкавата миризма на ферментирала саподила през нощта, когато Джазу нахлу в колибата, където тя раждаше. Всеки път се случваха ужасни неща.

[1] Другото име на Бомбай. — Б.пр. ↑

[2] Парична единица в Индия, Пакистан и Непал, равна на една стотна от рупията. — Б.пр. ↑

26. ШЕСТНАДЕСЕТ ГОДИНИ

Менло Парк, Калифорния — 2000г.

Аша

Аша пристигна рано в офиса на „Харпър Скул Багъл“, стаята без прозорци, където тя прекарваше обедите си и свободното си време. Седна на масата при Клара, редактора, и мис Джансън, факултетския им съветник, и извади тетрадка и молив. Аша никога не пожела да пише с химикалка или писалка. Изпитваше безпокойство от тяхната трайност, от това, че написаното не може да се изтрие.

— Добре — обади се Клара. — Да чуем докъде са стигнали всички със статиите за броя по случай стогодишнината другия месец, който ще получат всички бивши възпитаници. Аша?

Аша се изправи.

— Предвид училищния юбилей мисля, че е важно да погледнем към нашата история. Както знаем, Сюзан Харпър завеща на училището семейното си състояние. — Тя огледа масата, кръга от отегчени лица. Също като нея, те от години слушаха за Сюзан Харпър. — Но това състояние е дошло от съпруга ѝ, Джоузеф Харпър и неговата компания „Юнайтед Текстайлс“, една от най-големите текстилни фабрики в страната. Оказва се, че преди около десет години, когато имали проблеми с профсъюзите си, „Юнайтед Текстайлс“ започнали да преместват фабриките си в чужбина. Сега повечето им заводи са в Китай, а повечето им работници са деца... — Тя направи ефективна пауза. — Децата са десетгодишни и работят по дванайсет часа, вместо да ходят в скъпи училища като това. — Аша вдигна молива към устата си и забеляза със задоволство, че вече никой не изглежда незаинтересован.

Клара реши да се изкаже.

— До нашата къща има сладоледена къща — обясни Маниша. — Сервират сладолед с аромат на *паан*. Толкова е хубав, също като истинския. Някой път трябва да го опиташ.

Аша просто кимна и продължи да яде. Тя не знаеше какъв е вкусът на *паан*, баща ѝ беше ѝ давал само веднъж, когато бе много малка.

— Имате ли леден *паан* в Индия? Миналото лято карах братовчедите ми да ми вземат по един всяка вечер. Направо се пристрастяваш. Трябва да го опиташ следващия път, като отидеш там.

Маниша говореше, без да очаква отговор, за което Аша ѝ бе благодарна. Не ѝ се налагаше да признае, че никога не е била в Индия, или да измисля някакво обяснение. Спомни си, че баща ѝ бе пътувал няколко пъти до там, когато тя беше в началното училище. Спомни си разговорите на родителите си, когато я мислеха за заспала, за това дали Аша трябва да го придружи, или не. Не помнеше да са коментирали дали майка ѝ ще отиде. Накрая бяха решили, че не е добра идея Аша да отсъства от училище толкова дълго. В началото на всяко пътуване те придружаваха баща ѝ до летището с два огромни куфара в багажника, единият бе пълен с американски дреболии и подаръци. На всеки няколко дни се чуваха с него в прациящ разговор по телефона. Когато баща ѝ се връщаше след две седмици, единият от куфарите беше пълен с чай и подправки, сапуни от сандалово дърво и шарени нови дрешки за Аша. Винаги имаше бутикова блуза или бродиран шал за майка ѝ, които тя слагаше при останалите в резервния дрешник. След като приберяха куфарите обратно в мазето, животът им се връщаше към нормалното ежедневие.

Маниша стана, за да се върне обратно.

— Хей, ще ходиш ли на Раас-Гарба^[1] другия уикенд? — попита тя. — Не мисля, че съм те виждала някога там, но винаги идват много хора.

— Хм, не. Никога не съм ходила — отговори Аша. — Родителите ми май не си падат много по тези неща.

— Е, значи са единствените индийски родители в цяла Северна Калифорния, които не се интересуват от това. — Маниша се усмихна и хвърли празната си чаша в коша за боклук. — Трябва да дойдеш някой път, наистина е много забавно. Хей, това е единственият път, когато татко наистина ми *позволява* да се наконтя и да отида на танци с приятели през уикенда, разбираш ли?

Аша отново кимна. Но тя не разбираше. Не разбираше нищо от това.

— Трябва да поговорим за оценките ти. — Каза майка ѝ със сериозен тон. Аша вдигна поглед от вечерята си. Баща ѝ я наблюдаваше, скръстил ръце пред празната си чиния.

— Знам, още една шестица по английски, не се ли гордееш с мен? — попита Аша.

— Аша, петица по математика и четворка по химия? — продължи майка ѝ. — Какво става? Успехът ти се влоши, откакто започна да отделяш толкова време за този училищен вестник. Може би е време да се откажеш и да се фокусираш върху ученето.

— Да, съгласен съм, Аша — присъедини се баща ѝ, кимайки енергично с глава. — Предстои ти критична година. Оценките ти са най-важни за колежа. Не можеш да си позволиш петици и четворки. Знаеш ли каква конкуренция има за добрите училища?

— Какво толкова? — възрази Аша. — В целия гимназиален курс имам само шестици; само един лош срок. Както и да е, след тази година вече няма да уча математика и химия. — Аша заби поглед в чинията си.

— Какво имаш предвид? — попита баща ѝ, а гласът му ставаше по-плътен, достигайки тона на разочарованието, от което Аша се ужасяваше. — Имаш още две години в гимназията и *тези* оценки могат да навредят при кандидатстването ти. Време е да станеш по-сериозна, Аша, говорим за твоето бъдеще! — Той се отблъсна от масата, а краката на стола изскърцаха по кухненския под, сякаш за да подчертаят позицията му.

— Виж, все още има време да оправиш оценките си тази година — намеси се майка ѝ. — Мога да ти помогна с химията или да те пратя на уроци. — Майка ѝ сграбчи ръба на масата с две ръце, сякаш очакваше земетресение.

— Нямам нужда от уроци и *определено* не желая помощта ти — тросна се Аша, подбирайки думите, за да нарани майка си. — От вас слушам само за оценки и учене. Не ви пука какво е важно за мен. Обичам работата във вестника и съм добра. Искам да излизам с приятели, да ходя по купони и да бъда нормална тийнейджърка. Защо не разбирате това? Защо не ме разбирате? — разкрещя се тя и усети как в гърлото ѝ се надига буца.

— Скъпа — обади се майка ѝ, — ние те обичаме и ти мислим само доброто.

— Винаги казвате това, но не е вярно. Не ми мислите доброто. — Аша стана от масата и отстъпи назад, докато гърбът ѝ опря в стената. — Дори не ме познавате. Винаги сте се опитвали да ме вкарате в някакъв съвършен образ на детето, което искате. Просто сте ме направили част от малката си фантазия, но не виждате *мен*. Не обичате *мен*. Искате да бъда като вас, но аз не съм. — Тя тръскаше яростно глава, докато говореше. — *Това* е истината. Може би, ако ми бяхте истински родители, щяхте да ме разбирате и да ме обичате такава, каквата съм. — Тя усети, че тялото ѝ трепери, че ръцете ѝ се потят. Сякаш някой извънземен се бе вселил в нея и бе изпуснал отровата, която се лееше от устата ѝ. Въпреки празния поглед на баща ѝ и сълзите на майка ѝ Аша не можеше да спре. — Защо никога не ми разказвате за истинските ми родители? Страхувате се, че те ще ме обичат повече от вас.

— Аша, вече ти казахме — обади се майка ѝ с разтреперан глас. — Не знаем нищо за тях. Такива бяха нещата в Индия тогава.

— А защо никога не сте ме водили в Индия? Другите индийчета, които познавам, постоянно ходят там. Какво има, татко, срамуваш ли се от мен? Не съм ли достатъчно добра за твоето семейство? — Аша впи поглед в баща си, който гледаше надолу и стискаше ръце толкова здраво, че кокалчетата му бяха побелели.

— Не е честно. — Аша не можеше да сдържи сълзите си.

— Всички други знаят откъде са, а аз нямам представа. Не знам защо имам тези очи, които всички винаги забелязват.

Не знам как да се справя с тези мои проклети косми — крещеше тя, стиснала юмрук. — Не знам защо помня всяка седембуквена дума от скрабъл, но нито един елемент от периодичната таблица. Просто искам да усетя, че някой някъде наистина ме разбира! — Сега тя плачеше с глас, като избърсваше нос с опакото на ръката си.

— Да не бях се раждала — атакува отново тя. Болезненият шок върху лицето на майка ѝ изпълни Аша с известно удовлетворение. — Искане ми се да не бяхте ме осиновявали. Тогава нямаше да ви разочаровам толкова. — Аша крещеше и изпита странно удоволствие, когато майка ѝ също се развика.

— Е, Аша, поне *опитах*. Поне опитах да ти бъда родител. Повече от онези... *хора* в Индия, които те изоставиха. *Исках* дете и бях там, Аша. Всеки божи ден. — Тя подчерта всяка дума, удряйки с пръст по масата. — Повече от баща ти, повече от всеки друг. — Гласът на майка ѝ внезапно падна до дрезгав шепот. — Поне те *исках*.

Аша се плъзна надолу по стената и се срути като чувал на пода, заровила глава в коленете си, разридана. Точно там, в кухнята, където празнуваше рождените си дни и печеше курабийки, в сърцето на единствения дом, който познаваше, тя се чувстваше самотно и неловко, както винаги в живота си. В продължение на няколко минути никой не проговори. Накрая Аша вдигна поглед, а лицето ѝ бе окъпано в сълзи и лешниковите ѝ очи бяха зачервени.

— Просто не е честно — каза тихо тя и подсмъркна. — Цели шестнайсет години не знам, шестнайсет години задавам въпроси, на които никой не може да отговори. Просто не чувствам, че мястото ми е в това семейство или *където и да е*. Сякаш частица от мен винаги липсва. Не разбирате ли това? — Тя погледна към родителите си, търсейки в лицата им нещо, което да я утеши. Майка ѝ бе забила поглед в масата. Баща ѝ седеше със затворени очи, подпрял челото си с ръка. Лицето му изглеждаше спокойно, освен един мускул, който пулсираше на брадичката му. И двамата не я поглеждаха.

Аша се надигна от пода, подсмъркна и се затича нагоре към стаята си. След като затръшна вратата и я заключи, тя се хвърли на леглото, ридаейки в белия юрган. Когато най-накрая вдигна поглед, в стаята ѝ беше мрачно, а небето зад прозореца ѝ бе тъмносиво. Тя бръкна в най-долното чекмедже на нощното си шкафче, извади малка квадратна кутийка от бял мрамор и я постави пред себе си. Пръстите ѝ трепереха над геометричната фигура, гравирана върху тежкия капак на кутията, която баща ѝ бе ѝ купил от битпазара, когато беше на осем. Беше ѝ казал, че дизайнът му напомнял за Индия, за гравюрите в „Тадж Махал“.

Тя свали капака и извади няколко сгънати листа. Тънката хартия беше износена по ръбовете, защото бе разгъвана и сгъвана много пъти. Изпод всички листи, от дъното на кутийката, тя извади тънката сребърна гривна. Тя бе огъната и потъмняла. Беше прекалено малка, за да я сложи лесно на ръката си, но стисна китката си и успя да я промуши. Сви се на кълбо, притисна дантелената възглавница към

гърдите си и затвори очи. Лежеше там, в смрачаващата се стая, и слушаше силните гласове на родителите си отдолу. Последното, което чу, преди да заспи, бе затръшването на входната врата.

[1] Индийски танц. — Б.пр. ↑

27.

СЕРИОЗНИ УСЛОЖНЕНИЯ

Мумбай, Индия — 2000г.

Кавита

Кавита отвори входната врата на *чавл*.

— Ехо? — извика тя. Джазу и Виджай трябваше да са у дома досега, но апартаментът бе празен. Тя се боеше да не би Джазу отново да е излязъл да пие. Преди три седмици той бе наранил дясната си ръка във фабриката, когато друг работник погрешка бе включил пресата за плат, докато Джазу настройвал инсталацията. Стоманените плочи счупили костите му на три места, преди да изключат машината. Завели го в държавната болница, където лекарят сложил скоба на ръката му и го изпратил обратно във фабриката. Но майсторът казал на Джазу, че забавя работата, и го пуснал да си върви у дома, докато се оправи. Помолил Джазу да постави отпечатъка от палеца си върху някакви документи, а после му обяснил, че не може да му платят, докато не се върне на работа.

През първите няколко дни Джазу се въртеше оклюмал у дома. После започна да се размотава по улиците и се прибираше почернял от слънцето и покрит с прах. Кавита опита да го успокои. Поне бяха върнали почти всичко на лихваря, а с нейния доход и с куриерската работа на Виджай можеха да покрият другите домакински разходи за няколко седмици, докато ръката му оздравееше. Това не утеши много Джазу; той само стана по-мрачен. След тази първа седмица Кавита започна да надушва онази характерна миризма. Опита се да не обръща внимание. Всъщност тя нямаше време да се занимава с това. Всеки ден ставаше рано, отиваше на работа, прибираше се да приготви вечерята, тръшваше се изтощена в леглото и правеше всичко това отново на другия ден. Ако ѝ стигаха силите, вечер се опитваше да прекара известно време с Виджай, макар че и той бе станал мрачен напоследък.

Тя се замисли дали да не излезе да потърси Джазу, но знаеше, че и той, и Виджай щяха да се приберат изгладнели. По-добре най-напред да приготви вечерята. Час по-късно оризът и картофено лученият *шаак*

бяха готови. Кавита усети, че стомахът ѝ къркори. Не бе яла от осем часа. Взе предпазливо от храната с пръсти. Не можеше да си позволи да седне и да се нахрани добре без съпруга си и сина си. Виджай сигурно учеше с някой съученик, както правеше все по-често напоследък. Но Джазу трябваше да се е прибрал досега. Безпокойството ѝ прерасна в силна тревога, а после бързо и в страх. Твърдо решена, Кавита покри храната и нахлузи своите *чапал*. Преди да излезе, пъкна в гънките на сарито си малко пари и ключа.

Кавита вървеше бързо. Гледаше само право напред: след мръкване улиците тук не бяха безопасни за сама жена. *Къде е отишъл? Как може да се държи толкова безотговорно?* През повечето време тя успяваше да се вслуша в съвета на майка си да се доверява на съпруга си, да бъде смела заради семейството. Но понякога той правеше нещо глупаво като това, изчезваше през нощта или се връщаше вмиρισан на алкохол и само за миг тя губеше вяра. Чудеше се дали бе сгрешила да му се довери, ако всички тези решения са били лоши, — да се откаже от дъщерите си, да напусне селото, да се опитва да оцелее в този град, в който никога нямаше да се почувства като у дома си.

Краката ѝ я водеха по пътеката към малкия парк, ограден от магазините и светлините на градските улици. Мина покрай ръждясалите съоръжения на опустялата спортната площадка и тръгна към малка група мъже, седнали под голямо дърво. Когато приближи, видя по средата голямо наргиле и облачета дим, които се издигаха във въздуха. Беше паднал почти пълен мрак. От това разстояние тя не можеше да различи лицата на мъжете. Те се смееха шумно и за момент тя се разтревожи за това какво можеха да ѝ сторят, ако Джазу не бе сред тях. Когато приближи, тя първо изпита облекчение, а после разочарование да види Джазу облегат на дървото, с притворени очи и с превързана ръка, отпусната безжизнено в скута му. В здравата си ръка държеше бутилка.

— Джазу — викна тя. Двама мъже я погледнаха и продължиха разговора си. — Джазу! — викна отново тя, достатъчно силно, за да надвика грубия виц за жената и магарето. Видя как зачервените очи на съпруга ѝ блуждаят и се фокусират бавно върху лицето ѝ. След като я забеляза, той се опита да се изправи.

— *Арре*, Джазу, жена ти идва да те прибере като ученик? — Подразни го един мъж.

— Кой облича твоите *дхоти*, *бхай*? — Друг го плясна по гърба и отново го събори.

Джазу се усмихна вяло на развеселените мъже, но Кавита забеляза болката в очите му. Видя наранената гордост, срама, разочарованието. Знаеше, че той изпитваше точно това. В този момент, намирайки го в това объркано, безпомощно състояние, Кавита усети как гневът и страхът ѝ отстъпиха място на тъгата. През цялото това време Джазу имаше една-единствена цел, която поставяше над всичко останало, — да се грижи за семейството си. И през последните двайсет години сякаш бог постоянно измисляше жестоки усложнения, за да му попречи да постигне дори тази скромна цел. Лошата реколта в Дахану, фалшивите обещания да работи като *джабавалах*, акцията във фабриката за велосипеди и счупената ръка, увиснала вцепенено отстрани, докато той се опитваше да се изправи. Кавита се втурна да му помогне.

— Хайде, Джазу-джи — молеше го тя, като се обръщаше почитателно към съпруга си. — Искаше да ти се обадя, когато приготвя вечерята. Сготвих любимите ти — *бхинди масала*, *кхади*, *ладоо*. — Кавита запази равновесие под тежестта на Джазу. Той я погледна в очите. Не бяха яли подобни ястия от сватбата им.

— Ах, добре че жена ми е такава чудесна готвачка — промърмори той, докато се отдалечаваха бавно. Джазу вдигна здравата си ръка към мъжете и извика през рамо: — Виждате ли какъв съм късметлия? Всички вие, нещастни копелета, трябва да сте такива късметлии.

В *чавл* Кавита помогна на Джазу да легне и сложи на челото му студена кърпа. Нахрани го със студен ориз и *шаак* с пръстите си, той преглъщаше трудно, а след това заспа дълбоко. Червата ѝ къркореха и тя се сети, че още не беше вечеряла. Кавита забеляза, че минава девет часът, а Виджай все още не се бе прибрал. Усети как страхът се връща, този път под формата на горчив вкус в устата ѝ.

Виджай беше привършил с доставките си за сахиб преди пет часа. Единственото разумно обяснение бе, че е в къщата на приятеля си. Те нямаха телефон у дома, приятелите на Виджай също нямаха. Вероятно се бе увлякъл в ученето и не бе забелязал колко е часът. Да, сигурно така бе станало. Той беше умно момче, отговорно. Кавита вдиша дълбоко няколко пъти, докато бършеше челото на Джазу с

мократа кърпа. След като се върнеше на работа, всичко щеше да се оправи. Тя седна на пода до голата крушка, която хвърляше слаба светлина, и докато чакаше Виджай, заши копчето на ризата на Джазу. Можеше поне да се успокои от факта, че петнайсетгодишното ѝ момче се намираше в по-голяма безопасност навън след мръкване, отколкото една жена. Когато най-после чу входната врата, вълна на облекчение се разля по тялото ѝ за втори път тази вечер. Виджай влезе в стаята.

— Виджай — прошепна тя и стана. — Къде беше? Нямах ли срам? Ние седим тук и се тревожим за теб!

Порасналият ѝ син, с набождащи мустаци над горната устна, просто сви рамене с ръце в джобовете. Забеляза, че баща му лежеше в леглото.

— Защо татко е заспал толкова рано?

— Не ми задавай въпроси, ачха. Отговори на моя въпрос. Татко ти и аз работим упорито всеки ден, за да се грижим за теб. — Разбираш ли? — Гневът в гласа ѝ отстъпваше място на умората. Изведнъж тя се почувства крайно изтощена от всичко това.

— Аз също работя — промърмори Виджай под носа си.

— Хей? Какво каза?

— Аз също работя. Печеля пари. — Приглушеният глас на Виджай се усили и той посочи към баща си. — Виж татко! Пак е пиан. Не работи, само спи.

Кавита бързо вдигна ръка и зашлеви Виджай през лицето. Той се дръпна назад поразен и докосна лицето си с ръка. Присви устни и бръкна дълбоко в джоба си. Извади пачка банкноти и я хвърли в краката ѝ.

— Ето! Добре ли е? Сега имаме достатъчно пари. Татко може да се напива и да спи по цял ден, ако иска. — Той я погледна предизвикателно.

Сърцето на Кавита спря. Тя погледна към банкнотите, сякаш гледаше кобра да излиза от кошница. Бяха поне три хиляди рупии. Не можеше да спечели толкова от куриерската работа. Тя погледна към сина си с недоверие и страх.

— Бета, откъде взе това?

— Не се тревожи, мамо — отговори той и се обърна. — Вече не е нужно да се притесняваш за мен.

Юли 2001г.

През уикенда аз и татко се опитахме да приготвим две индийски ястия. Първото беше истинско бедствие — изключихме датчика за дим, когато олиото и подправките изгоряха на дъното на тигана. Но второто, някакво доматиено къри с картофи и грах, наистина се получи много хубаво.

Кофти ми е да го кажа, но очаквам с нетърпение тези уикенди насаме с татко. Всеки месец мама ходи до Сан Диего, тъй като откриха бучка в гърдата на баба.

Тази сутрин татко се обади на семейството си в Индия и аз отново разговарях с тях. Все още ми е малко странно да говоря с хора, които съм виждала само на снимки, но става все по-добре. Той взе тези рецепти от майка си и отидохме чак до индийската бакалия в Сънливейл за продуктите.

Утре ще играем тенис — татко ми тренира бекхенда. Сега се разбираме много добре. Дразни се само когато заговорим за моето бъдеще и аз казвам, че искам да стана журналист, а не лекар. Всъщност това предизвика големи спорове помежду ни, когато мама ми помогна да си намеря стажантско място в една радиостанция за през лятото. Мисля, че тя постъпи много готино. Дори изглеждаше щастлива, когато ме назначиха за редактор на „Багъл“ за следващата година.

И накрая, аз вече не се карам с тях. И виждам светлината в края на тунела — последната ми година ще отлети и ще замина за колежа, където ще мога да правя каквото си поискам.

ТРЕТА ЧАСТ

28.

УИКЕНД С РОДИТЕЛИТЕ

Провидънс, Роуд Айлънд — 2003г.

Аша

Студентското градче бе покрито със сухи листа, които шумоляха под краката на Аша, докато тя вървеше по голямата поляна заедно с родителите си. Денят бе хладен, но лъчите на яркото есенно слънце пробиваха през клоните на дърветата, а чашите с ябълков сайдер ги стопляха, докато тя ги развеждаше наоколо.

— Офисът на *Дейли Херълд* е ей там, няколко преки надолу. — Аша посочи през сградите, покрити с бръшлян.

— Бих искала да го видя, след като прекарваш толкова време там — предложи майка ѝ.

— Разбира се. Още сайдер, татко? — попита Аша, поставила чаша под стоманения самовар върху една от масите на колежанската поляна, където бяха се струпали стотици други студенти и родители. Тя се завъртя и щом видя Джеръми, се усмихна широко и се обърна отново към родителите си.

— Мамо и татко, това е Джер... мистър Купър. Разказвала съм ви за него. Той е консултант на „Херълд“ от факултета.

— Джеръми Купър — представи се той и протегна ръка към баща ѝ. — Трябва да се гордеете с дъщеря си, мистър и мисис Тхакар. Тя наистина...

— Доктор — прекъсна го баща ѝ.

— Моля?

— *Доктор* Тхакар. Майката на Аша и аз сме лекари — поясни той. Аша забеляза, че майка ѝ сведе очи.

— О, да, разбира се. — Джеръми се усмихна. — Аша спомена за това. Аз винаги забравям за това мъничко пояснение „доктор“ пред моето име — каза той и махна небрежно с ръка. Аша също се разсмя. — Както казах, трябва да се гордеете с дъщеря си. Аша е една от най-добрите млади журналистки, които съм виждал през всичките си години в „Браун“. — Аша се усмихна широко.

— И колко години са това? — поинтересува се баща ѝ.

— Ъъ... ами, вече пет години. Трудно е да се повярва. Видяхте ли статията, която тя написа през есента за военните, които се опитват да набират новобранци от студентското градче? Много проникателна. Струва си да се публикува във всеки голям вестник. Наистина. Отлично. — Джеръми се усмихна на Аша.

— Мистър Купър, с какво се занимавате... — понечи да попита баща ѝ.

— Моля, наричайте ме Джеръми. — Той пъкна ръце в страничните джобове на кафявото си вълнено сако, орфанно по реверите.

— Да, с какво се занимавате — попита Кришнан, — освен че ръководите вестника?

— Ами преподавам няколко часа в катедрата по английски и опитвам перото си в писане на свободна практика, когато намеря време. — Джеръми се залюля на петите на износените си кафяви мокасини. — Но съм доста зает в студентското градче.

— Да, представям си — кимна баща ѝ. — Сигурно ви харесва животът на преподавател? В крайна сметка във вашата сфера няма много други възможности за кариера.

— Татко... — каза умолително Аша и направи гримаса.

— Не, не, баща ти е прав — отговори Джеръми. — Но аз никога не съм бил толкова талантлив като Аша. Тя може да стане следващият ни велик чуждестранен кореспондент, да пътува до далечни страни и да ни изпраща новините.

Аша видя, че майка ѝ изглежда смутена, и се канеше да я успокои, когато съквартирантките ѝ притичаха до тях.

— Аша! О, хей, Джеръми.

Джеръми се извини, промърморвайки нещо за прием на факултета, където го очаквали. Аша го погледна със съчувствие, когато си тръгваше, извинявайки се мълчаливо заради баща си.

— Хей, момичета! — Аша се обърна към родителите си. — Мамо, татко — спомняте ли си съквартирантките ми? Ниша, Селин и Пола. Мисля, че последния път не се запознахте с нея.

Ниша и Селин помахаха с ръце и ги поздравиха. Пола вдигна слънчевите си очила на главата си, разкривайки кафяви очи с гъсти

мигли. Тя се наведе напред, а свободната яка на пуловера ѝ разкри белите ѝ гърди, и подаде ръка.

— Много ми е приятно да се запозная с вас. Слушала съм толкова много и за двамата. — Аша се спогледа с Ниша и Селин. Те дразнеха Пола, че кокетничи толкова много, особено с преподавателите им, докато не разбраха, че тя не може да се държи по друг начин. Пола наведе глава на една страна и се усмихна на баща ѝ. — Аша сподели с нас някои от рецептите ви за къри. Сигурно сте страхотен готвач.

— О, не съм — отговори баща ѝ. — Приятно ни е да готвим заедно. Често не се получава, но Аша е търпелива с мен.

— Той я прегърна.

— Знаете ли — продължи Пола, — по-късно тази вечер в студентското градче ще има купон с *бхангра*. Трябва да дойдете. Ще идва страхотен диджей.

— Наистина ли, *бхангра*? — възкликна баща ѝ. Аша прочете недоумение по лицето на майка си.

— О, не искаме да ви се пречкаме — намеси се майка ѝ и докосна лакътя му. — Вие, момичета, се забавлявайте.

— Добре, мамо и тате, утре сутринта ще се видим в хотела за късна закуска, нали? — подвикна им Аша.

— Разбира се, скъпа. — Майка ѝ се наведе да я целуне.

— Ще се видим тогава.

Майка ѝ плъзна опакована кутия, завързана с голяма жълта сатенена панделка, по масата към нея. Аша остави чашата с портокалов сок и погледна грейналото лице на майка си, а след това безизразното лице на баща си.

— Какво е това?

— Подранил подарък за рождения ти ден — отговори майка ѝ. — Хайде, отвори го.

Аша разопакова кутията и видя нова видеокамера.

— Спомням си колко ти хареса да използваш нашата миналото лято в Хавай. — Майка ѝ се усмихна и погледна към баща ѝ. — А и каза, че обичаш да записваш интервютата си, за да не пропуснеш нещо.

Аша се усмихна. Спомни си разговорите с мама, но имаше предвид аудиозаписи.

— Няма да повярваш колко разнообразни опции има — продължи майка ѝ. — Но продавачът каза, че тази имала най-важните характеристики — лещи за увеличаване и компютърна връзка. Веднага можеш да я включиш в компютъра си и да редактираш.

— Благодаря, мамо — кимна Аша. — Страхотна е. Нямам търпение да я използвам. — Тя вдигна камерата към окото си и я насочи към баща си. — Хайде, татко — усмивка!

29.

РЕАЛНИЯТ ЖИВОТ

Мумбай, Индия — 2004г.

Кавита

— Наистина ли мислиш, че тя щеше да замине така, с най-добрата си приятелка? — попита Кавита, хващайки Джазу за ръка, когато излязоха от киното.

— Разбира се, че не, *чакли*. Това не е като в реалния живот. Това е само един филм. — Той сложи ръка на раменете ѝ и я поведе през претъпканата улица, като се възползва от краткото спиране на трафика.

— Защо тогава правят такива филми? Нещо, което никога няма да стане? — чудеше се тя, след като вече бяха преминали безопасно от другата страна.

— За убиване на времето, *чакли*!

— Хммм. — На Кавита идеята за простото убиване на времето ѝ се струваше почти толкова странна, колкото и мисълта, че сега можеха да си позволят да ходят на кино, когато си поискат.

— А сега какво ще искаш, *чакли*? Нещо студено? — предложи той, когато приближиха до магазина за сладолед.

— Да, и студено кафе, моля — каза Кавита. Тя бе открила наскоро това сладко сметаново удоволствие и ѝ бе трудно да му устои в топлата вечер. По-рано се чудеше на хората, които се редяха на опашки по тези места с желание да похарчат трудно спечелените си рупии за такива глезотии.

— *Ек* студено кафе, *ек ниста* сладолед — поръча Джазу на мъжа с шапка от вестник, застанал зад щанда. Няколко минути по-късно той подаде високата чаша на жена си и те продължиха по тротоара. Улиците и тротоарите бяха претъпкани. Беше събота вечер, единствената вечер от седмицата, когато цял Мумбай сякаш се отърсваше от тревогите си и излизаше навън. Ресторантите бяха пълни със семейства, а по-късно пред популярните нощни клубове щяха да се вият опашки. Този свят също бе съвсем скорошно откритие за Кавита и Джазу.

Това започна преди няколко години, когато Виджай ги заведе в семеен ресторант, за да отпразнуват шестнадесетия му рожден ден. За пръв път отиваха на ресторант с маси, покрити с чисто бели покривки. Виджай бе завършил успешно десети клас и започна куриерски бизнес с приятеля си Пулин. Кавита и Джазу все още желаеха той да тръгне по друг път.

— *Бета*, ти си толкова умно момче. Стигна в училище много по-далеч от нас. Защо да се занимаваш с този куриерски бизнес, като обикновен човек? — попита Джазу. — Можеш да постигнеш нещо по-добро. Защо не си намериш хубава чиновническа работа?

— Татко, тази работа ме устройва — отговори Виджай. — Аз съм си шеф. Никой не ми казва какво да правя. — Виджай поръча за всички, тъй като само той можеше да прочете менюто. Кавита не знаеше ястията, които той избра, но храната беше прекрасна, поставена върху блестящи сребърни подноси и поднесена от сервитьори. Тя се почувства като кралица и от радостното бърборене на Джазу разбра, че той също се гордееше. В края на вечерта Виджай извади пачка пари да плати сметката. Кавита бе виждала това многократно, но всеки път, когато той вадеше тлъстата пачка банкноти и отброяваше от тях, студена ръка я сграбчваше за сърцето.

— Обичам пистачио^[1], мога да го ям всеки ден. — Джазу привършваше светлозеления си сладолед.

— Ама ти наистина ядеш всеки ден — отбеляза Кавита и го сръчка в ребрата.

— Да вземем ли рикша до вкъщи? — Джазу я хвана под ръка, за да я преведе през претъпкания тротоар. Толкова по-приятно бе вечер да можеш да си наемеш рикша, вместо да се возиш в претъпкания влак. Пред тях група хора, изглежда, се бяха събрали около някакъв уличен изпълнител.

— Какво става там? — поинтересува се Кавита. — Музикант или хипнотизатор на змии? Хайде да видим. — Ритмичното пляскане с ръце на тълпата ги привлече натам. Двама мъже бяха се покатерили върху ниска каменна стена, за да виждат по-добре. Когато Кавита и Джазу най-накрая приближиха достатъчно, и двамата се шокираха от

гледката, която се откри пред тях в центъра на кръга от хора. Там имаше жена, всъщност момиче, не повече от осемнайсетгодишно. Тя бе коленичила на земята, плачеше и объркано търсеше нещо. Един мъж от кръга държеше сарито ѝ, което бе почти напълно смъкнато от тялото ѝ. Блузата ѝ бе разкъсана по средата, разголвайки гърдите ѝ.

Джазу си проби път през тълпата и клекна до момичето. Обърна се и издърпа сарито от ръката на мъжа, а после му изкрещя:

— Мръсно копеле! Нямаш ли срам? — Опита се да завие момичето с дрехата, но това му се стори твърде трудно и той свали ризата си и я метна на раменете ѝ, закривайки голото ѝ тяло от похотливите погледи, които я разкъсваха.

— Хех, бхай, отстрани се. Не ни разваляй забавата! — развика се мъж от кръга.

Момичето най-накрая намери онова, което бе търсило, — чифт очила, вече счупени и покрити с пръст. Тя ги сложи на лицето си, стана и се уви хубаво в ризата на Джазу. Кавита се загледа в лицето на момичето. Челото ѝ бе твърде голямо, очите — прекалено раздалечени. За неин ужас, тя осъзна, че момичето страдаше от умствено изоставане. Видя блясъка в очите на Джазу и разбра, че и той бе забелязал и това веднага го вбеси.

— Забава? Това ли наричате забавление? — крещеше той на мъжете, събрали се около тях, които вече започнаха да се разотиват. — *Арре*, какъв срам! Тя е едно невинно момиче! Как щеше да се почувстваш, ако някой се отнасяше така с жена ти? Със сестра ти? С дъщеря ти? А? — Джазу, само по потник, махаше заплашително към неколцината мъже, останали там, които не можеха да приемат преждевременния край на своето забавление.

Кавита отиде бързо до момичето и го отдалечи от тълпата.

— Добре ли си, *бети*? — прошепна тя, когато спряха под едно дърво. Момичето кимна безмълвно. — Къде живееш? Нуждаеш ли се от пайса, за да се прибереш? — Момичето продължи да кима в същия ритъм, без да показва разбиране или съгласие. Накрая тълпата се разпръсна, а Джазу отиде при Кавита и момичето. — Мисля, че трябва да я заведем до дома ѝ — предложи Кавита, след като най-накрая бе разбрала адреса ѝ. Джазу кимна и слезе от бордюра, за да спре някое такси.

— Добре ли си? — Обърна се Кавита към Джазу. Те пътуваха в мълчание, след като бяха завели момичето до дома му. Джазу бе поговорил с момчето от асансьора, което бе обещало, че се погрижи тя да се качи до апартамента на родителите си.

— *Хахн* — отговори вяло той. — Само си мислех... това бедно момиче беше толкова беззащитно, а всички тези мъже просто... Какво ли щеше да стане с нея, ако не бяхме минали оттам?

— Ти извърши добро дело. Много смело от твоя страна.

— Кавита сложи ръка на рамото му.

— Не беше кой знае каква смелост, просто късмет, че се оказахме там. Просто късмет... — Той не довърши и поклати глава. — Няма значение. Всичко свърши. Надявам се това да не ни развали вечерта.

— Най — усмихна се тя. — Съвсем не. — Кавита не каза какво си мисли, колко ѝ е било хубаво да държи крехкото тяло на момичето в ръцете си, докато то престане да трепери. Да избърше сълзите и да погали дългата ѝ коса. Да ѝ попее сладко в колата, както нейната майка ѝ бе пяла някога. Както си бе представяла, че пее на своята тайна дъщеря.

[1] Индийски ядки, които наподобяват кашу. — Б.пр. ↑

30. ЧАСТ ОТ НЕЯ

Менло Парк, Калифорния — 2004г.

Самър

След вечеря Самър стоеше до мивката с гумени жълти ръкавици, щастлива от вълнението в къщата, породено от присъствието на Аша. Това бе първата ѝ вечер вкъщи за лятото след втората ѝ година в „Браун“. Все пак Самър бе особено внимателна, защото не знаеше как ще се почувства дъщеря ѝ отново у дома. Още щом се прибра, Аша даде да се разбере, че вече се смята за независима — отказа всякаква помощ с мръсното пране, което извади от куфара си, и постави лаптопа си в уединен ъгъл в стаята си.

Самър и Кришнан най-после бяха успели да намерят баланса в отношенията си, като уважаваха личното пространство на другия и избягваха конфликти. Те общуваха без излишно напрежение и отстъпваха, когато усетеха и най-малката вероятност за разногласие. Преди спореха открито. Това започна почти веднага след като Аша замина. Без нейното присъствие в къщата нямаше върху какво да фокусират общата си енергия, нямаше нужда да се държат добре пред нея. Те се караха за куп ежедневни решения, които внезапно се стовариха само върху тях. Самър не беше подготвена за абсолютната тишина, която се възцари в къщата без Аша. От спалнята ѝ не се чуваше музика, смехът ѝ не отекваше, докато говореше с часове по телефона. На Самър ѝ липсваха тези малки моменти — сбогуването на входната врата, бързото надникване в спалнята на Аша през нощта, — моментите, които изпълваха дома и ежедневието им. След толкова много години, през които Аша бе центърът на живота им, Самър се почувства изгубена, когато тя замина. Но животът на Кришнан не се промени много: той бе погълнат предимно от работата си, като прекарваше сутрините в операционната, а следобедите в кабинета си.

Сега Крис седеше край масата с Аша и прелистваше вестника с палец и среден пръст.

— Не мога да повярвам на тези глупости. Все още се борят с това нещо във Флорида — опитват се да задържат бедната жена закачена към тръбата за хранене. Мозъкът на жената е мъртъв от повече от десетилетие, а те не я оставят да си отиде в мир. — Той си свали очилата, дъхна шумно върху стъклата, а после ги избърса с носната си кърпичка.

— Мислиш, че тя наистина е в мозъчна смърт? — обърна се към него Аша и взе вестника от ръцете му.

— Да. Но това няма значение. — Той вдигна очилата си към светлината и, най-после доволен, ги постави отново на лицето си. — Това е решение, което трябва да вземат семейството ѝ и лекарят.

— Ами ако не могат да постигнат съгласие? — попита Аша. — Родителите ѝ желаят тя да остане жива, а съпругът ѝ не иска.

— Е, съпругът ѝ е неин попечител — обясни Крис. — В един момент семейството, което създаваш, е по-важно от онова, в което си роден. — Той поклати глава. — Слушайте, още сега ви го казвам и на двете. Ако някога изпадна в състояние на вегетиране, имате разрешението ми да дръпнете щепсела.

— Няма ли все още някакъв шанс да бъде излекувана? — поинтересува се отново Аша.

Той поклати глава.

— Само ако не ѝ порасне нов мозък. А сега политиците се опитват да се намесят с изследванията за стволовите клетки.

Самър наблюдаваше от кухнята как на Аша определено ѝ доставяше удоволствие да води ожесточен дебат с Крис. Тя извика:

— Какво ще кажете за един пъзел довечера? Ще приготвя пуканки.

— Супер. — Аша почисти кухненската маса. — Аз ще взема пъзела. В дрешника в хола?

— Да. — Самър свали машината за пуканки от най-високия рафт. — Надявам се още да работи — обади се тя, възбудена от предстоящата приятна вечер, когато щяха да редят пъзел, обичайно събитие, преди Аша да замине.

Самър изсипа зърната в машината и се чу силно тракане.

Аша донесе кутия с изрисувани венециански гондоли в различни цветове, които плаваха по каналите.

— Е, какво мислиш за това предложение, тате? Да се финансират изследванията за стволите клетки?

— Мисля, че три милиарда долара за изследвания в Калифорния са прекрасна идея. Тези изследвания на стволите клетки са най-обещаващото нещо в неврологията.

— Трябва да напишеш уводна статия за вестника по този въпрос, тате — предложи Аша, прекосявайки кухнята. — Обзалагам се, че гласоподавателите ще искат много да чуят мнението на неврохирург. Аз мога да ти помогна.

Той отхвърли предложението, докато ровеше из парченцата пъзел.

— Не, благодаря ти, ще се придържам към медицината. Горещият поток от изпукани царевични зърна от машината секна и Самър разклати пухкавите бели пуканки в голяма купа.

— Сол и масло?

Аша подхвърли една пуканка в устата си.

— Добре, но имат нужда и от още нещо. — Аша взе купата. — Вие с татко започвайте. — Самър седна до Кришнан, смаяна от това колко по-лесно му бе сега, как Аша намираше общ език с него. Самър си спомни с най-топли чувства за времената, когато играеше на карти или на скрабъл със своя баща. Сега за пръв път тя се чудеше как ли се бе чувствала майка ѝ, когато тя го бе обсебвала толкова нагло.

Аша завъртя поставката с подправки.

— Ще направя малък експеримент, който приготвихме със съквартирантите ми. — Тя седна до тях на масата и предложи купата на Крис. — Опитай.

Концентриран върху няколко парченца от синя гондола, той бръкна в купата, без да поглежда.

— Ммм. Много е хубаво — одобри той.

Самър взе една пуканка и се изненада от яркочервения ѝ цвят.

— О — възкликна тя и я лапна, — какво си...? — Не успя да се доизкаже от кашлицата, когато лютите подправки стигнаха до гърлото ѝ. Самър посегна към най-близката чаша с вода, но не спираше да кашля и това ѝ попречи да отпие. Устата ѝ гореше, а очите ѝ сълзяха.

— Пикантно, но хубаво, нали? Червено чили, чесън, сол и захар. Обикновено се слага и куркума, но не мисля, че имаш. — Аша седна на масата и сложи купата между себе си и Крис.

— Ами, имам новини. — Самър вдигна поглед и Аша продължи. — Чували ли сте за фондацията „Уотсън“? Те дават стипендии на колежани да учат в чужбина за една година. Подадох молба да направя проект за децата, живеещи в бедност. В Индия. — Очите на Аша се стрелкаха ту към единия, ту към другия.

Самър се опита да осмисли думите на Аша и не бе сигурна какво да каже.

— Спечелих. — Лицето на Аша грейна в широка усмивка. — Спечелих и заминавам догодина.

— Ти... какво? — Самър не можеше да повярва.

— Не мога да повярвам, че наистина спечелих. От комитета казаха, че харесали идеята ми да работя с големите вестници там, да публикувам специален доклад и...

— И чак сега ни казваш? — не можеше да повярва Самър.

— Ами, не исках да казвам нищо, преди да спечеля, защото конкуренцията наистина беше голяма.

— Къде в Индия? — попита Кришнан, безразличен към шока на Самър.

— Мумбай. — Аша му се усмихна. — Ще мога да отседна при твоето семейство. Историята ми ще бъде за деца, израснали в градската бедност. Нали разбираш, в бордеите, такива неща. — После тя посегна към ръката на Самър, все още стиснала парченце от пъзела. — Мамо, не се отказвам от ученето или нещо такова. Ще се върна, за да се дипломирам. Само една година.

— Ти... вече си направила всичко това? Всичко е планирано? — недоумяваше Самър.

— Мислех, че ще се гордеете. — Аша дръпна ръката си.

— „Уотсън“ наистина е престижна награда. Уредих всичко сама, не съм ви молила за пари. Не се ли радвате за мен? — попита тя и в гласа ѝ се прокрадна гняв.

Самър разтри челото си.

— Аша, не можеш просто така да ни сервираш всичко това и да очакваш да празнуваме. Не можеш да вземеш такова решение без знанието ни. — Тя погледна към Крис, очаквайки да види, че на лицето му е изписан гняв. Но не забеляза той да споделя шока ѝ, нито страха ѝ, пронизващ съзнанието ѝ. *Как може да е толкова спокоен?*

И в този момент ѝ просветна. Той е знаел.

Пъзелът лежеше недовършен върху кухненската маса на първия етаж, докато Самър събличаше дрехите си в мрака на дрешника. Тя пушна водата в банята, вслушвайки се в звуците откъм вратата на спалнята им. Разтри лице точно по начина, по който дерматологът ѝ бе забранил да го прави. Когато Крис влезе в стаята след малко, тя вече кипеше от гняв.

— Е, за теб това наистина ли не представлява проблем?

— Ами. — Той застана до скрина и си свали часовника. — Мисля, че може да се окаже добра идея.

— Добра идея? Да напусне колежа и да пропътува половината свят сама? Мислиш, че това е добра идея?

— Тя не напуска колежа. Само за една година. Ще се върне и ще се дипломира, така че какво толкова, ако това ѝ отнеме още един-два семестъра? И няма да бъде сама, ще бъде със семейството ми. — Крис извади ризата от панталона си и започна да я разкопчава. — Виж, скъпа, наистина мисля, че това може да се окаже добро за нея. Ще я откъсне от тези либерални преподаватели по изкуство, които ѝ пълнят главата с разни идеи, че журналистиката е очарователна професия. Баща ми може да я заведе в болницата.

— Това ли е твоят план? Все още си мислиш, че можеш да я направиш лекарка? — Самър се подразни.

— Все още има време да размисли. Там ще види една напълно различна страна на медицината.

— Защо просто не я приемеш такава, каквата е? — възнегодува Самър.

— А ти? — отвърна ѝ той с такъв тон, сякаш я обвиняваше.

Настъпи минутно мълчание, докато тя го гледаше втренчено.

— Какво имаш предвид?

— Имам предвид, че иска да отиде в Индия. Достатъчно е голяма, за да вземе това решение. Може да прекара известно време със семейството ми, да опознае индийската култура.

Самър стана и тръгна към банята.

— Не ти вярвам. Ти си такъв лицемер. Ако искаше да отиде някъде другаде, а не в Индия, ти щеше да бъдеш разстроен точно

колкото мен. — Тя се завъртя да го погледне отново. — Ти знаеше ли за това?

Той разтри очи с пръсти и въздъхна тежко.

— Крис? Знаеше ли? — Тя усети как стомахът ѝ се свива на топка.

— Да! — Той вдигна ръце във въздуха. — Да, разбра ли? Тя се нуждаеше от подпис във формуляра и не искаше да знаеш, в случай че не спечели.

Самър стегна колана на халата си и скръсти ръце, изпитвайки внезапен студ. Затвори очи и осмисли думите му, признанието му. Поклати глава.

— Не мога да повярвам, че си го направил. Всичко зад гърба ми и... — Тя замълча, неспособна да продължи.

Крис седна в креслото в ъгъла и тонът му омекна.

— Това е част от нея, Самър. Точно така, както е част от мен. Не можем да отречем това. — За няколко минути в стаята се възцари мълчание, преди той да заговори отново. — От какво се боиш?

Тя преглътна буцата в гърлото си и изброи причините.

— Боя се от това, че ще напусне колежа и ще пропътува половината свят сама. Боя се, че ще е толкова далече и ние няма да имаме представа какво става с нея. — Самър прокара ръце по лицето си, после по главата, продължавайки да изрежда тревогите си — Безпокоя се за нейната безопасност, само момиче там, да ходи в онези бордеи... — Тя седна отново на леглото и притисна възглавницата към гърдите си. Крис мълчеше и не помръдваше от стола в ъгъла, където бе подпрял глава върху едната си ръка.

След няколко минути тя се прокашля и започна отново да говори.

— Мислиш ли, че ще се опита да... ги потърси? — Не можеше да произнесе думата „родител“. Това придаваше прекалено голямо значение на хората, които нямаха никаква връзка с Аша, освен биологична. През годините те се бяха превърнали в призрачни фигури в съзнанието на Самър — безименни и безлики, далечни, но никога достатъчно. Тя знаеше, че не съществува риск те да се появят някой ден, претендирайки за роля в живота на дъщеря ѝ. По-скоро тя винаги се тревожеше за Аша. Тя бе чакала със страх деня, в който дъщеря ѝ ще стигне до някаква точка на недоволство от нея и от Крис и ще се впусне в търсене на удовлетворение. Самър се бе опитвала да бъде

безпогрешна като родител, но все още се безпокоеше, че цялата ѝ любов към дъщеря ѝ нямаше да е достатъчна да компенсира загубата, която тя бе изстрадала като бебе.

— Кой? Ох. — Крис разтърка очи и я погледна. — Предполагам, че може да го направи. Трудно ще ѝ бъде да ги намери в страна като Индия, но може да опита. Вероятно е любопитна. Но това всъщност няма значение, нали? Не можеш все още да се тревожиш...

— Не знам. Разбирам, че не можем да я спрем да ги издирва, ако иска, но... — Тя замълча, докато навиваше кърпичка около показалеца си. — Просто се тревожа, това е всичко. Не знаем какво ще стане. Не искам тя да бъде наранена.

— Не можеш да я закриляш вечно, Самър. Тя вече е голяма.

— Знам, но ние загърбихме всичко това. Сега тя е на добро място. — Самър не можеше да изкаже на глас истинските си страхове. Че ще изгуби Аша, дори за мъничко. Че връзката, която толкова се бе мъчила да изгради, ще бъде съсипана от този призрак. Това в крайна сметка бе изходът, който тя се бе опитвала да избегне през цялото време, — затова не бе искала да се върне в Индия, затова никога не бе насърчавала въпросите на Аша за осиновяването. Това бе в основата на почти всяко решение, което бе вземала, след като Аша се появи в живота им.

31. СЪЩОТО, КАКТО ВИНАГИ

Мумбай, Индия — 2004г.

Кавита

Шофьорът на таксито спря на алеята на новата им квартира. Те живееха тук повече от година, но на Кавита все още ѝ се струваше странно някой да чака да ѝ отвори вратата на колата и друг да стои пред асансьора, за да ги закара до третия етаж. Преди две години, след като бизнесът му бе започнал да просперира, Виджай бе настоял да се преместят в по-голямо жилище.

— Вече съм на деветнайсет, мамо. Мисля, че е време да си имам собствена стая — бе заявил той.

Трудно им беше да оборят този аргумент, особено когато Виджай им каза, че ще продължат да плащат същия наем като на „Шиваджи роуд“, а той ще покрива разликата. Кавита не знаеше в действителност колко струва този нов апартамент, не бе сигурна дали и Джазу знае. Сега си имаха собствена спалня, както и Виджай, който се прибираще и излизаше по всяко време на денонощието, тъй като звънеше или пейджърът, или мобилният му телефон. Кавита бе доволна от допълнителното пространство и от модерната кухня с постоянно течаща топла вода. Но все още ѝ липсваше старото жилище на „Шиваджи роуд“, съседите, с които се бяха сблизили, кварталните магазини, където всички я познаваха.

Джазу беше най-доволен от преместването им. Сякаш бремене бе паднало от плещите му и дори кошмарите му стихнаха.

— Семейството ни е стабилно, синът ни порасна. Това ме кара да се чувствам добре, чакли. — Кавита не изпитваше същото. Безпокоеше се, че синът ѝ беше голям мъж, който живееше независимо под общия им покрив и въртеше бизнес като възрастен човек, когато тя почти не можеше да познае. Все още се тревожеше за това, че Виджай прекарваше толкова много време с партньора си Пулин, за странните часове, по които работеше, за пачките с пари и за разни други неща, които нахлуваха в съзнанието ѝ в мрачни моменти. Когато асансьорът

се стрелна нагоре, тя се чудеше дали някога ще престане да се безпокои за сина си.

Мислеше си и за дъщеря си. Уша би трябвало да е пораснала досега, може би дори се бе омъжила. По въпроса дали дъщеря ѝ сега си имаше свои деца Кавита си позволяваше да размишлява за няколко мига, само докато се возеха в асансьора. Щом вратата се отвореше, тя щеше да си наложи да мисли за друго. Научила се бе да отделя време в ежедневието си за такива мисли, които идваха без предупреждение, но не им позволяваше да я завладеят напълно. Кавита отдавна бе разбрала, че трябва да намери начин да живее в настоящето и тихо да отдава почит на миналото, да живее със съпруга и детето, които има, без да негодува срещу тях заради миналото.

Вратата на асансьора се отвори и момчето отстъпи, за да направи път на Джазу и Кавита. Докато вървяха по коридора, Кавита усети, че нещо не беше наред.

— Чуваш ли това? — Тя се обърна към Джазу и посочи с брадичка към апартамента им в края на коридора.

Джазу продължаваше да върви, размахвайки ключа на показалеца си.

— Какво? Виджай вероятно е включил телевизора. Не знам как заспива на толкова силен звук.

Кавита забави ход неуверено. Преди да се озоват пред вратата на апартамента, и двамата вече знаеха, че нещо не бе наред. Вратата беше открената, а силните гласове отвътре определено не идваха от телевизора. Джазу протегна ръка назад, за да спре Кавита, и отвори вратата с крак. Влезе вътре, а тя бързо го последва. Първо забеляза щетите: отломките от вещите им бяха разхвърляни наоколо, сякаш самата Кали, богинята на разрушението, се бе отбила в къщата.

— *Бхагван* — прошепна Джазу, стъпвайки върху счупените стъкла от портрета на баща си, който някога украсяваше предния коридор, смесени със смачкани цветчета невен от венеца, който Кавита закачаше на него всяка сутрин. Силните гласове идваха от спалнята в другия край на коридора. *Стаята на Виджай*. В центъра на общата стая лежеше преобърнатата маса. Възглавничките на дивана бяха разпрани с нож, а белият им синтетичен пълнеж сгърчеше навън. Изпаднала в шок, Кавита влезе в кухнята и видя, че платнените торби с ориз и леща са пострадали също като възглавничките, а съдържанието

им бе изсипано на пода. Всички шкафове бяха отворени, а една от вратичките висеше от пантите.

— Кави, слушай ме — прошепна дрезгаво Джазу откъм дневната. — Отиди при съседите и чакай там. Върви, бързо! — Той я изблъска от апартамента, преди тя да успее да го попита дали трябва да се обади на полицията. Тя почука на вратата на съседите, но не се чу отговор. Почака няколко минути в коридора, после се върна в техния апартамент, запъти се към спалнята в края на коридора и спря на прага. Вътре стояха двама мъже в униформи, с *лати* в ръце. *Кой бе повикал полицията? Как бяха пристигнали толкова бързо?* Един полицай разпитваше Джазу. Тя отстъпи от вратата, за да се скрие от погледа им.

— Мистър Мърчант, ще ви попитам отново и този път трябва да ми кажете истината. Къде държи стоката си Виджай? — Полицаят сръчка рамото на Джазу със своята *лати*.

— Офицер сахиб, истината ви казвам. Виджай има куриерски бизнес. Той е добро момче, много честно. Не би направил това, в което го обвинявате. — Джазу вдигна искрен поглед от леглото, където седеше. Чак тогава Кавита забеляза, че пружините стърчат от огромен диагонален разрез на матрака. *Какво търсят?*

— Добре, мистър Мърчант. Ако, както твърдите, не знаете в какъв бизнес е замесен синът ви, тогава със сигурност поне можете да ни кажете къде да го намерим. А? По това време през нощта? Щом е толкова добро момче, защо сега не си е у дома?

Кавита надзърна през прага. Не бе виждала Джазу толкова уплашен от полицейската акция в бордеите.

— Сахиб, събота вечер е и още няма единайсет часа. Синът ни е излязъл с приятели, както правят повечето младежи.

— Приятели, а? — Полицаят изсумтя. — Отваряйте си очите за сина си и за приятелите му, мистър Мърчант. — Той смушка отново Джазу в рамото. — Кажете му, че го наблюдаваме. — Тръгвайки си, полицаят кимна отсечено на Кавита.

По-късно тази нощ Кавита внезапно се събуди от виковете на Джазу. Обърна се и го видя да се мъчи да се надигне, да стиска чаршафите върху себе си и да крещи.

— *Наи, наи!* Дай ми го!

Тя първо докосна леко рамото му.

— Джазу? — а после го разтърси. — Джазу? Какво има? Джазу?

Той престана да се мята и се обърна към нея. Безжизнените му очи не изразяваха нищо, сякаш не я познаваше. След миг той сведе поглед към разтворените си длани.

— Какво казах?

— Каза „не“ и „дай ми го“. Нищо, същото, както винаги.

Той затвори очи, пое въздух дълбоко и кимна.

— *Ачха*. Съжалявам, че те събудих. Да заспиваме. — Тя кимна, погали го по рамото и си легна отново. Не си направи труда да го разпитва за кошмара, който го преследваше. Той винаги отказваше да сподели с нея.

32. ПРОМЯНА

Менло Парк, Калифорния — 2004г.

Аша

Аша седеше с кръстосани крака на леглото си, обградена от всички страни с вещи за опаковане. В средата на стаята ѝ стоеше най-големият куфар, който тя и баща ѝ бяха успели да намерят в магазина, висок близо осемдесет сантиметра. В коридора пред стаята ѝ имаше още един такъв. Полетът ѝ до Индия щеше да е след два дни. Обикновено тя би изчакала до последната минута, за да си събере багажа, но се оттегли тук преди няколко часа, когато баща ѝ го извикаха в болницата заради пациент с аневризма.

Тя бе свикнала с внезапните излизания на баща ѝ, когато бе на повикване. Трябваше да отиде до болницата, когато празнуваха осмия ѝ рожден ден в боулинг залата, на регионалното състезание по правопис и в безброй други случаи. Когато беше по-малка, тя го приемаше лично, избухваше, когато баща ѝ тръгваше ненадейно посред вечерята. Винаги мислеше, че е направила нещо нередно. Майка ѝ трябваше да ѝ обяснява, че той помага на хората при спешни случаи, каквито могат да възникнат по всяко време. Накрая това се превърна в част от семейното им ежедневие: Аша се научи винаги да отговаря на пейджъра и те вземаха две коли, когато излизаха навън по време на дежурствата му. Сега вече не се разстройваше от това. Напрежението в професията на баща ѝ и напомняше за нейната работа, за притискащите крайни срокове в *Дейли Хералд* — за напрежението, за постоянната мисъл, че времето не стига, за необходимостта да бъде изключително концентрирана до самия край. Обичаше това усещане и съпътстващия го прилив на адреналин, от който се изпълваше с енергия.

Все пак през последните няколко месеца присъствието на баща ѝ в къщата бе единственото нещо, което удържаше кипящото напрежение между нея и майка ѝ. Когато той бе вкъщи, не ѝ се налагаше да се изправя пред очевидното разочарование на майка си от

нейното решение, пред вечните ѝ страхове и тревоги заради пътуването до Индия. Аша вече не можеше да понася това. Колкото повече майка ѝ се опитваше да се вкопчва в нея, да я контролира, толкова повече Аша искаше да се отскубне. В присъствието на майка си тя винаги бе готова да избухне, така че когато днес извикаха баща ѝ за операция, Аша побърза да си опакова багажа.

Тя огледа купчините вещи из стаята си. На пода имаше струпани дрехи, някои все още мръсни. Върху бюрото ѝ лежах материалите за проекта: лаптопът, тетрадки, папки с проучвания, видеокамерата. В ъгъла на леглото стоеше чантата с вещи за пътуване, които я очакваха там един ден миналата седмица, когато се прибра у дома. Дори без бележка, тя знаеше, че са от майка ѝ: плажно масло, репелент против комари, хапчета против малария, както и достатъчно лекарства за спешни случаи, за да излекува малко селце. Така подарената чанта, проява на загриженост, бе един от малкото жестове на приемане, направени от майка ѝ по отношение на нейното пътуване. И накрая дойде ред на нещата, които тя планираше да вземе в самолета, за да се занимава с нещо по време на полета: дивиди плейър, айпод, книжка с кръстословици и два романа. След кратък размисъл тя добави и трета книга към тази купчина, поезия от Мери Оливър, подарък на раздяла от Джеръми. Той я бе надписал отвътре, включвайки любимия ѝ цитат:

Истината е единствената сигурна почва, върху която
да стъпиш.

Елизабет Кейди Стентът

На моята най-ярка звезда. —
Никога не се колебай да следваш истината.
Светът се нуждае от теб.

Дж.К.

На вратата се почука и се показа баща ѝ.
— Може ли да вляза? — И без да дочака отговор, той влезе и
седна на леглото.

— Разбира се. Събирам си багажа.

— Намерих тези неща и си помислих, че може да са ти полезни за пътуването. — Баща ѝ вдигна два странни на вид уреда от пластмаса и метал. — Това са токоизправители. Пъхаш тази страна в контакта в Индия, а после включваш сешоара или компютъра си от другата страна. Променят напрежението.

— Благодаря, татко.

— Помислих, че и това може да ти е от полза. — Той извади куп снимки. — Особено като започнеш да се срещаш с всички. Знаеш, че семейството ни е доста голямо. — Той заобиколи леглото и седна до нея, а после разгледаха снимките заедно: дядовци, баби, лели, чичовци и няколко братовчеди на нейната възраст, които тя познаваше само от редките телефонни обаждания и от картичките за Дивали. Най-много я изнервяше именно перспективата да живее почти година с хора, които едва познаваше.

— Ще ги взема в самолета, за да науча имената на всички, преди да стигна там.

— Е, уреди ли всичко с Таймс ъф Индия^[1]? — попита той.

— Да, онова име, което ти ми даде, — приятелят на чичо Панкадж, — той наистина ми помогна. След като редакторът разбра, че отивам със стипендия от Америка, бе много заинтересуван. Дават ми офис и старши репортер, за да отида на място в бордеите, но аз ще трябва да направя всички интервюта. Може дори да пуснат специална колонка във вестника. Не е ли страхотно?

— Да, добре е, че някой ще дойде с теб. Майка ти се тревожи за това.

Аша поклати глава.

— За това и за всичко останало. Дали някога ще го преодолее? Или ще ми е бясна завинаги?

— Тя просто се безпокои за теб, скъпа — опита се да ѝ обясни той. — Тя ти е майка. Това ѝ е работата. Сигурен съм, че ще се оправи.

— Ще дойдеш ли на гости? — попита тя.

Той се вгледа в нея за миг и кимна.

— Ще дойдем. Разбира се, че ще дойдем, скъпа. — Той я потупа по коляното, преди да стане и да излезе. — Успех със събирането на багажа.

Със снимките в ръка Аша отиде до бюрото си и седна на стола. Това бюро беше мъничко в сравнение с широката работна маса, с която бе свикнала в офиса на Херълд. Отвори чекмеджето и намери плик за снимките, прерови бъркотията вътре и напипа познатия предмет в дъното на чекмеджето. Бръкна и извади гравираната кутийка от бял мрамор. Моята кутийка с тайни.

За последно бе извадила тази кутийка преди години, макар че все още можеше да я опише по памет. Тя изглеждаше по-малка, отколкото си я спомняше. Избърса праха и сложи ръка върху хладната повърхност за момент. Осъзна, че бе затаила дъх, вдиша дълбоко и отвори кутийката. Разгъна първото писмо вътре, малко квадратно листче розова хартия. Четеше бавно думите, написани с познатия детски почерк:

Скъпа мамо,

Днес учителят помоли класа да напишем писмо до някого в друга страна. Татко ми каза, че ти си в Индия, но не знае адреса ти. Аз съм на девет години и съм в четвърти клас. Искан да напиша писмо и да ти кажа, че искам да се срещнем някой ден. Ти искаш ли да се срещнеш с мен?

Твоята дъщеря, Аша

Тя се присви от силния прилив на чувства. Усети как сълзите напират в очите ѝ и постепенно я обземат емоции, които не бе изпитвала отдавна. Извади цялата купчина писма и разгъна следващото. След като ги прочете всичките, лицето ѝ бе мокро. Погледът ѝ се спря върху последния предмет в кутийката, тънката сребърна гривна. Взе я и започна да я върти между пръстите си.

В този момент чу почукване и вратата на спалнята ѝ се отвори отново. Аша се завъртя в стола си и видя майка си, застанала на прага. Тя огледа стаята, сякаш осъзнаваше доказателствата за предстоящото заминаване на дъщеря си. Погледът ѝ се спря върху просълзеното лице на Аша и накрая върху гривната в ръцете ѝ. Аша пусна гривната в скута си и избърса набързо лицето си.

— Какво? Не можеш ли поне да почукаш, мамо?

— Аз почуках. — Очите на майка ѝ бяха приковани в гривната.
— Какво правиш?

— Събирам си багажа. Тръгвам след два дни, забрави ли? —
Отвърна с предизвикателен тон.

Майка ѝ сведе очи и не каза нищо.

— Давай, кажи го, мамо. Просто си го кажи.

— Какво да кажа?

— Защо трябва да се цупиш, сякаш това е най-лошото нещо, което ти се е случвало? То не се случва на *теб* — Аша плясна с ръце по дръжките на стола. — Не е като да съм бременна или да отивам в клиника за наркомани, или пък да съм изключена от училище, мамо. Спечелих награда, за бога. Не можеш ли просто да бъдеш щастлива заради мен, да изпиташ поне мъничко гордост? — Аша погледна надолу към ръцете си и тонът ѝ стана непреклонен. — Никога ли не ти се е искало да направиш нещо такова, когато си била на моята възраст? — Тя вдигна поглед към майка си, предизвиквайки я да отговори. — Остави. Ти никога не си ме разбирала. Защо да го правиш сега?

— Аша... — Майка ѝ тръгна към нея и посегна към рамото ѝ.

Аша се дръпна.

— Вярно е, мамо. И ти знаеш, че е вярно. През целия ми живот се опитваш да ме разбереш, но все още не можеш да стигнеш до същността ми. — Аша поклати глава, стана и се обърна към бюрото си. Пъхна писмата и гривната обратно в мраморната кутийка и чу как майка ѝ затваря вратата.

[1] Многотиражен англоезичен вестник в Индия. — Б.пр. ↑

33.

ДОБРЕ ДОШЛА У ДОМА

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

Аша се сепна от леката дрямка, когато чу гласа на пилота. Той обяви, че се приземяват десет минути по-рано от графика, малко утешение след дванайсет часа във въздуха. Часът бе 2:07 местно мумбайско време според часовника ѝ, който тя свери скоро след междинното им кацане в Сингапур. Този последен етап от пътуването ѝ се стори непоносимо продължителен. Минали бяха над двайсет и шест часа, повече от денонощие, откакто се сбогува с родителите си на международното летище в Сан Франциско, където сцената бе по-лоша, отколкото очакваше. Майка ѝ се разплака още щом влязоха в летището. Родителите ѝ се скараха, което се случваше често напоследък, за това къде да паркират и на коя опашка да застанат пред терминала. Баща ѝ държеше покровителствено ръка на гърба ѝ, докато прекосяваха летището. Когато стана време Аша да мине през проверката, майка ѝ я хвана здраво, галейки косата ѝ, както го правеше, когато Аша беше малко момиченце.

Когато се обърна да тръгва, татко ѝ пхна плик в ръката ѝ.

— Вероятно вече не струват нищо — усмихна се той, — но на теб ще ти бъдат по-полезни, отколкото на мен. — От другата страна на портала за проверка тя отвори плика и видя дюзини банкноти, индийски рупии с различни деноминации. Обърна се назад през лабиринта от детектори за метал, маси и хора и видя майка си, застинала на същото място, където се прегърнаха. Майка ѝ се усмихна вяло и помахна с ръка. Аша също ѝ махна и тръгна. Когато погледна назад през рамо за последен път, майка ѝ все още стоеше там.

Аша си събра нещата от шейсетсантиметровото пространство, което се превърна в неин дом през последния ден. Вратът я болеше от неудобното спане, а когато посегна към раницата си, усети, че краката ѝ са изтръпнали. Батериите на дивиди плейъра и на айпода ѝ бяха се изтозили по време на полета от Сингапур. Така и не чете; не успя да

се концентрира върху книгите. Прекара времето в мързелуване, изяде ястията и изгледа филмите на борда с еднаква незаинтересованост. Единственото нещо, което вадеше постоянно от раницата си, бе големият плик, пълен със снимки на семейството на баща ѝ, както и съдържанието на малката мраморна кутийка. По време на полета, когато пропътуваните километри увеличаваха разстоянието между нея и родителите ѝ, Аша започна да се чувства различно. Нервна. Неспкойна.

Двете малки момчета, седнали до нея, прибираха играта си, а майка им се върна от тоалетната, където бе сменила анцуга си със сари. Беше се погрижила и да освежи червилото си. Те се представиха като семейство Доши и обясниха, че идват за ежегодното си посещение, след като преди шест години се били преместили от Бомбай в Сиатъл „заради работата на мистър Доиш“. Когато самолетът докосна земята с леко друсане, пътниците се радваха и аплодираха. Аша се измъкна от самолета заедно с другите, опитвайки се да свикне с усещането, че отново бе стъпила на твърда земя.

Международното летище в Мумбай бе пълна лудница. Изглежда, в този необичаен час се бяха приземили още десет самолета и потоците пътници от всички полети сега се събираха едновременно на контролно-пропускателните пунктове. Неуверена накъде трябва да върви, Аша следваше семейство Доши към опашка в края на голяма открита зала. След като застанаха на опашката, мисис Доши се обърна към Аша.

— Беше много по-лесно, когато можехме да се нареждаме на онова гише — тя посочи към много по-късата опашка пред бюрото с надпис Индийски Граждани. — Но миналата година се отказахме от индийското си гражданство. Компанията на мистър Доши му стана поръчител и сега трябва да чакаме на тази опашка. Тя винаги е по-дълга. — Мисис Доши каза това сухо, сякаш то бе най-важното последствие от решението им да се преместят в друга страна.

Аша се огледа в морето от мургави лица: някои по-светли, други по-тъмни от нейното, но тези вариации ѝ се сториха незначителни, когато осъзна, че никога преди не е била сред толкова много индийци. За пръв в живота си тя не бе от малцинствата. Когато наближи редът ѝ, тя бръкна под блузата си да извади паспорта си от пътническия колан, който майка ѝ настоя да носи. Имиграционният служител беше

младеж, не по-възрастен от нея самата, но заради кокетните мустачки и униформата излъчваше авторитет, който малко го състаряваше.

— Причина за посещението? — попита той с равен тон. Бе задавал този въпрос толкова много пъти всеки ден, че вече не се преструваше на заинтересован.

— Студентка съм със стипендия. — Аша го изчака да види визата в паспорта ѝ.

— Продължителност на престоя?

— Девет месеца.

— Какъв е този адрес, който сте предоставили? Къде ще отседнете? — попита той и за пръв път вдигна поглед към нея.

— Със... семейството? — заекна Аша. Странно ѝ бе да изрече това. Макар технически да бе вярно, дланите ѝ се потяха, сякаш току-що бе излъгала.

— Виждам, че сте родена тук — продължи той, малко по-заинтересован.

Аша се сети за онази странна информация в американския си паспорт, където в графата рождено място бе отбелязано Бомбай, Индия.

— Да.

Чиновникът удари печата, оставяйки върху паспорта тъмновиолетова синина, и ѝ го върна с усмивка под мустаците.

— Добре дошли у дома, мадам.

На път към лентата за багажа първо я посрещна ароматът. Миришеше на солено като океана, на пикантно като в индийски ресторант и на мръсно като в нюйоркското метро. Аша зърна чантите си сред другите гигантски куфари на въртележката за багаж. Имаше и огромни кашони със здраво завързани капаци и една необикновено голяма кутия, най-вероятно с малък хладилник вътре. Мистър Доши помогна на Аша да смъкне двата си куфара от конвейера и махна към кльощав мъж с тюрбан, застанал наблизко. Точно когато започна да се чуди защо мистър Доши вика човек без количка да ѝ помогне, мъжът с тюрбана клекна на земята и бързо вдигна двата куфара на главата си. Придържайки ги с ръце, той леко повдигна вежди към Аша. От едва забележимия му жест тя разбра, че трябва да продължи; той някак си щеше да я последва през гъстата тълпа, балансирайки с над петдесет килограма на главата си.

Щом излезе отвън, я посрещна горещ порив на вятъра. Осъзна, че току-що е излязла от климатизирана зала, макар че вътре не ѝ се струваше така. Метални ограждения удържаха тълпите от хора, които протягаха вратове към плъзгащите се врати, през които тя премина. Бяха предимно мъже, които с елегантните си мустаци и намаслени коси приличаха на имиграционния чиновник, само че не носеха униформи. И макар да се предполагаше, че всички те чакаха конкретно някого, който щеше да излезе през тези врати, Аша усети няколко пронизващи погледа върху себе си, докато вървеше.

На всеки няколко крачки тя се обръщаше да нагледа мъжа с тюрбана зад себе си, очаквайки куфарите ѝ да се сгромолясат на земята, след като той си счупи врата. Но всеки път, когато поглеждаше, той продължаваше да крачи, мършавото му лице бе безизразно, а челюстта му мърдаше, сякаш дъвчеше нещо. На Аша ѝ хрумна, че ще трябва да му плати, и се почуди дали рупиите, които ѝ даде баща ѝ, ще са достатъчни. Той ѝ бе казал, че един от братята му, нейният чичо, ще я вземе от летището. Тогава тази информация ѝ се бе сторила достатъчна, но сега, докато оглеждаше тълпата от стотици хора, обградили пътеката от летището, и се канеше да извади снимката на чичо си от раницата, тя чу някой да вика името ѝ.

— Аша! А-ша! — Един младеж ѝ махна с ръка. Той имаше вълниста черна коса и бе облечен с бяла памучна риза, разкопчана и разкриваща космите на гърдите му. Тя отиде при него. — Здравей, Аша! Добре дошла. Аз съм Нимиш. Синът на Панкадж *бхай* — усмихна се той. — Братовчед ти! Ела. — Той я изведе от тълпата. — Татко чака в колата, ей там. Добре че си намерила носач. — Нимиш направи знак на мъжа с тюрбана да ги последва.

— Приятно ми е да се запозная с теб, Нимиш — рече Аша, докато го следваше. — Благодаря, че дойде да ме вземеш.

— Разбира се. *Дадима* искаше да дойде да те вземе лично, но ние ѝ казахме, че това не е добра идея в този час. Тук винаги има много презокеански полети. — Нимиш преведе Аша и носача през лабиринт от коли, всяка с включени фарове и шофьор, показал глава през прозореца. Аша си спомни как баща ѝ използваше думата *дадима*, когато ѝ подаваше слушалката по време на ежеседмичните му телефонни обаждания до Индия; тя знаеше, че това означава баба.

— Ето го татко, ела — Нимиш се запъти към старомоден сив седан с металически надпис Посланик^[1] отзад. Аша малко се стресна, когато видя мъжа, когото Нимиш наричаше татко. Чичо Панкадж изглеждаше малко по-стар и имаше значително по-малко коса, отколкото на снимката, която баща ѝ и бе дал. Той бе по-малкият брат на баща ѝ, но изглеждаше поне с десет години по-възрастен от него.

— Здравей, *дхикри* — поздрави я той и протегна ръце да я прегърне. — Добре дошла. Щастлив съм да те видя. *Бахот юсуш, хе?* Как мина полетът? — Той хвана лицето ѝ в ръце и се усмихна широко. Когато обви раменете ѝ с ръка, тя изпита толкова познато усещане, че се облегна на него. С периферното си зрение Аша видя как Нимиш отваря багажника пред носача. Отново се зачуди за плика с рупии, но преди да успее да каже нещо, Нимиш бе платил на човека с тюрбана, който вече се връщаше към терминала. На път към дома им чичо ѝ я обсипваше с въпроси.

— Как мина пътуването? Кажи ми как е татко ти? Защо не те придружи? Отдавна не ни е идвал на гости.

— Татко — обади се Нимиш, — стига толкова въпроси. Позволи ѝ да си откъдне. Тя току-що пристигна, уморена е.

Аша се усмихна, защото братовчед ѝ я защити. Прозя се и облегна глава на прозореца на колата. Загледа се в билбордовете по цялата магистрала, които рекламираха всичко — от модни бутици и филми от Боливуд до взаимни фондове и мобилни телефонни услуги. В един момент гледката се промени и вече не се виждаха небостъргачи, а бордеи: порутени бараки с увиснали по просторите дрехи, с разхвърлян навсякъде боклук, с бездомни животни, скитащи наоколо. Аша бе виждала снимки, докато събираше предварителни сведения, но те не ѝ дадоха информация колко огромни са бедняшките квартали. Потискащият пейзаж продължаваше с километри, макар и прикрит от тъмнината, и Аша започна да чувства тежест в стомаха си. Спомни си за тревожните предупреждения на майка си за посещението ѝ на такива места и за пръв път се замисли, че тя вероятно е била права.

[1] Ambassador — марка коли, която се произвежда в Индия от 1957 г. — Б.пр. ↑

34. БРАТ И СЕСТРА

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

Първата си сутрин в Мумбай Аша се събуди по-рано, отколкото ѝ се искаше, от звуците на пробуждащия се дом. Обу панталона си за йога от самолета и сънена отиде в дневната, през която мина набързо снощи. Стара жена, облечена в безупречно зелено сари, седеше край масата и пиеше чаша чай.

— Добро утро — поздравя Аша.

— А, Аша, *бети!* Добро утро. — Старата жена стана да я посрещне. — Я се виж — възкликна тя, хващайки двете ръце на Аша. — Не мога да те позная, толкова си пораснала. Познаваш ли ме, *бети!* Аз съм майката на баща ти. Твоята баба *Дадима*.

Дадима бе по-висока, отколкото тя очакваше, с безукорна стойка. Лицето ѝ бе нежно и набръчкано, а сивата ѝ коса бе вдигната на голям кок отзад. Носеше няколко тънки златни гривни на всяка китка и те подрънкваха, когато се движеше. Аша не бе съвсем сигурна как трябва да я поздравя, но преди да се замисли, *дадима* я дръпна в прегръдката си. Тя бе топла и успокояваща и продължи няколко мига.

— Ела, седни, пийни малко чай. Какво искаш за закуска? — *Дадима* поведе Аша към масата, без да пуска ръката ѝ.

Аша се зарадва на купата с прясно нарязано манго пред нея. Сякаш от дни не бе яла нищо друго, освен храната от самолета. Те разговаряха, докато отпиваха от горещия, сладък чай. Аша се изненада от добрия английски на *дадима*, макар че понякога тя преминаваше на гуджарати.

— *Дададжи*, дядо ти, точно сега е в болницата, но ще се върне за обяд. О, *бети*, цялото семейство е толкова развълнувано да те види. Поканих всички на обяд в събота. Исках да ти дам няколко дни да се настаниш и да свикнеш с часовата разлика и с всичко останало.

— Добре звучи. В офиса на *Таймс* не ме очакват преди понеделник сутринта — обясни Аша. Само изричането на тези думи я

изпълни с трепет, идеята да работи за голям международен вестник. След закуската Аша извади плика със снимки, който баща ѝ и даде, и помоли *дадима* да ѝ помогне отново с имената на всички. *Дадима* прегледа фотографиите и от време на време се смееше колко са остарели.

— О, братовчедка ти Джееван отдавна не е толкова слаба, макар да си мисли, че все още изглежда така!

Дадима показа на Аша как да използва примитивния душ в банята, като първо пусне топлата вода и я остави да тече десет минути. Къпането костваше на Аша повече усилия, отколкото бе свикнала, със слабото налягане на водата и постоянната промяна на температурата. Докато се облече, тя отново се почувства изтощена и заспа в леглото си, като пропусна връщането на *дададжи* за обяд. Когато най-накрая се срещна с дядо си на вечеря, тя се изненада от спокойствието му. Очакваше да прилича на баща ѝ, амбициозен и упорит. Изглежда, баба ѝ имаше по-твърд характер — тя постоянно разказваше истории, смееше се и нареждаше на слугите, щракайки с пръсти. *Дададжи* седеше начело на масата и се хранеше спокойно. Когато се усмихваше на някоя от историите на жена си, очите му се сбръчкваха в ъгълчетата и той поклащаше глава с посребрени коси.

През първите си няколко дни в Мумбай Аша се аклиматизираше. Сякаш вървеше в мъгла, объркана от часовата разлика. Климатът я потискаше — горещ и задушен, което я принуждаваше да остава вътре през повечето време. Когато все пак излизаше да придружи *дадима* донякъде, тя винаги оставаше шокирана от мръсотията и бедността, които виждаше по улиците, точно пред портите на тяхната сграда. Затаяваше дъх, когато минаваха покрай вонящите места, и извъръщаше очи от малките просяци, които я следваха.

Всеки път, когато се прибираха в апартамента, тя веднага отиваше до климатика в стаята си и стоеше пред него, докато телесната ѝ температура се нормализираше. Другият проблем се състоеше в индийската храна, която сервираха три пъти дневно и която бе по-пикантна, отколкото Аша бе свикнала, и стомахът ѝ трудно я понасяше. Не се чувстваше комфортно и всеки детайл от заобикалящата я среда — опакованият на малки квадратчета хляб, вестникът с цвета на бледорозово червило — ѝ напомняше колко

далече от дома се намираше. Обмисляше дали да не се обади до вкъщи за малко утешение, но гордостта не ѝ позволяваше.

Накрая дойде събота, денят на големия семеен обяд. Аша облече синя ленена рокля с голи рамене и гръб, сложи си малко руж и спирала. За пръв път се гримираше, откакто бе пристигнала от Калифорния. В горещината тук тя имаше чувството, че гримът ѝ можеше да се разтопи върху лицето ѝ, но пък искаше да изглежда добре. *Дадима* цяла сутрин сновеше из апартамента да наглежда слугите, докато подготвяха истински пир.

Хората започнаха да пристигат и сякаш нямаха край. Роднини на всякаква възраст се втурваха към Аша с огромни усмивки и красиви сарита. Говореха ѝ мило, прегръщаха я, галеха лицето ѝ. Отбелязваха колко е висока, любуваха се на красивите ѝ очи. Някои ѝ изглеждаха познати, но повечето — не. Те ѝ се представяха бързо, но продължително, като например: „Чичото на баща ти и моят чичо бяха братя. Играехме крикет зад старата къща“. Аша се опитваше да запомни имената им и ги сравняваше със снимките, но скоро осъзна, че това бе невъзможно и ненужно. Дойдоха поне трийсет души и въпреки че ги виждаше за пръв път, всички се отнасяха към нея така, сякаш я познаваха от години.

След първоначалната суматоха около запознаването с всеки поотделно гостите се отправиха към масата със закуски. Аша взе чиния и видя група по-млади жени, седнали заедно, които ѝ се представиха по-рано като нейни братовчедки. Прия, около двайсетгодишна, с буйна кестенява коса и големи кръгли златни обеци, ѝ махна да се присъедини към тях.

— Ела, Аша, седни при нас — усмихна се широко тя и се размърда, за да ѝ направи място. — Остави лелите и чичовците да клюкарстват.

Аша седна.

— Благодаря.

— Запозна се с всички, нали? — обърна се към нея Прия. — Това са Бинду, Меету, Пушпа, а това е Джееван. Тя е най-голямата ни братовчедка, така че трябва да се отнасяме с уважение към нея. —

Прия намигна към останалите. Аша си спомни коментара на *дадима* за талията на Джееван и се усмихна.

— Не се тревожи, не е нужно да помниш имената на всички. Това е хубавото на индийските роднини. Можеш да викаш на всички леля, чичо, *бхай-бен*. — Прия се разсмя от все сърце.

— Добре, разбирам леля и чичо, но какво означават другите? — попита Аша.

— *Бхай-бен*? Брат и сестра. Всички тук сме такива. — Прия отново намигна.

Аша огледа събралите се хора, които се смееха, разговаряха, ядяха и всички те бяха дошли заради нея. Това бе семейството на баща ѝ, хора, които се познаваха цял живот, израснали бяха заедно в този град, в същата тази сграда. Този топъл, кипящ вир от хора, който обещавахе да я всмуче с центробежната си сила, изглежда, не се интересувахе от това, че тя не бе част от историята им, нито че тяхната кръв не течеше във вените ѝ. Тя се усмихна и опита храната за пръв път; храната, приготвена в нейна чест. Беше вкусна.

35. ТАЙМС ЪФ ИНДИЯ

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

Аша дръпна месинговата дръжка и отвори вратата, а отвътре я посрещна хладна вълна. Токчетата ѝ тракаха по мрамора, докато вървеше към асансьора. На стената бе поставена голяма табела с надпис: Дъ Таймс Ъф Индия, Създаден 1839.

— Асансьор, мадам? — Операторът на асансьора бе облечен в сива униформа от полиестер.

— Да, шестият етаж, моля. — Аша вече не се изненадваше, когато някой се обръщаше към нея на английски. Братовчедите ѝ и бяха обяснили, че индийците веднага щяха да я сметнат за чужденка заради дрехите ѝ в западен стил и дългата до раменете коса. Издаваше я дори фактът, че гледаше хората в очите. Въпреки това тя се радваше на новото преживяване да върви по улиците сред тълпа от хора, които приличаха на нея. Аша се возеше в асансьора с още двама души и с оператора. Стояха само на няколко сантиметра един от друг и спарена миризма на пот изпълваше тясното пространство. В този асансьор, като повечето, които бе виждала тук, нямаше климатична инсталация, а само едва въртящ се вентилатор, който раздвижваше вмирисания въздух.

На рецепцията на шестия етаж Аша попита за мистър Нийл Котари, главния ѝ контакт във вестника. Седна в приемната и взе сутрешния *Таймс*, когато мистър Котари се появи. Той бе висок, кльощав мъж, приблизително на възрастта на баща ѝ, с разхлабена вратовръзка и разрошена коса. Тя отказа предложената ѝ чаша чай и го последва в кабинета му. Вървяха през офиса на *Таймс*, голяма открита зала с редици бюра с компютри. Беше шумно от постоянно звънящите телефони, тракащите принтери и безброй гласове. Тя усети пулсиращата енергия на това място, най-голямата информационна зала, която някога бе виждала, цялата пълна с мургави лица.

— Мисля, че съм последният с пишеща машина в офиса — призна Котари. — Разбира се, аз всъщност вече не пиша много, но ѝ харесва да я пазя. — По периметъра на откритата зала имаше няколко офиса със стъклени стени. Мистър Котари я въведе в един от тях, с табелка върху дървената врата, на която пишеше Помощник-Главен Редактор. — Седнете, моля — той посочи към столовете. — Сигурна ли сте, че не искате малко чай?

— Не, благодаря. — Аша кръстоса крака и извади бележника си.

— *Наи* — извика той на някого зад гърба ѝ. Аша се обърна и видя, че нисък мургав мъж застана тихо на прага. Ноктите на краката му, дебели и пожълтели, стърчаха комично през тънките му износени сандали. Той кимна едва забележимо към мистър Котари и излезе толкова тихо, колкото се появи, без да поглежда към Аша. — Много добре, че вече сте тук, след целия този път чак от Америка. Добре дошли в Мумбай! Как ви се струва? — попита я Котари.

— Добре, благодаря. Много съм развълнувана от това, че съм тук, че ще мога да си сътруднича с такъв голям вестник за моя проект — каза Аша.

— Ние също се вълнуваме да работим с толкова талантива млада жена. Ще ви представя на Меена Деви, един от най-добрите ни репортери на терен. Безстрашна е, понякога прекалено. Тя ще ви бъде отличен наставник. — Мистър Котари натисна бутон на телефона си и на вратата веднага се появи млада жена. — Моля, доведете веднага Меена. — След няколко минути друга жена застана на прага, но вместо да чака отвън като другите, тя влезе вътре и седна.

— *Ачха*, какво толкова важно има, Нийл, че трябваше да дойда на минутата? Нали знаеш, че гоня краен срок? — Беше дребна, не висока от метър и петдесет, но с присъствието си наелектризира спокойната атмосфера в офиса на Котари.

— Меена, това е Аша Тхакар, младата дама от Америка, която е тук...

— Да, разбира се! — Меена се наведе от стола си да се здрависа с Аша.

— Спомняш ли си — продължи мистър Котари, — тя прави проект за децата в бедняшките квартали. Осигурили сме ѝ бюро до офиса ти. Твоята работа е да се грижиш за нея. Покажи ѝ истинския Мумбай. Но гледай да е в безопасност — добави бързо той.

— Хайде, Аша. — Меена стана. — Трябва да завърша тази история, а после ще излезем на обяд. Да видиш истинския Мумбай — допълни тя, поглеждайки през рамо към мистър Котари.

Аша прекара следващите няколко часа в четене на куп папки, поставени на бюрото ѝ до няколко основни канцеларски материала и остарял компютър. Докато прелистваше една папка със стари подробни репортажи на Таймс по темата, Меена от време на време почукваше по клавиатурата в офиса си. Аша прочете историята за възхода на индустрията за информационни услуги и статия за ефективността на градската система за разнос на закуски. Тъкмо се бе уверила, че Мумбай е следващата модерна индустриална столица на света, когато се натъкна на уводна статия за изгаряне на булка.

Докато четеше, не можеше да повярва, че младите булки са заливани с бензин и изгаряни живи, когато се прецени, че зестрите им са недостатъчни. Прелисти на друга статия за член на Кастата на неприкосновените^[1], който нарочно осакатил собствените си деца, за да събуди съчувствие и да повиши печалбите им от просия. Следващата уводна статия разказваше за фантастичния успех на Лакшми Митал, глобалния титан в стоманената индустрия. След това научи за последния политически скандал и разбра в детайли за обвиненията в корупция и подкупи срещу няколко министри. Последната статия в тази папка бе за гуджаратските бунтове през 2002 година между хиндуисти и мюсюлмани, в които били убити хиляди хора. След като прочете за съседите, които си подпалили къщите и се намушкали с ножове на улицата, Аша остави папката, а после затвори очи. Запита се дали папка със статии от *Ню Йорк Таймс* би събудила у нея толкова срам и гордост със същата сила.

— Почти привърших. Гладна ли си? — викна Меена от офиса си.

— На това място сервират най-добрия *пау-бхаджи* в цял Мумбай — обясни Меена, опитвайки се надвика грохота на влака. — Ако съм на десет минути път от това място, непременно се отбивам, независимо дали е време за ядене, или не. — Аша не знаеше какво е *пау-бхаджи* и дали щеше да ѝ хареса, или не, но Меена сякаш изобщо не се тревожеше за това. След като слязоха от шумния влак, те продължиха разговора за обичайните неща. — Е, какво мислиш за статиите, които прочете? — попита я Меена.

— Добри са. Имам предвид, че стилът на писане и качеството на репортажите са отлични, разбира се — поясни Аша.

Меена се разсмя.

— Имах предвид съдържанието. Какво мислиш за нашата прекрасна страна? Тя е петзвездна купчина от противоречия, нали? Избрах ти точно тези изрезки, защото показват крайностите на Индия, доброто и лошото. Някои хора обичат да демонизират Индия заради нейните слабости, други пък само я прославят заради силните ѝ страни. Истината, както винаги, е някъде по средата.

Аша едва успяваше да догони Меена, докато тя маневрираше по тротоара, стрелвайки се през разнородното множество: мъже, които плуеяха нехайно на земята, бездомни мършави псета, просещи деца. И колкото и рисковано да ѝ се струваше вървенето по тротоара, улиците изглеждаха далеч по-опасни: колите влизаха и излизаха от лентите и не обръщаха внимание на пътните знаци. Двуетажни автобуси профучаваха опасно близо до заблудени крави и кози.

— В Индия живеят един милиард души — съобщи ѝ Меена — и почти деветдесет процента от тях са извън големите градове, което означава малки градчета и села. Мумбай — дори истинският Мумбай, както го нарича Нийл, — е само мъничка частица от страната. Но много силна частица. Това място привлича хората като магнит. То притежава най-доброто и най-лошото от всичко, което Индия може да предложи. Стигнахме. — Меена приближи до улична сергия. — *Дах плу-бхаджи, сахиб. Ек* много лек. Тя се обърна към Аша и ѝ се усмихна.

— Това? Тук ли ще обядваме? — Аша погледна към уличния продавач, а после недоверчиво се втренчи в Меена. — Аз... аз не мисля, че трябва да правя това. Не трябва да ям улична храна...

— Спокойно, Аша, всичко ще е наред. Онова, което не умира от горещината, умира от подправките. Хайде, сега си в Индия — трябва да изпиташ истинските неща. Само чакай да го опиташ! — Меена подаде на Аша триъгълна хартиена тарелка, пълна с червеникавокафяво печено, с накълцан суров лук и парченце лимон отгоре и с две лъскави бели хлебчета отстрани. Застанаха в края на пешеходната алея, тъй като пред сергията се бе събрала опашка. Аша направи като Меена — отчупи парче от хлебчето и го потопи в печеното. Опита нерешително. Беше вкусно. И много, много пикантно.

Огледа се трескаво, търсейки нещо за пиене, и си спомни предупрежденията на майка си за опасностите, които крие непречистената вода.

— Как е? Казах му да направи твоето по-леко. — Меена се усмихна. — Туристическа версия.

— Ами... малко е пикантно. Какво има в него?

— Остатъци от зеленчуци, смесени със зеленчуци. Измислено е като бързо ядене за работниците. Сега с едно от най-често срещаните улични ястия в Мумбай и няма две места, където да го приготвят по един и същ начин. И няма място в Мумбай — Меена облиза пръсти — където да го правят както тук. — След като се нахраниха Меена продължи. — Хайде да повървим малко. Искам да ти покажа нещо. — Аша я последва, но след обяда им не бе сигурна дали наистина трябваше да вярва на Меена. Само след една-две преки те се озоваха в края на огромно селище.

— Е, ето ни. Това е Дхарави — обяви Меена, протягайки драматично ръка. — Най-големият бедняшки квартал на Мумбай, най-големият в Индия и може би в цяла Азия. Със съмнителна репутация, но ето ти го.

Аша се огледа бавно. Домове — ако можеше да се нарекат така, — наполовина на спалнята ѝ, наблъскани един до друг. Пред всеки праг седяха хора — беззъб старец, изтощена на вид жена със сплъстена коса, полуголи малки деца. Междинното пространство тънеше в мръсотия — гниеща храна, човешки изпражнения, купища боклуци, по-високи от нея. Вонята бе непоносима. Тя се опита дискретно да закрие носа си. И тогава Аша видя нещо, на което не можеше да повярва: точно там, на тротоара, се издигаше импровизиран хиндуистки храм. Статуя на богиня в розово сари, драпирано с малък цветен гирлянд, бе облегната на тънко дръвче. Върху боядисаното лице на богинята грееше спокойна усмивка, а в краката ѝ бяха разпръснати цветчета и ориз. Изглеждаше толкова неуместно, тази мъничка божествена ниша сред цялата мизерия, но сякаш никой не мислеше така. Петзвездна купчина от противоречия, наистина.

— Над милион души живеят тук — обясни Меена. — Само на два квадратни километра. Мъже, жени, деца, добитък. Фабриците произвеждат всичко — от текстил до моливи и бижута. Много от

стоките с етикети „Произведено в Индия“ са направени точно тук, в Дхарави.

— Къде са фабриките? — Аша отново огледа малките колиби и външните огньове, опитвайки се да си представи фабричен цех, пълен с машини.

— Домовете са на това ниво, а фабриките се горе. Повечето неща се правят на ръка или с примитивни инструменти — продължи Меена. — Помниш ли какво ти казах за крайностите в Индия? Е, тук ще ги намериш всичките: доброто и лошото; те живеят едно до друго. От една страна посочи тя, докато вървяха покрай селището, — бедност, мръсотия, престъпност — някои от най-лошите прояви на човешкото поведение. От друга страна, тук ще станеш свидетел на най-удивителните примери за изобретателност. Хората правят разни неща буквално от нищо. Ти и аз ще спечелим повече за една година, отколкото те за целия си живот, но все пак намират начини да оцелеят. Тук са формирали отделно общество: бандитски босове, лихвари, със сигурност, но и лечители, учители, светци. Както виждаш, Аша, съществуват две Индии. Ето света, който виждаш в дома на баща си, с просторни апартаменти, слуги и нечувани сватби. А ето я и другата Индия. Това е подходящо място, откъдето да започнеш проучването си.

[1] Група от хора, които традиционно се смятат за неприкосновени. Те са смесено население от множество кастови групи в цяла Южна Азия и говорят на различни езици. — Б.пр. ↑

36.

В БОЖИИТЕ РЪЦЕ

Мумбай, Индия — 2004г.

Кавита

— Виджай ще идва ли в храма? — Провикна се Джазу от балкона, където си лъскаше обувките.

Кавита изчака секунда, преди да отговори. Малките топчета тесто цвърчаха, докато тя ги пускаше внимателно в чугунената тенджерата. Когато сгорещеното олио спря да пращи, тя обърна глава към прага и извика:

— Не знам. Не е казал.

— Е, не е нужно да го чакаме. — Джазу правеше често подобно заключение през изминалите три месеца, не само за днешното излизане. След инцидента с полицията те се опитаха да разговарят с Виджай. Той настояваше, че го преследват само защото отказал да плаща подкупи от куриерския си бизнес. Оттогава той стана необщителен и прекарваше повечето си време с Пулин и с другите.

Кавита извади от тенджерата последните пържени топчета и ги пусна при другите върху покрития с хартия поднос. Избърса си ръцете с кърпата за съдове, пъхната в сарито ѝ.

— Като се върнем, мога да ги накисна в сироп. Ще отида да се преоблека. — Решила бе да направи *гулаб джамун* за Дивали, макар че приготвянето изискваше твърде голям труд само са тях тримата. Тази година и тя, и Джазу бяха особено сантиментални за Дивали — искаха да отидат на гости в Дахану, но Джазу не успя да си вземе отпуск от фабриката. Тя си помисли, че това малко усещане за дома може да им помогне, а пък и днес следобед можеше да занесе малко за празничния обяд на Бхая. Изтича към стаята да си смени сарито. Щяха да се опитат да стигнат до храма, преди да се струпат тълпите. Това бе най-натовареният ден от годината в храма на Лакшми^[1] и за разлика от сахиб и мемсахиб, които дадоха на нея и на Бхая един от редките им почивни дни, те си нямаха шофьор, който да ги остави пред входа.

— Кавита бей, не е трябвало да си отваряш толкова работа! — възкликна Бхая, когато отвори вратата и видя, че бе понесла голяма купа с *гулаб джамун*. — Но, разбира се, ние с удоволствие ще се насладим на плодовете от тежкия ти труд. Влез, моля. — Бхая се усмихна и ги въведе в апартамента. Кавита бе изненадана от тясното пространство, двете стаи бяха почти същите като в стария им *чавл* апартамент. Беше пълно със старите им съседи и с роднините на Бхая. Всички ги поздравиха сърдечно.

— Джазу *бхай*, сложил си малко на коремчето си, а? С какво те храни жена ти там в луксозния Сион^[2]? — подсмихна се съпругът на Бхая.

— Какво прекрасно сари — една от съседките се обърна към Кавита, възхищавайки се от виненочервения блясък.

— Благодаря. — Кавита извърна поглед, защото се почувства неудобно от вниманието, насочено към нея. За щастие, скоро седнаха с пълни чинии с храна в скутовете си. Коментираха времето (лошо), качеството на доматиите тази година (добро), цената на хляба (висока). Говореха за децата и внуците си, за постиженията им в училище и за приключенията им на стадионите за крикет. И после дискусиата неизбежно стигна до последните индийски филми.

— Гледа ли „Взрив“, Джазу *бхай*! Трябва да го гледаш.

— Страхотен филм — намеси се друг съсед и кимна.

— *Хахи*, гледахме го миналата седмица — поясни съпругът на Бхая. — Отличен. Първокласен. Не е като боливудските глупости. Разказва се за банда престъпници на мотори, разбираш ли? Не скутерите, които виждаш навсякъде, а истински бързи мотори. Карат из цял Мумбай, ограбват разни места и правят бели, разбираш ли? Но полицията не може да ги хване, защото изчезват много бързо. Всеки път. — Той плясна с ръце по бедрата си и се залюля назад.

— Абишек Бачан е толкова умен и красив, *наи*? — прошепна Бхая на сестра си.

— *Хахи*, но аз предпочитам Джон Абрахам, толкова е палав! — Те избухнаха в момичешки смях, който не съответстваше на зрялата им възраст.

— Като говорим за престъпници — обади се отново съпругът на Бхая — чухте ли, че бандата на Чанди Баджан отново се е събрала?

Хахн! Цял екип работи за него в Мумбай, разбирате ли? Продават дрога. Много голяма търговия с дрога. Хероин, така казват. — Той повдигна вежди и кимна мъдро, тъй като бе един от малцината в стаята, които можеха да прочетат вестника.

Кавита хапна от зеленчуковото *бириани* и погледна към Джазу, за да види реакцията му, но изражението на лицето му беше празно. Събра смелост и реши да се включи в разговора.

— Къде действат? Бандата? В коя част на Мумбай? — Тя се опита да прояви небрежен интерес.

— Навсякъде. Дори тук, в нашия квартал. Познаваш ли онова момче, с което Виджай и Четан си играеха в училище? Пател... ъъ, Пулин Пател? Живеят на „Ем Джи Роуд“, през две пресечки. Чувам, че се е забъркал с тази банда. Полицията го наблюдава. — Съпругът на Бхая поклати глава и сложи в устата си голяма хапка ориз.

Кавита усети болка в гърдите си, като отворена рана, сякаш ужасната истина напираше отвътре и искаше да излезе. Опита се да се фокусира върху яденето, но храната нямаше вкус. Разговорът се насочи към последния правителствен скандал, после отново стигна до филмите. Накрая жените се събраха до кухнята и хвалеха ястията на Бхая, докато мъжете останаха в дневната.

— Кавита, кога ще потърсиш жена за Виджай? Той е почти на двайсет, нали? — попита Бхая.

— *Хахн*, знам. — Кавита изпита облекчение, че преминават на тези по-простички теми, засягащи сина ѝ. — И аз мисля, че е време, но изглежда, че той не се интересува много от това — *много съм млад, много съм млад, мамо*, все това повтаря. — Тя поклати глава и се усмихна за пръв път, откакто бяха пристигнали.

— Не чакай много дълго, *бен*. Сега става по-трудно, с толкова много момчета и недостатъчно момичета. — Бхая снижи глас и заговорнически зашепна. — На някои семейства даже им се налага да плащат пари, за да си доведат булки от чужбина, от Бангладеш и от другаде.

Мимолетната усмивка на Кавита се стопи и тя отново почувства тежест в гърдите. Толкова много момчета. *Недостатъчно момичета*. Изпълни я тягостно чувство. Тя надуши земния аромат на мусоните, макар че беше ноември. Чу грохота на гръмотевицата, макар че небето отвън бе ясно. Затвори очи, знаейки, че после пронизителният писък

щеше да отеква в ушите ѝ. Когато ги отвори отново, Бхая и сестра ѝ се смееха и се шегуваха със съпрузите си, че ровеха из кухнята да търсят сладкиши.

Останалата част от следобедна мина като в мъгла. Кавита дори не опита разкошната сладост на *гулаб джамун*, който някой ѝ сервира, десерта, който тя бе приготвяла цяла сутрин. Чувстваше се така, сякаш стоеше отвън на балкона и гледаше приятелите си през прозореца. Отчаяно искаше да излезе и да изтича вкъщи. Но дълбоко в нея зееше старата рана и тя знаеше, че няма къде да избяга, че никъде нямаше да се почувства по-добре. Дори Джазу не можеше да премахне тази болка. Когато компанията започна да се разотива, Джазу и Кавита се сбогуваха с приятелите си. Изминаха няколко преки в пълно мълчание.

— Джазу? Според теб онова, което казват полицаите, вярно ли е? Мислиш ли, че Виджай е замесен с бандата на Чанди Баджан? — попита Кавита.

Мина много време, преди той да отговори, а когато го направи, думите му не я успокоиха.

— Ние направихме каквото можахме, Кави. Сега всичко е в божиите ръце.

У дома Кавита действаше механично, запали няколко *дия* и ги постави по первазите. Като дете тя обичаше Дивани заради сладкишите и фойерверките. Чак по-късно, като възрастна, започна да разбира истинското значение на празника, честването на битката на бог Рама^[3], отбелязването на триумфа на доброто над злото. Излезе на балкона и видя хиляди мънички светлини, грейнали от прозорците на домовете из цял Мумбай. Мислеше за онова, което каза Джазу за божиите ръце, и се чудеше дали бог закриля Виджай тази вечер. *Какво още трябваше да направя за него? Как можех да го предпазя от тази съдба?*

В далечината тя видя първата ярка светлина точно преди пукването на фойерверките. Наблюдаваше ги, потънала толкова дълбоко в мислите си, че те почти не бяха прекъснати от стряскащите гърмежи и трясъци, които изпълваха нощното небе. Не долови звука от отварянето и затварянето на входната врата, докато не чу чешмата в кухнята. Обърна се и видя Виджай надвесен над мивката.

— Виджай? — Тя приближи до него, после спря и ахна, като забеляза кръвта, която капеше по рамото му. Втурна се към него. —

Аре! Какво е станало, *бета*?

— Всичко е наред, мамо. Раната не е дълбока — отвърна той.

Тя настоя да свали ризата му и той да седне на масата, докато тя напълни купа с топла вода и донесе бинтове.

— *Бета*, какво са ти направили? Знаех си, че е само въпрос на време да се случи нещо такова. Те не са добри, онези момчета, с които другаруваш, Пулин и другите. Те са опасни, Виджай. Виж само какво са ти причинили! — Притисна здраво плата върху рамото му, докато кръвенето спре, а после започна да почиства раната с вода. — Моля те, *бета*, умолявам те. Не се забърквай с тях.

— Мамо, не са ме наранили те — Виджай тръсна непокорно глава. — Те ми помогнаха. Братята ми се грижат за мен, защитават ме. — Кавита трепна при споменаването на братята на Виджай, истински или въображаеми. Прехапа долната си устна, за да спре сълзите, които напиреха в очите ѝ. Телефонът звънна. *Някой се обажда да ни честити Дивали?* — Ние се грижим един за друг, мамо. На кого друг да вярваме, а? На полицията? Никой не може да ни помогне, ако не си помогнем сами, мамо.

Телефонът престана да звъни, а фойерверките отвън продължаваха да пукат. Джазу влезе в дневната.

— Кавита... — каза тихо той.

Джазу никога не я наричаше с цялото ѝ име. Тя вдигна поглед.

Той не изглеждаше разстроен от вида на сина си, без риза и окървавен. Погледна директно към нея.

— Майка ти.

[1] В хиндуизма е богиня на богатството, светлината, мъдростта и щастието, както и на късмета, красотата и плодовитостта. — Б.пр. ↑

[2] Другото име на Бомбай. — Б.пр. ↑

[3] Легендарен индийски цар и светец, който в хиндуизма се смята за седмото превъплъщение на Вишну. — Б.пр. ↑

37.

ИСТИНСКА ИНДИЙСКА КРАСАВИЦА

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

— Аша, *бети* — обърна се баба ѝ към нея по време на закуската. — През почивните дни ще ходим на голяма сватба. Момичето на Раджадж се омъжва. Чувала ли си за семейство Раджадж? Те произвеждат почти всички авторикши и моторни скутери в Индия. Както и да е, ще бъде прекрасно и аз помолих Прия да дойде днес следобед и да те заведе до Кала Никетан, за да си избереш дрехи. Прекрасна *салвар кхамеез* или може би *ленга*?

— О, всичко е наред — отговори Аша. — Не искам да се натрапвам, след като не ги познавам. Вие вървете. Аз нямам нищо против да си остана у дома.

— Какво натрапване? Глупости! — възрази *дадима*. — Семейството е поканено, а ти си член на семейството, нали? Дали ще сме дванайсет, или тринайсет души — това няма никакво значение. Там ще има хиляди гости. Освен това, искам да дойдеш. Истинска мумбайска сватба. Много пищна. Така че гледай да си избереш нещо специално, *ачха*? Нещо шарено — поясни тя, поглеждайки към спортния кафяв панталон на Аша и към сивата ѝ тениска. — Прия ще дойде да те вземе след обяда.

— Добре, *дадима*. — Само след няколко седмици Аша вече се бе научила кога не трябва да спори с баба си. Тя внушаваше огромен респект и излъчваше непоколебимост във всичко, което правеше, но все пак проявяваше искрена нежност към Аша. Това ѝ помогна да види баща си в нова светлина, като момчето, което тази жена е отгледала и формирала като характер. Наистина се надяваше родителите ѝ да дойдат на гости, макар че баща ѝ не спомена нищо такова при последния им телефонен разговор. Майка ѝ се обади само накрая, за да попита Аша дали всяка седмица си взема хапчето против малария.

— Ало, Аша? Къде си? — викаше Прия, докато вървеше по главния коридор на апартамента. Тя спря пред вратата на стаята на Аша. Прия беше облечена в шифонен *салвар кхамеез* с цвят на шербет от манго без ръкави и държеше слънчевите си очила в ръка. Гъстата ѝ и права черна коса падаше по раменете, а къната ѝ блестеше в червеникаво на слънцето.

— А, ето те! Готова ли си? — Прия се усмихна уверено и хвана Аша под ръка. — Ще ти намерим нещо разкошно за сватбата. Строги инструкции от *дадима*.

Двайсет минути по-късно, когато влезе в магазина за сари, Аша бе благодарна, че Прия е до нея. Когато братовчедката ѝ отпрати шофьора с наставления да се върне след два часа, Аша се учуди, но сега разбра защо това щеше да им отнеме толкова време. Навсякъде имаше рафтове от пода до тавана с хиляди сарита във всеки цвят и от всяка възможна материя, сякаш бе попаднала в чудната страна на дъгата. Магазинът предлагаше изключително дамска мода, но служителите бяха само мъже. Един от тях веднага се ангажира с Прия, явно разбрал кой стои начело на тази експедиция. Той сочеше към ярките топове плат, струпани на рафтовете, и не спираше да говори, като продавач на търг, докато Прия вдигна ръка, за да го накара да замълчи. После с няколко отсечени напътствия тя продължи да търси подходящата одежда сред изумителното разнообразие.

— *Канджееварам батхау! Нау, чифон нау. Тъпка коприна лаяво!* Орехово зелено, пастелни цветове? — Докато Прия издаваше картечните си команди, мъжът зад щанда разгъна пред тях топове коприна, като показваше фините ръбове, обшити със златна или сребърна нишка в сложни десени на шарени капки, като опашка на паун. Аша успяваше да зърне всяко сари за няколко секунди и веднага го затрупваха със следващото. Долавяше само една странна дума, докато наблюдаваше с удивление бързия словесен залп между братовчедка ѝ, мъжа зад щанда и двамата му помощници, които се стрелкаха напред-назад из магазина, за да се върнат претоварени със сарита.

Никой не питаше Аша за нейното мнение, нито пък тя го натрапваше. Друг служител им предложи метални чаши с димящ ароматен чай. Аша прие второстепенната си роля и се захвана с непретенциозната задача да отпива от чая си и да го духа, за да не се

образува коричка на повърхността му. Тя оглеждаше периодично магазина, където на всеки метър имаше елегантен манекен с черна коса и котешки очи, с перфектна стойка и грациозно протегната ръка, държаща сари. Това бе типичното женско облекло в цяла Индия според изследването на Аша, петметров правоъгълен плат, увит около тялото без нито едно копче, кукичка или цип. Можеше да се надипли по много различни начини, в зависимост от региона, и винаги се използваше един размер, който пасваше на всички жени, високи и ниски, дебели и слаби. Когато Аша прочете за това, то ѝ се стори много демократично, но сега усмихнатите манекени ѝ се струваха заплашителни.

Накрая Прия се обърна към нея.

— Добре, Аша, подбрах няколко. Кажете ми дали някое от тях ти харесва. — Когато Аша погледна към стъкления плот, тя установи, че повечето сарита бяха струпани на голям куп встрани, а две бяха изложени пред нея. — Това е от пясъчна коприна — обясни Прия и ѝ показа светлозелен вързоп, тънък като хартия, украсен с деликатни златисти мъниста. — Пясъчната коприна е последният вик на модата. *Не можеш* да си пълна и да носиш пясъчна коприна, прави те да изглеждаш пухкава. Трябва да си слаба като клечка — тя вдигна кутрето си. — Този цвят ще ти отива страшно много. — Тя го вдигна към гърдите на Аша.

— Красиво е. — Аша се почуди дали е достатъчно кльоцава, за да облече сари от пясъчна коприна.

— А това е по-традиционно, много елегантно — продължи Прия, плъзгайки ръка по лъскаво сари с цвят на старо злато, с тъмночервени и златисти ръбове. — Има блясък. Добро е за вечерно време. Коприната е малко хлъзгава, но ние можем да я закарфичим на места. Можеш да го носиш с огърлица от злато и рубини. *Дадима* има една, която е направо *перфектна*.

Аша си представи как петте метра хлъзгава златиста коприна се плъзга от нея и пада като локва в краката ѝ.

— Не знам, Прия. Красиви са, но... Всъщност никога преди не съм обличала сари — призна тихо Аша. — Не съм сигурна, че ще се справя. — Тя посочи безпомощно към най-близкия манекен. — Не може ли да облека нещо, което да не е толкова сложно?

Прия я погледна за момент, навела глава настрани, с неразгадаемо изражение. Аша усети прилив на топлина в лицето си,

засрамена, че не можеше да се справи с това.

Внезапно Прия стана, размаха слънчевите си очила и нареди на мъжа зад щанда:

— *Ачха, чало*, хайде да се качим горе. Покажи ни няколко лета, моля. Сватбени *ленга*. Само най-хубавите. — Прия тръгна към стълбите, а Аша я последва на втория етаж. Аша разбра, че *ленга* е рокля от две части и се състои от пола до глезените и горнище в същия цвят. Тук, изглежда, не съществуваше риск от свличане, макар че можеше да се препъне в толкова дълга пола. Прия избра една от тъмнорозов сатен с чиста органза, а туниката без ръкави бе осеяна с блестящи сребърни мъниста. Аша се съгласи да я пробва.

Застанала сама пред тясното огледало зад тънката завеса, Аша се стъписа от екстравагантната дреха. Лета приличаше на тоалет, който можеше да се види на Оскарите или на модно дефиле. Чувстваше се неловко, сякаш са я хванали да носи костюм за Хелюин в погрешния ден. Дрехата ѝ беше неудобна. Увисна тежко по тялото ѝ, а шнурът на полата се връза в корема ѝ. Шията я сърбеше, а металическата нишка и мънистата дразнеха кожата ѝ.

— Перфектна е! — възкликна Прия, надничайки през завесата. — Я се виж, истинска индийска красавица! Какво мислиш?

— Добре — отговори Аша и с облекчение облече отново небрежния си панталон. — Да тръгваме.

— Точно сега тръгваме към Тхам. Ела да ни посрещнеш. После ще обядваме — каза Прия по мобилния си телефон на излизане от магазина за сарита. — Това беше Бинду — обясни тя на Аша, докато се вмъкваша на задната седалка в колата. Даде нареждане на шофьора и си сложи очилата.

— Кой е Тхам? — Аша държеше в скута си новата си *ленга*, опакована в червена кутия, завързана с канап.

— Не кой, *бена*, а какво. „Тхам“ е единственият салон за красота от тази страна на Мумбай. Водя те на восьъчна епилация, Аша.

— Восьъчна?

— *Хахн, бена*, восьъчна. Мишниците ти? — поясни тя и повдигна вежда над ръба на очилата си. — Твоята *ленга* е без ръкави, *яар* не

можеш да покажеш всичко това. — Прия посочи към космите под мишниците на Аша.

— Значи ти си правиш *восъчна* епилация? Има ли ефект? — недоумяваше Аша, не можейки да повярва, че братовчедката ѝ вероятно е намерила решение на този неприятен проблем, от който тя страдеше цял живот.

Прия отметна глава назад и се разсмя.

— Шегуваш ли се? Навсякъде се подлагам на *восъчна* епилация — ръце, крака, лице. Ходя до „Тхам“ на всеки три седмици и ти казвам, те буквално ме намазват с *восък* от главата до петите. Ти никога ли не си го правила? — Сега бе ред на Прия да се чуди. — Не мога да повярвам. Всички тук го правят, *бена*, то е нещо толкова обичайно като *кокосовите* орехи и *пуджа* — обясни тя.

— Не боли ли? — попита Аша.

Прия сви рамене.

— Всъщност не. Мъничко, предполагам, но се свиква — отговори тя, сякаш това нямаше никакво значение.

Час по-късно Аша не беше сигурна дали можеше да гледа с такова пренебрежение на болката, причинена от *восъчната* епилация. Обаче остана много доволна от резултата — гладки подмишници, които ухаеха на лосион от розови цветчета. В салона бе пълно с индийки, повечето от които бяха млади като Аша и братовчедките ѝ, но имаше и по-възрастни. Точно както се бе изразила Прия, много от жените прекарваха деня си тук, минавайки от една процедура към друга: *восъчна* епилация, *скубане* на косми, *изрусяване*. Всички се чувстваха много комфортно и обсъждаха недостатъците по телата си, които тормозеха Аша още от пубертета. Гъстите вежди, косматите ръце и петната по кожата просто бяха сред най-често срещаните козметични дефекти, които се отстраняваха в „Тхам“. На Бинду и Прия не им се наложи дълго да убеждават Аша да си оскубе веждите. Тъй като тази процедура не включваше игли или горещ *восък*, Аша стигна до заключението, че болката ще е поносима.

Оказа се права само отчасти. Казаха ѝ да се отпусне на стола в салона и темето ѝ да опре в горната част на облегалката. Стилистката, с бадж, на който пишеше КИТИ, забоден върху бялата ѝ престилка, инструктира Аша да си затвори едното око и опъна с пръсти кожата отгоре и отдолу. Кити държеше дълга нишка, вързана на клуп между

пръстите и устата ѝ, и започна да клати глава неприятно близко до Аша. Вибриращата нишка изгаряше челото на Аша и гъделичкаше носа ѝ. Кити спря няколко пъти, когато нишката се къса, и още няколко пъти, когато Аша кихаше. Слава богу, всичко свърши за десет минути. Аша се изправи в стола с насълзени очи, а Кити ѝ подаде огледало, за да види току-що изваяните си вежди. Кити се обърна към Прия и каза нещо на хинди, което братовчедка ѝ очевидно потвърди, кимайки.

— Какво каза тя? — попита Аша.

— Каза, че имаш много косми. Не чакай дълго до следващия път и няма да те боли толкова много.

Те седнаха заедно — Аша, Прия и Бинду — в малък павилион, покрит с винил, в Китайската градина, прочута със своята китайска храна в индийски стил. Бинду подаде на Аша чиния с пиле със сладко-кисел сос, а Прия обсъждаше предстоящата сватба. Аша вече знаеше, че всичките ѝ братовчеди и дори някои от техните родители консумираха храна от животински произход, когато се хранеха навън, макар че в дома на *дадима* те все още мълчаливо поддържаха илюзията, че са пълни вегетарианци.

— Чух, че за *джамай* ще има шест бели коня, по един за всеки от братовчедите, а самият жених ще пристигне с бял ролс-ройс — прошепна Бинду през масата. Аша опита пилето, което ѝ се стори много повече пикантно и люто, отколкото сладко или кисело.

Прия кимна, докато отхапваше от яйчното руло.

— *Арре*, някой ми каза, че са похарчили близо *кроре*. Планират да нахранят десет хиляди души! — обясни Прия на Аша. — *Кроре* е сто *лакх* — и после добави: — десет милиона рупии.

— Булката ще носи осем карата диаманти само на огърлицата си, да не споменаваме обещите и халката на носа ѝ. Ще смени три различни комплекта — диаманти, смарагди и рубини. А на всяка ръка ще има по трийсет дващсет и две каратови златни гривни. Ще им трябва един охранител само за бижутата. — Бинду се усмихна и наля на всички още зелен чай.

— В добър момент си дошла, Аша — каза Прия. — Това ще бъде сватбата на годината. Ще присъстват много желани ергени. — Прия ѝ намигна над пържения ориз и трите се разкикотиха като група стари

приятелки. Аша се смееше толкова силно, че зеленият чай излезе през носа ѝ, а от очите ѝ потекоха сълзи.

Преди да заспи, Аша записа събитията от деня в дневника си. Изненада се от откритието си, че макар храната да беше пикантна, дрехите — неудобни, а козметичните процедури — болезнени, тя започваше да чувства това място като свой дом и тези хора като свое семейство.

38. ИЗЛИШНА

Менло Парк, Калифорния — 2004г.

Самър

Самър се поздрави сама, че бе сготвила пилето перфектно, тъй като знаеше, че няма да чуе комплименти от Крис. След като миналия месец Аша замина за Индия, всички конфликти, които бяха потискали с години, избухнаха свободно, настанявайки се под покрива им, като хиляди нежелани гости, нарушаващи покоя им. Самър се мъчеше да разбере защо Аша бе направила този избор. Опитваше се да смекчи гнева към Кришнан, но неговото съучастничество не й даваше мира.

Крис взе няколко хапки без коментар, а после заговори с пълна уста.

— Трябва да решим за Индия. Аша ще продължи да пита, докато не й кажем точна дата. — Тя вдигна поглед и забеляза бутилката с лютив сос до чинията му. Имаше навика да залива всичко, което бе сготвила, с някой от многото лютив сосове, които държеше в хладилника. Сякаш искаше да заличи всеки деликатен вкус, който тя се опитваше да придаде на ястията си — и който се губеше напълно под червения слой лютивина. Тя заби вилицата си в зърно зелен боб в чинията си.

— Не мога просто да си събера багажа и да замина за Индия, без да го обмисля, имам само една почивна седмица по празниците...

— Просто помоли някой да те замести, Самър. Ще се оправят и без теб. — Тя настръхна от тази забележка, макар че вече трябваше да е свикнала с това, че той се отнасяше с пренебрежение към работата ѝ, сякаш всичко по-малко от мозъчната хирургия, която той практикуваше, бе маловажно. Крис си свали очилата и започна да ги търка с носна кърпичка. — Не разбирам защо ти се струва толкова сложно. Това е най-подходящото време да отидем. Аша е там, това е първото ѝ пътуване, цялото ми семейство е там. Не съм ходил почти цяло десетилетие. А ти не си била там... Бог знае колко дълго. Защо да

не отидем сега, Самър? Мислех, че се тревожиш за нея, мислех, че ще искаш да я нагледаш.

Разбира се, че Самър искаше да види дъщеря си, но не бе сигурна дали Аша искаше тя да отиде. Мислеше си за скандала им точно преди заминаването на Аша и за това колко неловко се чувстваха на летището. Дъщеря ѝ я отблъскваше още откакто бе взела решението си да отиде в Индия. Трудно можеше да понесе идеята да я види там, в онази страна, с която я свързваха само мъчителни спомени. Наистина се чувстваше като чужда в собственото си семейство, на което бе отдала целия си живот. Сега не можеше да събере сили да отиде в Индия и да се чувства излишна в страна, пълна с непознати.

— Не съм се виждал със семейството си от осем години — продължи Крис с по-силен глас. — Осем години, Самър. Родителите ми остаряват, племенниците ми растат. Жалко, че не отидох по-рано, но сега непременно трябва да го направим. — Крис си наля още каберне и се облегна в стола си.

— Не изкарвай, че вината е моя — тросна се тя. — Ти винаги си идвал и си заминавал, когато си поискаш. За нищо не съм те спирала. Това си е твоята проклета вина. — Той сумтеше и отпи голяма глътка вино. — На мен ми е по-трудно, Крис. Знаеш, че е така — продължи тя. — Нямам твоята връзка с онзи свят, различно е. Не знаеш как се чувствам.

— Какво имаш предвид, как така нямаш връзка? — попита я Кришнан. — Съпругът ти е индиец и дъщеря ти е индийка, в случай че си забравила.

— Знаеш какво имам предвид — отвърна тя, затвори очи и разтри челото си.

— Не, не знам. Защо не ми обясниш? Според мен има само две обяснения. Или имаш проблем заради това, че Аша ще опознае семейството ми, което, да ти напомня, е и нейно семейство. Или не ти допада, че у нея се проявява нещо малко индийско? И в двата случая, Самър, проблемът в действителност си е твой, а не неин. Отгледахме я много добре. Но сега тя вече е голяма и не можеш да я контролираш постоянно. Ти винаги си казвала, че трябва да я приемаме такава, каквата е, че трябва да подкрепяме интересите ѝ. За бога, на нейната възраст аз прекоших половината свят и родителите ми не изпаднаха в криза.

— Не е съвсем същото — възрази Самър и очите ѝ се напълниха със сълзи.

— О, така ли? Какво е тогава? — Ироничната му усмивка не можеше да прикрие жестокостта в очите му.

Защото те са били твои родители. Не са се тревожили, че може да те изгубят.

— Просто така — бяха единствените думи, които тя успя да изрече на глас.

— Различно е, защото аз дойдох в тази фантастична страна на големите възможности, която никой не иска да напусне? Така ли?

Тя поклати глава и сълзите ѝ рукнаха. Не можеше да намери думите, с които да го накара да разбере, да проникне зад безчувствения поглед в очите му.

Когато той най-накрая проговори, гласът му бе спокоен.

— Аз тръгвам на двадесет и осми декември, а ти, ако искаш, ела. — Всяка дума от устата му реже прецизно като скалпел. Тя вдигна поглед към него и не можеше да повярва на думите му. — Да, купих билети. По това време на годината всички билети се купуват предварително, така че не исках да рискувам.

Тя усети как празнината в стомаха ѝ се уголемява.

— Кога... направи това?

— Има ли значение? — тросна се той и отпи от чашата си. — През септември. След като Аша замина.

— Значи това е, а? Всичко е решено. — Вече е ясно. Тя нямаше глас в това решение, точно както при избора на Аша.

— Това е. — Той стана и занесе чинията си и сребърните прибори до мивката и ги пусна вътре. — Ела, ако искаш. Или недей. Може би така е по-добре.

На следващия ден Самър се чувстваше странно. Прегледа пациентите си, консултира се с картоните им, написа рецепти. Изпълни същите рутинни задължения като всеки друг ден, но нещо се бе променило. Сякаш светът ѝ се бе сринал. Всичко познато ѝ се изплъзваше. Крис и Аша не само не се нуждаеха от нея, те като че ли вече не я искаха в живота си, изоставяха я, за да кроят своите планове.

На обяд тя измина няколкото преки до магазина за здравословни храни и си взе обичайната кутия салата и лимонада. На връщане тя спря пред таблото с общинския бюлетин. Огледа съобщенията за водачи на кучета и за гаражни разпродажби и накрая видя, че някой е пуснал обява за пренаемане на жилище в Пало Алто.

Вечерта тя заяви на Кришнан, че няма да отиде с него. Че може би е добра идея да поживеят разделени, само за малко, за няколко месеца. Постигнаха съгласие, че Аша не бива да разбере за това. Самър се бе подготвила да каже още нещо, но се изненада от това колко спокойно го прие той.

— Надявам се да намериш начин да бъдеш щастлива, Самър — това бе всичко, което ѝ каза. След като той се качи горе, Самър остана на дивана в дневната и се разплака. На следващата сутрин започна да си събира багажа.

39. ОБЕЩАНИЕ

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

Дадима настоя Аша да присъства на булчинската *мехнди* церемония с братовчедките си, макар че тя самата нямаше да ходи.

— Аз съм стара жена, тези неща не са за мен. Вие, момичета, вървете и се забавлявайте.

Прия донесе на Аша светлосин *салвар кхамеез* от шифон, слава богу, не толкова крещящ като роклята, която купиха за сватбата. На път към партито Прия обясни, че *мехнди* е само за жени, близки роднини и приятелки, които се събират преди сватбата да украсят ръцете и краката на булката с къна. Семейство Тхакар бяха поканени, защото майката на *дадима* е била добра приятелка с майката на мисис Раджадж от времето, когато са живели в Санта Круз, макар че и двете жени бяха починали отдавна.

Когато пристигнаха в разкошния дом на Раджадж, Аша откри, че уж интимното естество на *мехнди* означаваше, че тазвечершните гости щяха да са само стотици, а не хиляди, колкото щяха да присъстват на сватбата. В мраморното фоайе музиканти свиреха весела индийска музика с хармониум и барабанист на *табла*. Аша забеляза, че масата за вечеря беше подредена с великолепни студени ястия в сребърни съдове, и тръгна натам. Прия я хвана за ръката и прошепна:

— Първо трябва да поздравим — и кимна леко с брадичка към огромната дневна. Булката бе седнала на нещо като трон върху издигнатата платформа. Една жена седеше в краката ѝ, друга работеше върху ръцете ѝ. Всяка от тях държеше малък пластмасов конус, пълен с маслинозелена паста. Когато се приближиха, Аша видя, че жените покриваха кожата на булката с изключително сложни рисунки — цветна клонка пълзеше по опакото на ръката ѝ и стигаше до дланта, която пък бе покрита със завъртулки и спирали. Още по-впечатляващо бе, че и двете *мехнди* художнички, изглежда, рисуваха на око, без да

гледат отникъде. Всъщност те през цялото време разговаряха помежду си и с гостите.

— Хайде сега, нека да се уверим, че е хубаво и тъмно. — Една от приятелките на булката подразни художничката. — Искаме *мехнди* да издържи много време!

— И направете инициалите възможно най-малки. Нека той да се вгледа хубавичко. — Друга приятелка се засмя и целуна булката по главата.

Прия поведе Аша към групата по-възрастни жени и обясни:

— По традиция през първата брачна нощ младоженецът трябва да намери инициалите си, скрити сред шарките, преди булката да му позволи... нали знаеш. — Прия се усмихна и намигна. — Хайде, ето я.

— Лельо Манджула! — Прия притисна двете си длани една в друга и леко се поклони на една от по-възрастните жени, увита във виненочервено копринено сари, а боядисаната ѝ кехлибарено черна коса бе вързана здраво на кок. — *Дадима* изпраща поздрави, но не може да дойде тази вечер. Това е братовчедката ми от Америка — представи я тя и се обърна бързо към Аша. — Пристигна наскоро. Дошла е тук със специална стипендия. От Америка. Много престижна.

— Здравей, *намасте*. — Аша се опита да имитира непринуденото поведение на братовчедката си. — Приятно ми е да се запознаем.

— Добре дошла, *бети*. Радвам се, че дойде — каза леля Манджула и хвана ръцете на Аша в пухкавите си длани. — Харесва ли ти тук? Наистина се надявам да дойдеш утре — наели сме чартърен кораб да ни разходи из пристанището. Винаги съм казвала, че това е най-добрият начин да видиш нощните светлини на Мумбай, далеч от замърсения въздух! — Тя се разсмя сърдечно на собствената си шега и тлъстинките ѝ, които се виждаха през сарито, се разтресоха. — Моля те, хапни си. Има толкова много храна — подкани я тя, преди да се извини, че отива да поздрави друг гост.

— Добре, приключихме с това — заяви Прия и те се отправиха към масата със закуски. Аша видя още две *мехнди* художнички, които рисуваха не чак толкова сложни, но все пак красиви шарки по ръцете и краката на другите гостенки. Аша напълни чинията си със *самоса*, *качори* и *накора*, но се въздържа от разнообразните туршии, тъй като бе стигнала до заключението, че са прекалено пикантни за нея.

Замисли се върху коментара на леля Манджула за пътуването из пристанището и за замърсения мумбайски въздух. Бе забелязала дебелия слой смог над града през повечето дни и бе установила, че кашля доста често, когато излизаше навън, но изглежда, че повечето изпарения се дължаха на авторикшите и скутерите, носещи името на фамилията Раджадж. Леля Манджула, старата семейна приятелка, също така бе и голяма лицемерка. Докато се разхождаха из огромната къща, Аша огледа дискретно големите мраморни статуи на индийски богове и пищните гоблени по стените. Прия я представи на още няколко жени, но Аша не разбра нищо от закачките им на гуджарати.

Докато се хранеше, момичето наблюдаваше как *мехнди* художничките демонстрират майсторството си. Когато една от тях се освободи, Прия бутна Аша напред.

— Нещо просто — осмели се да каже Аша, — като това може би. — Тя посочи към рисунката на слънцето върху друго момиче. За по-малко от пет минути и двете длани на Аша бяха изрисувани със сияещи сфери. След като рисунките изсъхнаха, *мехнди* художничката ги намаза с лимонов сок, а после с олио и я инструктира да ги остави възможно най-дълго така, за да могат да хванат. На сутринта, след като изстърга изсъхналия, подобен на кал материал, остана очарована от красивите червени рисунки и цял ден не можеше да откъсне очи от тях.

Сватбата се състоя след две вечери. Когато Аша мина през портите на Индийския крикет клуб, тя застина на място от гледката, която се разкри пред нея. По целия терен, може би с размерите на два футболни стадиона, имаше луксозни мебели, транспортирани тук специално за случая: богато украсени отоманки, резбовани маси, копринени възглавници, брезентови шатри с деликатни драперии. Всичко това приличаше на огромен палат на открито. Бяха се събрали хиляди гости и почти толкова сервитьори със сребърни подноси с храна и напитки. Тревогите на Аша, да не би да изглеждаше прекалено крещящо в новата си *ленга* изчезнаха, когато осъзна, че бе облечена твърде скромно в сравнение с другите жени, увити в лъскави сарита и обсипани с бижута.

— Хайде, *яар* — Прия я сграбчи за лакътя, — затвори си устата. Изглеждаш така, сякаш никога преди не си била на индийска сватба! — Аша вървеше мълчаливо след братовчедка си за известно време и

зяпаше удивено трансформацията на стадиона за крикет. Чудеше се дали сватбата на родителите ѝ е била такава, а после се сети за снимката в рамка на стената в спалнята им — майка ѝ в обикновена лятна рокля и баща ѝ в костюм в парка „Голдън Гейт“.

— ... А това е Аша, братовчедката ми от Америка. Не само е красива, но е и много умна — Прия я сръчка в ребрата. Аша се сепна от унеса си и видя протегнатата към нея ръка, после и човека зад нея. Огледа го и се ококори.

— Приятно ми е да се запознаем. Аз съм Санджай — представи се той с напевен британски акцент.

— Да, аз също. Аз съм Аша.

— Да, знам, Прия току-що ми каза. Прекрасно име, знаеш ли какво означава?

Да, разбира се, че знам. Родителите ми са ми казвали поне хиляда пъти. Но тя поклати мълчаливо глава с надеждата да чуе отново опияняващия му глас.

— Надежда. Родителите ти сигурно са имали големи мечти за теб. — Той се усмихна и Аша усети как краката ѝ се подкосяват.

— Да. — *По дяволите.* Защо не можеше да каже още нещо? Тя забеляза, че очите му имат цвят на разтопен карамел. Видя с периферното си зрение, че Прия и Бинду вече се отдалечават.

— Само да вземем малко храна... веднага се връщаме — подвикна Прия и намигна.

— Е, от Америка? Често ли идваш на гости на семейството си? — попита я Санджай.

— Ами всъщност това е първото ми пътуване — отговори Аша, възвърнала най-послед дар слово. — А ти? Ти от... Англия ли си?

— Не, не. Кореняк мумбаец съм, роден и израснал само на няколко преки от тук. Но през последните шест години учех в университет в Англия, готвя се да защита магистърска степен.

— Магистърска степен — по какво? — Тя осъзна, че започва да се държи като репортер, но ведрата му усмивка я насърчи.

— Лондонското училище по икономика. Ще защита магистърската си степен, а после се надявам да работя на някое място като Световната банка. Тоест, ако татко не ме впрегне първо в семейния бизнес. Ами ти?

— Аз уча в колеж, казва се Университет „Браун“, в Съединените щати. Тук съм със стипендия по един проект.

— И какъв е проектът?

— Пиша за децата, живеещи в бедност — в бордеите като Дхарави. — Той се опули. — Какво, ще ми кажеш ли да внимавам, като всички останали? — попита тя.

— Не. — Той отпи от питието си. — Сигурен съм, че една интелигентна жена като теб разбира какви са опасностите. — Усмивката му излъчваше топлина и тя имаше чувството, че цялата се разтапя. — И какво научи досега?

Оттук нататък разговорът им потръгна. В един момент те отидоха до масата със закуски, където бяха подредени поне петдесет различни ястия. Той занесе чинията ѝ до един от кадифените дивани и те седнаха там. Той яде с ръце и я насърчи да направи същото. Разговаряха за предстоящите избори в Съединените щати, за преминаването към еврото и за Световната купа. Той се смееше непринудено на шегите ѝ и се грижеше чашата ѝ винаги да е пълна. Вечерта мина бързо и тя започна да се оглежда за братовчедките си.

— Е, кажи ми. Спомена, че това е първото ти пътуване до Индия. Защо не си идвала преди? — поинтересува се Санджай с ръка върху облегалката на дивана зад нея.

Спокойната му увереност се прехвърли и на нея и през цялата вечер тя потискаше репортера у себе си. Той сякаш вече я познаваше добре и тя не можеше да го изненада с нищо. Но все пак тя не бе готова да говори за това. Преглътна и прибра кичур коса зад ухото си.

— Дълга история, твърде дълга, за да ти я разкажа тази вечер. Някой друг път.

— Обещаваш ли? — попита той.

Стомахът ѝ се преобърна.

— Обещавам. — Тя протегна ръка и вместо да я стисне, той я вдигна към устните си и я целуна леко, а после я покри с другата си ръка. Когато си отдръпна ръката, тя видя, че той бе оставил там картичка с името и телефонния си номер.

Бинду и Прия се появиха до нея точно навреме.

— Ето те. Търсихме те. Абсолютно невъзможно е да намериш някого на това място. Пълна лудница. — Прия се усмихна лукаво.

Сбогуваха се и когато Аша се обърна да тръгва, Санджай докосна ръката ѝ.

— Не забравяй — усмихна се той. — Обещанието си е обещание.

На път към вкъщи, докато братовчедките ѝ я дразнеха за Санджай, Аша размишляваше върху въпроса му, на който тя не можеше да отговори, защото не познаваше себе си.

40. РАЗДЕЛЕНИ

Пало Алто, Калифорния — 2004г.

Самър

В един петъчен следобед през ноември Самър бе поканена от Лиза, друга лекарка в клиниката, да пийнат по нещо след работа с още няколко колеги. Тя се съгласи, тъй като не бързаше да се прибира у дома, в апартамента, който пренае от един абсолвент, заминал за Мадрид през последната година от следването си. Оскъдно мебелираният едностаен апартамент на тиха уличка с три ленти за движение на няколко преки от студентското градче бе съвсем обикновен, с бежови килими и стени в неопределен цвят, характерни за такъв тип квартири. Самър бе очаквала това жилище да ѝ даде някакво усещане за свобода, да се почувства необременена от постоянното присъствие на Кришнан и вещите му. Но всеки ден, когато се прибираше там, тя го усещаше просто като празно пространство.

Отидоха във винарна в Пало Алто, едно от онези елегантни нови заведения, построени тук, след като Самър завърши медицинския университет преди двацет и пет години. Лиза поръча чаша шираз, а Самър, затруднена от големия избор, избра същото. Самър не познаваше добре Лиза, знаеше само, че не е омъжена и че е много запалена по йога и често идваше на работа с пурпурно килимче под мишница. Лекарите от клиниката се събираха веднъж месечно на съвещание, но иначе само се разминаваха забързани по коридорите. На петдесет и две Самър бе от групата на по-възрастните лекарки и имаше най-голям стаж, тъй като бе работила там повече от петнайсет години. Неумолимият ритъм в клиниката в комбинация с непредвидимия контингент пациенти и мизерното заплащане водеше до голямо текучество сред по-младите и амбициозни лекари.

Самър отпи от виното и забеляза, че колегите ѝ лесно се пренастройват от работа към почивка, като сваляха белите си престилки и надигаха чашите с вино. Лиза бе разпуснала косата си, която обикновено носеше прибрана отзад на опашка. Заради острите

сиви нишки в тъмните ѝ къдрици и бръчките около очите тя изглежда към петдесетте, може би бе само няколко години по-млада от Самър. Разговорът се въртеше около предвидимите теми за ексцентрични пациенти, злобни сестри и скорошното изборно поражение. След първата чаша вино по-голямата част от компанията се извиниха и се прибраха при семействата, които ги очакваха.

— Е, аз не бързам за никъде. — Лиза се плъзна по празната вече дървена пейка към Самър. — Сутринта оставих храна за котката си. Ами ти?

— Не, и аз нямам къде да ходя — отговори Самър, пресушавайки чашата си. Не можеше да събере сили и да признае, че тя и Крис бяха разделени. Бяха минали само няколко седмици и тя все още не бе свикнала да живее сама: все още сутрин приготвяше повече кафе, отколкото е необходимо за един човек, и оставяше телевизора включен през цялата вечер заради тишината в апартамента. Всичките ѝ приятели от студентските години и от квартала всъщност бяха семейни приятели и Самър не бе споделила и с тях.

— Страхотно, да пийнем още по чаша — поръча Лиза на сервитьора.

Самър наблюдаваше като хипнотизирана как прекрасното вино изпълва отново чашата ѝ. Главата ѝ олекна приятно.

— Хей — Лиза снижи глас. — Наистина ми стана неприятно, като чух за директорския пост. Бях сигурна, че ще получиш работата. Ти си тук по-дълго от всички, а и персоналът те обича.

— Да, добре, намериха човек с по-голям административен опит, който действително прави това в продължение на двайсет години, а не толкова некадърно като мен. — Самър знаеше, че не трябваше да казва това, но беше разочарована заради повишението и се почувства по-добре, че най-после можеше да поговори с някого за това.

— Знаеш ли нещо за човека, когото наеха?

Самър поклати глава.

— Знам само, че идва от Бъркли. — Беше поласкана, когато пенсионираният ѝ шеф ѝ бе предложил тя да се кандидатира за мястото. За известно време тя си бе позволила да бъде заинтригувана от идеята да се фокусира отново върху работата си, да вложи усилията си в нещо ново.

— Е, какви са ти плановете за уикенда, Самър?

— Отивам до Сан Диего да видя родителите си. — Тя се запита дали бе възможно тази чаша вино да е по-вкусна от първата.

— Чудесно. Семейството ти всяка година ли ходи там?

— Моето... всъщност не. — Самър чувстваше как топлината я обгръща, а останалото се изплъзна неволно от устата ѝ. — Отивам сама. Съпругът ми ще ходи в Индия, на гости на семейството си. И при дъщеря ни, която сега е там.

— Самър отпи още една глътка от виното си и продължи.

— Аз не исках да ходя, но съпругът ми е голям инат в това отношение, така че... — Тя поклати глава. — Ще ми е по-добре известно време да не съм с него. Късметлийка си, че не си омъжена, не всичко е толкова хубаво, колкото казват хората. — Смехът на Самър прозвуча доста силно в малката зала с дървена ламперия, дори и на нея ѝ се стори така.

— Е, аз всъщност бях омъжена — обясни Лиза — цели шест години. Преди десет се разведох. Нямахме деца, слава богу. Това поне направи раздялата по-лесна. А как стоят нещата, когато има намесени и деца? Всичко ли е наред?

— Хмм — Самър се замисли върху това. — Обикновено бих казала да, но точно сега това ми се струва доста сложен въпрос.

— Разбирам. Винаги съм се изкушавала да попитам, тъй като това бе причината — основната причина — аз и съпругът ми да се разделим.

— Той не е искал деца? — попита Самър.

— Не, всъщност искаше. Много. Аз не исках — призна Лиза. — Никога не съм изпитвала силно желание да стана майка, а и видях какво стана с приятелките ми, когато се появиха децата им. Те промениха браковете им, кариерите им. Промениха се... самите те. Вече не бяха същите, заприличаха на празни черупки от предишното си „аз“. — Лиза прокара показалец по ръба на чашата. — Може да съм егоистка, но наистина се харесвам такава, каквата съм, и не исках да изгубя всичко това. Държах да остана във форма. Кариерата ми е важна за мен. Нямах намерение да се откажа да пътувам поне за десет години. Просто си представях, че имам деца, и не мислех, че компромисите ще ме направят щастлива. — Лиза вдигна рамене. — Предполагам, че това не е за всеки.

— Все още ли мислиш, че си направила правилния избор? — Самър не се сдържа да попита.

— Понякога се питам дали е така — отговори Лиза. — Но през повечето време наистина съм щастлива така. Обичам работата си, уикендите ми са само за мен, пътувам... Между другото, другата пролет планирам пътуване до Италия с няколко приятелки, а сестра ми наскоро се отказа, защото ще си оперира коляното. Ако искаш, можеш да дойдеш, ще бъде страхотно пътуване — с велосипеди из Тоскана, вкусна храна, чудесно вино. Само по женски. — Лиза се усмихна и вдигна чашата към устните си.

— Хмм. Звучи примамливо. Особено това, че ще съм без съпруга си. — Самър пресуши чашата си и топлината се разля по цялото ѝ тяло.

— Знаеш ли, довечера ще се срещам с приятелките си за Италия на вечеря в онзи нов сингапурски ресторант. Защо не дойдеш с нас, ако нямаш друга планове?

По-късно, над чиниите с хрупкави калмари и шишчета с лютив сос, Самър се запозна с приятелките на Лиза, и двете неомъжени жени, вече преминали четирийсетте.

— Аз съм Сандари — представи се едната. Изсветлялата ѝ от слънцето коса бе сплетена на две плитки, по една на всяко рамо. — Това е духовното ми име — обясни тя. — Означава „красива“ на санскрит. И на хинди. А котаракът ми се казва Буда. За всичко съм се погрижила. — Сандари се усмихна и взе менюто. — Винаги забравям колко ми е трудно да си поръчвам тук. В Сингапур няма ли пълни вегетарианци?

— Знаеш ли — намеси се Лиза, — съпругът на Самър е от Индия.

— Настина ли? — Сандари остави менюто. — Толкова е готино. Обичам Индия. Преди няколко години ходих в Ню Делхи за сватбата на една приятелка. Уреден брак, всичко по реда си. Наконтиха ме в сари и ми изрисуваха ръцете с къна. Страхно ми хареса. Ти знаеше ли това? После пътувах до Агра и видях „Тадж Махал“. Толкова удивителна страна. Много ми се иска да се върна там и да видя още

неща. Чувам, че на юг наистина е красиво. Била ли си там? Откъде е съпругът ти?

Самър изчака да разбере дали Сандари очаква отговори, а после просто отвърна:

— Мумбай.

— Такава си късметлийка. Страшно ми се иска да се омъжа, облечена в сари. За едно бяло момиче от Канзас като мен всичко това е толкова вълнуващо. — Сандари се разкикоти.

Разтревожена жена в син костюм пристигна до масата и дръпна един стол.

— Може ли един „Космополитен“? — поръча тя на келнера, който минаваше покрай тях. — Съжалявам, че закъснях, момичета. Имах презентация в пет часа, а после Джъстин настоя да му прочета три книжки. Успях да се измъкна оттам чак когато казах на гледачката, че му разрешавам да гледа анимационни филмчета. Стигнах дотам да подкупвам шестгодишното си момченце, не съм ли страхотна майка?

— Да, Гейл, наистина си — потвърди Сандари и вдигна картините си за тост. — Особено като имаме предвид, че през повечето време си майка и баща.

— Гейл, това е моята приятелка Самър — представи я Лиза. — Работим заедно в клиниката. Опитвам се да я убедя да дойде с нас в Италия през пролетта.

Гейл чукна чашата си със Самър през масата.

— Страхотно, колкото повече, толкова по-весело. Все още се опитвам да накарам Том да вземе Джъстин тогава. Бившият ми — разясни тя на Самър. — Но за него е такава мъка да си разменя седмиците с мен. Винаги трябва първо да попита гаджето си. Когато се развеждах, никога не съм си представяла, че графикът ми ще зависи от благоволенieto на другата жена.

— По-добре е да си обичал и изгубил... — каза Сандари със замечтан поглед.

— Сандари е нашата безнадеждна романтичка — Лиза поклати глава и се усмихна.

— Все още търся господин Подходящия, ако познаваш някои кандидати — обади се Сандари. — Хей, може би ми е време за уреден брак.

— Повярвай ми, скъпа — намеси се Гейл, след като отпи от питието си, — не е останал господин Подходящият, не и на нашата възраст. Въпросът е колко неподходящи неща би могла да понесеш. — Тя отметна глава назад и се разсмя бурно, с което накара току-що пристигналия келнер да отстъпи назад.

Самър се събуди на другата сутрин със силно главоболие и пресъхнала уста. Претърколи се бавно и отвори едното си око, за да види, че будилникът ѝ показва 10:21. Аспиринът се намираше чак в аптечката в банята, непосилно разстояние. Тя отпусна бавно глава върху възглавницата и погледна към белия таван. Боята се бе напукала по краищата и по ъглите. Спомни си изминалата вечер — две чаши вино в бара, още няколко питиета в ресторанта, — не бе пила толкова много отдавна. Прекара си добре с Лиза и с нейните приятелки: те бяха забавни и я разсеяха за малко от проблемите. Но все пак Самър не би искала да си размени мястото с някоя от тях. Лиза, която бе напълно щастлива без деца, както самата тя твърдеше. Гейл, която се бореше да свърже двата края, да отгледа детето си и да се разбере с бившия си съпруг. И Сандари, която все още търсеше любовта в петото си десетилетие, но се примиряваше с връзката си с котарак на име Буда.

Самър се обърна, за да избегне слънчевите лъчи, огряващи възглавницата ѝ. *Твърде стара съм за махмурлук.* Беше на петдесет и две. Беше разделена със съпруга си. Живееше в студентски апартамент. Работеше на едно и също място толкова дълго, че се бе превърнала в част от мебелите, но все още не беше достатъчно квалифицирана, за да заеме ръководна длъжност. *Не съм си представяла живота си така.* Изглежда, всичко, което бе обичала през последните двацет и пет години, се бе разпаднало, без на никого да му пука за времето и енергията, които тя беше вложила. Можеше да се нарече лекар, но не изпитваше същата гордост от това, както някога. В момента не беше и истинска съпруга, нито пък майка. Самър осъзна, че се беше изгубила някъде по пътя.

Не можеше да каже кога точно се бе разпаднал бракът ѝ. Сега, когато се замисли за Кришнан, той не приличаше на мъжа, когото си спомняше от „Станфорд“. Този Кришнан беше нетърпелив и високомерен, подобно на стереотипа за егоистичния неврохирург, с

когото се шегуваха в университета. Вече не притежаваше нежността и невинността, с които бе пристигнал от Индия. Не се нуждаеше от Самър по същия начин, както когато тя го учеше да шофира и да работи с микровълновата. Отдавна бе отминало времето, когато не откъсваше очи от нея по време на вечеря, отдавна не бе държал ръката ѝ гордо, докато се разхождаха по улицата.

Опитваше се да си спомни последния път, когато бяха наистина щастливи. Завършването на Аша на гимназията? Хавай, последната им истинска семейна ваканция? В един момент, след като Аша отиде в колежа, дистанцията помежду им се увеличи. Преди дъщеря им да тръгне за Индия, те вече бяха се отдалечили твърде един от друг. Сякаш стояха от двете страни на езеро и никой от тях не можеше да го прекоси. Гневните думи, които хвърляха като камъни към дъното на езерото, оставяха тъжни вълнички на повърхността.

Самър се надигна бавно и изчака болезненото пулсиране в главата ѝ да стихне, преди да стане от леглото. В банята наплиска лицето си със студена вода и се подпря на мивката, за да извади аспирин от шкафчето. След като затвори вратичката, тя видя отражението си в огледалото, образа на една жена на средна възраст. Петдесет и две. След няколко седмици Кришнан щеше да отиде при Аша в Индия, а Самър щеше да остане сама тук. И макар че съпругът ѝ щеше да се качи на самолета и да отлети, както го бе направила дъщеря им преди месеци, Самър постоянно се питаше дали именно тя не ги бе накарала да го направят. Ако беше така, значи тя ги беше напуснала.

41. ДВЕ ИНДИИ

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

— Параг говори шест от двадесет и един основни езика в Индия, както и английски. Ще ти е нужен, Аша. — Меена настояваше днес да вземат преводач в Дхарави, за да проведат интервютата. — Така ще можеш да се фокусираш върху въпросите си и да получиш всичко, което ти е нужно. Не се безпокой, няма да ти се пречкаме.

Аша си пое дълбоко дъх и издиша.

— Добре. — Беше нервна, макар да не знаеше защо. Беше се подготвила. Беше прегледала внимателно архивите на *Таймс* и бе интервюирала няколко чиновници от градското планиране и от правителството. Повечето от тях споделяха едно мнение за това как се е появил този огромен бедняшки квартал в града. Преди там имало блато с мангрови гори, но потокът пресъхнал и рибарските семейства се изселили от там. По това време много хора мигрирали в Мумбай от съседните селца и градчета в търсене на по-добри икономически възможности. Градската инфраструктура не била подготвена за огромния приток от хора и така се появил Дхарави, този огромен квартал от бордеи, пулсиращ от оживление, мизерия и човешка изобретателност. Аша знаеше историята, разполагаше със статистиката и фактите. Вече бе нахвърляла рамката на материала си, но сега трябваше да добави човешкия елемент. Личните истории, които щеше да събере чрез интервютата си и които да отличат завладяващата уводна статия от поредния новинарски репортаж.

— Искаш да записваш, нали? — попита я Меена.

— Да. Хайде да вземем това. — Аша се пресегна за видеокамерата си. — Ако нямаш нищо против да я държиш. Така след това ще мога да извадя кадри, ако реша.

— Ще взема и тези — предложи Меена и грабна чанта с фирмени материали с логото на *Таймс* — бележници, химикали, торбички. — В случай, че се наложи да подкупим някого.

Както се оказа, трима външни човека бяха напълно достатъчни, за да привлекат тълпа, и Аша бързо трябваше да реши с кого да разговаря най-напред. Тя незабавно изпита симпатия към малко момиченце с пронизващ поглед и посочи към нея. Меена включи камерата, а Параг приближи до нея. Момиченцето изглеждаше около двегодишно, бе облечено със семпла бежова памучна рокличка с връв около врата. Беше боса и имаше много къса косичка. Държеше се за ръката на по-голямо момиче с плитки, което имаше матова златна халка на носа, контрастираща с тъмната ѝ кожа.

— Това е Бина, а сестричката и се казва Яшода. — Параг започна да превежда на Аша, която се усмихваше на момичетата и клекна на тяхното ниво. — Бина е на дванайсет, а Яшода е на три.

— Откога живеят тук, откъде са дошли? — Аша протегна ръка към малкото момиченце. Параг преведе, а Бина отговори незабавно със смел писклив глас.

— Казва, че са пристигнали точно преди последния сезон на мусоните, което прави около осем-девет месеца. Пътували две нощи, докато стигнат до тук от тяхното село — обясни Параг.

Сега Яшода си играеше с пръстените по пръстите на Аша, въртеше ги постоянно.

— Питай я за семейството ѝ. С какво се занимават родителите и? — каза Аша.

— Майка им е домашна слугиня, а баща им работи във фабрика за дрехи. Имат трима братя — най-големият работи с баща им, а двамата по-малки ходят на училище.

Аша вдигна поглед от бележника си.

— А тя защо не е на училище? Бина? — Параг погледна мълчаливо към Аша. — Питай я. Питай я защо не е на училище. — Аша видя, че Параг продължава да се колебае, а после отправи поглед към Меена, преди да се обърне към Бина накрая. Когато той ѝ зададе въпроса, Бина погледна към Аша, а после заби поглед в краката си. Отговори кратко и Параг преведе.

— Трябва да се грижи за сестричката си, да готви и да пере. — Аша не остана доволна от този отговор, но от погледите, които си размениха Параг и Бина, тя разбра, че няма да научи повече.

— Питай я защо косата на сестра ѝ е толкова къса — Аша погали главата на малкото момиченце.

— Вероятно е... — понечи да обясни Параг.

— Искам да попиташ нея. Искам да чуя *нейния отговор*.

Той се обърна към Бина, попита я, изслуша отговора ѝ, а после отново заговори към Аша.

— Казва, че е заради проблема с буболечките — преведе тихо Параг. Бина отново се втрени в краката си и ритна пръстта. Аша преглътна с мъка. Яшода все още наблюдаваше Аша с хубавите си очички и размаха едната си ръка.

— Ето — Аша клекна и се опита да свали един от пръстените от пръстите си, които се бях подули от горещината. Накрая успя да извади един от кутрето си, малък сребърен пръстен с пурпурен камък, и го подаде на Яшода. Малкото момиченце погледна първо към сестра си, после отново към Аша. Грабна го радостно и обви с ръце врата на Аша.

— Благодаря, че поговори с нас — каза Аша на Бина и стана. Параг преведе думите ѝ, а Бина и кимна с усмивка. Аша най-после се откъсна от прегръдката на Яшода.

Аша направи знак на Параг и Меена, а те тръгнаха през селището. Вниманието им бе привлечено от изтощена на вид жена, която стоеше пред една колиба и викаше силно.

— Какво казва тя? — попита Аша.

— Вика някого, казва ѝ да побърза — преведе Параг. Точно тогава жената се обърна и забеляза камерата, после приближи да ги поздрави. Тя и Параг си размениха няколко любезни реплики, после той се обърна към Аша.

— Ще води детето си на училище. Момичето винаги закъснява.

— О, страхотно. Ще може ли да поговори с нас за минута? На колко години е дъщеря ѝ?

— Тя има четири деца, но само две все още живеят с нея... едното вече е тръгнало на училище още сутринта. Той е на тринайсет. Онова отвън, дъщеря ѝ, е на десет.

— Десетгодишната ѝ дъщеря ходи на училище!? Това е страхотно.

— Да, тя казва, че училището е много важно — преведе Параг. — Всеки ден води дъщеря си до там и после отива да я вземе. Иначе няма да може да ходи.

— А какво прави съпругът ѝ? — попита Аша.

Жената отговори с една-единствена дума, която Параг преведе.

— Той е мъртъв.

Аша записа това в бележника си и се поколеба какъв въпрос да зададе. В този момент тя забеляза, че Меена се заглежда в нещо зад нея, и се обърна да види какво става.

В първия момент Аша си помисли, че от колибата изпълзя дете, но през следващата ужасяваща секунда тя осъзна, че момичето бе сакато. И двата ѝ крака бяха ампутирани и тя се придвижваше по земята с ръце, влачейки тялото си между тях. Аша си пое рязко дъх и извърна глава от грозната гледка. Когато вдигна поглед, Меена се бе втренчила в нея и ѝ кимна да продължи. Аша се обърна отново към жената, която интервюираше, тъкмо навреме, за да види как тя бе клекнала, а безногата ѝ дъщеря някак си бе успяла да се качи на гърба ѝ. Параг заговори, преди Аша да успее да зададе друг въпрос.

— Сега тя трябва да тръгва, иначе ще закъснее. Училището е на два километра от тук. — Параг благодари на жената, притискайки длани една в друга, а Аша повтори жеста му. Наблюдаваха ги, докато жената с детето си на гръб изчезнаха в тълпата.

Аша усети, че главата ѝ се върти. *Дали е от горещината?* Опита се да диша дълбоко, но ноздрите ѝ се изпълниха с противната воня на нечистотии и човешки изпражнения. Тя поклати глава и се обърна към Меена.

— Ще се върна след минутка. — Стрелна се през улицата до една вестникарска будка, благодарна да се измъкне за момент от там. Не беше очаквала видяното днес толкова да я разтърси, мислеше, че бе подготвена. Но всички снимки и клипове, които видя, бяха уловили част от обстановката. Тук, в Дхарави, мизерията изглеждаше безкрайна, простираше се във всяка посока, докдето ѝ виждат очите! Общият ефект от отвратителните миризми, от потискащите условия на живот и от отчаянието в очите на тези деца събуди у нея огромно състрадание. Аша си купи „Димка“, лимонада от сладък лимон, която бе започнала да ѝ харесва. По улицата мина двуетажен автобус и тя видя Меена и Параг от другата страна. Изглеждаха нетърпеливи. Трябваше да се стегне. След като пресуши бутилката, тя притича обратно, да се присъедини към тях.

— Добре, просто се нуждаех от прохлада. Готова съм. Хайде да вървим — подкани ги тя, опитвайки се да изглежда уверена. Те

вървяха заедно, докато Аша спря пред колиба, пред която стоеше жена в матово зелено сари. Държеше бебе на хълбока си, а още две деца се бяха вкопчили в крака ѝ. Лявата ѝ ръка, между ръба на сари блузата и лакътя ѝ, бе покрита с тъмни синини. Жената непрестанно разбъркваше нещо на огъня, докато гребеше с пръсти и хранеше бебето си с ориз. Аша се обърна към Параг. — Ще говори ли с нас? — Тя ги наблюдаваше, докато разговарят, а жената направи жест с ръце и уста.

— Искате да знаете дали ще ѝ дадем нещо... пари или храна? — обясни Параг. Аша извади от джоба си банкнота от петдесет рупии и я подаде. Жената я мушна в гънките на сарито си. Дари я с крива усмивка, разкриваща два липсващи зъба.

Аша си пое дълбоко въздух.

— Питай я кога е дошла тук и откъде. — Параг и жената проведоха продължителен разговор, през който тя жестикулираше с едната си свободна ръка към колибата зад нея, а после нанякъде в далечината.

— Живее тук, в тази къща, откакто се е омъжила преди две години. Преди е живеела ей там — Параг посочи някъде навътре в бордеите, — с нейните родители.

— Тук, в Дхарави? Колко дълго е живяла тук с родителите си? — Аша не предполагаше, че на това място хората живеят от поколения насам. Според правителствените чиновници това бе само временна спирка.

— Още от дете, откакто се помни — преведе Параг. — Казва, че тази къща е по-добра от онази на родителите ѝ. Тук са само съпругът и децата ѝ. Там били осем-десет души. — Параг предаде тази информация, сякаш коментираше времето, сякаш в съдържанието ѝ нямаше нищо шокиращо. Аша се замисли дали не го прави нарочно, за да я подразни.

— Харесва ли ѝ... щастлива ли е тук? — попита Аша. Знаеше, че това е абсурден въпрос за жена, прекарала целия си живот в бордеите, но не можеше да измисли по-добър.

— Казва, че е добре. Някой ден би искала да живее в нормален дом, но сега няма достатъчно пари.

Аша си помисли за банкнотата от петдесет рупии, вече пъхната в сарито на жената, и за още дузината в джоба ѝ, общо десет

американски долара.

— С какво се занимава съпругът ѝ?

— Работел като шофьор на рикша — отговори Параг, а после спря, за да чуе докрай отговора на жената. — Сменял се с друг човек, но после се пропилил и преди два месеца изгубил работата си, защото постоянно закъснявал.

— Тогава от какво изкарват пари?

Когато Параг преведе въпроса, жената сведе поглед към гърнето на огъня. Остави детето на земята, а то бързо побягна с другите деца. Тя отговори с приглушен глас.

— Вечер ходи в публичния дом — преведе Параг. — Има един надолу по пътя. Може да изкара сто рупии на вечер, за няколко часа работа, после се прибира. Казва, че не може да взема децата и ги оставя при една съседка. Не иска те да виждат онова място, да гледат какво става там. Не иска те да знаят.

Аша преглътна с мъка, докато осмисляше думите ѝ.

— Това достатъчно ли е? Сто рупии? Имам предвид...

— Казва, че е достатъчно, за да изхранва семейството си. Ако съпругът ѝ си намери работа, тя вече няма да ходи там.

Аша отново усети замайване, не знаеше какво още да пита и не бе убедена дали можеше да издържи повече. Погледна към Меена, която ѝ кимна да продължи. После хвърли един поглед на списъка с въпроси в бележника си и премигна бързо, опитвайки се да се фокусира.

— На колко е години? — заекна тя. Той се обърна към жената, чиито деца се бяха върнали и я дърпаха за сарито. Жената се наведе да вземе най-малкото.

— На двацет — дойде отговорът. Аша потрепери неволно, когато погледна към тази жена, която живееше в нищета и проституираше, за да оцелее. Беше прекарала целия си живот на това място. Имаше три малки деца, съпруг пияница и малко надежда за по-добро бъдеще.

Тя и Аша бяха връстнички.

По пътя към офиса те седяха мълчаливи в колата. Аша още не можеше да се отърси от лицата, които видя, и от невъобразимите

истории, които чу. Усещаше погледа на Меена върху себе си.

— Как се чувстваш след всичко това? — попита я журналистката. Въпросът прозвуча по-мило, отколкото Аша очакваше.

Можеше ли да каже, че бе ужасена, че хората в тази страна живееха така? Че някои момиченца дори нямаха шанса да тръгнат на училище, защото се залавяха с домакинската работа още на тригодишна възраст? Че всички останали, изглежда, смятаха дете без крака за обичайна гледка?

— Мисля, че това беше едно добро начало — отговори Аша. — А ти какво мислиш?

— Смятам, че ти се справи добре като цяло. Открихме няколко добри истории, много типични за живота в Дхарави. Да си пропуснала нещо, което искаш да получиш следващия път? — попита я Меена.

— Не разговаряхме с момчета. Или с мъже. Всъщност не видях нито един. — Аша погледна през прозореца към оживените тротоари. — Защо, когато се разхождам, улиците са пълни с мъже, а днес в Дхарави видяхме само жени?

— Аша — поясни Меена, — точно така, както има две Индии за богатите и бедните, има и две Индии за мъжете и жените. Женското царство е у дома — грижите за семейството, наставляването на слугите. Мъжкото царство е навън — работа, ядене по ресторанти. Ето защо, когато вървиш по улиците тук, като жена, можеш да се почувстваш като малцинство. Мъжете се разхождат по улиците. А понякога обичат да се подиграват на онези от нас, които се осмелят да излязат.

Аша се замисли за дюдюкането и за циничните мъже, с които понякога се сблъскваха по улиците и заради които ѝ се искаше да използва хватките за самозащита, научени на тренировките в общежитието.

— И това не е само схващане, а факт. Ние сме малцинство в тази страна. Знаеш, че раждаемостта в Индия е сбъркана, нали? На всеки хиляда момчета се раждат по деветстотин и петдесет момичета. — Меена се втренчи право напред. — Изглежда, че Майка Индия не обича еднакво всичките си деца.

42.

САМО ЕДНО СЪЖАЛЕНИЕ

Мумбай, Индия — 2004г.

Джазу

Джазу се събуди сутринта изтощен, преди още денят му да е започнал. Снощи отново се бе събудил в паника, бе скочил прав в леглото, а ръцете му се бяха протегнали да грабнат неуловимата лопата, която винаги изчезваше, щом той отвореше очи. Събуждаше се запъхтян, с разтуптяно сърце, а лицето и гърдите му бяха подгизнали от пот. Кавита слагаше на челото му студена кърпа и се опитваше да го успокои, да му помогне да заспи отново. Нищо от това, което тя правеше или той се опитваше да каже, не бе достатъчно. Днес преди работа той трябваше да отиде до храма.

Затича се и скочи на влака точно когато той потегли. Тази сутрин усети възрастта си и за момент се изплаши, че може да падне от долното стъпало на влака. Трудно бе да се повярва, че бе пътувал с този влак почти всеки ден, откакто бе пристигнал в Мумбай преди четиринайсет години. Потрепна при мисълта колко малко знаеше тогава за обичаите в този град и за трудностите, пред които щеше да се изправи. Понякога виждаше себе си в лицата на новопристигналите: хората, облечени в селски дрехи, които всеки ден се появяваха в текстилната фабрика да търсят работа. Като майстор, сега той беше човекът, който трябваше да връща мнозина от тях с пълното съзнание, че решението му означава, че семействата им можеше и да останат гладни довечера. Когато се вглеждаше в очите на тези мъже, Джазу разпознаваше напрежението, което изпитваха, и страховете, които ги преследваха. Всички те бяха дошли тук като него, с надеждата, че този град ще им донесе богатство и изобилие, но ги очакваше нещо съвсем различно.

Миналата седмица един младеж дойде до задната врата, бос и с парцалива риза. Зад него стояха четирите му дена, бременната му жена. Каза, че няма къде да отседнат. Почти се разплака, когато Джазу му съобщи, че във фабриката няма работа.

— Моля те, сахиб, моля те — умоляваше го той с тих глас, за да не чуе семейството му отчаяните му молби. — Ще правя всичко, което ме накарате, всичко. Да мета подове? Да чистят тоалетни? — Той събра длани пред лицето си като в молитва. Джазу би му дал работа, ако можеше, но дори като майстор, той нямаше думата по тези въпроси. Даде на мъжа банкнота от петдесет рупии и му каза да се върне след месец. Разстройваше се, когато виждаше тези хора, но все пак се чувстваше късметлия, че е избегнал тяхната съдба. Почти петнайсет години след като напусна дома си и дойде в този непознат град, той имаше хубава работа, стабилен доход и приличен дом. Това не бе станало без тежка работа, но той знаеше, че в крайна сметка го дължеше и на съдбата.

Много пъти през това време нещата можеха да тръгнат на зле. Раната, от която пострада преди години, можеше да бъде много по-тежка. Можеше да изгуби крак или ръка, като толкова много други мъже, и да бъде принуден да проси на улицата с останалите инвалиди. Тогава, когато не можеше да работи, той почти се пропи. Ако не беше Кавита, той щеше да пропи парите на семейството и собствения си живот. През годините му ставаше все по-ясно, че по-голямата част от успеха им наистина се дължеше на нея — на нейната сила, на нейната любов, на нейната вяра в него. Ако имаха повече деца, той можеше да бъде на мястото на мъжа с дрипавата риза, отчаяно молец да свърши каквато и да е работа за няколко рупии. Разбира се, ако имаха повече деца, той може би нямаше да вложи всичките си надежди във Виджай, който бе избрал участта на престъпник. Мислеше си за всеки избор, който бяха направили след раждането на Виджай, повечето от тях — в полза на сина им, и не можеше да се сети за нищо, което би искал да промени. Бе направил всичко, което смяташе, че трябва да направи като баща, а Виджай все пак се оказа пълно разочарование. Преди той бе смятал, че знае кое е най-доброто за семейството му, но възрастта и опитът го смириха.

Джазу слезе от влака на гара „Викхроли“ и тръгна към малкия храм на няколко преки от там. Често го теглеше натам след кошмарите; напоследък идваше тук през няколко дни. Храмът беше скромнен — отвън приличаше на всяка друга сграда в квартала. Той остави чехлите си пред вратата и мина покрай белия мраморен фонтан на входа. Когато коленичи на пода и затвори очи, съзнанието му се върна към

единственото решение, за което съжаляваше: онази ужасна нощ, когато Кавита роди първото им бебе. Той бе взел решението само за няколко мига, за част от секундата, но двайсет години по-късно то още го преследваше. Спомняше си как бе държал в ръцете си гърчещото се дете и чуваше писъците на Кавита, докато се отдалечаваше. Даде бебето на братовчед си, който, както се разбра, щеше да се отърве от него възможно най-бързо. Джазу приседна пред колибата, пушейки бееди, и зачака.

Когато братовчед му се върна от гората с лопата в ръка, той разбра, че всичко беше свършило. Очите им се срещнаха само за момент и научи ужасната истина. Джазу никога не попита къде бе погребано бебето. Знаеше, че братовчед му няма да му каже, защото си мислеше, че на Джазу не му пука. Истината бе, че Джазу не бе попитал, защото не можеше да понесе да знае това. Бе направил каквото се очакваше от него, каквото бяха направили другите му братовчеди и каквото биха направили братята му. Почти не беше му хрумнало, че въобще има избор, докато не бе видял братовчед си да се връща с лопата, и чак тогава осъзна сторения грях и това го удари като гръм от ясно небе.

В продължение на много години не си признаваше, че бе постъпил неправилно, но мина много време, преди да може отново да погледне Кавита в очите. Само бог го пожали да не повтори същия грях с второто дете. Когато акушерката му каза, че бебето е умряло в съня си, че било прекалено слабо, за да оцелее през първата нощ, той изпива облекчение. Но дори тази милост не утеши Кавита. Той пак не събра сили да я защити срещу постоянните упреци от страна на семейството му. *Две дъщери означава, че е извършила грях в предишния си живот*, казваха родителите му. Искаха да я изхвърли, да си вземе друга жена. Принудиха го да отиде на преглед с ултразвук при третата бременност и му дадоха пари за аборт още там, на място, ако се окажеше необходимо. Тогава той реши един ден да се изнесат от къщата на родителите му, дори ако това означаваше да напуснат Дахану, независимо от рисковете. Макар че се сдобриха след раждането на Виджай, Джазу никога вече не гледаше на тях като преди. Дори сега, когато се връщаха на гости в селото, той не можеше да погледне братовчед си, без да си го спомни онази нощ, когато го видя как върви с лопатата в ръка.

Той и Кавита никога не говориха за това, нито веднъж. Той беше твърде горд и твърде засрамен. Но Джазу знаеше, че в очите на жена си, а вероятно и в Божиите очи, той бе чудовище заради онова, което беше сторил. Оттогава постоянно се опитваше да изкупи онази нощ, да покаже на Кавита, че е добър човек, да докаже на бог, че е достоен за своето семейство. Знаеше, че не може да върне стореното назад. Но отчаяно се опитваше да го остави в миналото си и да изгради ново бъдеще: нов град, нов дом, нова работа. Тези неща го изпълваха с известна гордост, но не заличаваха вината, която тежеше на сърцето му. Кошмарите спряха за малко, за няколко години, когато всичко най-накрая потръгна добре. После дойде онази ужасяваща нощ, когато се бяха прибрали и открили полицията да обискира дома им.

Кошмарите започнаха отново и се влошиха след неприятностите с Виджай, а Джазу осъзна, че вместо да го накара да се гордее, синът му щеше да се окаже най-голямото му разочарование.

43. „МАРИН ДРАЙВ“

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

Аша чуваше гърленото гукане на гълъбите пред прозореца си и се обърна да види утринната светлина, блеснала зад тъмните памучни завеси. Претърколи се и изви гръб в продължително протягане, придружено със съответния стон. Въпреки силното бръмчене от климатика, тя чу как *дадима* хвърля семена на балкона, както всяка сутрин. Тя вярваше, че гълъбите, освен че са свети създания, са най-верните ѝ гости и ѝ правят компания всяка сутрин в продължение на петдесет и няколко години, откакто се бе омъжила за *дададжи* и бе дошла да живее тук с родителите му.

Дадима описваше покойната си свекърва като нежна душа, религиозна жена, която ходела в храма на ъгъла всяка сутрин. Заради скромността и благия ѝ характер с нея човек можело да се спогоди много по-лесно, отколкото с повечето *сасу*, и *дадима* ценяла този късмет, белязал щастливо ранните години от брака ѝ. След като свекърът и свекървата ѝ починали, *дадима* наследила мястото на матриарха в рода Тхакар. Аша научи тази част от семейната история от баба си на четвъртия ден, когато излязоха заедно на разходка рано сутринта. Обещанието да продължат тези разговори сега мотивира Аша да се измъкне от леглото в такъв ранен час.

През първия ден, преди почти две седмици, Аша случайно се събуди рано заради фойерверките, смутили съня ѝ през предишната нощ. На сутринта, когато влезе в дневната със сънени очи, тя бе изненадана да види *дадима* седнала на масата, с чаша чай в ръка.

— Добро утро, *бети*. Искаш ли да дойдеш с мен на разходка? Тази сутрин подухва чудесен ветрец. — И така, тъй като нямаше нищо по-добро за вършене в този час, Аша обу маратонките си, нахлупи

бейзболната си шапка и тръгна с баба си по „Марин драйв“, крайбрежната улица, опасваща пристанището на Мумбай. *Дадима* пристъпваше бавно в лекото си сари и *чапал* и им отне почти час да отидат до „Нариман Пойнт“ и да се върнат.

През първия ден *дадима* посочи малко бяло магазинче със зелен навес.

— Виждаш ли там онзи магазин за сладолед? Точно там *дададжи* водеше баща ти и братята му в неделя. Това се превърна в техен ритуал в единствения ден, когато *дададжи* не ходеше в болницата. — *Тътрене, тътрене*. Износените *чапал* на *дадима* шляпаха по петите ѝ, докато вървяха. На всеки няколко крачки тя вдигаше ръка да засенчи очите си от слънцето, отразяващо се в блестящата водна повърхност. — А тук се намираше началното училище, където учеха момчетата. Ръководеше го една прекрасна монахиня, сестра Кармайн. — Докато вървяха, те извъръщаха очи от хората, освобождаващи се от изпражненията си по вълнолома, и от полуголите деца, които протягаха ръце с надежда за някоя дребна монета.

На втория ден Аша убеди *дадима* да пробва резервния ѝ чифт маратонки и по някаква щастлива случайност те носеха един и същи номер. След като свикна с усещането обувките ѝ да са напълно затворени, *дадима* каза, че оценява удобството им, и се съгласи да ги приеме. Обаче отказа да носи бейзболната шапка, която Аша ѝ предложи, предпочитайки да драпира скромно сарито си на главата, макар че това почти не я предпазваше от слънцето. Обувките, подчерта *дадима*, можеха поне да се скрият под дългото сари. Ако хората я видеха с тази шапка, те със сигурност щяха да си помислят, че си е изгубила ума. На нейната възраст, обясни *дадима*, хората винаги търсят признаци за това и тя не трябваше да им дава поводи за подобни твърдения. По време на тази разходка и на следващата *дадима* разпитваше Аша за живота ѝ в Америка, Тя разказваше надълго и нашироко за колежа, за упражненията си, за вестника и за приятелите си. Не беше сигурна доколко я разбира *дадима*, при разликите в езика, културата и поколенията и поради факта, че тя постоянно кимаше, но не задаваше въпроси. Но по-късно, когато баба ѝ се сети за малка подробност, която тя бе споменала, Аша осъзна, че разбира всичко.

На четвъртия ден, някъде между сутрешните улични търговци, които разнасяха печена царевица или отсичаха върховете на пресни кокосови орехи с мачете, *дадима* сподели историята за свекърва си. Описа как старицата я въвела в кухнята като млада булка, за да ѝ покаже как да приготви кърри от печен патладжан така, както синът ѝ го обичал.

— Това беше прекалено за мен — обясни *дадима*. — Току-що бях се сбoguвала със семейството си и ето че тя се опитваше да ме учи как да правя *бенган бхарта*. Сякаш не знаех! В продължение на години го бях приготвяла с майка си. Тя правеше най-добрия *бенган бхарта* в квартала.

— Е, и какво стана? — полюбопитства Аша.

— Излязох от кухнята и отидох в нашата стая. Седях там с часове. Тогава бях голям инат. — Засмя се. — Както и да е, след известно време тя дойде при мен. Каза ми да отида в кухнята и да ѝ покажа как приготвям *бенган бхарта*. Заяви, че това вече е моята кухня и че съм свободна да готвя, както искам. Ето такава жена беше тя. Много щедра към другите. Никакъв егоизъм. — Аша се изненада, че тя говореше с толкова любов и уважение за свекърва си, след като беше чувала толкова много жени да се оплакват от майките на съпрузите си.

— Това е храмът, който тя посещаваше всеки ден — посочи *дадима*, докато минаваха покрай една безлична бяла фасада на няколко преки от апартамента. — Ела, ще ти покажа. — Аша никога преди не бе влизала в храм, така че повтори действията на *дадима*, като свали маратонките си пред входа. Влязоха в обикновената зала с няколко статуи на хиндуистки богове. *Дадима* застана за момент пред една от статуите с глава на слон, затвори очи и притисна длани една в друга. — Ганеша^[1] — прошепна ѝ *дадима* — премахва пречките. — После тя пристъпи напред, постави отворената си дясна длан над стоманено блюдо с живо пламъче, взе малка шепа фъстъци и захар на кристали и предложи на Аша да направи същото.

Отвън *дадима* обясни по-подробно.

— В семейството ми извършваме ежедневното си богослужение у дома и ходим в храма само на големи празници. Храмът „Лакшми“ — трябва да го видиш, докато си тук, — прекрасен храм, много голям, там се стичат хора от цял Мумбай. Във всеки случай, след като се омъжих и се преместих да живея тук, започнах да идвам в този малък

мандир с моята сасу. Във всеки квартал има по един такъв. Хората се отбиват тук за няколко минути сутринта или като се прибират у дома. Смятам, че внася мъничко спокойствие в ежедневието ми.

— *Дадима!* Извинявай, ако задавам глупави въпроси — осмели се да попита Аша на петия ден. — Къде се научи да говориш английски? Повечето хора на твоята възраст в сградата, изглежда, знаят само по няколко думи.

Дадима се засмя тихо.

— От баща ми. Той беше истински англофил. Когато всички други обвиняваха британците за проблемите на Индия, баща ми настояваше да ходя на уроци по английски. Искаше да завърша колеж, преди да допусне момчетата да ме оглеждат за женитба. Беше изпреварил времето си, моят *бану* — усмихна се тъжно тя. — Наистина разбираше стойността на жената. Винаги се отнасяше към майка ми като към чисто злато.

И така продължиха да се разхождат всеки ден. *Дадима* постепенно споделяше историите си и се връщаше все по-назад в спомените си. Аша се научи да спазва деликатния баланс да бъде добър слушател: да задава достатъчно въпроси, за да накара *дадима* да продължи, но без да прекъсва потока на спомените ѝ. След една седмица сутрешни разходки *дадима* започна да говори за преселението на семейството им по време на Разделението^[2], разделянето на страната на Индия и Пакистан, съвпаднало с независимостта на страната от Британската империя през 1947 година. Семейството на *дадима* живеело в Карачи, столицата на северния индийски щат Синдх. Баща ѝ притежавал процъфтяващ бизнес за износ на зърно и често пътувал до Близкия изток и Източна Африка. Имали красив дом, две коли и няколкостотин акра земя, където *дадима*, сестра ѝ и братята ѝ си играели свободно. Трябвало да изоставят всичко, когато били принудени да се изселят.

Карачи бил обявен за столица на Пакистан, новата мюсюлманска държава. Британците прокарали границите върху картата на Южна Азия, без да се съобразяват с хората, които живеели от погрешната им страна. Така те били принудени да се разделят с домовете си, да прекратят бизнеса си и да изтръгнат семействата си от всичко познато, за да поемат към границата. Семейството на *дадима* като много индуси в Карачи, се преселило в Бомбай. Баща ѝ останал да приключи делата

им и да спаси каквото може от авоарите им, докато *дадима* пътувала с майка си, сестра си и братята си по море до Бомбай. Имали късмет, че можели да си купят билети за кораба, както каза тя, тъй като онези, които пътували с автобус или с влак, пострадали най-много в сблъсъците с пътници с различна вяра, пътуващи в другата посока.

— Тогава брат ми беше само на четиринайсет, пет години по-малък от мен — обясни *дадима*, — но като най-голямото момче в семейството, той замести баща ми. Грижеше се за нас по време на пътуването. Когато корабът приближи до пристанището, ни натовариха в малка лодка, която да ни закара до брега. Майка ми и четирите деца плавахме към светлините на този град, където не познавахме никого. Внезапно брат ми се изправи, закрещя и започна да маха обратно към кораба. Беше преброил куфарите ни — бяхме взели десет, — а в лодката имаше само девет. Брат ми искаше да се върне на кораба и да вземе последния. Трябваше да отиде сам. Това бе всичко, което ни бе останало, онези куфари. — *Дадима* поклати глава, като си спомни. — Майка ми беше толкова уплашена. Не искаше да го пуска. Беше тъмно, а и корабът беше огромен. Не беше сигурно, че ще намери куфара и че ще се върне при нас. Но той отиде. Беше само на четиринайсет, но знаеше, че татко му се е доверил да бъде мъжът в семейството. Майка ми плачеше и се молеше през цялото време, докато го нямаше. Започнах да се чудя какво ще стане, ако той не се върне. Вече бяхме оставили *бану* в Карачи и...

— Какво стана? — попита Аша.

— О, успя да се върне, малко разтреперан, но беше намерил последния куфар. И, разбира се, стигнахме живи и здрави до пристанището — тя посочи към водата.

— А баща ти?

— *Бану* дойде при нас след няколко седмици. Всички се събрахме след Разделението. Извадихме по-голям късмет от мнозина други — промълви тя. — Но баща ми никога вече не беше същият човек, след като напуснахме Карачи. Мисля, че нещо в него се пречупи, когато остави града, който обичаше, и бизнеса, който бе изградил с толкова труд. Никога вече не беше същият. — Те изминаха останалата част от пътя в мълчание.

Тази сутрин, докато си връзваше обувките, Аша се надяваше да чуе нещо за своята история. Родителите ѝ рядко говореха за раждането ѝ или за осиновяването в Индия, а когато го правеха, постоянно повтаряха едни и същи подробности. Още след раждането си била дадена в сиропиталище, наречено „Шанти“. Останала там, докато навършила една годинка, а по това време родителите ѝ дошли в Индия, осиновили я и я отвели в Калифорния. Това беше всичко, което Аша знаеше за произхода си. Не бе сигурна дали *дадима* ще ѝ каже нещо повече, но беше събрала кураж да я попита днес.

— Добро утро, *бети* — поздрави я *дадима* когато влезе в дневната. — Днес съм готова да те догонвам — усмихна се тя. — Онази неприятна болка в коляното е изчезнала напълно.

Аша забеляза, че баба ѝ изглеждаше по-млада, когато се усмихваше. Понякога забравяше за възрастта ѝ, но тогава *дадима* споменаваше как семейството ѝ купило първия хладилник в сградата и Аша отново осъзнаваше колко много бе преживяла тази жена.

— Добре, аз също съм готова. Това за мен ли е? — попита Аша, като махна линията от чашата с горещ чай. Никога преди не бе харесвала индийски чай, тъй като той ѝ се струваше прекалено силен и сладък. Но нещо в чая на *дадима*, с лек аромат на кардамон и мента, го превръщаше в чудесно начало на деня.

Беше красива сутрин. Въздухът бе необичайно свеж, имаше лек ветрец, който подухваше от океана към крайбрежната улица.

— Ти виждаш Индия за пръв път на двайсет години, *бети* — обърна се към нея *дадима*. — Какво мислиш за нея? — И без да дочака отговор, тя продължи. — Знаеш ли, че баща ти не беше много по-голям от теб, когато замина за Америка. О, тогава той беше толкова млад. Не знаеше за трудностите, пред които му предстоеше да се изправи.

— Знам. Той постоянно разказва за това колко му е било трудно, докато е учил медицина. Мисли, че аз не уча достатъчно — призна Аша.

— Не ученето му беше трудно. Той винаги е бил умен. На първо място в класа в училище, капитан на отбора по крикет, винаги с най-добрите оценки. Не, аз не се тревожех за това. Знаех, че ще се справи добре. Безпокоях се за другите неща. Той не познаваше никого там.

Мъчеше го носталгия. Не можеше да намери място с добра индийска кухня. В началото хората не разбираха акцента му. Професорите му го караха да повтаря отговорите си два-три пъти. Смущаваше се. Започна да слуша касети, за да се научи да говори като американец.

— Наистина ли? — Аша се опитваше да си представи как баща ѝ слуша записите, повтаряйки думите.

— *Хахн*, да. Беше му много трудно. В началото ни разказваше всички тези неща, когато се обаждаше, но с времето започна да споделя все по-малко и по-малко. Мисля, че не искаше да ни безпокои.

— А вие притеснявахте ли се?

— *Хахн*, но разбира се! Това е бреме, което майката носи цял живот. Ще се тревожи за децата и внуците си всеки божи ден чак до последния си дъх, сигурна съм в това. Това е част от майчинството. Това е моята карма.

Аша се замисли върху думите ѝ и замълча за малко.

— Нещо не е наред ли, *бети*? — попита я *дадима*.

— Просто си мислех за майка си. За моята, нали разбираш, биологична майка. Чудех се дали тя си мисли за мен, дали се тревожи за мен.

Дадима хвана ръката ѝ и я стисна здраво, докато продължаваха да вървят.

— *Бети* — прошепна тя, — уверявам те. Няма ден в живота ѝ, в който майка ти да не мисли за теб.

Очите на Аша се напълниха със сълзи.

— *Дадима!* Спомняш ли си ме като бебе?

— Дали си те спомням? Какво, да не си мислиш, че съм някоя побъркана старица, която си е изгубила ума? Разбира се, че си спомням. Имаше малко рождено петно на глезена и още едно на носа — да, ето това, още е там. — *Дадима* го докосна леко с пръст. — Знаеш ли, според нашата традиция, ако имаш рождено петно на челото, това означава, че си предопределена за велики дела.

Аша се разсмя.

— Наистина ли? В Америка това означава, че си предопределена да използваш коректор.

— И много обичаше да ядеш оризов пудинг с шафран. Имахме малко в първия ден, когато те доведоха тук, и след това на всеки два дни трябваше да правим нов, само за теб! — Възкликна тя. — Баща ти

трябваше да се примири. Той беше свикнал цялата тази храна да се приготвя специално за него, но щом пристигна ти, всички се фокусирахме върху теб. — *Дадима* се усмихна. — О, да, и се обръщаше по коремче веднага щом те сложехме да спиш, свиваше се на малка топчица и оставаше така до сутринта.

— *Дадима?* — обади се тихо Аша, усети как сърцето ѝ заби по-бързо.

— *Хахн, бети?*

— Аз... мисля, че трябва да се опитам да открия истинските си родители. — Аша видя как възрастната жена се стегна почти незабележимо и как някаква неясна тревога премина по лицето ѝ. — Аз обичам мама и тате повече от всичко и не искам да ги нараня, но... отдавна се чувствам по този начин, откакто се помня. Просто искам да знам кои са те. Искам да науча повече за себе си. Все едно че има малка кутийка с тайни за живота ми и никой друг не може да ми я отвори. — Аша въздъхна и погледна към морето.

След поредното продължително мълчание *дадима* се обади:

— Разбирам, *бети*. — Океанска вълна се разби във вълнолома и тя продължи. — Говорила ли си с родителите си за това?

Аша поклати глава.

— За мама това е чувствителна тема. Тя наистина не разбира и... първо исках да видя дали изобщо е възможно. В Индия има един милиард население — ами ако те не искат да ги намеря? Те са ме изоставили. Тогава не са искали деца, защо ще искат да се запознаят с мен сега? Може би е по-добре да не ги търся.

Дадима спря, обърна се към нея и хвана лицето ѝ с набраните си ръце.

— Ако усещаш, че е важно, трябва да го направиш. Очите ти са много специални, точно като теб. Предопределена си да видиш неща, които другите не могат да видят. Това е твоят дар. Това, *бети*, е твоята карма.

[1] Бог от индийската митология, син на Шива и Парвати и съпруг на Бхарати, Ридхи и Сидхи. Изобразяван е в червено или жълто, с дебел корем, с четири ръце и глава на слон с един бивник, яздец или придружен от плъх. — Б.пр. ↑

[2] Разделянето на Британска Индия на базата на религиозната демография, което води до създаването на суверенните държави Доминиона Пакистан (по-късно Ислямска република Пакистан) и Народна република Бангладеш, както и на Индийския съюз (по-късно Република Индия). Разделението е съпътствано от масово преселение на индуси от Пакистан и на мюсюлмани от Индия, което е съпроводено с множество кръвопролития при срещите на двете религиозни групи по пътя. — Б.пр. ↑

44. ЧОУПАТИ БИЙЧ

Мумбай, Индия — 2004г.

Аша

— Къде отиваме? — Аша се опита да прозвучи небрежно, когато зададе въпроса, който изгаряше съзнанието ѝ още откакто Санджай ѝ се обади преди три дни. Сега, на задната седалка в таксито, тя погледна към него и реши, че не беше надценила привлекателността му вечерта на сватбата. Косата му бе още влажна и тя усети лекия аромат на сапун.

— Изненада — усмихна се той, а очите му бяха скрити зад слънчевите очила. След няколко минути той каза нещо на шофьора и те спряха.

— Добре — заяви тя, след като той ѝ подаде ръка да излезе от таксито. — Изненадана съм, къде се намираме?

— Чоупати бийч. Това е любимото ми време да идвам тук, точно по залез-слънце. Точно сега виждаш плажовете и игрището, но след половин час ще има светлини и карнавални игри. Знам, че е малко безвкусно, но смятам, че е едно от най-хубавите места в Мумбай. Не можеш да си тръгнеш от града, без да посетиш Чоупати. — Те вървяха заедно към водата, а сандалите им потъваха в пясъка.

— Е, как върви проектът ти? — поинтересува се Санджай.

— Предполагам, добре. Миналата седмица направих първите си интервюта.

— И? — Той седна на една пейка и се плъзна към единия ѝ край.

Аша седна до него и погледна към водата.

— Беше малко трудничко.

— Защо?

Вятърът разрошваше косата ѝ и тя я прибра от едната страна.

— Не знам, просто ми се стори толкова... потискащо. — С никого не бе говорила за това, дори с Меена. — Да видиш тези хора, условията, при които живеят, да чуеш историите им... почувствах се ужасно. Виновна.

— За какво?

— Заради това, че имам различен живот. По-добър. Онези хлапета просто са се родили там, разбираш ли? Не са го искали. Трудно е да храниш надежди.

Санджай кимна.

— Да. Но все пак имаш история, която да разкажеш, нали?

— Не знам. Не мисля, че въпросите ми бяха много добри. След първите две интервюта изгубих самообладание. Където и да погледнеш, виждаш само трагедии. Хората в Таймс сигурно са ме взели за аматьор. Журналистите трябва да се държат. А аз не успях.

— Може би. Но ти не си само това, нали? Журналист?

— Не, но...

— Е — прекъсна я той, — може би трябва да го разгледаш от друга гледна точка. — Той си свали слънчевите очила и я погледна в очите. Тя изпита вълнение, когато той я докосна по бузата. Той се наведе напред, а тя затвори очи, преди да усети как устните му докосват леко ухото ѝ. — Красиво — прошепна той. Когато тя отвори очи, Санджай се бе втренчил във водата и в оранжево-червените отблясъци от слънцето, което залязваше на хоризонта.

Красиво? Залезът? Очите ѝ? Тя? Начинът, по който го каза, я накара да повярва, че може да е вярно. В главата ѝ нахлуха милион въпроси, но той я изпревари.

— Гладна ли си?

Тя кимна, неспособна да каже нещо.

Отидоха до сергия за сандвичи на брега, където с настъпването на нощта беше станало много оживено, а Санджай взе две блюда *бхел-пури*. Докато се хранеха прави, те наблюдаваха трансформацията на Чоупати. Виенското колело бе осветено и се завъртя. Хипнотизатор на змии привличаше публиката със свиреното си на флейта, а друг приканваше майmunка с костюм на танц. Докато минаваха покрай различните атракции, Санджай държеше ръката си на гърба ѝ. Когато стигнаха до виенското колело, той я погледна и попита.

— Е?

— Разбира се, защо не?

Настаниха се в покращащите се единични седалки. Колелото се завъртя и тя видя отдолу пръснатите светлинни гледките на Мумбай.

Когато стигнаха до върха, Санджай я попита:

— Е, харесва ли ти Мумбай? Какво мислиш за първото си идване тук? Сигурно ти се струва много различно, след като си родена и израснала в Съединените щати.

— Всъщност съм родена тук — поправи го Аша. Знаеше, че не е необходимо да му казва, но все пак искаше да сподели.

— Наистина ли? В Мумбай?

— Ами, всъщност не знам. Родителите ми са ме осиновили от едно сиропиталище тук, в Мумбай. Не знам къде съм родена. Не знам кои са моите... рождени родители. — Тя изчака да види реакцията му.

— Любопитна ли си?

— Да. Не. Не знам. — Извърна се от пронизващия му поглед и наблюдаваше как децата яздят украсени понита на земята под тях. — Бях любопитна, когато бях по-малка, а после се опитах да прогоня тази мисъл от съзнанието си. Мислех, че е детинска мечта, с която ще израсна. Но завръщането ми в Индия я събуди отново. Имам толкова много въпроси. Как изглежда майка ми? Кой е баща ми? Защо са ме изоставили? Мислят ли си за мен? — Аша спря, осъзнавайки, че вероятно звучи малко налудничаво. — Както и да е... — Тя поклати глава и се фокусира върху бялото пони, украсено с яркорозови цветни гирлянди.

Санджай докосна ръката ѝ.

— Не мисля, че е детинско. Смятам, че е напълно нормално да искаш да узнаеш откъде идваш.

Тя продължи да мълчи, чувствайки, че вече бе казала прекалено много. Когато колелото спря, тя се почувства едновременно разочарована и облекчена, че разговорът им бе стигнал до естествения си завършек.

— Искаш ли да вечеряме? — попита я Санджай. — Наблизо има страхотна пицария.

— Пица? — Аша се разсмя — да не би да си мислиш, че американските момичета ядат само пица?

— Ами, не, аз просто... — За пръв път Санджай изглеждаше объркан.

— Къде ходиш да хапваш с твоите приятели? — попита го тя. — Заведи ме там.

— Добре тогава. — Той махна на едно такси на „Марин драйв“. — Нещо автентично.

45. ОЩЕ ЕДНА ЛЪЖА

Мумбай, Индия — 2004г.

Кришнан

Кришнан метна сака си на рамо и се обърна настрани, за да се промъкне през плъзгащите се стъклени врати, последната бариера между него и родния му град. Спря отвън, затвори очи и вдиша дълбоко мумбайски въздух. Точно както си го спомняше. Зад металните заграждения той видя Аша, единствената девойка, облечена в западни дрехи, обградена от мъже.

— Тате! — Аша му махна с ентузиазма, който показваше като малко момиченце, когато го чакаше на входната врата.

— Здравей, миличка! — Той пусна сака си, за да я прегърне.

— Здравей, чичо — обади се младеж, застанал до нея.

— Тате, спомняш ли си Нимиш? Синът на чичо Панкадж.

— *Хахн*, да, разбира се. Радвам се да те видя отново — поздрави го Кришнан, макар че едва успяваше да разпознае племенника си, който изглеждаше почти като всеки в тълпата около тях. Испита благодарност към Аша, че ги представи един на друг.

— Как мина полетът ти? — Тя го хвана под ръка, докато вървяха към колата.

— Добре. Много дълъг — отговори Кришнан. През осемте години от последното му пътуване до Индия седалките бяха станали по-малки, а самолетите — по-претъпкани, но предстоящата среща с Аша му даваше кураж по време на продължителния полет.

На другата сутрин на закуска Аша предложи:

— Тате, хайде днес да обядваме навън. Искам да те заведа на едно място, което наистина ми харесва.

Кришнан й се усмихна над чашата си с горещ чай, който никъде другаде не бе толкова вкусен, колкото в дома на майка му.

— Какво става? Ти си тук едва от няколко месеца и вече си експерт по моя роден град?

— Ами, може би не експерт, но той се е променил от времето, когато си бил тук. Мога да ти покажа някои неща. — Тя се усмихна.

Права бе за промените. На идване от летището той остана смаян от новото строителство из целия град. Цели блокове се бяха появили там, където преди нямаше нищо, а американските марки се виждаха навсякъде: бутилки кока-кола, ресторанти „Мақдоналдс“, билбордове на „Мерил Линч“. Положителните символи на модернизацията се виждаха навсякъде, но не липсваха и негативните страни. Когато погледна от балкона тази сутрин, познатата гледка на морския бряг, която очакваше да види, бе замъглена от замърсения въздух.

— Добре, оставям се в ръцете ти — засмя се Кришнан.

— Мъдър мъж — похвали го майка му, влизайки в стаята. — Дъщеря ти е решителна като теб, може би дори повече. — Тя застана зад Аша и сложи ръце върху раменете ѝ.

Гърлото го стегна от вълнение при гледката на майка му и дъщеря му.

— Да, знам, повярвай ми. Защо си мислиш, че още не е кандидатствала медицина?

— О, *бета*, трябва да се откажеш от тази идея. Тя вече има кариера. Трябва да видиш каква чудесна работа върши във вестника — обясни майка му.

— Ще те заведа там след обяда, татко.

В ресторанта, който Аша бе избрала, сервираха класическа южноиндийска улична храна: гигантски, тънки като хартия *масала* доза, които пристигаха на масата хрупкави и горещи, сочни *идли*, сервирани с пикантен *самбар* за сос. Това заведение бе еквивалент на кварталната мазна закусвалня. Докато седяха в покритото с винил сепаре, Кришнан забеляза, че са единствените външни хора. Изненада се, но и остана доволен, че дъщеря му се чувства комфортно тук.

— Това е хубаво, но е толкова люто — Аша посочи към блюдото със *самбар*. — Трябва му кисело мляко. — Тя поръча малко на развален индийски на притичващия покрай тях келнер.

— Е, имаше ли възможност да отидеш до болницата с дядо си?
— Той забеляза, че се впуска в познатите езикови ритми на Мумбай, смесица от хинди, гуджарати и английски.

— Още не. Той обикновено е тръгнал, докато се върнем с *дадима*. Казах ли ти за сутрешните ни разходки заедно? Страхотно е. Тя е удивителна жена, тате. Жалко, че не бях я опознала досега.

Кришнан долови обвинение в последното ѝ изречение, макар да се съмняваше, че тя искаше точно така да прозвучи.

— Да, тя е забележителна жена, нали? Не е омекнала много с годините.

Те говориха за роднините, с които Аша се бе запознала, за грандиозната сватба, на която бе присъствала, за хората, с които работеше в *Таймс ъф Индия*, за местата в Мумбай, които бе посетила.

— Ммм. Този *самбар* е добър. Как откри това място, Аша?

— Това момче... един приятел, Санджай, ме доведе тук. Предизвика ме да ям в заведение, което чужденците обикновено не харесват. Мислеше, че няма да мога да издържа, но аз го направих, с тайното си оръжие. — Тя се усмихна, посочвайки към блюдото си с кисело мляко.

Той повдигна вежди.

— Санджай, а? И как се запозна с него?

Аша преглътна храната.

— На сватбата, за която ти разказах. Някой от неговото семейство е приятел с някого от нашето, не знам точно.

— С какво се занимава Санджай?

— Защишава магистърската си степен в Лондонското училище по икономика. — Тя му се усмихна и му направи муцунка. — Съжалявам, татко, не успях да намеря подходящ индийски лекар.

— Хей, две от три не е лошо. — Кришнан се усмихна, напук на себе си.

— Е, как е мама? — попита го Аша. — Отишла е в Сан Диего за празниците?

— Да, наистина трябваше. Притесняваше се заради последната рентгенова снимка на баба ти и искаше да разговаря с лекарите ѝ. Не успя да отиде през седмицата, защото беше заета в клиниката... — Кришнан се смути, че обясняваше твърде нашироко. Двамата със Самър се разбраха все още да не казват на Аша за раздялата си, поне

докато не се прибере у дома. В сърцето си Кришнан се надяваше, че дотогава щяха да се помирят. Раздялата със Самър се оказа по-тежка, отколкото очакваше. През последните два месеца той бе прекарал повечето си време в болницата, поемаше доброволно дежурствата на колегите си и оставаше до късно в кабинета, за да приключи с документацията. У дома се чувстваше непоносимо самотен без Самър.

Сега, от някакво дълбоко вкоренено чувство за лоялност към двете, Кришнан прибегна до още една лъжа.

— Тя наистина искаше да дойде, Аша.

— Всъщност аз се радвам, че си сам, тате. Искан да поговоря с теб за нещо. — За пръв път от пристигането му Аша изглеждаше нерешителна. Тя избърса ръцете и устата си с малка салфетка и си пое дълбоко дъх. Кришнан остави храната си, усещайки, че предстои нещо важно. — Ето какво, тате. Знаеш колко много ви обичам с мама. Вие сте страхотни родители. Знаем колко много сте направили за мен... — Тя замълча, вече видимо нервна, и започна да мачка салфетката.

— Аша, скъпа, какво има? — недоумяваше Кришнан.

Тя вдигна поглед към него и му го съобщи, без да увърта.

— Искан да намеря биологичните си родители. — Тя продължи в отчаяното си желание да изговори всичко, което ѝ се бе насъбрало. — Искан да знам кои са те и да видя дали ще мога да се срещна с тях. Знаем, че е трудно тате. Нямам представа къде да започна да ги търся, така че наистина се нуждаем от помощта ти.

Той погледна дъщеря си, красивите и очи, широко отворени и търсеци.

— Добре — съгласи се той.

— Добре... какво? — попита Аша!

— Добре, разбирам... как се чувстваш. Ще ти помогна каквото мога. — От много време той се бе подготвял за този разговор. И също бе благодарен, че Самър отсъстваше.

— Мислиш ли, че мама ще разбере? — зачуди се Аша.

— Може би ще ѝ е трудно, скъпа — отговори Кришнан.

— Но тя те обича. И двамата те обичаме и това никога няма да се промени. — Той се пресегна през пластмасовата маса и хвана ръката на дъщеря си. — Не можеш да се отречеш от миналото си, Аша. То е част от теб. Вярвай ми. — Тя кимна, а той стисна ръката ѝ, тъй като и двамата разбираха последиците от това решение.

Кришнан бе дошъл в Индия с ясното съзнание, че ще трябва да защити Аша от решенията на майка ѝ. Сега щеше да се върне с ясното съзнание, че ще трябва да защити Самър от решенията на дъщеря си.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА

46.

БАЩАТА НИКОГА НЕ ЗАБРАВЯ

Мумбай, Индия — 2005г.

Кавита

Кавита стоеше търпеливо на опашката в телеграфната станция, чакайки реда си. Когато стигна до гишетото, служителят ѝ се усмихна.

— Здравейте, мисис Мърчант. Ще изпращате запис до Дахану?
— Тя идваше тук всяка седмица през последните три месеца, но все още не знаеше името на този човек — единствения, който ѝ обясни как да попълни документите, единствения, на когото даваше плика с парите. Той знаеше името ѝ, разбира се, от разписката, която ѝ даваше всяка седмица и която тя прибираще грижливо при другите в шкафа си у дома. След като чуеше, че сестра ѝ бе получила парите, тя слагаше малък знак върху разписката.

Седемстотинте рупии, които изпращаше всяка седмица, стигаха за медицинската сестра и за лекарствата на майка ѝ след удара, който тя получи миналата есен. Кавита се надяваше скоро да я посети, но имаше право на отпуск само веднъж годишно, в края на лятото, за да не се засича с другите слуги. Изключения се правеха само в случай на смърт на близък роднина. Джазу я посъветва просто да помоли сахиб и мемсахиб за малък отпуск, но тя не смяташе да го направи. Те бяха справедливи, отнасяха се добре с нея и тя трябваше да запази работата си. Не заради нищожните пари, а заради сигурността, която ѝ даваше фактът, че има някакви доходи, отделни от ненадеждната заплата на Джазу и незаконното богатство на Виджай.

— Изпратих парите днес следобед, *бена* — съобщи Кавита по телефона.

— Благодаря ти, Кави. Ще ти се обадя, като пристигнат — обеща Рупа.

Никой у дома не попита Кавита откъде идваха парите, сума, която никой от тях не можеше да си позволи да похарчи. Истината бе,

че Кавита и Джазу също не биха могли да си я позволят, ако не беше Виджай. Тя знаеше, че семейството ѝ предполага, още след като напуснаха селото, че са забогатели в Мумбай, както се хвалеше Джазу, преди да тръгнат. През първите години, от лоялност към Джазу, тя се въздържаше да им споделя за финансовите им затруднения. Сега, когато най-накрая бяха се замогнали, срамът за Виджай я караше да пази мълчание.

— Рупа, как е мама?

От другия край на телефонната линия се чу дълбока въздишка.

— Добре. Вчера лекарят дойде да я види и каза, че е добре, доколкото е възможно. Не очаква пълно възстановяване, *бена*. Никога вече няма да може да говори добре, нито да вижда с дясното си око. Но е спокойна, а сестрата се грижи много добре за нея, благодарение на теб, *бена*.

Всеки път, когато Рупа ѝ благодареше за изпратените пари, Кавита усещаше как коремът ѝ се свива на топка, не само заради мястото, откъдето идваха парите, но и заради това, че те бяха всичко, което можеше да даде. Знаеше, че трябваше да бъде в Дахану. Срамота е, че вместо да се грижи за родната си майка, тя по цял ден миеше съдовете на сахиб и сгъваше саритата на мемсахиб. От мисълта за това ежедневните ѝ задължения ѝ се струваха нетърпими.

— А как е *бана*! — Кавита придаде увереност на гласа си, защото не искаше сестра ѝ да усети слабостта и страха.

— Не е добре. Изобщо не познава внуците си, а понякога не познава дори мен. Добре че не си тук да го видиш, *бена*, не е лесно да го гледаш как се държи.

Тази новина не бе по-различна от онова, което Рупа ѝ казваше всеки път, когато разговаряха. Състоянието на баща им се влошаваше бавно през последните няколко години. Но той бе като старото саподилово дърво зад къщата от детството им; макар че клоните му изтъняваха с всяка изминала година, стъблото се извисяваше гордо. Но следващия си въпрос тя промълви с пресъхнало гърло.

— А мен помни ли ме? Мислиш ли, че ще ме познае, като дойда?

Настъпи дълга пауза, преди Рупа да отговори.

— Сигурна съм, че ще те познае, Кави. Може ли баща да забрави дъщеря си?

Кавита натисна с пръсти малкото манго, за да изпробва твърдостта на плода, а после го вдигна към носа си.

— Ще взема половин кило от тези, моля. — Мемсахиб се събуди сутринта и поиска прясна туршия от манго, така че след обяда Бхая изпрати Кавита да намери най-хубавите зелени манго. Тя провери на три различни пазара и сега бе на поне половин час път от апартамента на мемсахиб, но нямаше значение — когато се върнеше, всички все още щяха да си почиват. Кавита вървеше енергично, докато стигна до железната порта, после спря и остави платнената торба с манго в краката си. Погледна през ръждясалите решетки на портата, дори се повдигна на пръсти, за да вижда по-добре. Знаеше, че няма смисъл, разбира се. Дори ако Уша беше оцеляла, тя вече трябваше да е зряла жена, по-голяма дори от Виджай. Със сигурност вече не живееше в това сиропиталище. *Така че какво търся тук, защо това място все още ме привлича?*

Навярно защото искаше да изпита отново болката от деня, когато бе изоставила дъщеря си, да се самонакаже, че бе предала собствената си плът и кръв? Какъв ли бе животът на момичето? Без семейство, отгледана от непознати, без дом, където да отиде, след като напусне това място. *Правилно ли постъпих? Да ѝ дам само живот и нищо друго, което майката трябва да осигури на детето си?* Може би тя все още идваше тук по навик, подобно на жигосан белег върху тялото ѝ, за който тя не можеше да престане да мисли, чешеше го, чоплеше го и постоянно се надяваше, че някой ден той ще изчезне като по чудо?

47.

ПРЕДИ МНОГО ВРЕМЕ

Мумбай, Индия — 2005г.

Аша

Аша усети как сърцето ѝ заби лудо, докато влакът с грохот навлезе в гара „Чърчгейт“. Приближаващият влак раздвижи прашния въздух и освободи натрапчивата воня на урина, надигаща се от горещата земя. Миризмата бе нетърпима, но тя мислеше единствено за това къде ще я откара този влак. Тръгна напред по перона с пачка рупии, пъхнати на сигурно място в колана ѝ. В раницата ѝ, неизползвана от полета насам, имаше бележник, карти на града и билети за първа класа във влака — единственият безопасен начин за девойка без придружител да пътува из Индия, както настоя *дадима*.

Преди да тръгне, баща ѝ и даде единствените подробности, които си спомняше, името на агенцията за осиновяване и на представителя, който им помогна. Когато Аша се обади в агенцията, те я насочиха към сиропиталището. *Дадима* ѝ даде адреса на „Шанти“ и името на директора, Арун Дешпанде. Записа го в бележника на Аша на английски, на хинди и на марати^[1], за всеки случай. *Дадима* предложи да отиде с нея, но Аша искаше да се справи с това сама. Настани се на седалката, извади от джоба си сребърната гривна и я стискаше през целия път. Когато слезе от влака, тя си проправи път до опашката с рикши, където показа на шофьора бележника си с адреса на сиропиталището. Той кимна, изплю на тротоара сок от *бетел* и завъртя педалите с невъобразимо тънките си, жилави крака.

Сиропиталището изглеждаше различно от очакванията на Аша — просторна двуетажна сграда с двор, където да си играят децата. Тя спря пред табелата отвън, с надпис на английски.

ДОМ ЗА ДЕЦА „ШАНТИ“
СЪЗД. 1980

СЪРДЕЧНА БЛАГОДАРНОСТ НА СЕМЕЙСТВО
ТХАКАР
ЗА ЩЕДРОСТТА ИМ КЪМ НОВИЯ НИ ДОМ

Тхакар? Както научи след пристигането си тук, в Мумбай имаше хиляди семейства Тхакар. Прекрасно бе, че не ѝ се налагаше постоянно да го казва на хората буква по буква. Натисна звънеца на входната врата и на прага се дотътри нацупена старица.

— Дошла съм да разговарям с Арун Дешпанде. — Аша говореше бавно, предполагайки, че старицата не разбира английски. Щом чу името, тя отвори вратата и посочи към малък офис в дъното на коридора. Аша събра длани да благодари и пристъпи колебливо в сградата. Изпитваше огромна увереност по пътя насам, но сега краката ѝ се подкосяваха, а сърцето ѝ биеше лудо. Вратата на кабинета бе отворена, но въпреки това тя почука. Мъж с посребрена коса и бифокални очила, смъкнати на носа му, говореше високо в телефонната слушалка на език, който не ѝ звучеше познато. Той ѝ направи знак да влезе и да седне. Тя махна купищата хартия от единствения стол в офиса. Видя табелката на бюрото, на която пишеше Арун Дешпанде, и дланите ѝ се изпотиха. Извади бележника си и молив и зачака.

Той остави слушалката и ѝ се усмихна измъчено.

— Здравейте, аз съм Арун Дешпанде, директорът на „Шанти“. Влезте, моля — покани я той, макар че тя вече бе седнала.

— Благодаря. Аз се казвам Аша Тхакар. Дошла съм от Съединените щати. Аз... всъщност съм осиновена от тук, от това сиропиталище. Преди около двацет години. — Тя лапна молива, докато очакваше реакцията му.

Дешпанде се отблъсна назад от бюрото.

— Тхакар? Като Сарла Тхакар? Роднина ли ви е?

— Сарла... ъъ, да, тя ми е баба. Майка на баща ми. Защо питате?

— Много сме благодарни на баба ви. Тя направи дарение за тази сграда, може би преди почти двацет години. Искаше да е сигурна, че имаме достатъчно класни стаи за всички деца на втория етаж. Всеки

ден след училище те продължават учението си тук. Музика, танци, рисуване.

— О, аз... не знаех това. — Аша дъвчеше края на молива.

— Не съм я виждал от много години. Предайте ѝ много поздрави от мен.

— Да, ще го направя. — Аша си пое дълбоко дъх. — Господин Дешпанде, причината, поради която съм тук, е, че се надявам да ми помогнете. Аз се... опитвам да открия истинските си родители, онези, които са ме донесли тук, в сиропиталището. — Той не отговори, но тя продължи. — Също така исках да кажа, че съм благодарна за всичко, което сте направили за мен тук. Сега живея добре в Америка, обичам родителите си... — тя направи пауза, търсейки думите, с които да го убеди, — и не искам да създавам неприятности. Просто истински желая... всъщност винаги съм искала да открия рождените си родители.

Мистър Дешпанде си свали очилата и започна да ги търка с края на ризата си.

— Скъпа моя, стотици деца минават от тук всяка година. Само през миналия месец имахме над дузина бебета, оставени на прага. Късметлиите ги осиновяват; другите остават тук, докато завършат училище, най-много до шестнайсетгодишна възраст. Не можем да водим документация за всяко дете. На повечето ние дори не знаем истинската възраст, а тогава, ами... — Той въздъхна тежко и наведе глава да я погледне. — Предполагам, че мога да проверя. Много добре. Тхакар. Аша ли казахте? — Той се обърна към първобитния компютър на бюрото. След няколко минути греене по клавиатурата и взирание в монитора той се обърни отново към нея. — Съжалявам, не мога да намеря това име. Няма документи за вас. Както казах, нашата документация... — Той сви рамене и си сложи отново очилата.

Сърцето ѝ се сви и тя сведе поглед към бележника си, отворен на празна страница. *Няма документация за мен.* Тя заби нокти в дланите си, за да спре сълзите, които напиреха стремително в очите ѝ.

— Разбирате ли, и други деца идват тук, като вас, и е трудно да намерим майката, дори когато разполагат с името ѝ. Понякога тези жени не искат да бъдат намерени. В много случаи те са били неомъжени и никой не знае, че са родили бебе или че са го донесли

тук. Тези майки може да изпаднат в много... тежка ситуация, ако хората разберат сега.

Аша кимна, стисна молива си и се опита да запази самообладание. *Какъв е следващият въпрос? Какво да напиша на тази празна страница?*

Внезапно Арун Дешпанде се наведе напред и се взря в лицето на Аша.

— Очите ти, толкова са необикновени. Само веднъж преди съм виждал този цвят у индийка. — Лицето му грейна от осенилата го идея. — Кога каза, че си била осиновена?

— Хиляда деветстотин осемдесет и пета. През август. Наистина ли? Какво...

— И знаеш на колко си години? Кога си родена? — Той събори куп листи на път към стоманените шкафове зад стола си.

— Около година преди това, така мисля. — Тя стана и приближи до него, надзъртайки през рамото му.

Той ровеше из папките, които изглеждаха още по-разхвърляни от бюрото му.

— Спомням си, че... Тя беше от Палгхар, Дахану, едно от онези северни селца. Мисля, че беше изминала пеша целия път дотук. Спомням си онези очи. — Той поклати глава, а после спря и вдигна поглед към нея. — Виж, това ще отнеме малко време. Ще трябва да преровя цялата 1984 година — тези папки и още малко назад. Да ти се обадя, ако намеря нещо?

Тя пламна от възбуда при мисълта, че информацията бе тук, някъде в този разхвърлян шкаф. Просто не можеше да си тръгне сега.

— Мога ли да ви помогна в търсенето?

— Не, не. — Той се усмихна леко. Дори не съм сигурен какво търся, но ако е тук, ще го намеря. Обещавам ти, Заради Сарла-джи. Обещавам. Сто процента. — Той поклати глава настрани по този объркващ начин, както го правеха хората тук. Тя бе научила, че в Индия нещата са такива. Трябваше да има вяра. Тя откъсна един лист от бележника си, за да запише номера си, и мушна молива зад ухото си.

— Имате ли химикалка?

Няколко дни по-късно тя отново пътуваше до „Шанти“. Едва се сдържаше да не хукне към офиса на Дешпанде, след като мина през входната порта. Чакаше го изнервена. Когато той влезе, тя стана на крака.

— Дойдох веднага щом можах. Какво открихте?

Той седна зад бюрото си и ѝ подаде кафява хартиена папка.

— Помня я. Майка ти. Не можах да забравя онези очи. — В папката имаше един лист, частично попълнен формуляр. — Съжалявам, че тук няма много информация — извини се той. — Тогава мислехме, че е най-добре хората да си останат анонимни. Сега се справяме по-добре със събирането на информация поради здравословни причини и какво ли не още. О, но пък открих защо не сме те намерили първия път. Виж точно тук... — Той се наведе и посочи към графа във формуляра. — Когато си пристигнала тук, си се казвала Уша. Предполагам, че документацията ни не е чак толкова лоша. — Седна обратно на стола си и се усмихна.

Уша. Името ѝ е било Уша. Рожденото ѝ име. Дадено от майка ѝ. *Уша Мърчант.*

— Това беше първият ми месец като директор, когато ти дойде тук. Бяхме изпълнили капацитета на сиропиталището и не трябваше да приемам повече деца. Но майка ти дойде тук със сестра си, която ме убеди да те взема. Каза, че вече си имала братовчедка тук и не било правилно да ги разделяме.

— Братовчедка? — Аша бе прекарала целия си живот без братовчеди, а откак дойде в Индия, накъдето и да се обърнеше, се появяваше по един.

— Да, дъщерята на леля ти. Тя каза, че била по-голяма от теб с една година, но това трябва да е станало преди пристигането ми тук, а оттогава със сигурност няма никаква документация.

— Господин Дешпанде, искам да я намеря... майка ми, родителите ми. Знаете ли как бих могла? — попита Аша, опитвайки се да преглътне буцата в гърлото си.

Той поклати глава.

— Съжалявам. Изненадан съм, че изобщо намерихме тази папка.

Дешпанде ѝ помогна да спре авторикша и даде инструкции на шофьора да я закара до гарата. Тя стисна папката в едната си ръка, а с другата се сбогува с директора Дешпанде.

- Благодаря ви много. Оценявам помощта ви.
— Късмет, дете. И внимавай, моля те.

Седнала на стола си в офиса на *Таймс* тя се взираше в единствената страничка в папката, макар вече да знаеше наизуст данните, които тя съдържаше.

ИМЕ: УША
ДНР: 18 08 1984
ПОЛ:Ж
МАЙКА: КАВИТА МЪРЧАНТ
БАЩА: ДЖАЗУ МЪРЧАНТ
ВЪЗРАСТ ПРИ ПРИСТИГАНЕ: 3 ДНИ

Само няколко подробности, но и те водеха до нови открития. Майка ѝ не е била неомъжена. Родителите ѝ са били женени и тя знаеше имената им. Нейното име през първата година от живота ѝ е било Уша Мърчант. Аша се упражняваше да го пише, първо с печатни букви, после като подпис, а накрая само с инициалите, с които подписваше уводните си статии. Погледна към отражението си в тъмния монитор.

Уша Мърчант. Прилича ли на Уша?

— Уша Мърчант — изрече тя, протягайки ръка да се представи на телбода върху бюрото си. Аша отпусна глава върху облегалката на стола и се загледа в тавана. Обади се на Меена в съседния офис. — Дори не знам откъде да започна. Как ще я намеря?

— Е, ти си на точното място. *Таймс* има достъп до най-добрата база данни в Индия. — Меена се наведе към Аша и написа нещо на клавиатурата си. — Имаме доста информация за всички големи градове.

— Ами ако не е в град? Ако е в някое селце? Директорът на сиропиталището каза, че е дошла тук, мисля, че пеша, от някакво село.

Меена спря и я погледна.

— Наистина ли?

— Да, защо?

— Това е забележително. Една жена да направи това, особено тогава, когато транспортът е бил ненадежден. Сигурно много е искала да те донесе тук. — Меена дръпна един стол. — Добре, ще ти покажа как да използваш това. Има само градове, но можеш да започнеш оттук. Започни с Мумбай. Добре, че името не е Пател или нещо такова. Ще бъде най-лесно да я намериш чрез роднина мъж, имотно състояние или нещо подобно. Добре, започваме, списъци на наематели, търсим Мърчант... о, добре, има няколко.

Нямаше Кавита, но имаше дузини вписвания на Джазу Мърчант или на Дж. Мърчант само в Мумбай, а все още не бяха проверили в другите градове. Аша започна с дълъг списък с имена и в продължение на няколко часа се опитваше да подреди откъслечната информация. До края на деня тя бе стеснила списъка до три актуални адреса, но те можеха да не доведат до нищо. Все пак бе обнадеждена, като вървеше към асансьора с бележник, притиснат до гърдите ѝ.

— Пожелай ми късмет — извика тя през рамо към Меена. Кой знае какво ще намеря.

[1] Индоарийски език, който се говори от народа марати в Западна и Централна Индия; официален език на щата Махаращра. — Б.пр. ↑

48. РЕВОЛЮЦИЯ

Пало Алто, Калифорния — 2005г.

Самър

— Представи си, че си силно дърво, величествено дърво, и дишай дълбоко с корема си. — Гласът на Женвиев, йога инструкторката, я успокояваше, докато вървеше сред дузина хора, пръснати из студиото. Самър стоеше абсолютно изправена, вдигнала ръце високо нагоре над главата си, допряла длани. Едната ѝ пета бе забита здраво в бедрото на другия крак, а погледът ѝ бе фокусиран напрегнато в малкото петънце върху тухлената стена пред нея. Врикша сана, позата на дърво, ѝ създаваше трудности, откак преди два месеца започна да посещава този курс по йога заедно с Лиза. Самър неизменно залиташе на един крак и излизаше от позата, докато другите в класа стояха спокойно. Един ден след тренировката Женвиев поясни на Самър, че ключът към позата е да успокои съзнанието си и да се концентрира върху момента. И колко важно се оказа това, тази единствена малка промяна във фокуса, това леко преместване на нейната перспектива. Вместо да се мъчи и да се бори да запази равновесие, тя откри една точка, в която да гледа, и изведнъж цялата ѝ енергия се регулира и позата се оказа проста. Днес Самър стоеше напълно неподвижна във *врикшасана* заедно с другите, докато спокойният глас на Женвиев не ги прикани да заемат следващата поза.

Самър идваше в това студио за йога с амбициозното название „Революция“ два-три пъти седмично. Когато се събуждаше с мускулна треска след първите няколко тренировки, тя осъзнаваше колко време бе минало, откакто нямаше истински физически натоварвания, откакто бе тичала, докато ѝ пламнат дробовете, или бе плувала, докато почувства мускулите си приятно изморени, както бе правила по време на двете си кратки бременности. Преди около двацет години, след като тялото ѝ отказа да износи дете, Самър престана да мисли за него като за важна част от нея. Когато гърбът ѝ създаваше проблеми или я мъчеха алергии, тя изпитваше негодувание към застаряващото си тяло

заради това, че то постоянно я проваляше. Всяка нова йога поза, която опитваше, представляваше предизвикателство, не само в разтягането и извиването, но и защото трябваше да опознае отново тялото си, да види кои мускули са напрегнати, кои стави са неподвижни. Трябваше да прояви нежност към себе си — в началото да разбира ограниченията на тялото си, а после да се научи как да ги превъзмогва. Самър се научи как да възстановява тялото, което смяташе, че я бе предало преди толкова много години.

Повратната точка дойде един ден, когато Женвиев накара хората от курса да обърнат внимание на дишането си.

— Задържате ли дъх? — попита ги тя. — Проверете дали задържате дъха си, след като вдишате, и ако е така, помислете какво се боите да изпуснете. Ако задържате след издишване — какво се боите да допуснете до себе си?

Самър осъзна, че прави и двете и че, както многократно я обвиняваше Кришнан, тя бе направлявана от страха.

След три месеца самотен живот тя откри някои начини да се бори със самотата. Всеки четвъртък имаше час по италиански с Джорджо, който звучеше по-секси, отколкото изглеждаше, прошарен стар сицилианец, с бели косми на гърдите, които се показваха изпод ризата. Тя учеше езика бавно, подготвяйки се за пътуването си до Тоскана. През седмицата, когато бе заета в клиниката и когато улиците в центъра на Пало Алто гъмжаха от студенти, новият ѝ живот ѝ се струваше поносим.

Уикендите бяха по-трудни. Свободните часове се точеха бавно и по цял ден тя нямаше с кого да разговаря. Обикновено приготвяше вечеря или правеше планове за пътуването с Лиза, която бе усъвършенствала начина си на живот на стара мома. Но все пак именно през почивните дни Крис ѝ липсваше най-много. Тя копнееше за мързеливите сутрини, които прекарваха, излежавайки се в леглото с вестници в ръце. Когато настъпваше вечерта, тя искаше да върви под ръка с него към кварталния тайвански ресторант и да си поделят купа с разкошно кокосово къри. Липсваше ѝ тежката му ръка върху тялото ѝ, докато лежеше сама в леглото. Когато виждаше студентите из града, тя се опитваше да си спомни безгрижието, което имаха тогава с Крис. Връщаше се към спомените за първите им дни с Аша, когато тя беше само една малка пъпчица, разцъфваща пред очите им, и всичко, което

казваше или правеше, ги размиваше: когато ходеха в зоопарка и прекарваха цялото си време при клетката на маймунките, а Аша караше родителите си да издават маймунски звуци и да правят маймунски жестове, преди най-накрая да успеят да си тръгнат. Ваканцията в Сан Диего, когато Аша беше на шест и зарови Кришнан до врата в пясъка, щом той заспа на плажа.

Времето, прекарано в самота, накара Самър да осъзнае каква голяма част от живота ѝ се въртеше около Крис и Аша. Заради всичко, което им бе дала през годините и независимо от това, че понякога бе съжалявала, че беше пожертвала кариерата си, без тях за нея нищо нямаше смисъл. Дори сега през цялата седмица тя най-много очакваше неделната сутрин, когато отиваше до къщата, така че двамата с Крис да звъннат на Аша в уреченото време. Той и Аша разговаряха повече, но това не тревожеше Самър толкова, колкото преди. Често само гласът на Аша, от хиляди километри разстояние, я караше да се просълзи. Тя знаеше, че двамата с Крис разиграваха представление, представяйки се за щастливо женена двойка. Но през онези трийсет минути, когато споделяше телефонната линия с тях и чашата кафе след това в кухнята с Крис, това изобщо не ѝ приличаше на фалш.

Бе дошло време, макар да ѝ изглеждаше прекалено скоро, за *ишавасана*, позата за почивка, която изпълняваха в последните десет минути от тренировката. В началото Самър се ужасяваше от тази част, да лежи там, а тревожните мисли да се въртят в главата ѝ: мисли за това как Аша си заминава, за гнева на дъщеря ѝ към нея, за скандалите с Кришнан, за повишението, което не получи, за несигурното си бъдеще. *Шавасана*, трупната поза, в която трябваше да отпусне съзнанието и тялото си, беше неин враг — тогава бе принудена да се изправи пред най-големите си страхове. И щом мислите идваха, нямаше начин да ги спре. Те изпълваха времето, когато самотата стискаше до болка сърцето ѝ, когато тишината поглъщаше апартамента ѝ. Беше неделя сутринта, докато тя лежеше в леглото и броеше часовете до телефонния разговор с Аша, когато ѝ хрумна, че всичките ѝ усилия да защити дъщеря си бяха рикоширали срещу нея. Самър не искаше да я пусне от страх, но това, че я държеше прекалено здраво, доведе до обратния ефект. Тя бе прогонила Аша. Точно както в позата на дърво, непрекъснатите ѝ усилия я бяха извадили от равновесие.

Една сутрин преди работа, застанала под душа, докато потече студена вода, Самър първо разбра, че е изразходвала всичката топла вода, а после осъзна, че няма за кого да я пести. Тогава тя призна пред себе си, че в един момент бе престанала да дава на брака си. Винаги бе очаквала Крис да асимилира нейната култура, както го бе правил в началото. Дори след като осиновиха индийско бебе, дори когато го мъчеше носталгия, дори когато я молеше да отиде с него, Самър смяташе, че вече бе дала много на семейството си. Но майка ѝ винаги казваше, че ключът към успешния брак е и двамата съпрузи да дават колкото се може повече. Някъде там, между това допълнително даване, в пространството, създадено от безкористната щедрост, се намираще разликата между сполучливите и неуспешните бракове. Всеки път, когато Сандари задаваше някой от множеството си въпроси за Индия и за културата ѝ, въпроси, на които Самър не можеше да отговори и никога не си беше задавала, тя си мислеше, че нещата биха могли да се развият различно. Би могла да приеме онова, което се бе опитала да отблъсне. Лека промяна в гледната точка, малка промяна във фокуса може би щяха да имат огромно значение.

Сега, докато отпускате крайниците си с *шавасана*, докато оставяше пръстите си да се свият, Самър си мислеше за Аша и Кришнан, които се намираха на другия край на света. За пръв път я делеше цял океан от двамата души, които съставляваха същността на живота ѝ. Когато всеки от тях обяви заминаването си за Индия, тя помисли, че решенията им са прибързани, че искат да я накажат. Но сега Самър осъзнаваше, че тези решения бяха назрявали с години. А именно тя бе действала, водена от страх и гняв, тя бе напуснала семейството, без да се замисля за последиците от този избор. Точно така, както се омъжи за мъж от друга култура, без да разбира как се чувства той. Точно както осинови момиченце от Индия, без да обмисли последствията. Винаги толкова нетърпелива да стигне до следващия крайъгълен камък по пътя си, тя не си бе направила труда да постави този път под въпрос или да погледне напред.

49.

ЕДИНСТВЕНАТА ТВЪРДА ПОЧВА

Мумбай, Индия — 2005г.

Аша

Посещенията на първите два адреса се оказаха безрезултатни, там живееха други Дж. Мърчант. Аша положи неимоверни усилия в общуването с онези хора, за да научи дори това. На път към третия адрес от списъка ѝ се прииска Параг да е там, за да ѝ превежда. Започна да си мисли, че това е било глупава идея, да си въобразява, че може да намери родителите си в този град с дванайсет милиона жители, ако изобщо се намираха в Мумбай. Ами ако живееха в някое от онези селца, които спомена Дешпанде? Можеше ли да отиде дотам? Как щеше да се разбере с хората? Когато шофьорът спря пред порутен жилищен блок, на Аша не ѝ се искаше да слезе. Но той я увери с много думи на неразбираемия си език и енергично жестикулиране, че това беше мястото, което тя търсеше. Във фоайето нямаше списък на живеещите там, така че Аша започна да се изкачва по стълбището, което вонеше на човешки изпражнения. Тя закри носа и устата си с ръка. По ъглите припряно сновяха хлебарки, а на първата площадка тя внимателно заобиколи мъж, заспал върху килимчето си. Извърна очи, но не можеше да потисне усещането, че ѝ се повдига. В главата ѝ се въртяха две еднакво неприятни мисли — че родителите ѝ можеше да живеят на това място и че ако не се намираха там, тя не знаеше къде другаде да ги намери.

На втория етаж повечето врати на апартаментите зееха отворени. Малки дечица тичаха свободно по коридорите и се гонеха, като прескачаха праговете. През една от тези врати Аша видя млада жена, която клечеше и бършеше пода.

— Извинете, знаете ли къде мога да намеря семейство Мърчант? Кавита Мърчант? — попита Аша. Жената поклати отрицателно глава, грабна едно пълзящо малко дете и направи знак на Аша да я последва. Те прекосиха етаж и влязоха директно в друг апартамент, без да чукаат, където друга млада жена тупаше килим на балкона. На Аша

апартаментът ѝ се стори потискащо малък — една-единствена стая — и почти нямаше мебели. Боята по стените се лющеше, а от тавана висеше гола крушка. От мъничката кухня се носеше миризма на къкреща гозба с лук и подправки. Двете жени говореха, поглеждайки с любопитство към младото момиче. Не ѝ изглеждаха много по-възрастни от нея. Като изключеше разликите в езика, конспиративният им разговор би бил същият като този, който Аша водеше с приятелките си у дома. Но тези жени се намираха тук, живееха със съпрузи и деца, а не със съквартирантки, а дните им бяха изпълнени с домакинска работа, а не с учебници. Аша усети пристъп на клаустрофобия при мисълта, че би могла да живее в толкова тясно пространство.

— Кавита бен! Искаш Кавита бен? Попита втората жена на развален английски.

— Да, Кавита Мърчант — отговори Аша.

— Кавита бен не живее вече тук. Преместила се на „Винсът роуд“. Знаеш „Винсът роуд“?

Аша изтича надолу по двете стълбищни площадки и изскочи от сградата. Някой знае къде е майка ми. Най-после усещаше, че е на прав път. Първият таксиметров шофьор, когото спря, нямаше представа къде се намира „Винсът роуд“. Вторият знаеше, но не изгаряше от ентузиазъм да кара дотам по това време на деня. Аша извади от джоба си пари, но това, изглежда, не го убеждаваше. По дяволите. Бе толкова близо. Щеше да стигне до „Винсът роуд“ дори ако ѝ се наложеше да отвлече таксито на този човек и да го кара сама. Извади всичките си пари от чантичката на кръста и ги размаха пред него. Накрая той кимна едва забележимо и отвори задната врата отвътре. По време на половинчасовото пътуване на задната седалка в четвъртото ѝ такси за деня съзнанието ѝ препускаше трескаво. През ума ѝ преминаха различни разкрития от последните двадесет и четири часа. Казваше се Уша. Наследила бе очите на майка си. Имаше братовчедка. Имаше родители, които живееха на „Винсът роуд“, точно тук, в Мумбай. Сърцето ѝ биеше толкова силно, сякаш щеше да изскочи от гърдите ѝ.

„Винсът роуд“ се оказа къса улица, само на две преки, с три доста високи сгради, които приличаха на блокове с апартаменти. Тя

даде на шофьора обещаната сума и само за кратко се замисли, че бе останала без пари, за да се върне у дома. В първата сграда нямаше Мърчант. Тя влезе във втората и видя униформен мъж, седнал до една маса във фоайето.

— Можете ли да ми кажете дали Кавита Мърчант живее тук?

Униформеният поклати глава.

— Щатният портиер е в почивка. Върнете се по-късно.

Аша видя папка на масата пред него.

— Може ли да проверите, моля? Кавита Мърчант?

Униформеният, който също, изглежда, бе излязъл в почивка, прелисти папката и прокара пръст по списъка с имената.

— Мърчант... *Хахн*. Виджай Мърчант. Шестстотин и две.

Виджай?

— Ами Кавита? Кавита Мърчант? Или Джазу Мърчант? — попита тя и се огледа да види дали няма да успее да зърне щатния портиер.

— *Наи*, единственият Мърчант тук е Виджай. Виджай Мърчант.

Тя усети как разтуптяното ѝ сърце се спуска чак до петите. *Как е възможно?* „На Винсънт роуд“ имаше само още една сграда. Тя се обърна да си тръгва.

— А, ето го — униформеният мъж се обърна към друг мъж с подобно облекло, който най-вероятно бе щатният портиер. — Момичето търси Кавита Мърчант. В списъка няма Кавита. Казах ѝ, че има само един Мърчант. Виджай Мърчант.

— Глупав идиот. Нищо ли не знаеш? — скара му се портиерът, а после избоботи нещо, което тя не можа да разбере, чу само имената *Кавита* и *Виджай*. Портиерът се обърна към нея и обясни. — Моля, този човек се е объркал. Кавита Мърчант живее тук, да. Само че апартаментът е на името на Виджай. Това е причината за объркването.

— Виджай?

— *Хахн*. Виджай. Синът ѝ.

Какво?

— Не, не може да е тя. Тя... няма деца. Не мисля, че тази жена има деца. Кавита Мърчант? — повтори тя, след като погледна в бележника си. — М-ъ-р-ч-а-н-т. Съпругът ѝ се казва Джазу Мърчант.

— *Ханджи*, мадам — отговори портиерът, погледна я право в очите и изрече с абсолютна увереност. — Кавита и Джазу Мърчант. И

синът им Виджай. Апартамент шестстотин и две.

Синът им. Думата отекна в главата ѝ, докато се опитваше да я осмисли.

— Син?

— *Хахн*, познавате го! — Заради това, че повтори името, портиерът реши, че тя го познава. — Трябва да е на вашата възраст. Деветнайсет, два̀сет години.

На моята възраст!

— Сигурен... ли сте? — Думите и цифрите се сблъскаха в главата на Аша като топки за билиард. Внезапно фактите се подредиха идеално. Накрая всичко ѝ се стори ясно, но после пак се обърка. Истинските ѝ родители са имали дете, друго дете. И са решили да го задържат. Усети горчив вкус в устата си. Задържали са го. Техния син. *Избрали са него вместо мен.*

Някъде от далечината тя чу гласа на портиера, но разбра малко от думите му.

— Кавита... е заминала за известно време... върнала се е в селото си... ще се върне след няколко седмици.

Земята под краката ѝ се завъртя. Тя залитна и някак си успя да намери стъпалото под себе си, за да седне. *Не че майка ми не е била омъжена. Не че не са искали дете. Не че не са могли да си го позволят. Било е заради мен. Не са искали мен.*

Тя смътно усети, че двамата униформени я гледаха, но не можеше да спре сълзите, които се стичаха по бузите ѝ.

— Съжалявам... беше дълъг ден. Не съм свикнала с горещината — опита се да обясни тя. — Ще се оправя. Не се тревожете. — Дори когато думите се отрониха от устата ѝ, тя осъзна колко абсурдно звучаха те на тези двама непознати. Те нямаше да се тревожат като *дадима*, която вероятно я чакаше у дома с чаша чай. Или като баща ѝ, който се бе обадил, преди тя да тръгне към сиропиталището, за да ѝ пожелае късмет. Или дори като майка ѝ, която бе смачкала и сложила горчивите ѝ хапчета против малария в плодови нектари, за да може тя да ги изпие, преди да тръгне за Индия.

Тя зарови глава в ръцете си и заплака безутешно пред тези двама мъже, които не я познаваха, също като Кавита и Джазу, които точно сега можеше да влязат във фойето. При тази мисъл Аша усети, че стомахът я прерязва. Паникьоса се от вероятността за още унижения.

Трябва да изчезвам от тук. Подсмърчайки шумно, тя стана и опипа да си вземе торбата. Едва дишаше и не можеше да мисли за нищо друго, освен за желанието си да излезе отвън.

— Трябва да тръгвам. — Тя се насочи към вратата.

— Как се казваш? — викна след нея един от портиерите, докато тя излизаше тичешком от сградата. — Ще ѝ кажа, че си идвала.

Въздухът отвън бе натезал от смог, но все пак ѝ се стори приятна промяна след онази сграда и разкритията, които направи там. Трябваше да избяга надалеч, надалеч от това място. Едно такси спря до нея.

— Нуждаете ли се от превоз, мадам? — Той ѝ се ухили и разкри кривите си, почернели зъби.

Тя се качи на задната седалка и нареди:

— „Чърчгейт“, джалди! — Възприела бе навика на Прия автоматично да подтиква шофьорите да побързат, но никога досега не го бе казвала толкова сериозно.

Той тръгна и попита:

— Къде отивате, мадам?

В този момент тя се сети, че даде на предишния шофьор последните си пари. Нямаше нищо в себе си. Зарови отчаяно в раницата си, разкопча всички джобове и продължи да бърника. Напипа нещо непознато на дъното и го извади. Торбичка с шоколадови бонбони, ментови шоколадови блокчета. Любимите ѝ. Мама. Вероятно ги бе пхнала в раницата ѝ на летището, както навремето слагаше по един шоколад в чантичката ѝ за обяд. Аша наддаде вик и шофьорът се обърна. Тя му махна с ръка и продължи да рови в торбата си. Не можеше да предположи какво щеше да направи той, ако тя не му платеше. Зад бележника си намери стар плик, онзи, който баща ѝ и бе дал на летището. Все още със сълзи на очи, тя леко се разсмя. Съобразителността на баща ѝ щеше да ѝ помогне да стигне до дома. Отвори плика и преброи рупиите. Потупа шофьора по рамото и му показа парите.

— Докъде ще ми стигнат?

Той се изплю на пътя, преди да отговори.

— Уорли^[1].

Шофьорът спря, тя слезе от таксито и се озова сред огромна тълпа. Сякаш всички се изкачваха нанякъде. Вдигна поглед и видя

огромна, богато украсена сграда на върха на дълго стълбище.

— Извинете. — Тя спря един от минувачите. — Какво е това място?

— Храмът на Лакшми.

Тя премигна и погледна отново към сградата. Чу гласа на *дадима* да отеква в главата ѝ. *Смятам, че внася мъничко спокойствие в ежедневието ми.* Аша се качи бавно по стълбите. Покрай тясната пътека, водеща към храма, се редяха магазинчета, в които се продаваха ярки цветя, кутии със сладки, малки фигурки на хиндуистки идоли и други сувенири. По време на дългото ѝ изкачване по земята закапаха дъждовни капки, които падаха все по-бързо и по-тежко, карайки я да ускори ход. Когато стигна до върха, пред погледа ѝ се простря поразителната гледка на Арабско море. Тя остави сандалите си пред храма, при стотиците други, струпани вече там. Вътре подът под босите ѝ крака бе хладен. Най-напред ѝ се стори тихо в сравнение с шумната навалица отвън, но щом слухът ѝ привикна, тя чу тихото мърморене и напяването, както и вълните, които се разбиваха в скалите отвън.

В храма имаше три златни статуи на индийски богини, всяка в отделна ниша, украсени с бижута, цветя и дарове от кокосови орехи и плодове. Жълти, бели и оранжеви цветни гирлянди висяха от центъра на тавана и се увиваха около колоните. Аша коленичи на сред откритото пространство, поглеждайки към другите, за да разбере какво трябва да прави. Застанал пред богинята в средата, свещеник с бръсната глава и бяла препаска отслужваше церемония с двойка, накичена с цветни гирлянди. Няколко едри жени на средна възраст, облечени в сарита, пееха в хор в ъгъла. Младеж, приблизително на нейната възраст, седеше до нея със затворени очи, полюляваше се напред и се молеше.

На нейната възраст. Тя имаше брат. Виджай. Брат, за когото не знаеше нищо и който със сигурност не знаеше нищо за нея. Можеше да е навсякъде в този град. Можеше дори да е тук.

Тя долови аромата на тамян. Затвори очи и си пое дълбоко дъх. През всичките тези години тя бе копняла за родителите си, мечтала бе за момента, в който ще ги срещне и най-накрая ще се почувства завършена. Винаги си бе мислила, че те също копнеят за нея. Лицето ѝ изгаряше от срам заради глупостта ѝ. Сълзите потекоха отново.

Родителите ѝ не бяха мечтали да я видят. Тя не им бе липсвала. Те просто я бяха захвърлили.

И в този момент мечтите, които лелееше в сърцето си и пазеше в бялата си мраморна кутийка, умряха. Изпариха се във въздуха като дима, издигащ се от тамяна пред нея. Вече имаше отговори на въпросите си, мистерията около корените ѝ беше разрешена. Вече нямаше какво да търси. Не искаше да се среща с родителите си само за да бъде отхвърлена отново, да бъде обидена очи в очи.

Пеенето и молитвите в храма я обгърнаха, погълнаха нея и множеството гневни гласове в главата ѝ. Сребърната гривна се изплъзна лесно от китката ѝ. Аша я въртеше между пръстите си. Стисна я и мекият метал се огъна. Деформирана, потъмняла от годините, несъвършена. Това очевидно бе всичко, което някога щеше да получи от майка си. Стисна я между дланите си и затвори очи. После опря чело в пода и заплака.

[1] Квартал в Мумбай. — Б.пр. ↑

50. СИЛНА ЛЮБОВ

Мумбай, Индия — 2005г.

Кавита

Само силното изтръпване на левия крак принуди Кавита най-накрая да смени позата си. Мислите ѝ бяха объркани и тя повтаряше *мантрите*, които си спомняше от детството, призоваваше спомените за майка си. Сякаш времето бе спряло в това вътрешно светилище на храма без прозорци към външния свят, а ритмичното напяване на *пандит* я връщаше към миналото. *Пандит* изпълнява *Лакшми пуджа* за млада двойка, вероятно младоженци. Самата Кавита обикновено предпочиташе да се моли на Лакшми, богинята на благополучието, но днес седеше пред богинята Кали, която заедно с Дурга^[1] представляваше свещеният дух на майчинството. Тук се чувстваше на сигурно място, с познатия аромат на горящ тамян и с лекото подрънкване на звънчетата в ушите ѝ, отделена от външния свят и неговите тревоги.

Други богомолци идваха и си отиваха: млади и стари, жени и мъже, местни и туристи. Някои обикаляха храма бавно, сякаш посещаваха музей. Други идваха набързо да направят дар, кокосов орех или връзка банани, на път към интервю за работа или на свиждане в болницата. Групата пълни богати жени в ъгъла идваха тук всяка сутрин, за да пеят и да демонстрират пред всички своята набожност. Но други, като Кавита, просто си седяха, понякога с часове.

Сега тя разбра, че те бяха онези, които скърбяха. Като нея те тъгуваха за голяма и всепоглъщаща загуба, която заплашваше да ги отнесе в небитието.

Тя коленичи и се наведе към земята, за да изрече последната си молитва, както правеше винаги, за своите деца. Макар че днес тя скърбеше като дъщеря, задълженията ѝ като майка никога не се отменяха. Тя се молеше за безопасността и изкуплението на Виджай. Молеше се за Уша, където и да бе тя, представяше си я, както винаги, като малко момиченце с две плитки. През всичките тези години тя

никога не бе успяла да си представи как изглежда дъщеря ѝ като голяма жена, така че това бе образът, който тя пазеше в съзнанието, малко дете, замръзнало във времето.

Тя целуваше събраните връхчета на показалците си, а после и самотната сребърна гривна на китката си. Изправи се неохотно, размърдвайки изтръпналите си стави. Не искаше да си тръгва, но трябваше да хваща влак. Отвън валеше дъжд. Тя подгизна от пороя, докато слизаше по познатите стълби на храма на Лакшми и зави зад ъгъла към централната гара в Мумбай.

Кавита остана на перона, докато другите пътници се разотиваха около нея. Никой не я чакаше тук. Рупа трябваше да дойде, но сигурно бе заета с приготовленията. Кавита изпълни дробовете си с познатия аромат на земя и седна върху чантата си да чака. Полята, пръснати по хоризонта, бяха по-зелени, отколкото ги помнеше, или очите ѝ бяха привикнали със сивата монотонност на Мумбай? И други неща бяха се променили, откакто бе идвала за последен път, преди три години. Черните пътища бяха павирани, а пред гарата имаше телефонна кабина. Наблизо бяха паркирани няколко коли от различни модерни марки, които бе свикнала да вижда в Мумбай. Общо взето, всичко това ѝ се струваше малко обезпокояващо. Кавита бе свикнала да мисли за дома си като за място в състояние на пълен покой, което никога не се променяше.

— *Бена!* — Кавита чу познатия глас и стана, за да потъне в прегръдките на Рупа. Кавита забеляза, че по-голямата ѝ сестра също се бе променила с възрастта, че косата ѝ вече беше сива, а не черна.

— О, Кави, слава богу, че си тук. — Рупа я прегърна здраво и те се залюляха напред-назад, заключени в прегръдка. — Ела — прикани я тя, след като най-накрая се отдръпна. — *Чало*, всички чакат.

Кавита прокара пръст по ръба на стоманената чаша. Колко странно се чувстваше да ѝ сервираят чай, да я третираят като гостенка в дома от детството ѝ. С облекчение забеляза, че къщата не се бе променила много. Стените бяха още по-жълти, а по пода имаше повече

пукнатини от преди, но иначе домът на родителите ѝ си изглеждаше същият. Как ли ще изглежда *бапу*.

— Не очаквай твърде много, Кави. Не е същият като преди, понесе много трудно всичко това — обясни Рупа, отпивайки от чая си. — Снощи се събуди и викаше мама. Отне ми много време да го успокоя и да го приспя отново.

— Тя въздъхна, остави чашата си и започна да навива края на сарито около пръста си, нервен жест, който Кавита си спомняше още от детството им. — Не може да се усети кога трябва да отиде до тоалетната, но разбра, че това бе първата нощ от петдесет години насам, когато жена му не спи до него. — Рупа поклати глава. — Не го разбирам съвсем, но ми прилича на силна любов.

Сестрата влезе в дневната и кимна на Рупа, за да ѝ покаже, че бе приключила с изкъпването и обличането на баща им и вече могат да го видят.

— Тя е истинска благодат, Кави — отбеляза тихо Рупа.

— Толкова е търпелива с *бапу*, дори когато е непоносим. И мама я обичаше... — При споменаването на майка им гласът на Рупа затрепери и Кавита усети, че лицето ѝ се сбръчква. Те стиснаха здраво ръцете си, както го правеха, когато спяха в едно легло като малки момиченца. — Трябва да бъдем силни за *бапу* — заяви Рупа, избърса сълзите на сестра си, а после и своите с усукания край на сарито си. — Ела, *бена*. — Тя стисна здраво ръката на Кавита и те влязоха в спалнята.

Първото, което Кавита забеляза у баща си, седнал на леглото с протегнати крака, бе изпитото му лице. Бузите му бяха хлътнали, а челюстта му очертаваше много по-тесен профил, отколкото тя си го спомняше. Втурна се към него, падна на колене до леглото и докосна краката му с глава. Обезпокои се, когато допря остриите кости на крака му през чаршафа. А после усети познатото докосване на ръката му върху главата си.

— Дете мое — промълви дрезгаво той.

— *Бапу*? — Кавита вдигна обнадежден поглед към него.

— Позна ли ме? — Седна до него на леглото и стисна леко слабите му ръце.

— Разбира се, *дхикри*, познавам те.

Тя забеляза млечносивата пелена на глаукомата, заслепила очите му, заради която не можеше да вижда нищо, освен мътни сенки пред себе си.

— Рупа, *бети*, къде е отишла майка ти? Моля те, кажи й, че искам да я видя. — Той изрече тези думи, гледайки директно към Кавита. Тя се дръпна назад за момент, осъзнавайки едновременно две истини. Не само че баща й нея познаваше, но и все още не разбираше, че майка й бе мъртва. Смути се, не знаеше какво да направи, когато Рупа седна от другата страна на леглото.

— *Бапу*, това е Кавита. Пристигна днес чак от Мумбай! — Гласът на Рупа бе престорено весел.

— Кавита — повтори баща й с интонация като на Рупа и погледна към нея. — Кавита, как си, *бети*? — Вдигна ръка към бузата на другата си дъщеря. — Знаеш ли къде е майка ти?

Рупа му отговори нежно, сякаш говореше на дете.

— *Бапу*, говорихме за това. Мама си отиде. Боледува дълго и вече я няма. Утре е церемонията по кремацията.

Кавита забеляза по мършавото лице на баща й, че за момент той осъзна истината, болезнена тъга изпълни очите му, които иначе не виждаха нищо. Той се отпусна назад на тънката си възглавница и склопи очи.

— *Ай, Рам* — помоли се тихо той. Кавита също затвори очи, а сълзите започнаха да се стичат по бузите й. Вдигна ръката на баща си към лицето си и я целуна.

— Не се чувствай зле, Кави. Понякога не разпознава и мен, а аз съм тук всеки ден — успокояваше я Рупа, изплакна една *тхали* и я подаде на Кавита.

Това твърдение, макар и невинно, нанесе нов удар на Кавита, напомни й, че не е била тук, за да помага на семейството си.

— *Ачха*, знам, всичко е наред — отвърна почтително Кавита и избърса *тхали* с парцал.

— Много му беше трудно. Мама умря. Сякаш и малкото му воля за живот вече го е напуснала. Тревожа се за това как ще му подейства церемонията. Добре е, че си тук. Ти ни даваш сила. — Рупа прегърна сестра си и стисна рамото й с влажната си ръка.

Кавита се изуми от способността на сестра си да се справя с всичко в такъв момент, да се грижи за нуждите на всички, да върти домакинството, да се оправя с приготовленията за церемонията. Кавита изпитваше единствено силно отчаяние от случилото се с родителите ѝ: смъртта на майка ѝ, отслабването на ума на баща ѝ. Сякаш опорите на семейството ѝ се рушаха пред очите ѝ. Огледа се и с изненада установи, че стените на дома ѝ все още стояха на мястото си. Сякаш част от нея си бе отишла от този свят след загубата на родителите ѝ. Макар че бяха минали петнайсет години, откакто бе напуснала Дахану, усещането, че е малко момиченце в дома на родителите си, не се бе променило. Тя се укори мълчаливо, че се държеше като дете, че бе толкова себична в сравнение със силата на сестра ѝ.

— Кога пристигат Джазу и Виджай? — попита я Рупа.

— Със сутрешния влак. — Кавита взе следващата *тхали* от Рупа. Не спомена, че най-вероятно щеше да дойде само Джазу.

[1] В хиндуистката митология Кали е съпругата на Шива, богиня на разрушението. Асоциира се с времето и смъртта и оттам с времето и промяната. Сравнително нови религиозни движения я считат за „щедрата богиня майка“. Дурга на санскрит означава „недостъпна“ или „непобедима“. На своя празник богинята се представя като майка на Ганеша, Картикея, Лакшми и Сарасвати. — Б.пр. ↑

51. МАЙКА ИНДИЯ

Мумбай, Индия — 2005г.

Аша

Аша седеше на бюрото си в офиса на *Таймс*, оградена от бележките си. Насред цялата бъркотия имаше две листчета от Санджай. Тя много пъти си бе мислила за него, откакто бе ходила до „Шанти“ преди две седмици, но не се осмеляваше да му се обади. Откритието, което бе направила във фойайето на сградата на „Винсънт роуд“, я накара да се почувства засрамена и объркана. Не можеше да го обясни на себе си, какво остава за някой друг. Не искаше да се изправи пред Санджай и да изпита отново преживяното там.

Днес Аша се опитваше да запише думите от заснетите си интервюта, но вместо това продължаваше да мисли за онова, което ѝ бе казала Меена онзи ден в Дхарави, — *изглежда, че Майка Индия не обича еднакво всичките си деца*. Отиде до терминала, който я свързваше с базата данни на *Таймс*. В празното поле за търсене тя изписа „Индия, раждаемост“ и получи над хиляда непонятни резултата. Промени търсенето си, добавяйки фразата „момичета и момчета“, и получи дузина статии. Избра първата, от Обединените нации от 1991 година, и прочете, че раждаемостта на момичета в Индия постоянно спада. Прилежащата диаграма показваше както вертикалния спад при момичетата, така и нарастващата разлика между момичета и момчета. Следващата статия критикуваше разпространението на портативни машини с ултразвук из цялата страна. Появата на по-малките машини, които всеки можеше да си позволи, изглежда, даваше възможност на безскрупулни хора да пътуват из провинцията и да печелят от бременните майки, за да определят пола на неродените им деца. Макар че индийското правителство бе обявило за незаконно използването на ултразвук за определяне на пола още преди десетилетие, практиката все още бе много разпространена и често водеше до полово селективни аборти, фраза, която Аша не беше чувала никога преди.

В третата статия се споменава за убийствата на новородените момиченца, наред с изгарянето на булките и убийствата заради зестра, като част от поредица, посветена на въпросите, засягащи борбата за правата на жените в Индия. Аша я прегледа набързо, затвори очи, а после прочете статията. Стомахът ѝ се разбунтува. Насили се да прегледа още една история и потърси нещо ободряващо. Намери профила на канадка филантроп, създавала множество сиропиталища из цяла Индия. Аша се взря в снимката на възрастната бяла жена, облечена в сари, заобиколена от всички страни от усмихнати индийчета. Под снимката имаше цитат, че не се насърчава осиновяването в чужбина на деца от сиропиталищата.

Аша се надигна от стола и се върна до бюрото си, където на монитора стоеше снимката на Яшода, остриганото момиченце от бордеите. Малката Яшода, толкова пълна с енергия и потенциал сред мизерията на Дхарави. Яшода с милата си усмивка, безразлична към нападта от въшки и към факта, че никога няма да отиде на училище. *Такъв ли щеше да бъде животът ми в Индия?* През последните няколко месеца тя завиждаше на Меена за страхотната ѝ журналистическа кариера и на Прия заради салона и начина ѝ на пазаруване. Но сега ѝ стана ясно, че това нямаше да бъде нейният живот. Тя щеше да бъде като Яшода или като сестра ѝ Бина — просто част от статистиките на Индия, още едно момиченце, което никой не цени. Какво бъдеще ще имат тези момичета? Ще прекарат ли целия си живот, детство, майчинство в Дхарави като насинената жена, която бе интервюирала? Или щяха да извадят късмет — щяха да се измъкнат от бордеите само за да се окажат като онези две жени в апартаментите на „Шиваджи роуд“, ангажирани със съпрузи, деца и домакински задължения?

През целия си живот Аша бе мечтала за онова, което бе пропуснала, без да познава рождените си родители, — безусловна любов, дълбоко разбиране, естествена връзка. *Наистина ли съм го пропуснала? Или просто ме е очаквал живот без перспективи?* Думите на Арун Дешпанде отново прозвучаха в главата ѝ. *Късметлиите ги осиновяват.* Спомни си за детството си в Калифорния, за спалнята си, два пъти по-голяма от жилищата в Дхарави, за ученическата си униформа от „Харпър“ и за образованието

си в Бръшляновата лига^[1]. Всички тези години, през които си бе мислила за родителите си. Може би те ѝ бяха направили услуга.

Уша. Майка ѝ я бе обичала достатъчно, за да ѝ даде име.

Тя се взря в монитора, в тънката връв на врата на Яшода, спомняйки си колко очаровано бе момиченцето от пръстените ѝ. Меена по-късно обясни, че тези момичета са виждали бижута, но никога не са имали собствени. Майка ѝ я бе обичала достатъчно, за да ѝ даде сребърна гривна.

Тя е била смела жена. Сигурно много е искала да те донесе тук. Майка ѝ я е обичала достатъчно, за да измине целия път от някакво селце и да я донесе до сиропиталището. Обичала я е достатъчно, за да се откаже от нея.

Обичала я е достатъчно.

Обичала я е.

Аша избърса сълзите от страните си и се насили да изгледа остатъка от интервюто с Бина, опитвайки се да намери лъч надежда. Като се наблюдаваше сега на екрана, тя осъзна колко е била безчувствена с въпросите си за късата коса и за училището. Параг само се опитваше да спести на онези момичета неудобството, а не да затрудни интервюто ѝ. Тъгата от живота на Яшода се засилваше от трагедията на сакатото момиче, което се появяваше след това. Когато я видя, Аша отново извърна поглед, точно както в деня на интервюто. После се обърна бавно към екрана и се наведе напред, за да погледне по-отблизо. Не си спомняше да е виждала лицето на момичето преди. Момичето се усмихваше, майка му — също. Жената действително изглеждаше щастлива, когато поемаше по двукилометровия си път към училището с безногата си дъщеря на гръб. *Как бе възможно?*

Жената в следващото интервю, със синините и матовозеленото сари, изобщо не се усмихваше, освен за кратко, когато Аша ѝ подаде банкнотата от петдесет рупии. *По дяволите. Защо не ѝ дадох повече?* Може би това щеше да ѝ спести проституирането за една-две вечери и с тях щеше да нахрани трите си деца и алкохолизиращия си съпруг. На екрана очите ѝ изглеждаха празни. Аша погледна бележките си и си спомни, че тази жена бе на нейната възраст. Беше ѝ невъзможно да си представи, че можеше да ѝ се наложи да продава тялото си или да направи нещо друго, което тези жени правеха, за да се грижат за семействата си. Следващата мисъл се спусна върху нея като парашут,

покриващ земята. Истинската история за живота в Дхарави бяха тези майки. Те олицетворяваха надеждата за тези деца, родени в бедност и мъка. Аша извади снимка на усмихнатата майка на сакатото момиченце и я копира в нов прозорец. Над снимката сложи надпис: „Лицето на надеждата: оцеляване в градските бордеи“.

Започна да пише, разказвайки историите за куража на тези жени. Пръстите ѝ препускаха по клавиатурата в опит да догонят идеите, прииждащи в главата ѝ. Тя погледна бързо към часовника на екрана и осъзна, че вече бе почти седем часът. Скоро щяха да я очакват у дома. Познатият прилив на адреналин изпълни тялото ѝ, точно както се случваше всяка вечер в „Хералд“, и тя знаеше, че трябва да продължи, цяла нощ, ако се наложеше. Аша продължи да пише, като вдигна телефона и постави слушалката на рамото си. Девеш се обади от другата страна.

— Здравсти. Аша е. Моля те, кажи на мемсахиб, че тази вечер няма да се прибера. Ще си дойда утре. — Тя говореше бавно, правейки пауза между думите, за да може той да разбере.

Аша работи усърдно през цялата нощ, докато не сглоби цялата история. Чак тогава отпусна глава върху бюрото, за да си почине.

Когато Меена пристигна на сутринта, Аша чакаше в офиса ѝ.

— *Арре*, виж какво е домъкнала котката. Изглеждаш ужасно. Тук ли си била цяла нощ?

— Всъщност да, но това не е важно. Слушай, искам да се върна в Дхарави, трябва да взема още интервюта.

— Какво, този път искаш да разговаряш с мъже? — Меена си свали слънчевите очила и пусна дамската си чанта върху бюрото.

— Не, с жени. По-точно с майки.

Меена повдигна вежди.

— Звучи интересно. — Тя седна. — Слушам те.

— Е, знаеш, че възнамерявах да се фокусирам върху децата. Изгледах интервютата няколко пъти и разбрах, че това е потискащо, защото децата са родени в тези условия, не са ги избирали и нямат власт над тях. Тъжно е, но не е много интересна история. Но ако смениш перспективата и разкажеш историята на децата чрез техните

майки, това променя всичко. Виждаш смелостта. Издръжливостта. Силата на човешкия дух.

— Харесва ми — призна Меена и се завъртя в стола си. — Прекрасна гледна точка. Но слушай, Аша, претрупана съм с работа. Не мога да дойда с теб.

— Ами Параг?

Меена вдигна рамене.

— Ще трябва да питаш него.

На път към Дхарави Аша описа на Параг типа хора, които търси да интервюира. Не бе сигурна дали той щеше да се съгласи да дойде от чувство за професионален дълг, или просто от любезност.

— Слушай, радвам се, че идваш с мен — каза му тя, когато слязоха от таксито. Той кимна по типичния за индийците сдържан начин. — Не, наистина. Както вероятно си забелязал, аз не познавам добре обстановката тук. Наистина се нуждая от помощта ти. — Забеляза лека усмивка и реши да смени темата.

В Дхарави бе пълно с жени, с майки, които се грижеха за децата си. Имаше много желаещи да участват, но Аша продължаваше да върви, докато намери първата жена, която искаше да интервюира. Тя седеше спокойно и переше дрехи във ведро пред колибата си, докато три деца се мотаеха около нея. Аша направи *намасте* на жената и изчака, докато Параг получи позволение тя да включи камерата. Прошепна няколко въпроса на Параг и му позволи да води по-голямата част от разговора, докато тя стоеше отзад и снимаше интервюто. След като отговори на няколко въпроса, жената ги покани в колибата. Аша и Параг се наведоха, за да влязат. Вътре Аша видя две тънки завивки на пода, а на стената между тях имаше снимки на възрастни жена и мъж. Вече знаеше, че тези снимки изразяваха почит към починалите от семейството или гурутата, обикновено със свежи цветя, но тези бяха украсени с повяхнали гирлянди, накацани от мухи. В ъгъла имаше малък олтар със статуи и ароматни пръчици. След като снима вътрешността на колибата, Аша изключи камерата. Помоли Параг да благодари на жената за отделеното време. Той преведе и се обърна отново към Аша.

— Иска да знае дали ще пийнеш малко чай?

Аша се усмихна на жената, която нямаше нищо и все пак ѝ предлагаше чай. При по-ранно посещение този жест би я накарал да се почувства неудобно, да изпита чувство за вина.

— Да, благодаря. Би било чудесно. — Те седнаха отвън, докато жената приготвяше чая и Аша учеше децата ѝ на популярна детска игра.

Другите интервюта протекоха по подобен начин и всичко мина много по-лесно от предишния път. Водеха продължителни разговори с жените за живота им, за децата и за надеждите им за бъдещето. Всички ги канеха да видят домовете им и им предлагаха чай и закуски. Аша помоли Параг да запише имената на всички майки, с които бяха говорили. Когато наближи време за обяд, тя вече усещаше, че историята се оформяше в главата ѝ.

— Сформирахме страхотен екип — усмихна се тя и вдигна ръка към Параг. Той отвърна колебливо на жеста и също се усмихна.

— Хей, обичаш ли *пау-бхаджу*! — попита го тя. — Знам едно страхотно място наблизко.

След обяда Параг трябваше да отиде до друг квартал за следващата си задача и преди да тръгне към гарата, той предложи да спре такси за Аша. На ъгъла тя видя да продават свежи цветя и гирлянди.

— Всичко е наред — рече тя на Параг. — Ще поостана още малко тук.

Той я погледна, сбърчи чело, а после погледна към бордеите, сякаш искаше да я предупреди. Аша никога не бе ходила в Дхарави без придружител.

— Хайде, всичко ще е наред. — Тя го смушка закачливо в рамото. След като той си тръгна, Аша отиде до продавача на цветя и поиска пет гирлянда. После купи дузина *кулфи* от продавача на сладолед. Върна се в селището и тръгна по пътеката, докато стигна до първата жена, там, където бе направила първото си интервю сутринта, която сега простираше прането си. Аша извади два гирлянда и посочи към колибата. Лицето на жената бавно се разтегна в усмивка и тя се наведе под закачените на простора дрехи. Прие цветята, събра длани и наведе глава. Аша се усмихна и ѝ подаде три ледени пръчици *кулфи*,

после се запъти към следващия дом, а щастливият смях на децата я изпроводи, докато се отдалечаваше.

Разпредели останалите цветя и сладоледи на другите жени по същия начин — без думи, без превод, без камери. След като приключи, тя махна на едно такси и седна на задната седалка. Най-сетне Аша имаше възможност да си почине и усети силна болка в коленете, последствията от будуването цяла нощ. Косата ѝ бе особено мазна, повече от обичайното, с което вече бе свикнала в Индия. С огромно удоволствие щеше да я измие с шампоан, като се прибере у дома. Когато беше малка, майка ѝ я решеше търпеливо сутрин, докато Аша гледаше анимация. Това бе един от любимите ѝ моменти от деня, когато вдигаше поглед от Бъгс Бъни и виждаше рошавата си коса, опитомена в две спретнати плитки за училище.

Толкова много подобни спомени спохождаха Аша напоследък. Грандиозните рождени дни, които майка ѝ организираше всяка година, прекарвайки цялата си сутрин в приготвяне на торта с глазура като по учебник. Ежегодното търсене на великденското яйце, което тя организираше в двора им за нея и за съседските деца, като винаги скриваше специален запас от яйца за Аша в един и същ ъгъл на пясъчника. И тази камера, особено камерата. В началото и двамата ѝ родители не бяха особено въодушевени от интереса ѝ към журналистиката, но майка ѝ най-накрая се примири с тази мисъл. Точно както направи, когато Аша отиде в колеж много далече от дома и избра да специализира литература вместо медицина. Аша нито за миг не се бе усъмнявала в дълбочината на майчината ѝ любов. Изпита пристъп на угризения, когато се сети колко сърдита беше на майка си, преди да тръгне, и заради кратките и безсмислени разговори, които провеждаха след това.

Когато Аша се върна в офиса, вече бе късен следобед и въпреки че безсънието от предишната нощ започна да ѝ натежава, тя все още не можеше да спре. Прегледа новите интервюта и започна да пише. Продължи да работи, докато скелетът на историята ѝ се оформи. Прегледа всичко и се отпусна в стола си. Трябваша още материал и много редактиране, но вече имаше история, която само тя можеше да види. Аша затвори очи и върху лицето ѝ се разля спокойна усмивка.

Чувстваше се изтощена и имаше само доколкото си спомням един човек, с когото ѝ се искаше да разговаря. Вдигна телефона и набра номера на родителите си. Иззвъня четири пъти, преди да се включи секретарят.

— Мамо? — обади се Аша. — Здравсти, аз съм. Има ли някой там? Тате? — Изчака още малко и набра отново. Опита и мобилния номер на майка си. Тя не вдигна. *Странно. Къде би могла да е в 17 часа в делничен ден?* Аша остави слушалката, облегна се във въртящия се стол и протегна ръце високо над главата си с широка прозявка. Щеше да се обади утре, като се наспи.

[1] Общо название за най-престижните колежи и университета в САЩ, като например „Харвард“, „Йейл“, „Принстън“, Университета в Пенсилвания, Колумбия. — Б.пр. ↑

ДОКОЛКОТО СИ СПОМНЯМ

Менло Парк, Калифорния — 2005г.

Кришнан

Кришнан крачеше с телефон в ръка, започна да набира, после затвори. Седна до кухненската маса. *Това е нелепо. Защо съм толкова нервен?* През по-голямата част от полета насам от конференцията в Бостън си мислеше какво иска да каже на Самър, а сега дори не можеше да се реши да ѝ се обади. Куфарът му стоеше неотворен във фоайето, а куп поща, изискваща внимание, бе струпана върху плота в кухнята. Откакто се бе върнал от летището, той само прослушваше съобщенията си, разочарован, че няма нито едно от Самър.

Пое си дълбоко дъх и набра отново. Тя вдигна след второто позвъняване.

— Здравсти, аз съм — поздрави той. — Просто исках да знаеш, че съм се върнал.

— О, добре. Значи ще се видим в неделя? — попита Самър. Извън общите им обаждания до дъщеря им Кришнан се бе чувал с Аша още няколко пъти, като се опитваше да подкрепи опитите ѝ да намери биологичните си родители. Последния път, когато се обади, Аша тъкмо беше ходила в сиропиталището, но споделяше неохотно и отговаряше неясно на въпросите му. За пръв път той усети, че се изнервя, че се тревожи да не би Аша да открие нещо, което да повлияе на отношенията им. Съчувстваше на Самър и разбираше защо това можеше да я разстрои. През следващия уикенд предстоеше едно от последните им обаждания, тъй като Аша трябваше се прибира у дома след две седмици. Кришнан нямаше представа с какви новини ще се върне тя и как те ще се отразят на семейството им. Нямаше търпение да се сдобри със Самър преди това. Копнежът и угризенията, които изпитваше по време на раздялата им, бяха се усилили с предстоящото завръщане на Аша. Сега, на петдесет и пет години, той отново ухажваше стеснително жена си.

— Да. Хей, слушай. Току-що взех снимките от пътуването си до Индия и си помислих, че може би ще искаш да ги видиш. — Той отново си пое дълбоко дъх. — Може би ще мога да се отбия някой път... утре вечерта... ако си свободна? Да си вземем вечеря? — В последвалата пауза Кришнан затвори очи и се опита да измисли нещо по-добро.

— Крис, утре след работа трябва да отида на преглед в града — отговори Самър и замълча, преди да продължи. — Миналата седмица имах притеснителни резултати от мамографията. Вероятно няма нищо, но си записах час за биопсия, за да се уверя.

— О. — Кришнан осъзна думите ѝ. — Добре, защо да не те закарам до там? Можем да вечеряме след това.

След още една продължителна пауза тя прие:

— Добре. Прегледът ми е в четири и половина.

— Ще те взема в три и половина. — Той затвори телефона и започна да рови из различните предмети върху кухненския плот, докато най-после намери фотоапарата. Вдигна отново телефона и набра запаметения номер.

— Ало? За колко време мога да получа фото разпечатки от карта памет?

Самър се усмихна на Кришнан и се качи в колата. Поздравиха се с бърза целувка и той забеляза колко добре изглеждаше тя. Лицето ѝ сияеше, а блузата ѝ без ръкави разкриваше тена на ръцете ѝ.

— „Кал Пасифик“ — каза му тя и посегна към колана.

Последния път закара жена си до тази болница при второто ѝ помятане. Споменът от онзи период в живота им сега го разстройваше. Кришнан хвана магистрала 280 към Сан Франциско, по-бавната и живописна от двете магистрали, която Самър винаги бе предпочитала. Погледна я, докато тя наблюдаваше през прозореца осеяните с дървета хълмове.

— Открих малка бучка под мишницата си — обясни Самър, отговаряйки на въпроса, който той се чудеше как да зададе. — Поминалата седмица, под душа. Сигурна съм, че е киста, но при семейната ми анамнеза исках да проверя. Миналата седмица ходих на мамография и радиологът видя анормално образуване.

— Кой беше радиологът? — попита Кришнан. — Имаш ли копие от рентгеновите снимки? Мога да накарам Джим да ги погледне...

— Благодаря, но не е необходимо. Аз прегледах снимките сама, получих и второ мнение. Искам биопсия, за да бъда сигурна. — Гласът ѝ звучеше спокоен, без следа от тревогата и напрежението, които я изпълваха, докато се бореха с безплодието, последния им сериозен медицински проблем.

— Кой ще прави биопсията? Майк дава много консултации в медицинския център, така че мога да го попитам кой е най-добрият.

Самър се обърна и го погледна.

— Крис — заговори тя нежно, но твърдо. — Нямам нужда ти да решаваш това вместо мен. Просто искам да бъдеш там за подкрепа, става ли?

— Става. — Той стисна здраво волана и усети как дланите му се изпотяват. Посегна към климатика и положи усилия да запази спокойствие, докато рисковите фактори препускаха бясно в съзнанието му. Бяла жена, на около петдесет и пет, нераждала, майка с рак на гърдата: всички тези показатели увеличаваха риска за Самър. Единственият фактор в нейна полза, по ирония на съдбата, онзи, които вече ѝ бе причинил толкова много мъка, бе фактът, че менструацията ѝ бе спряла двайсет години по-рано от нормалното.

— Казах ли ти, че получих имейл от Аша миналата седмица, докато теб те нямаше? Ходила до някакво място, наречено Пещерата на слоновете.

— Пещерите на Елефанта. Да, аз ѝ казах да не го пропуска. — Кришнан се усмихна. — Намират се на един остров в пристанището. Това са древни пещери със скулптури, изваяни направо в камъка. Голяма туристическа атракция. Не съм ли те водил там?

— Не помня. Очевидно там навсякъде има маймунки, които скачат върху посетителите — туристи и всякакви, — скачат по раменете им и търсят храна. Аша изпрати снимка как храни една с банан. Изглежда, се забавляваше. Напомни ми за времето, когато беше мъничка. Спомняш ли си колко обичаше маймунките в зоопарка?

— Хей, виж — възкликна тя. — Заведението на Ред Джава. Можеш ли да повярваш, че все още съществува след толкова години? — Самър посочи към малката бяла барака, където похапваха бургери през уикендите, когато живееха в Сан Франциско.

Той се усмихна насила.

— Да, трудно е да се повярва. Колко време мина — двайсет години?

— Двайсет... и седем, откакто се преместихме тук. Боже! По-стара е от Аша. Водили ли сме я тук?

— Хм. Не мисля. Когато я взехме, вече можехме да си позволим по-добри места. — И двамата се разсмяха. Мазната храна при Ред не беше нищо специално, но и двамата можеха да се нахранят за по-малко от пет долара, най-важният аргумент при техните стажантски заплати. Смехът имаше ободряващ ефект и Кришнан усети как част от напрежението се смъкна от плещите му.

В болницата, докато Самър попълваше документите на рецепцията, Кришнан забеляза мускулестите ѝ крака, които се виждаха под дългата до коленете пола. Усети внезапно желание да прекоси залата, да вдигне косата ѝ и да я целуне по врата. Но вместо това кръстоса крака и взе едно списание. След няколко минути тя седна до него и надникна през рамото му.

— „Добра домакиня“? Не знаех, че търсиш нови рецепти с пилешко — подразни го тя, щом забеляза статията, която той зяпаше.

Той остави списанието.

— Сигурно съм малко разсеян.

— Покажи ми снимките.

— Снимките?

— От пътуването ти до Индия.

— О, мисля, че ги оставих в колата.

— Доктор Тхакар? — една сестра дойде в чакалнята. Кришнан вдигна изненадан поглед, но Самър погали нежно ръката му.

— Този път не е за теб, доктор Тхакар. — Тя се усмихна, потупа го по ръката и тръгна след сестрата.

Докато чакаше, Кришнан си позволи да мисли за най-лошото. Мастектомия, лъчетерапия, химиотерапия. Процентът на оцелелите от рак на гърдата бе сравнително висок, но Кришнан се бе занимавал достатъчно дълго с болести, за да знае, че обикновено те покосяваха жертвите си с жестока несправедливост. Заядливите пациенти оцеляваха напук на очакванията, докато добродушните, онези, които

му печаха сладки или му носеха домати от градината си, като че ли винаги умираха преждевременно. Процентът на смъртността се опираше на закона за вероятностите, без да има никакво отношение към това кой заслужава най-много. *Това не може да се случи. Не и с нея. Не сега.*

Последните няколко месеца бяха трудни. У дома, където той прекарваше възможно най-малко време, навсякъде се сблъскваше със спомени за съвместния им живот. Не си беше и помислял, че ще му липсват не особено вкусните манджи, които Самър приготвяше в кухнята, когато той се прибираше, или пък разхвърляните ѝ по леглото дрехи в края на деня. И сутрините, когато той се събуждаше призори за операция, докато вземаше душ и се обличаше, а празното им легло подчертаваше празнината от отсъствието ѝ. Нямаше кого да целуне, когато тръгваше към студената операционна, нямаше какво да очаква, като се върне. Домът и работата му станаха еднакво стерилни без нейното присъствие.

Той стана и закричи, премина пред рецепцията толкова пъти, че жената зад бюрото престана да вдига поглед. Някъде от чантата на Самър звънна мобилният ѝ телефон. Не му харесваше да чака. Помисли си за стотиците пъти, когато бе влизал в чакалнята, за да говори с някое семейство, да им поднесе ужасната новина. Например вчера той съобщи на една жена, не по-възрастна от него, че съпругът ѝ е в състояние на мозъчна смърт. Посъветва я да се обади на роднините, за да се сбогуват, докато той все още е на система.

— Да се сбогуват? Той все още е жив, нали? — попита го тя с абсолютна убеденост.

Кришнан не разбираше защо някои от семействата на пациентите му се вкопчваха за тях дълго след като мозъкът бе престанал да функционира и телата им се бяха превърнали в празни черупки. Но сега разбра. Защото се случваше бързо и неочаквано. В един момент се смееш с жена си в колата, а в следващия чуваш ужасната диагноза в болничната чакалня. Само за миг. Мозъкът, въпреки всичките му удивителни невронни пътеки и капацитет, с всичките му мистерии, които той уважаваше, не можеше да се справи с такава новина. Онези семейства все още виждаха обичания човек някъде там вътре, сред тръбите и машините, поддържащи живота му. Те не се отказваха от мечтите си да отидат на сватбата на дъщеря си, да прегърнат внучето

си, да остареят заедно. Сега той знаеше, че, подобно на тях, няма да му е лесно да пусне Самър да си отиде, дори ако тя искаше това.

Тя се върна в чакалнята и седна до него.

— Всичко ли мина добре? — попита я той. Тя кимна. — Телефонът ти звъня — каза ѝ той.

— О! Вероятно е учителката ми по йога. Никога не пропускам час във вторник. — Кришнан кимна, разтревожен за силата на гласа си. — Хей, благодаря — каза тя и взе чантата в скута си — заради това, че дойде с мен днес. Наистина се радвам, че си тук.

— Разбира се. Къде другаде да бъда? — Той стисна коляното ѝ и не отдръпна ръката си. — Кога ще получиш резултатите?

— Ще побързат. Надявам се след ден-два.

Кришнан се изненада от внезапния си изблик на емоции от буцата, която заседна в гърлото му.

— Хайде, да се махаме от тук. — Той я прегърна през раменете и притисна тялото ѝ до своето. — Ще те водя на вечеря, където си пожелаеш да отидеш в този чудесен град. Само избери мястото.

Беше прекрасен пролетен ден в Сан Франциско, слънчев и ясен, и те виждаха много добре „Бей Бридж“ от масата си за пикник пред „При Ред“. Косата на Самър, обикновено вързана отзад, се вееше около лицето ѝ, развяна от лекия ветреца.

— Не е толкова вкусен, колкото си го спомням — отбеляза тя, като вдигна бургера, увит във фолио, пред лицето си. Усмивката ѝ я подмлади с поне десет години.

— Мисля, че вкусовете ни са се променили малко през последните няколко десетилетия — съгласи се Кришнан.

— Да не споменаваме и метаболизма ни. Обзалагам се, че тези пържени картопки ще залепнат направо на бедрата ми утре сутринта. — Тя се разсмя.

— Знаеш, че изглеждаш страхотно, скъпа.

— Имаш предвид, ако предположим, че нямам рак?

— Не, имам предвид, че наистина изглеждаш страхотно. Наистина здрава, във форма. Занимаваш се с йога?

— Да, а сега накарах и мама да започне. След последната операция ѝ беше много трудно да си вдига ръката и се вбесяваше от

това. Знаеш колко обича да върши всичко сама — напомни му Самър. — Заведох я на няколко сеанса тук и ѝ намерих касети, които може да използва у дома. В резултат на това белегът ѝ изчезна, движенията ѝ се подобриха и е много по-енергична.

— Страхотно.

— Бях удивена колко ѝ помогна, онкологът ѝ също се изуми. Написах статия за списание „Здравето на жените“ за ползата от йога за оцелелите след рак на гърдата. От Центъра за рака ме помолиха да изнасям семинари за пациенти. Мисля, че ще убедя мама да дойде и да работи с мен. Тя може да демонстрира йога позите, докато аз коментирам видеото.

— Има късмет, че се грижиш за нея — отбеляза Кришнан. — Всички сме късметлии. — Той се усмихна на Самър, силната, интелигентна, уверена жена, в която се бе влюбил някога, която показваше тази своя страна, която той не беше виждал отдавна. *Дали тя се е променила толкова много през последните няколко месеци или аз съм бил сляп през всичките тези години?* Но не само Самър изглеждаше променена. Цялото естество на взаимоотношенията им му се струваше различно. Питаше се дали се дължеше на раздялата им, на отсъствието на Аша, или на страха от биопсията, но сега сякаш ги бе огряла ярка светлина, разкривайки всичко, което бяха потискали с години. И точно както на операционната маса, тези истини можеше да се окажат неприятни, но приемането им представляваше първата стъпка към изцерението.

Самър се усмихваше и си играеше с колието си, напомняйки му за времето, когато флиртуваха. И с това те прекъснаха недовършения разговор за болести, смърт и страх, а вместо това, за пръв път, откакто се разделиха, коментираха нашироко какво бяха правили, докато бяха разделени. Самър му разказа за обиколката с велосипеди из Италия и за промените в персонала на клиниката. Той ѝ разказа за приближаващия му турнир в тенис клуба и за повредения бойлер в къщата. Темата за дъщеря им очебийно отсъстваше от разговора. Снимките на Кришнан останаха недокоснати в колата. Те седяха отвън, докато реещите се чайки довършваха остатъците от вечерята им, докато въздухът захладня и премигващи светлинки осветиха очертанията на моста.

— Май трябва да си тръгваме. — Самър обви ръце около тялото си и потрепери.

Прибраха се бързо и Крис осъзна, че ги е закарал до тяхната къща, там, където сега живееше сам. Те седяха в колата на магистралата, като двойка гимназисти. Той изключи двигателя.

— Слушай, ти... искаш ли да останеш за през нощта? — прошепна той, изпитвайки странно стеснение. — Знам, че има още много неща...

Тя го прекъсна, слагайки два пръста върху устните му, и се усмихна.

— Да.

На сутринта Крис отвори очи и видя златистата коса на Самър, разпиляна върху възглавницата. Въздъхна и усети внезапен прилив на емоции, както когато се бе влюбил в нея. Измъкна се от леглото, като внимаваше да не я събуди. На стълбите се сети, че хладилникът все още бе празен след едноседмичното му отсъствие, и реши да изтича до магазина и да напазарува за закуска. Докато зареждаше кафе машината, той забеляза премигващата червена светлина на телефонния секретар. Съобщението бе от майка му от Индия. Не каза нищо, освен да ѝ се обади, но въпреки пукането по телефонната линия, Кришнан разбра, че нещо не бе наред.

53. СЕМЕЕН ВЪПРОС

Мумбай, Индия — 2005г.

Аша

Аша заспа в таксито на път към дома от офиса на „Гаймс“ и шофьорът трябваше да я събуди, когато пристигнаха. Тя му плати и влезе в сградата. Не беше мигвала от цели трийсет и шест часа и повечето от тях ѝ се струваха като мъгла — писане, снимане, редактиране, — образите на жените от Дхарави проблясваха в съзнанието ѝ. Напомни си да се обади на майка си сутринта. Аша се прозя, почука на вратата на апартамента, като очакваше да чуе познатите стъпки на Девеш. Извади от джоба си визитката на Санджай. *Обещанието си е обещание*. Сутринта щеше да се обади и на него, след като вече бе запълнила всички празнини в историята си. След няколко минути чакане, през които чу шум отвътре, тя най-накрая натисна бравата и откри, че е отключено. Влезе, остави чантата си, прекрачи различните *чапал*, разхвърляни в коридора, и тръгна към гостната, откъдето долиташе тихо мърморене. Кой можеше да им гостува в този час?

Дадима седеше на канапето, а от двете страни беше заобиколена със загрижени жени. Дадима седеше с наведена глава, но дори преди да види лицето ѝ, Аша разбра, че нещо не бе наред.

— Това е Аша, внучката ми от Америка — представи я *дадима*, щом вдигна поглед. — Моля да ни извините за момент. — Тя стана, отиде бавно до Аша и я хвана за ръката.

— Да, да, разбира се — отговориха дамите в хор, клатейки глави настрани.

Дадима тръгна тихо към малката стаичка, която Аша наричаше свой дом през изминалата година. Тя седна на леглото и направи знак на Аша да седне до нея.

— *Дхикри*, времето на твоя *дададжи* дойде. Рано сутринта почина мирно в съня си.

Аша покри устата си с ръка.

— *Дададжи?* — Тя огледа стаята и впери поглед във вратата. —
Къде...?

Дадима хвана нежно ръката ѝ.

— *Бети*, взеха тялото му. Той почина рано тази сутрин, много спокойно.

Тази сутрин, докато аз... работех? Гласът на *дадима* звучеше спокойно, но зачервените ѝ очи я издаваха. Аша сведе поглед към ръцете в скута си, четири преплетени длани: костеливите пръсти на *дадима* със синкави вени, прозиращи под сбръчканата кожа, и нейните, твърди и изпълнени с младост. Докато сълзите изсъхваха бавно върху тъмните им ръце, *дадима* стисна нейните здраво и прошепна дрезгаво:

— Трябва да те помоля да направиш нещо, Аша. Баща ти няма да е тук, за да изпълни ролята на най-големия син, така че ти ще трябва да заемеш мястото му. Трябва да запалиш кладата при церемонията по кремацията на твоя *дададжи*. Говорих с чичовците ти и те ще бъдат до теб, но искам ти да я запалиш. — Тя направи пауза, преди да продължи. — Това е твоят дълг към семейството ти — заяви твърдо тя, за да отхвърли вероятните протести.

Аша знаеше много добре, че това не бе вярно. Да, ролята на най-големия син е да ръководи семейството след смъртта на патриарха, но в негово отсъствие тази роля можеше да се поеме от други мъже — чичовци, приятели, братовчеди, дори съседи. Ако имаше поне едно нещо, което Аша бе научила в Индия, то бе, че винаги имаше дълга наследствена редица от мъже, които желяеха да заемат почетния пост. Тя се вгледа в очите на баба си и видя там решителност. *Дадима* беше довела Аша в този род, сякаш тя винаги е била една от тях, отнасяше се с нея като с безценна и силна внучка. „Твоят дълг към семейството ти“. *Моето семейство*. Хора, които Аша никога не бе срещала и с които почти не бе разговаряла допреди година, които я взеха от летището посред нощ, водеха я по туристически забележителност, от които самите те вече не се интересуваха, научиха я как да облича *ленга*, да пуска хартиени хвърчила, да яде всякакви нови храни. Тя не бе родена в това семейство, не беше израснала с тях, но това нямаше значение. Те направиха всичко за нея.

И сега беше нейният ред. Аша усети как в гърлото ѝ се надига буца и кимна в знак на съгласие.

Когато утринната светлина вече се процеждаше през прозореца, гълъбите събудиха Аша. Тя ги чу как кълват и гукат на балкона, припхайки сред зрънцата, които *дадима* хвърляше там всяка сутрин, дори днес. Аша стана, изкъпа се и се облече, както я инструктира баба й.

В гостната имаше голяма снимка в рамка на *дададжи*, обсипана със свежи цветя. *Дадима* седеше до масата и гледаше през прозореца без обичайната си чаша чай.

— Здравей, *бети*. Ела, хайде да се облечем. *Пандит* ще дойде скоро. — Аша влезе изнервена в задната спалня. Веднага прикова поглед в леглото, към страната на *дададжи*. На леглото имаше оставени две сарита. *Дадима* вдигна бледожълтото с фина бродерия по ръба и го подаде на Аша. — Твоят *дададжи* би се зарадвал да те види как обличаш първото си сари. Сложи фустата и блузата, а аз ще ти покажа как да го увиеш.

Другото сари остана на леглото, без украса и чисто бяло, традиционния цвят, който индийските вдовици носеха до края на живота си. Липсата на цвят, бижута и грим свидетелстваше за техния траур. Аша отново се запита как баба й можеше да прегърне традицията толкова пълно с едната си ръка и да я разбие с другата. Преди това пътуване подобно противоречие у нейните родители или у някой друг би й се сторило влудяващо, лицемерно. Но преживяванията през изминалата година бяха я научили, че светът е по-сложен, отколкото си бе представяла. Тя тръгна да търси едно семейство и накрая откри друго. Дойде в Индия без никаква информация за биологичните си родители, но с увереността, че е осведомена за останалата част от живота си, а после се оказа, че точно обратното е било вярно.

Сари блузата на *дадима*, ушита, за да стане на жена, чието тяло е раждало и кърмело деца, бе твърде голяма за Аша. Когато предложи на нейно място да облече тениска по мярка, *дадима* се възпротиви, но най-накрая отстъпи и дори призна, че изглежда добре.

— Чудя се защо всички ние не правим така — измърмори под носа си *дадима*, докато забождаше с карфици сарито на Аша. Когато *дадима* приключи с премяната й, Аша се огледа и остана удивена. Сарито я разкрасяваше и, за нейна изненада, се оказа удобно.

Скоро след като се облякоха, започнаха да пристигат роднините. Прия, Бинду и другите жени се събираха в гостната, около снимката на *дададжи*, като някои напяваха, а други се молеха тихо. Когато пристигна *пандит*, *дадима* помоли Аша да ги последва на балкона. Стомахът на Аша къркореше, когато минаха през кухнята, но *дадима* вече я бе инструктирала, че им е позволено да се хранят едва след церемонията.

Те застанаха отвън, а *пандит* се поклони на *дадима*.

— Къде са синовете ти, Сарла-джи? — попита той.

— Ще ни посрещнат в гхатс^[1] — отговори тя, — но Аша ще ви помага при ритуала, ще замества баща си.

На лицето му се изписа объркване, а после се усмихна измъчено.

— Моля те, Сарла-джи, нали не искаш да рискуваш душата на съпруга си. Трябва да избереш роднина мъж, някой от другите ти синове.

Аша погледна към баба си и видя уморените ѝ очи.

— *Пандит-джи*, с цялото ми уважение, това е семеен въпрос. Вече сме взели решение.

Когато пристигнаха, там се бяха събрали стотици хора за церемонията. Имаше много хора от болничния персонал, облечени в медицински престилки. Тя забеляза Немеш и други братовчеди, чичовците си и още роднини, с които се бе запознала през лятото. Санджай бе застанал до баща си със зачервени очи, като нейните. Тя разпозна много съседни от сградата, дори продавача на зеленчуци, който всеки ден идваше до прага им. Нийл и Параг от вестника също присъстваха. Повечето от опечалените я поздравиха с навеждане на глава и ръце, събрани в *намасте*, а неколцина се наведоха да докоснат краката на *дадима* като знак на голямо уважение.

Дървената влада бе висока почти колкото Аша, а тялото на *дададжи*, повито в бял плат, беше поставено най-отгоре. Аша застана до *пандит* и внимателно наблюдаваше как той започва да пее псалмите. Той потопи пръсти в съдове със свещена вода, оризови зрънца и цветчета, напръска владата и ѝ направи знак да стори същото. Не след дълго еднообразният ритъм от напяването на *пандит* я успокои и тя все по-малко се притесняваше от хората наоколо.

Пандит направи знак на чичовците ѝ и те излязоха напред. Той каза нещо тихо, постави в обърнатите им длани набъбнал ориз, пръчки тамян и гърненце с *гхи*. Чичовците ѝ обиколиха кладата и принесоха своите дарове пред тялото на *дададжи*. След това се върнаха до *дадима*.

Накрая *пандит* каза на Аша няколко думи на гуджарати и посочи към пламъка в газената лампа. Аша погледна към набръчканото лице на *дадима*, впери поглед във влажните ѝ очи и пристъпи напред. Вдигна снопа клонки от газената лампа. По указание на *пандит* тя обиколи кладата три пъти, после допря пламъка до края ѝ. С треперещи ръце тя го задържа, докато огнените езичета обхванаха края на дървените клони.

Аша отстъпи назад, до *дадима*, и наблюдаваше как пламъците поглъщат бавно дървената клода и накрая покритото с бял чаршаф тяло на дядо ѝ. Тя видя лицата на братовчедите и чичовците си през трептящите пламъци. *Моето семейство*. Само баща ѝ липсваше, но Аша знаеше, че неговото желание бе тя да присъства тук. *В един момент семейството, което създаваш, е по-важно от онова, в което си роден*, бе ѝ казал някога той. Аша посегна към съсухрената ръка на *дадима* и я стисна здраво, докато сълзите се стичаха по лицето ѝ.

[1] Равно място на брега на река, където индусите кремират мъртвите (хинди). — Б.пр. ↑

54.

НЕОБИКНОВЕНО СПОКОЙСТВИЕ

Дахану Индия — 2005г.

Кавита

— Знаеше ли, че са тук? — попита Кавита, вдигайки разръфан брой на списание „Звезден прах“ от 1987 година.

— Не. Какво е правила ба с това? Тя дори не можеше да чете!

— Не знам. Може би е харесвала картинките? — Кавита прелисти изпокъсаното филмово списание. — *Арре!* Виж тези дрехи, толкова са старомодни. Мили боже!

Рупа приближи до Кавита, изправи се на пръсти и надзърна в металния шкаф, където Кавита тършуваше.

— *Бхагван!* Тук сигурно има стотици! — Тя се разсмя и извади куп списания, завързани с канап.

— Не мога да повярвам, че е харчила пари за списания, при това болирудски. Нашата пестелива майка, която къташе всяко зрънце захар. Чудя се защо е пазила всичко това — вдигна рамене Кавита.

— Кой да знае, че ба е била толкова запалена по филмите? — Рупа струпта списанията до саритата на майка си на леглото.

— О, колко добре ми дойде да се посмея. Откакто съм тук, сякаш само плача. — Кавита се усмихна плахо на сестра си, изпитвайки отново чувство за вина.

— *Хахн.* Тази сутрин беше тежко, нали? Да видиш *бану* такъв? — Рупа имаше предвид церемонията по кремацията, организирана в центъра на селото. Щом видя тялото на майка им на кладата, баща им се свлече на колене и се разрида. Немошното му тяло се тресеше жестоко от глухи ридания. Никоя от тях не успя да го утеши. Кавита не можеше да понесе гледката на тази пронизваща скръб, на дълбокото му отчаяние. Не можеше да определи коя гледка бе по-сърцераздираща — увитото тяло на майка ѝ или обезумелият ѝ баща до нея. Кавита бе благодарна, че Джазу бе до нея, че силните му ръце я прегръщаха, докато тя плачеше като дете. Обикновено жените скърбяха у дома и не присъстваха на кремацията, но сестрите не можеха да оставят ба да си

отиде сама. За неопределен период от време, който последва, всички те стояха и наблюдаваха огъня, докато загаснат и последните въглени. *Пандит* събра пепелта с малка лопатка и им я подаде в глинена урна. След като се прибраха у дома, баща им нито бе проговорил, нито бе сложил и залък в устата си. След това, докато си разменяше думи и прегръдки с гостите, Кавита обясняваше отсъствието на Виджай възможно най-лаконично, макар че ѝ се искаше да изкрещи: *Не, синът ми не е тук, но парите му са в тези невенови гирлянди, в тази храна, която ще ядете.*

— Ммм. — Кавита кимна. — Много тежко. Радвам се, че сега спи. Може би е божи дар, че изгуби паметта си. Може би, като се събуди, няма да си спомня нищо.

— За жалост, сякаш това е единствената част от паметта му, която е съхранена, частта, където са спомените за нея. Мило е, нали — продължаваше Рупа. — Помисли си само, когато са се оженили, ба е била на шестнайсет, а той на осемнайсет. Прекарали са половин век заедно. Той вероятно дори не може да си спомни живота си преди нея.

Кавита отново кимна. Не можеше да намери сили да отвърне на сестра си, защото гърлото ѝ отново бе стегнато от сълзи.

Водата бе необикновено спокойна тази сутрин. Деликатни вълнички по повърхността танцуваха свенливо под ранните сутрешни лъчи. Ярките лъчи на слънцето контрастираха с тъмната вода отдолу, като златна нишка, вплетена в тъмно сари. Докато Кавита заравяше пръсти в гладката хладна глина на морския бряг, тя се опитваше да си представи какво би било да се впуснеш в дълбините на тази вода. Да бъдеш напълно необременен, освободен от житейските тревоги и отговорности, свободен само да се носиш, носиш... носиш... и после да изчезнеш.

Тя знаеше, че душата на майка ѝ вече не бе в пепелта в урната до нея, но ѝ се искаше да повярва, че част от нея бе тук днес. Майка ѝ би се зарадвала на ведрото утро. Кавита вдиша урната и обгърна с ръце широката основа.

— Ба — промълви нежно тя, а после се усмихна, разбирайки, че духът на майка ѝ донася това спокойствие сутринта. Едва години след като самата тя стана майка, Кавита откри как нейната майка е имала

пръст във всичко — работейки тихо, целенасочено, зад сцената, в живота на всички тях. Докато държеше урната в скута си, Кавита си помисли, че майка ѝ все още оказваше влияние върху тях. *Ако майката падне, цялото семейство пада.*

— *Бена?* — Рупа застана до нея със сари, увито почтително над главата ѝ. — Той е готов за нас. — Тя наведе леко глава, посочвайки към лодкаря до плаващия във водата сал.

— *Хахн.* Да вървим. — Кавита се изправи бавно, за да не разклаща урната. Те тръгнаха към чакащия ги лодкар, който приличаше на някакво земноводно същество. Беше гол, само с превръзка на ханша и бедрата, а кожата му бе загрубяла от слънцето. Той бе нагазил до кръста, чувствайки се еднакво добре на сушата и във водата. Крайниците му бяха слаби, но мускулести, тренирани от тичането през водата, преди да се хвърли на сала. Кавита и Рупа седнаха от двата края на сала с лице една към друга, докато лодкарят стоеше прав в центъра помежду им. Той направляваше сала с умели движения на бамбуковия прът, с който се оттласкваше от дъното. Кавита си представи другите тленни останки там долу, от много други любими хора, разпилени в тези води, — бащи, майки, сестри, деца. Когато вече бяха достатъчно далече от брега, лодкарят заби бамбуковия си прът като копие в пясъка отдолу. Сега слънцето се виждаше напълно на хоризонта, а оранжевият му блясък топлеше лицата и вратовете им.

Можеха да помолят *пандит* да дойде, да изпее *слока*, докато разхвърлят праха на майка си. Но и двете сестри искаха да отдадат последната си почит към майка си сами. Съгласиха се, че най-добре беше дори баща им да не присъства на ритуала. Два дни след кремацията миналия месец той отново попита къде е жена му. Не можеха да бъдат сигурни дали болното му съзнание му погаждаше номера, или мъдро му спестяваше болката от истината. Във всеки случай най-накрая те решиха да му кажат, че майка им е отишла на гости на сестра си в съседното село и че ще се върне на другия ден. Всъщност тази тяхна леля почина преди години, но този факт не представляваше проблем за баща им. По-скоро това обяснение го успокои за през деня. На другата сутрин, когато попита отново, те просто повториха лъжата. Всеки ден им беше все по-лесно да изричат тази лъжа. Дните минаваха и баща им бавно се върна към предишния

си ритъм просто да си мърмори колко слаб е вентилаторът на тавана или колко е хладен сутрешният му чай. След няколко дни Джазу се върна в Мумбай, а Кавита реши да остане още малко и да изпълни тези последни ритуали.

Кавита свали капака от урната и я наклони към Рупа. Макар че в семейството им само от дъщери почти не се спазваше някаква йерархия, тя показва уважението си към ролята на Рупа като по-голямата сестра. Рупа пъкна ръка в тесния отвор на урната и извади малка шепа сив прах. Докато тя разтваряше бавно пръсти, част от него се изсипваше от крайчеца на дланта ѝ и се понасяше с лекия ветрец. Тя протегна ръка над водата и я обърна настрани, докато прахът се разпиля по повърхността. Той плаваше там за момент, а после изчезна, смесвайки се с морето и всичко в него.

Кавита бръкна в урната и пръсна прах върху водата, движение, което бе правила много пъти, ръсейки брашно върху навитите *ротли*. Наблюдаваха, докато прахът изчезна, после Рупа бръкна още веднъж. Продължи така, шепа след шепа, докато почти изпразни урната. После, без да кажат и дума, те вдигнаха глинената урна над водата и я наклониха, докато паднат и последните пращинки. Последвалото мълчание бе прекъснато от Рупа. Първите ѝ вопли бяха слаби и се усиливаха, докато цялото ѝ тяло започна да се тресе от ридания. Кавита прегърна сестра си с една ръка, после и с другата, притискайки я, докато тя плачеше. Гледаха заедно как и последните останки от тялото на майка им изчезнаха под повърхността.

55. ТОВА Е СЕМЕЙСТВОТО

Мумбай, Индия — 2005г.

Аша

— Тук наистина приготвят добра *мулигатауни*. — Санджай седеше от другата страна в сепарето, скръстил внимателно ръце на масата, и я пронизваше с поглед.

По настояване на *дадима* Аша се съгласи да обядва днес с него. Той скоро заминаваше за Лондон, но на нея не ѝ се искаше да оставя баба си след церемонията по кремацията. И ето я, седеше тук, без грим, вързала на опашка неизмитата си коса, в луксозен хотелски ресторант, с човека, когото едва ли би могла да нарече гадже, но не се сещаше за друга дума, по-близка до това. Аша затвори ламинираното меню.

— Добре, аз ще поръчам това — посочи тя. — Санджай, какво означава *Уша*?

Той вдигна поглед от менюто си.

— *Уша*? Означава... зора. Защо?

— Зора — повтори тя, поглеждайки през прозореца. — Това име са ми дали биологичните ми родители. Задържали са ме само три дни, преди да ме дадат в сиропиталището, но са ме кръстили Уша.

Той остави менюто и се наведе напред.

— Намери ли ги?

Аша кимна. Все още не бе казала на никого. А щом веднъж изрече на глас истините, които вече знаеше, те щяха да станат неизменна част от нея.

— Намерих ги. Не съм се срещала с тях лице в лице, но ги намерих.

Сервитьорът приближи до масата. Санджай поръча за двамата и го отпрати.

— Казват се Кавита и Джазу Мърчант — продължи тя. — Живеят в апартамент в Сион. — Тя спря за малко. — И имат син. Виджай. Той е с година-две по-малък от мен. — Тя вдигна поглед, за да

види реакцията на Санджай, който ѝ кимна да продължи. — Имали са син, след като са ме изоставили. Задържали са го, защото е момче и...

— Не знаеш дали това е била причината.

Аша го стрелна с яростен поглед.

— Хайде, не съм вчерашна.

— Има много вероятни обяснения. Може би по онова време не са могли да си позволят да хранят дете. Може би са живеели на някое опасно място. Или може би са съжалили заради това, че са те изгубили, и са решили, че в крайна сметка искат дете. Не можеш да знаеш какво е в сърцето на другия, Аша.

Тя кимна и завъртя сребърната гривна на китката си.

— Тя дошла от някакво село северно отгук, на няколко часа път. Изминала целия този път до града само за да... — Тя замълча, усещайки как в гърлото ѝ застана буца.

— ... да те занесе в онова сиропиталище? — завърши Санджай вместо нея.

Аша кимна.

— И ми е дала това. — Тя плъзна гривната обратно на китката си.

— Те са ти дали всичко, което са имали — продължи Санджай. Пресегна се през масата и хвана ръката ѝ. — Е, как се чувстваш, след като вече знаеш?

Аша погледна през прозореца.

— Пиших писма, когато бях малко момиченце — призна тя. — Писма до майка ми, разказвах ѝ какво уча в училище, кои са моите приятели, какви книги харесвам. Трябва да съм била към седемгодишна, когато написах първото. Помолих татко да го изпрати. Спомням си тъжния му поглед, когато ми каза: „Съжалявам, Аша, не знам къде е тя“. — Тя се обърна към Санджай. — После, когато пораснах, писмата се промениха. Вместо да ѝ разказвам за моя живот, аз започнах да задавам всички тези въпроси. Дали косата ѝ е къдрава? Дали обича кръстословици? Защо не ме е задържала? — Аша поклати глава. — Толкова много въпроси.

— А сега знам — продължи тя. — Знам откъде идвам и знам, че съм била обичана. Знам, че съм дяволски по-добре сега, отколкото бих била иначе. — Тя вдиша рамене. — И това ми е достатъчно. Има отговори, които трябва да разбере сама. — Тя си пое дълбоко дъх. —

Знаеш ли, наследила съм очите ѝ. — Аша се усмихна и очите ѝ блеснаха. Отпусна глава на облегалката. — Искан ми се по някакъв начин да ги уведомя, че съм добре, без... да се натрапвам в живота им.

Сервитърът пристигна и остави купите със супа на масата пред тях. Аша осъзна колко е гладна, тъй като през последните няколко дни, между работата цяла нощ и кремацията на дядо ѝ, бе яла съвсем малко. Опита супата. Известно време се храниха мълчаливо.

— Знаеш ли, когато отидох в сиропиталището, разбрах, че баба ми е направила голямо дарение там, след като съм била осиновена — подхвърли Аша. — Името на нашето семейство е изписано на табелата отвън, а тя никога не е споделяла това с мен. Не е ли странно?

Санджай вдигна рамене и поклати глава.

— Не, не мисля. Според мен е съвсем логично. Тя е изразила благодарността си. — Виждайки недоумението и, той се наведе към нея и продължи. — За теб. Тя е била благодарна за теб.

Аша сведе поглед към ръцете си.

— Наистина ли?

— Абсолютно. Тук това е нещо обичайно. Дядо ми е поръчал да построят кладенец в родното му село, за да се отблагодари на всички хора, които са му помогнали.

Аша вдиша дълбоко.

— Малко е странно, като си помисля колко много неща хората са направили за мен през всичките тези години, за повечето от които аз дори не съм подозирала и все още не зная. Аз съм продукт на всичко това — на всички тези усилия, на всички тези хора, които са ме обичали дори преди да ме опознаят наистина.

Санджай се усмихна.

— Това е семейството.

— Знаеш ли, мисля, че винаги съм обвинявала родителите си заради това, че помежду ни не съществува биологична връзка. Мислех си, че нещо липсва. Но сега... наистина е поразително — те са направили за мен толкова много, дори без кръвната връзка. Направили са го само защото... само защото са го искали. — Тя избърса устата си със салфетка и се усмихна. — Е, предполагам, че дължа благодарност на много хора. — Пое си дълбоко дъх. — И едно извинение на мама.

— Като стана дума, ти ми дължиш копие от проекта си, когато го завършиш. Ще го дам на един приятел в Би Би Си. А щом станеш

известна, наистина ще си ми длъжница. — Той ѝ намигна. — Ще ми дължиш поне едно посещение в Лондон.

— Ще видим. — Аша се усмихна. — Хей, ще дойдеш ли да направиш нещо с мен утре? Искам да отида до „Шанти“ и да оставя нещо там.

56.

ДА ПРЕКОСИШ ОКЕАНИ

Мумбай, Индия — 2005г.

Самър

Самър погледна към Кришнан, който седеше на седалката до нея, втренчен през прозореца в празното небе. Външно той изглеждаше точно като стотиците други индийци в този самолет, добре облечен, образован специалист, тръгнал на гости към дома. Но Самър усещаше малките признаци, че има нещо друго под повърхността: челюстта на Кришнан, обикновено стегната, днес бе отпусната. Под притворените му клепачи кафявите му очи изглеждаха замъглени и по-малки от обикновено. Ъгълчето на устата му потрепваше леко. Това изражение не бе характерно за съпруга ѝ, който обикновено излъчваше увереност в операционната, енергия на тенис корта, непроницаемост навсякъде другаде.

Тя се пресегна и постави ръка върху неговата. Очите му се насълзиха, докато продължаваше да гледа през прозореца, после стисна ръката ѝ и те преплетоха пръсти. Държеше се за нея, сякаш тя бе от жизненоважно значение за оцеляването му, така се бе държал и в мрака предишната вечер, когато бяха лежали в леглото за втора нощ поред след шест месеца раздяла. През целия вчерашен ден, докато уреждаха самолетните билети и се опитваха да получат визи по най-бързия начин, Кришнан се държеше. Но снощи, след като куфарите им бяха готови в антрето, след като поръчаха таксито за сутринта, той се разплака като дете в ръцете ѝ за бащата, който току-що бе изгубил.

Не бяха обсъждали дали тя ще отиде с него. Щом той я събуди вчера сутринта, за да ѝ каже новината, Самър предложи да го придружи. Не искаше той да я моли и Крис изглеждаше благодарен за това. Мястото ѝ беше при семейството ѝ и сега тя усещаше това с цялото си същество.

Те пристигнаха в Мумбай посред нощ, взеха такси от летището и в апартамента им отвори слуга. Подремнаха неспокойно няколко часа, докато се съмне. Когато влязоха заедно в дневната, Самър забеляза

колко бе остаряла майката на Крис, че косата ѝ бе оредяла и напълно бяла. Кришнан падна да докосне краката ѝ, нещо, което Самър никога не го бе виждала да прави преди. Дватама с майка му се прегърнаха и размениха няколко думи на *гуджарати*. Разговорът им край масата за закуска с чай и препечени филийки бе накъсан, немногословен.

— *Бета*, трябва да се погрижим за някои документи в банката — каза майката на Кришнан. Той кимна и погледна към Самър.

— Всичко е наред, върви. Аз ще остана тук и ще чакам Аша да се събуди.

Самър отвори вратата на стаята на Аша и видя дъщеря си, заспала дълбоко, с коса, разпиляна по възглавницата. Тя дишаше равномерно и тежко — изведнъж ѝ се стори пораснала, откакто замина, но в същото време ѝ напомняше за детето, което бе наблюдавала да спи толкова пъти. Самър затвори тихо вратата и се върна в дневната. Погледна си часовника, вдигна мобилния си телефон и набра един номер.

— Ало, тук е доктор Самър Тхакар. Можете ли да звъннете на доктор Уудс? Ще почакам. Благодаря. — През няколкото минути, през които чакаше, тя се взираше в покривката на масата, проследявайки цветните шарки с нокът. Накрая чу глас.

— Доктор Уудс. — Гласът му издаде факта, че са го събудили.

— Джеймс, Самър е. Съжалявам, че те безпокоя толкова късно, но...

Той се прозя.

— Няма нищо. Опитвах да се свържа с теб. Новината е добра, Самър. Резултатите от биопсията са отрицателни. Доброкачествена киста. Чиста си.

Самър затвори очи и отговори бързо.

— О, слава богу. — Издиша продължително. — Благодаря ти, Джеймс. Заспивай отново. Чао. — Тя затвори телефона и отпусна глава в ръцете си.

— Мамо?

Самър се обърна и видя Аша по нощница, с разрошена коса.

— Аша, скъпа. — Тя стана, разтвори обятия и Аша потъна в тях. След прегръдката Аша се отдръпна назад, за да я погледне.

— Мамо? Какво беше това? С кого разговаряше преди малко?

Самър погали дъщеря си по косата и забеляза, че бе пораснала с няколко сантиметра.

— Ела тук, скъпа, трябва да ти кажа нещо. — Тя хвана ръката на Аша и те седнаха заедно до масата. — Добре съм, искам ти да научиш първа. Преди два дни си правих биопсия за бучка на гърдата и се оказа доброкачествена. Така че всичко е наред.

Аша остана със сбръчкано чело и сериозен поглед.

— Наистина съм добре — повтори Самър и докосна коляното на дъщеря си. — Толкова се радвам да те видя, скъпа.

Аша скочи напред и се притисна силно в Самър.

— О, мамо. Сигурна ли си, че си добре? Напълно?

— Да, напълно. — Тя сграбчи ръцете на Аша и ги стисна. — Ти как си?

Аша се отпусна на стола си.

— Наистина ми липсваше, мамо. Радвам се, че си тук.

— Разбира се. — Самър се усмихна. — Къде другаде да бъда?

— Знам, че това означава много и за *дадима* — продължи Аша. — Опитва се да не го показва, но ѝ е много тежко. Нощем я чувам как плаче в стаята си.

— Трябва да е голям шок — съгласи се Самър. — Да изгуби съпруга си след... колко, петдесет години?

— Петдесет и шест. Оженили са се в годината след обявяването на независимостта — уточни Аша. — Тя е удивителна жена. Научих толкова много от нея. Всички са страхотни — знаеш ли, че тук имам трийсет и двама братовчеди и братовчедки? Добре е, наистина е добре.

Самър се усмихна.

— А как върви проектът ти?

Очите на Аша светнаха и тя изпъна гръб.

— Искаш ли днес да дойдеш с мен в „Таймс“? Мога да ти покажа.

Самър вървеше след Аша през лабиринта на новинарската зала, впечатлена от това колко уверена изглежда дъщеря ѝ в тази обстановка.

— Меена? — Аша най-последно спря да почука на нечия врата. — Искам да те запозная с майка си.

Дребната жена скочи от стола си.

— А, значи това е прочутата доктор Тхакар. Аша говори много хубави неща за вас. За мен е удоволствие.

Тя протегна ръка и Самър се здрависа с нея, осъзнавайки колко добре се чувстваше да я разпознаят като майката на Аша още от пръв поглед.

Меена се обърна към Аша.

— Показа ли й?

Аша поклати глава и се усмихна.

— Донеси го тук — нареди й Меена. — Аз ще изгася.

— Филмирахме интервютата, които направих в бордеите — обясни Аша и сложи лаптопа си върху бюрото на Меена. — А аз монтирах някои от най-добрите места в кратък филм. — Трите жени се скупчиха пред екрана.

След като отново включиха осветлението, Самър не можеше да каже и дума, все още разчувствана от видяното. Аша бе успяла да намери надежда на най-невероятното място. Насред мизерията и отчаянието в бордеите тя бе показала силата на майчината любов. И как в действителност всички хора сме едни и същи в това отношение. В края на филма имаше посвещение на всички майки, които са спомогнали за създаването на този филм. Аша изброяваше всички жени по име. Името на Самър беше последно, на отделен кадър.

Меена проговори първа.

— „Таймс“ пуска историята й като специална статия другия месец. Името на Аша ще бъде изписано в подзаглавието със специални благодарности за снимките. — Тя прегърна Аша. — Дъщеря ви има огромен талант. Очаквам с нетърпение следващия й проект.

Самър се усмихна, изпълнена с неимоверна гордост. Крис беше прав. Индия й се отрази добре.

— Следващата ми задача е да обядвам. Готова ли си, мамо?

— Това заведение е страхотно — прошепна Самър, когато вече бяха седнали на масата, застлана с бяла покривка.

— Изглежда ново? — Менюто на хотелския ресторант сякаш бе изготвено във Флоренция.

— Да, открили са го точно преди да дойда — обясни Аша.

— Имат истински италиански готвач и е толкова близо до апартамента, че винаги мога да прескоча тук, когато ми писне от индийската храна. — Поръчаха на сервитьора салати и спагети и започнаха да ровят в панера с хляба.

— Е, татко каза ли ти новината? — попита Аша.

— Не мисля. — Самър усети, че стомахът ѝ се сви неволно, докато прехвърляше всички възможности в съзнанието си. — Каква новина?

— Срецнах едно момче. Санджай — весело подхвана Аша. — Той е умен и забавен, и толкова красив. А очите му са тъмнокафяви, нали разбираш?

— Мисля, че да — кимна Самър и поклати глава. — До болка ми е познато. — Те прихнаха едновременно, докато се наслаждаваха на храната, наваксвайки за месеците на раздяла.

Когато пристигна тирамисутото, Аша се извини.

— Мамо, съжалявам, аз... съжалявам за всичко, което се случи, преди да тръгна от вкъщи. Знам, че не ти е било лесно...

— Скъпа — прекъсна я Самър, пресягайки се през масата. — Аз също съжалявам. Виждам, че тази година е била добра за теб. Толкова съм горда с това, което си направила. Изглежда, си научила толкова много, пораснала си толкова бързо.

Аша кимна.

— Знаеш ли — промълви тя, — научих, че всичко е по-сложно, отколкото изглежда. Толкова се радвам, че дойдох тук, опознах семейството си, научих откъде идвам. Индия е невероятна страна. Има неща, които обичам, които наистина ме карат да се чувствам у дома си. Но в същото време тук има други неща, които просто ме карат да извърщам глава, разбираш ли? — Тя погледна към Самър. — Не звучи ли ужасно?

— Не, скъпа. — Тя докосна бузата на Аша с опакото на ръката си. — Мисля, че разбирам — заяви сериозно Самър. Тази страна ѝ бе дала Кришнан и Аша, най-важните хора в живота ѝ. Но когато се бореше срещу силата на нейното влияние, тя бе станала причина за най-голямото ѝ объркване.

СУТРЕШНИ МОЛИТВИ

Дахану, Индия — 2005г.

Кавита

Всяко от грубите каменни стъпала, които Кавита изкачваше, караше спомените да нахлуват стремително в съзнанието ѝ. Макар да бяха минали повече от двайсет години, откакто тя споделяше тази къща с Джазу, струваше ѝ се, че сякаш всичко е било вчера. При всичките си посещения в Дахану през последните две десетилетия, дори в тази къща, където все още живееха родителите на Джазу, тя никога не се бе чувствала така. Може би се дължеше на ранното утро, този спокоен час, преди селото да се събуди и от всички посоки да започнат да долитат шумовете от човешка активност. Може би бе заради сезона, последните няколко дни от пролетта, когато саподиловите дървета цъфтяха, изпълвайки въздуха със сладкия си аромат. Може би причината се криеше в това, че дойде тук сама: не на гости на свекърва си, не да покаже на Виджай дома от детството му. Или може би това усещане произтичаше от настроението ѝ, след като вчера се бе сбогувала с майка си на морския бряг.

Кавита излезе от бащината си къща рано сутринта, преди да се събуди сестрата. Изкъпа се набързо и събра няколко неща от *мандир* — *дия*, пръчка тамян, броеница от сандалово дърво, месинговата фигурка на Кришна, свирещ на флейтата си. Имаше намерение само да излезе пред къщата и да изпълни своята *пуджа* на свежия въздух на зазоряване и да изрече сутрешните си молитви. Но щом застана отвън с тези познати предмети, натезжали в ръцете ѝ, някаква притегателна сила накара Кавита да продължи да върви, да измине целия път до старата си къща. Свекърът и свекървата ѝ сигурно щяха да спят поне още час, така че тя можеше да се промъкне незабелязано.

Застанала на върха на каменното стълбище, Кавита простря избелялото чердже на същото място, където го правеше преди. Коленичи върху него с лице към изток. Един по един тя подреди предметите, които бе донесла със себе си: Кришна в центъра, *дия*

отдясно, тамяна отляво, броеницата пред нея. Всяко движение следваше автоматично предишното, серия от ритуали, които тя бе изпълнявала толкова пъти, че се бяха превърнали в нейна втора природа. Тя драсна клечка да запали дия. Държеше края на пръчката тамян до пламъка, докато се запали, после я размаха леко, докато матовият оранжев блясък се появи на върха. Когато завърши този ритуал, тя седна на пети и издиша бавно и продължително, издиша нещо, което чувстваше, че бе държала в себе си много години.

Отпусна мускулите на тялото си и се втрени в хипнотизиращия блясък на пламъка, докато започна да диша равномерно. Познатият аромат от горящо гхи и тамян изпълни ноздрите ѝ. Тя видя как слънцето започва да изгрява на далечния хоризонт и чу чуруликането на птиците в дърветата над нея. Затвори очи и вдигна броеницата, като опипваше ръбчетата на всяко топче, напявайки тихо. Усещаше, че бе изпълнена с нещо толкова голямо, което сякаш напираше да излезе през белите ѝ дробове. Но в същото време се чувстваше пуста отвътре. Сърцето и съзнанието ѝ бяха изпълнени с непреодолимо усещане за празнота, дълбока печал за всички неща, които бе изгубила.

Едва вчера Кавита разхвърли праха, но мина почти месец, откакто изгуби майка си. Очакваше скръбта, но тя дойде като шок от това колко се бе отдалечила от близките си още преди кончината на майка си. Бе напуснала това село преди години, а дома на родителите си още по-рано. Много отдавна бе пораснала, но загубата на майка ѝ отново я накара да се почувства като дете. Спомените, които нахлуваха в съзнанието на Кавита, бяха от толкова отдавна, че тя не можеше да си спомни кога точно се бяха случили: хладната ръка на майка ѝ върху трескавото ѝ чело, ароматът на жасмина, вплетен в косата ѝ.

*Мъниста между пръстите ѝ
Хладна ръка на челото ѝ.
Ароматът на тамян и жасмин.*

Сега тя губеше и баща си. Усещаше, че той ѝ се изплъзваше. Понякога Кавита го чувстваше близо до себе си; но дните, когато го усещаше далечен, бяха много повече. Преди три дни, докато го хранеше с лъжицата с оризов пудинг, той я нарече „Лалита“. От очите

й потекоха сълзи, когато чу това име, с което не бяха се обръщали към нея от двайсет и пет години, име, с което само баща ѝ можеше да я нарече. Сега тя отново се разплака, като си спомни как то прозвуча от устата му.

*Лалита
Мъниста между пръстите ѝ
Хладна ръка на челото ѝ
Тамян и жасмин*

Дали това беше правилното решение, да си тръгнат от тук и да изоставят семействата си преди толкова много години? Нещата можеха да се развият различно, ако не бяха го направили. Те го сториха заради Виджай, но накрая го изгубиха. И преди колко време тя изгуби Виджай? Какво стана с това малко момченце, което си играеше в пръстта с братовчедите си? Как бе изгубило невинността си? Какво стана с детето, чието име означаваше победа?

*Победа
Мъниста между пръстите ѝ
Лалита
Хладна ръка на челото ѝ
Тамян и жасмин*

Минаха повече от двайсет години, откакто изгуби и двете си дъщери тук, онази, която никога не получи нито име, нито живот, и безценната ѝ Уша. При мисълта за Уша я прободеше сърцето. След раждането на Уша не бе минал и ден, в който Кавита да не бе мислила за нея, да не бе скърбила за загубата ѝ и да не се бе молила дълбокото чувство на скръб да отминне. Но бог не чуваше молитвите ѝ. Или не беше ѝ простил. Защото болката оставаше.

Уша

*Мъниста между пръстите ѝ
Победа
Хладна ръка на челото ѝ
Налита
Тамян и жасмин*

Тя прекара двайсет години далеч от семейството си. Изгуби дъщерите си, после сина си, а сега и родителите си. Единствената връзка, която бе просъществувала, напук на множеството жестоки обърквания, бе бракът ѝ с Джазу. Да, той направи грешки и взе някои лоши решения, но съпругът ѝ израсна и се превърна в добър човек. Съвместният им път бе осеян с трудности и тъга, но те се научиха да преглъщат огорченията и негодуванието, които имаха много поводи да се натрупат в живота им. Те израснаха заедно, насочени един към друг, две дървета, които се подпираха взаимно с възрастта. Когато им дойдеше времето, може би тя и Джазу щяха да се радват на късмета да имат любов като на родителите ѝ, устояваща на всичко и дори на смъртта.

Кавита си мислеше за всичко, което още не знаеше дори сега, като зряла жена. Не знаеше къде е дъщеря ѝ. Не знаеше какво се случи с Виджай. Не знаеше дали *бапу* ще си я спомни днес или утре. Не знаеше как ще продължи нататък без хладната ръка на майка ѝ върху челото ѝ. Единственото, което знаеше със сигурност, бе, че през следващите няколко дни щеше да се грижи за баща си. После щеше да си стегне куфара, да се качи на влака за Мумбай и да се върне у дома при Джазу.

58.

ПРОЩАЛНИ ПОДАРЪЦИ

Мумбай, Индия — 2005г.

Аша

— Мама отново ме накара да ѝ дишам праха. — Аша се наведе да развърже маратонките си.

Баща ѝ и *дадима* седяха на масата, наслаждавайки се на втората си чаша чай, както го правеха всяка сутрин.

— А разполагаше само със седмица, за да свикне с невероятното замърсяване в Мумбай — отбеляза баща ѝ. — Представи си как ще те надбяга на свежия калифорнийски въздух. — Той масажира леко раменете на Аша, когато тя седна до него.

— Не е зле за една старица — обади се майка ѝ, избърса лице и се пресегна към каната с вода в средата на масата.

— Девеш, *лимбу пани лайяво!* — викна *дадима* през рамо към кухнята. Девеш се появи с изстудена чаша сок от прясно изцеден лимон, подсладен със захарна тръстика, и я остави на масата пред Самър. Откакто майка ѝ започна да харесва тази трудоемка за приготвяне напитка, *дадима* поръчваше да ѝ правят по една чаша всеки ден след сутрешното им тичане. — Не се наричай старица! Каква, за бога, ще съм аз тогава? — *Дадима* се разсмя.

Майка ѝ отпи глътка.

— Ммм. Вкусно. Благодаря ти, Сарла.

Дадима поклати глава настрани и се извини, оставяйки тримата в дневната.

— Е, ти напълно си отказала кафето, а мамо? — попита Аша.

Самър кима.

— Първите две седмици бяха трудни, но сега съм хидратирана и съм бодра цял ден, така че кофеинът изобщо не ми липсва.

— Не мога да повярвам, че си в такава форма. — Аша докосна бицепса на майка си. — Да не си вдигала тежести.

— Малко. Обаче се дължи най-вече на йога. Открих това страхотно студио край... ъъ, близо до клиниката.

— Йога, а? Може би и аз ще трябва да идвам с теб, трябва да вляза във форма след всичкото това угояване в семейството на татко. Не изглежда ли страхотно, тате? — Аша се обърна към него.

— Да — съгласи се той, разменяйки си потайни усмивки с майка й. — Да, наистина. — Татко й прегърна майка й изотзад и я целуна по главата. — А ти знаеше ли, че майка ти публикува статия в медицинско списание?

— Наистина ли? — възкликна Аша.

— Да, какво ще кажеш? Сега не си единственият писател в семейството. — Майка й се усмихна.

— Сигурна ли си, че няма да дойдеш, *дадима*! Обещах да не казвам на никого — усмихна й се Аша и й намигна.

Тя пхна куп сгънати дрехи в голям куфар на леглото.

— *Нау, нау, бети*. Не са минали и две седмици от кремацията. Не мога да оставя къщата, освен, за да отида до храма. Освен това какво да прави старица като мен на летището? Само ще ти се пречкам, като още един куфар, за който да се грижите. — Тя се усмихна на Аша. — Не се тревожи. Нимиш ще те вземе, а Прия също ще дойде, нали?

— Да — отговори Аша, закопчавайки ципа на претъркания куфар. — Те ще са тук след два часа. Но аз все пак искам да дойдеш.

— Само трябва да се върнеш скоро, *бети*. Какво ще кажеш за догодина? Може би нашата Прия най-накрая ще се съгласи да се омъжи през следващия сватбен сезон.

— Не знам, *дадима*. Не бих разчитала на това. — Аша се разсмя и седна на леглото между куфара и баба си. В тишината, последвала смеха им, Аша втренчи поглед в пода, в старите, набръчкани крака на баба си, изминали толкова километри през многото месеци в живота й. *Дадима* приглади кичур от косата на Аша зад ухото й, а при това докосване Аша затвори очи. Лицето й се изкриви и тя се заплака.

— *Бети*. — *Дадима* постави едната си ръка върху ръцете на Аша и започна да гали косата й с другата, докато тя плачеше.

— Не знам как да ти благодаря за всичко. Не мога да повярвам, че ми трябваха цели двайсет години, за да дойда тук. — Тя си пое дълбоко дъх, преди да продължи. — Преди да дойда тук, мислех, че

съм разбрала всичко, но съм грешала за толкова много неща. Чувствам, че има още много, което не знам.

— Ах, *бети* — намеси се *дадима*, — това е порастването. Животът винаги ни променя, дава ни нови уроци. Виж ме, аз съм на седемдесет и шест и чак сега се уча да нося бяло.

— Аша се усмихна насила. — Което ми напомня, че имам някои неща за теб. — *Дадима* стана и тръгна към вратата на спалнята.

— *Дадима*, не! — възкликна Аша. — Тъкмо си затворих куфара. — Тя падна обратно на леглото, разсмя се и изтри очи.

— Тогава ще трябва да вземеш още един — предложи *дадима* и бавно излезе от стаята. Върна се с картонена кутия и седна на леглото до Аша. Бръкна в кутията, извади дебела прашна книга и я подаде на Аша.

Аша прокара ръка по тъмносинята подвързия и по златните букви Oxford English Dictionary^[1].

— Уха. Трябва да е на петдесет години.

— Даже по-стар — поправи я *дадима*. — Баща ми ми го подари за завършването, преди... около шейсет години. Казах ти, че той беше англофил. Беше ми много полезен, когато давах частни уроци вкъщи. Знам, че ти ще постигнеш много повече в кариерата си. Дръж го на бюрото си, за да ти напомня за увереността ми в теб, така както баща ми вярваше в мен.

Аша кимна и очите ѝ се насълзиха.

— Ще го направя — прошепна тя.

— И още нещо — *дадима* и подаде квадратна кутийка от синьо кадифе. Аша щракна закопчалката и отвори капака. Дръпна се назад, когато видя какво имаше вътре. Стилен комплект бижута, тъмно злато, инкрустирано с яркозелени смарагди: огърлица, пръстен и обеци и четири гривни. Тя вдигна поглед към баба си с отворена уста.

Дадима повдигна рамене.

— Каква полза имам аз от бижута, на моята възраст? Вече няма да ходя на сватби. Тези ги носех на моята сватба.

— О, *дадима*, но не искаш ли да ги задържиш? — Аша я погледна невярващо.

Дадима поклати глава.

— Според нашата традиция трябва да ги предам на дъщеря си. Искам ти да ги вземеш. И *дададжи* би искал. — Аша кимна към

ослепителната гледка на бижутата пред нея. — Освен това те ще изглеждат прекрасно на теб — каза *дадима* и вдигна едната обеца към ухото на Аша. — Подчертава очите ти. — Когато се прегърнаха, *дадима* прошепна в ухото ѝ: — Ще кажеш ли на родителите си какво си научила, *бети* в сиропиталището?

Те се отдръпнаха една от друга, а Аша избърса лицето си и кимна.

— Като се приберем у дома. Не знам как ще се почувстват, особено мама, но те заслужават да знаят истината.

Дадима сложи хладните си изящни ръце върху лицето на Аша.

— Да, всички заслужаваме, *бети*.

[1] Оксфордски речник на английския език. — Б.пр. ↑

59.

ВЪЗОБНОВЕНА НАДЕЖДА

Мумбай, Индия — 2005г.

Самър

Самър пригответи куфара си, когато някой почука на вратата.

— Влез — извика тя през рамо, очаквайки Аша.

Вместо нея в стаята влезе майката на Крис, понесла голям вързоп.

— Здравей, *бети*, имам някои неща за теб.

— О, добре, Кришнан тъкмо изтича долу да се сбогува с един съсед.

— Няма значение — отговори Сарла и остави на леглото вързопа от тънък бял плат. — Те не са за него, а за теб.

Самър премести куфара си и седна на леглото; тя и свекърва й, разделени от вързопа помежду им. Сарла започна да развързва канапа и да разгъва пластове бял плат, под които откри куп сарита, богато украсени с бижута.

— Искам да ги вземеш. Ще раздам другите за благотворителност, но искам тези — които съм носила на сватби, да останат в семейството. — Старицата постави двете си ръце върху купа. — Запазила съм няколко за другите момичета, но те си имат толкова много. Мислят, че моите са старомодни, което си е вярно. Знам, че ти не носиш индийски дрехи, така че можеш да ги използваш като покривки за леглата или за пердета, както искаш, аз нямам нищо против. — Сарла се засмя.

Самър разгъна разкошното оранжево-жълто сари най-отгоре в купчината и прокара ръка по гладката коприна, по златните орнаменти на ръба.

— Би било жалко. С удоволствие ще опитам да ги нося, не знам как, но...

— Аша може да ти покаже. — Усмивката на Сарла подчерта дълбоките бръчки около устата й.

— Благодаря ти. Знам колко са специални. Обещавам да се грижа добре за тях — кимна Самър, усещайки как емоциите се надигат в нея. — Оценявам това. И... благодаря, че се грижи толкова добре за Аша през последната година.

— Е — Сарла покри ръцете на Самър със своите, — никой не може да замести майката, но се опитах да се грижа за нея вместо теб. Тя е много специална девойка. Виждам в нея много от теб. Трябва да се гордееш с това как си я отгледала.

— Благодаря — кимна Самър и се просълзи. Вратата изскърца и Кришнан влезе в стаята. — Но знаеш, че не съм го направила сама. — Тя се разсмя, правейки знак към вратата. — Синът ти също заслужава похвала.

— Да, похвалете ме, моля. Какво съм направил този път? — попита Кришнан.

— Нищо. Абсолютно нищо. Ела, седни — предложи му Сарла. — Имам някои неща за теб.

Самър вдигна вързопа със сарита и отиде до другия край на стаята, а Кришнан зае мястото ѝ на леглото. За момент тя се почуди дали трябва да излезе, да ги остави насаме, но после Сарла се обърна към двамата.

— Знам, че там имате много водоеми, където живеете, в Калифорния, нали? — пита тя. — Може би ще намерите някое хубаво и спокойно място, което баща ви би харесал.

— Тя подаде на Крис малко бурканче, пълно със сив прах.

— Можете да го разпръснете там.

От другата страна на стаята Самър забеляза, че раменете на Крис хлътват, когато пое буркана.

— Ще разпръснем малко тук, в морето, когато стане време, но... — Сарла вирна брадичка и очите ѝ блеснаха, докато гледаше към сина си. — Но той толкова се гордееше, че ти си там. И това е за вас. Малко е старо, но още работи. — Сарла извади от кутията износен стетоскоп.

Самър веднага разпозна инструмента, който бащата на Крис носеше всеки божи ден при последното им посещение. Не се разделяше с този стетоскоп дори на масата, докато вечеряха. Кришнан едва ли се нуждае от нещо такова в своята практика, вероятно не бе използвал стетоскоп от години, но тя разбираше значението на подаръка.

— Сигурна ли си? Не искаш ли да го задържиш? — попита той, въртейки го в ръцете си.

Сарла затвори очи.

— *Хахн, бета*, сигурна съм. Той изрази желанията си много ясно.

Те стояха в чакалнята на летището, оставаше още час, преди да се качат на самолета. Кришнан пиеше според него последната си чаша индийски чай, а Аша и Самър се освежаваха с тоник с лимон.

— Тази сутрин мама ме научи на слънчевия поздрав — каза Аша на Крис. — Трябваше да дойдеш с нас. Когато се приберем, ще бъдеш скован и всичко ще те боли, а ние ще бъдем в отлична форма. — Крис поклати глава с усмивка и се зачете отново във вестника.

— Знаеш ли, мислех да отида в *ашрам* за две седмици догодина — сподели Самър.

— Супер. Къде? — попита Аша.

— Майсур^[1].

Крис вдигна поглед от вестника, двамата с Аша се спогледаха, а после заедно впериха погледи в Самър.

— Майсур... Индия? — попита Крис.

— Да — отговори тя. — Майсур, Индия. Там имат голям център за йога. Говорих с инструкторката си за него. Тя мисли, че съм почти готова. — На лицето ѝ бавно се появи усмивка. Първия път, когато дойде в Индия, беше заради Аша. Този път дойде заради Кришнан. Може би следващия път щеше да го направи заради себе си. — Можем да го организираме като семейно пътуване.

— Да — съгласи се Аша, — би било страхотно.

— Само ти — Самър се пресегна и потупа Крис по коремчето, — *ти* ще трябва да влезеш в по-добра форма, ако искаш да ни догонваш. — Всички се разсмяха.

Аша протегна ръце над главата си и се прозя.

— Не съм очарована от този полет. Двайсет и седем часа? Това ще е най-дългото време, което сме прекарвали заедно. — Тя посочи към Самър на стола отляво и към Крис отдясно.

— Е, не съвсем — поправи я Самър. Крис погледна над очилата си, а Аша впери учуден поглед в нея. — Смятам, че беше преди около дваайсет години, когато прелетяхме същата дестинация.

Кришнан се разсмя. Аша се усмихна и я сбута шеговито по рамото.

Самър се облегна в седалката си, наблюдавайки през прозореца как блещукащите светлини на Мумбай изчезват в тъмнината на нощта. Аша вече бе заспала в седалката до нея, а главата и възглавницата ѝ бяха в скута на Самър, краката ѝ — в скута на Кришнан. И двамата трябваше да се опитат да поспят добре, но тя знаеше, че Кришнан, също като нея, не искаше да събуди Аша. Той протегна ръка към Самър и тя я пое. Отпуснаха сплетените си ръце върху спящото тяло на Аша помежду им, точно както първия път, когато предприеха това пътуване.

[1] Град в Южна Индия. — Б.пр. ↑

МНОГО ДОБРО ДЕЛО

Мумбай, Индия — 2009г.

Джазу

Той стискаше в ръката си измачкано листче и се опитваше да сравни буквите с червения надпис на вратата пред себе си. На няколко пъти премести поглед от листчето към надписа, като внимаваше да не сбърка. След като се увери, че не грeши, той натисна звънеца и отвътре отекна пронизителен звън. Докато чакаше, прокара длан по месинговата плочка до вратата, като опипваше ръбчетата на релефните букви. Когато вратата се отвори внезапно, той дръпна ръката си и подаде друго листче на младата жена, излязла на прага. Тя прочете бележката, вдигна поглед към него и отстъпи, за да го пусне да влезе.

С леко кимване го прикани да я последва по коридора. Той провери дали ризата му е напъхана под малкото коремче и прокара пръсти през посребрената си коса. Младата жена влезе в един офис, подаде листчето на някого вътре и му посочи стола. Той седна и склочи пръсти.

— Аз съм Арун Дешпанде. — Мъжът зад бюрото носеше тънки очила. — Мистър Мърчант, нали?

— Да — отговори Джазу и се окашля. — Джазу Мърчант.

— Разбирам, че търсите някого.

— Да, ние — съпругата ми и аз — не искаме да създаваме неприятности. Просто искаме да узнаем какво се е случило с едно малко момиченце, оставено тук преди двайсет и пет години. Казва се Уша. Мърчант. Просто бихме желали да знаем дали е... е, да знаем какво се е случило с нея.

— Защо сега, мистър Мърчант? След двайсет и пет години, защо сега? — попита Арун.

Джазу усети как лицето му пламва. Сведе поглед към ръцете си.

— Жена ми — промълви тихо той, — тя не е добре...

Помисли си за Кавита, която бе на легло, с температура от треската, постоянно шепнеца едни и същи думи в своя делириум,

Уша... Уша. Най-напред той си мислеше, че тя се моли, докато една нощ стисна ръката му и каза: „Върви да я намериш“. След телефонен разговор с Рупа той научи истината за това какво се бе случило преди двайсет и пет години и разбра за какво го молеше тя.

Сега намери правилните думи да обясни.

— Искам да я утеша, преди да стане прекалено късно.

— Разбира се. Трябва да разберете, че основният ни приоритет е да защитим децата, дори когато вече са възрастни. Но ще ви кажа каквото мога. — Той извади една папка от чекмеджето на бюрото си. — Срецнах се с това момиче преди няколко години. Сега тя се казва Аша.

— Аша — повтори Джазу и кимна бавно. — Е, значи все още живее някъде наблизо?

Мъжът поклати глава.

— Не, сега живее в Америка. Била е осиновена от едно семейство там, двама лекари.

— Америка? — повтори Джазу, първия път силно, не можейки да повярва, а после отново, но тихо, осъзнавайки факта. — Америка. — На лицето му бавно грейна усмивка. — *Ачха.* Лекар, казахте?

— Родителите ѝ са лекари. Тя е журналист, поне работеше като такава, когато дойде тук.

— Журналист?

— Да, пише статии за вестниците — обясни Арун и вдигна от бюрото си вчерашния брой на „Таймс“. — Всъщност в папката имам една от статиите ѝ. Изпрати ми я, след като се върна в Америка.

— *Ачха*, много добре. — Джазу наведе бавно глава настрани и посегна към страницата, която Арун му подаде. Сега, повече отколкото във всеки друг момент в живота си, на Джазу му се искаше да може да чете.

— Знаете ли, тя дойде тук преди няколко години да ви търси — продължи Арун, като свали очилата си, за да ги избърше.

— Да търси... мен?

— Да, и двамата. Искаше да узнае нещо за биологичните си родители. Беше много любопитна. И много настойчива. — Арун сложи отново очилата си и присви очи. — Търсите ли нещо конкретно, мистър Мърчант? Искате ли нещо?

Джазу се усмихна едва-едва. Дали искаше нещо? Той дойде тук заради Кавита, разбира се, но това не бе всичко. Миналата година, когато от полицията му се обадиха да изведе Виджай от затвора, той се разкрещя на сина си, зашлеви го през лицето, блъсна го в стената. Виджай се ухили и каза на баща се да не се тревожи повече за него, че следващия път приятелите му щяха да му платят гаранцията. През последния месец, когато майка му беше прикована на легло, момчето дойде да я види само веднъж. Джазу поклати глава и сведе поглед към вестникарската статия.

— Не, нищо. Просто исках да разбера как е тя. В живота ми има неща, с които не се гордея, но... — Очите му се насълзиха и той се прокашля. — Но момичето се справя добре, нали?

— Мистър Мърчант — прекъсна го Арун, — има още нещо. — Той извади един плик от папката и му го подаде. — Искате ли да ви го прочета?

Кавита изглеждаше спокойна в съня си, когато морфинът най-сетне бе облекчил страданията ѝ. Джазу седна на стола до леглото и посегна към немощната и ръка.

От допира му тя отвори очи и облиза пресъхналите си устни. Видя го и се усмихна.

— *Джани*, ти се върна — промълви тихо тя.

— *Ходих там, чакли*. — Опитваше се да започне бавно, но думите излизаха като порой от устата му. — *Ходих до „Шанти“, до сиропиталището. Човекът там я познава, срещнал се е с нея, Кави. Сега тя се казва Аша. Израснала е в Америка, родителите ѝ са лекари и пише истории за вестниците — виж, това е от нея, тя е написала това.* — Той размаха статията пред нея.

— Америка. — Гласът на Кавита се превърна в едва доловим шепот. Тя затвори очи, а една сълза се стече по бузата ѝ и стигна до ухото. — Толкова далече от дома. През цялото това време тя е била толкова далече от нас.

— Направила си едно много добро дело, *чакли*. — Той я погали по косата, прибрана отзад на кок, и избърса сълзите ѝ с грубите си пръсти. — Само си представи, ако... — Той сведе поглед, поклати

глава и стисна ръката ѝ. Отпусна глава и се разплака. — Много добро дело.

Той вдигна поглед отново.

— Идвала е да ни търси, Кави. Оставила е това. — Джазу ѝ подаде писмото. Върху лицето на Кавита се появи лека усмивка. Тя гледаше към листа, а той започна да рецитира по памет.

Казвам се *Аша*...

БЛАГОДАРНОСТИ

Тази история води началото си от лятото в колежа, което прекарах като доброволка в едно сиропиталище в Хайдерабад, Индия. За това преживяване и за много други благодаря на фондацията „Морхед-Кейн“ от Чепъл Хил, Северна Калифорния, и също така на „Чайлд Хевън Интернешънъл“.

Моите инструктори и състуденти в програмата за творческо писане на Южния методистки университет ми дадоха възможността, вдъхновението и уменията да пиша.

Колегите писатели Синди Корпиър, Лори Райзенбичлър, Сара Райт и Ерин Бурдет прочетоха първите чернови на ръкописа и ми помогнаха да редактирам историята, която исках да разкажа, като ме критикуваха и насърчаваха, когато беше необходимо. Всеки писател би бил щастлив да има такива хора до себе си.

Благодарна съм на скъпите си приятели доктор Кетрин Кърби Дънлийви, Сийла Савиц Строе, Сасвай Пол и доктор Шийла Мехта Ау, които прочетоха важни части и изразиха професионалното си мнение.

Много хора дадоха своя безценен принос към моето изследване на различни места, професии и случки: Реена Капур, Мишел Катял Лимае, Фейт Морнинг стар, Алис де Норманди, Сюзан Атаман, Анджай Шах Десаи, доктор Майкъл Десаломс, доктор Ирене Канон, Джеймс Славет, Стефани Джоунс, Сангеета и Сандееп Садхвани, Кристин Натан, Леела де Суза Бранстен, Геетанджали Дхилон и Тушар Лакхани.

През този процес имах късмета да разполагам със свой екип от поддръжници в Тексас, в блока на „Станфорд“, а дори и от разстояние Станфордският клуб на книгата имаше огромно присъствие. Много други приятели, твърде много, за да ги изброя, щедро допринесоха за книгата и твърдо ме подкрепяха.

Агентът ми, Айеша Панде от „Колинс Литеръри“, повярва в този проект много преди да има основателна причина за това и великодушно отдели от времето си и ме дари със своите

проникновение, съвети и подкрепа. За един писател е истински късмет да работи с нея и аз благодаря на Рейчъл Кахан и Кери Торнтън за това, че ме заведоха при нея.

Кери Ферън се зае ентузиазирано с този проект и аз съм впечатлена от силния ѝ нюх и прецизност. Тя и чудесният ѝ екип от специалисти в „Харпър Колинс/Уилям Морю“ — Теса Уудуърд, Еси Сога, Тавия Ковалчук и Лиате Щехлик — доведоха проекта до окончателното му осъществяване.

Най-важната съставка в тази книга, както и във всичко останало в моя живот, беше влиянието и подкрепата на семейството ми през поколения и континенти и в частност на:

Баща ми, който, използвайки въображението си, ме запозна с изкуството на разказване на истории от най-ранна детска възраст.

Майка ми, която обожаваше всичко, написано от мен, сякаш то беше безценен шедьовър.

Сестра ми, Прийти, която първа ми вдъхна творческа активност и артистичен дух.

Доктор Рам и Кони Гоуда, свекъра и свекървата ми, които ме подкрепиха по безброй начини.

Децата ми, заради това, че всеки ден ме даряват с радост и разбиране.

И накрая на Ананд, който винаги има по-големи мечти за мен, отколкото аз самата имам за себе си.

РЕЧНИК НА ЧУЖДИТЕ ДУМИ

Ачха — добре
Агни — бог на огъня
Алоо — картоф
Арре — възклицание, грубо преведено „О, боже!“
Аша — женско име, което означава „надежда“
Атман — душа
Ая — слугиня

Ба — майка
Бахот — много
Бапу — баща
Басти — селище, бордеи
Батхау — покажи ми
Бечари — нещастна жена, момиче
Бееди — ръчно навити цигари
Бен, бена — почтително обръщение към сестра
Бенган бхарта — патладжан с къри
Бетел — листа, които се дъвчат за подпомагане на
храносмилането
Бети, бета — нежно обръщение; „скъпи, скъпа“
Бинди — белег (с грим или боя) върху челото на индийките
Бириаин — оризово ястие
Бхагван — бог
Бхай, бхая — почтително обръщение към брат
Бхаигра — бърз индийски танц
Бхат — ориз
Бхел-пури — лека закуска, която се продава на уличните сергии
Бхинда — бамя

Валах — уличен продавач

Гарам — горещ
Гарам масала — смес от подправки
Гавар — обида, която означава „селянче“
Гхи — пречистено масло, използвано в индийската кухня
Гулаб джамун — индийски сладкиш

Дада, дададжи — дядо по бащина линия
Дади, дадима — баба по бащина линия
Дайджи — акушерка

Дал — супа от леща, много разпространено традиционно индийско ястие

Деси — разговорна дума за индиец
Джалди — бързо
Джалеби — индийски сладкиш
Джамай — сватбената процесия на младоженеца
Джани — ласкава дума, използвана между съпрузи
джи — като суфикс към име, показва уважение при обръщение
Джханджаар — сребърна гривна
Дивали — фестивал на светлините
Дия — огън, запален в малко глинено гърне с фитил от памук,

натопен в гхи

Дох — две
Дхабавалах — разносвач на закуски
Дхикри — дъщеря
Дхоти — традиционно индийско мъжко облекло

Ек — едно

Зари — сребърна или златна бродерия

Идли — южноиндийско пикантно тестено топче

Кабади — игра на гоненица
Кали — богиня на разрушението
Канджееварам — вид коприна
Качори — пикантни пържени тестени топчета
Каял — очна линия

Кроре — десет милиона (рупии)
Кулфи — замразен и ароматизиран млечен десерт
Курта-пижама — свободно ежедневно домашно облекло
Кхади — мътеница
Кхичди — каша от ориз и леща
Кхоби-бхаджи — ястие със зеле
Кхуш — щастлив

Лагаан — сватба
Ладоо — индийски сладкиш
Лакх — десет хиляди (рупии)
Лати — бамбукова палка, използвана като оръжие от индийската

полиция

Лаяво — донеси ми
Ленга — индийско женско облекло от две части, с пола
Лимбу пани — подсладен лимонов сок

Мандир — хиндуистки храм
Мантра — напяване
Масала доза — южноиндийски пикантен кейк, печен на тиган
Маси — леля по майчина линия
Мехнди — къна

Наи — не

Намасте, намаскар — обичаен индийски жест за поздрав, благодарност, молитва или уважение, при който дланите се събират пред лицето

Намкаран — церемония по кръщаване

Паан — индийски пипер, увит в листа, който се използва след ядене за подпомагане на храносмилането

Пакора — накълцани парчета зеленчуци

Пандит — индийски свещеник

Панеер — вид сирене, подобно на извара

Пау-бхаджи — смесено зеленчуково къри е хляб, което често се продава на уличните сергии

Пилешко макхнин — пиле с масло

Писта — шамфъстък
Пуджа — молитвена церемония
Пулао — дългозърнест ароматен ориз с грах и моркови
Пури — тънък пържен хляб

Ряас-Гарба — гуджаратски групов танц
Рангина — патладжан
Ротли — безквасен хляб

Сааг панер — къри със спанак и сирене
Сабзи-валах — продавач на зеленчуци
Салвар кхамеез — индийски костюм от две части, с панталон
Самбар — пикантен индийски дал (супа от леща)
Самоса — пържени пикантни сладкиши
Сари, сарее — традиционно дамско облекло; представлява правоъгълно парче плат, дълго пет и половина метра, което се увива около тялото върху дълга фуста/пола и къса блуза

Сасу — свекърва
Синг-дхана — фъстъци
Слока — религиозни химни на санскрит

Табла — барабан
Тандури — месно ястие, приготвено в глинен съд
Тиндора — вид индийски зеленчук
Тифин — съд за храна от неръждаема стомана, който обикновено се поднася на обяд

Тхали-голяма чиния, направена от неръждаема стомана или от сребро

Уша — женско име, което означава „зора“

Фута-фут — бързо

Хахн, ханджи — да
Хиджра — травестит

Чаат — лека закуска

Чакли — птица

Чало — да вървим

Чания-чоли — индийско облекло от две части, с дълга пола и късо горнище

Чапал — сандали

Чавл — жилищен блок е апартаменти, които се състоят от една стая за живеене и спане и кухня, която служи и като трапезария. Тоалетните са общи с другите апартаменти.

Шакти — свещената женска сила

Шукрия — благодаря

Яар — жаргонна дума за приятел.

Издание:

Шилпи Сомая Гоуда. Изгубената дъщеря

Канадска. Първо издание

Отговорен редактор: Ивелина Стилов

Редактор: Даниела Атанасова

Компютърна обработка: Ана Цанкова

Коректор: Атанаска Парпулева

Художествено оформление на корицата: Мариана Кръстева
Станкова

Издателска къща „Хермес“, София, 2012

ISBN: 978-954-261-128-8

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.